

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΧΡ. ΛΕΣΙΟΥ

διδάσκωντος ἐν τῇ ἐν Πάραν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλ. Ἐκπαιδευτηρίῳ

Ι. ΒΑΣΜΑΤΖΙΔΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΕΙΟΣ
ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

ΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΩΝ ΕΝ Τῇ Ε' ΤΑΞΕΙ
ΤΩΝ ΟΜΟΓΕΝΩΝ ΑΡΡΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΩΓΕΙΩΝ

Ἡ Παιδεία υἱὸν σου καὶ ἀναπαύσει σε
καὶ δώσει ἀνάπαυσιν τῇ ψυχῇ σου.
(Παθ. Σολ.)

معارف نظارت جلیله سنک ۴ و ۵ مروی و ۸ ذی القعدة ۱۳ تاریخ دخل رحمتیله

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Γ. Ι. ΣΕΪΤΑΝΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΗΣ

Ἐν Γαλατῇ, ὁδὸς Μαχμουδιέ, ἀρ. 7—9.

1896

ΑΕΣΙΟΟΥ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

Σ 6
394

ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΥΣ ΧΡ. ΛΕΣΙΟΥ

Διδάσκωντος ἐν τῇ ἐν Πέραν Κωνσταντινέως Ἑλλ. Ἐκπαιδευτηρίῳ
I, ΒΑΣΜΑΤΕΙΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΕΙΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

Ἡ

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΑΡΕΤΗΣ

ΕΙΣ ΑΝΑΓΝΩΣΙΝ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΕΥΟΝΤΩΝ

ΕΝ ΤΟΙΣ ΟΜΟΓΕΝΕΣΙΝ ΑΡΡΕΝΑΓΟΓΕΙΟΙΣ ΚΑΙ ΠΑΡΘΕΝΑΓΟΓΕΙΟΙΣ

Ἡ Παιδεὺς υἱόν σου καὶ ἀναπαύσει σε
καὶ δώσει ἀνάπαυσιν τῇ ψυχῇ σου.
(Παρ. Σολ.)

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

Γ. Ι. ΣΕΙΤΑΝΙΔΗΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΗΣ

Ἐν Γαλατῇ, ὁδὸς Μαχμουδιῆ, ἀρ. 7—9.

1896

Ζα'
2180

Πᾶν γνήσιον ἀντίτυπον φέρει τὴν ἰδιόχειρον ἐπογραφὴν
τοῦ ποιήσαντος.

معارف نظارت چاپخانه سنک ۵۴ نومروی و ۸ ذی القعدة ۱۳۱۳ تاریخ رخصتیه

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ **ΝΕΟΛΟΓΟΥ**

Ἐν ὧν Κλουτσουλ Χενδέκ, ἀριθμ. 29 καὶ 31.

ΤΩ,

ΠΑΝΑΓΙΩΤΑΤΩ, ΘΕΙΟΤΑΤΩ,

ΚΑΙ

ΣΟΦΩΤΑΤΩ,

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΩ, ΠΑΤΡΙΑΡΧΗ,

ΚΥΡΙΩ, ΚΥΡΙΩ,

ΑΝΘΙΜΩ. ΤΩ, Ζ',

ΩΤΙΝΙ ΘΕΙΟΣ ΔΑΚΤΥΛΟΣ ΔΙΕΠΙΣΤΕΥΣΑΤΟ ΤΗΝ ΚΑΤΑ
ΧΡΙΣΤΟΝ ΔΙΑΠΑΙΔΑΓΩΓΗΣΙΝ ΤΗΣ ΟΜΟΓΕΝΟΥΣ ΝΕΟΤΗΤΟΣ
ΑΠΟ ΤΗΣ ΥΨΙΣΤΗΣ ΣΚΟΠΙΑΣ ΤΗΣ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑΣ,

ΜΕΤΑ ΑΠΕΙΡΟΥ ΣΕΒΑΣΜΟΥ

ΑΝΑΤΙΘΗΜΙ

ΧΑΡ. ΧΡ. ΛΕΣΙΟΣ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

«Ὅτι εἰσὶν ἀγεαί, ὅς χρεὼν σ' ἀσκεῖν
τέκνον θεοῦς τιμῶν, τοὺς τε θρέψαν-
τας γυνεῖς, νόμους τε κοινούς».

Καίτοι διὰ τὴν πλήμμυραν τῶν ἐκάστοτε ἐκδιδομένων διὰ τὰ ἡμέτερα σχολεῖα ἀναγνωστικῶν βιβλίων δύναται τις ν' ἀναφωνήσῃ τὸ σοφὸν ἐκεῖνο ῥῆμα τὸ ὑπὸ τοῦ σοφοῦ Κοραῆ ρηθέν ποτε περὶ γραμματικῶν «Ἡ θελεν εὐεργετήσῃ τις τὸ ἔθνος καίων ἢ ἐκδίδων γραμματικὰς», ἐν τούτοις θεωρῶν ἐθνικὸν μῶμον νὰ τρέφονται οἱ ὁμογενεῖς παῖδες διὰ ψυχῶν ξένων, ἐπεχείρησα τὴν ἐκπόνησιν τῆς **Ξενοφωνείου Κύρου παιδείας**.

Ἡ Ξενοφώντειος Κύρου παιδεία, εἰλημμένη ἐκ τῆς προγονικῆς τραπέζης, ἐξ ἧς ὡς ἀπὸ πολυχεύμονος πηγῆς ἵκνισαν καὶ ἀντλοῦσι πάντες οἱ ξένοι, καὶ περιέχουσα ὅλην ἐπαγωγόν, δύναται ν' ἀποδῇ τερπνὸν ἀνάγνωσμα τῇ ὁμογενεῖ νεότητι, νὰ ἐνσταλάξῃ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς εὐσέβειαν, φιλοστοργίαν, φιλαδελφίαν καὶ εὐπείθειαν, ἅτινα ὡς μὴ ὤφειλεν ἀπέπτυσαν ἀφ' ἡμῶν, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὴν ἀξίαν τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Ἀποφεύγων νὰ μακρολογήσω περὶ τοῦ βιβλίου μου, παρακαλῶ τοὺς φίλους συναδέλφους ν' ἀξιῶσά με καὶ αὐτὸ τῆς ὑποστηρίξεώς των καὶ ἀπονέμω αὐτοῖς τὰς ἐν πατρίδι εὐχαριστίας μου.

Ἐν Πέραν Κων/πόλεως, Ἀπριλίου φθίνοντος, τοῦ 1896.

ΧΑΡ. Χ. ΛΕΣΙΟΣ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΕΙΟΣ

ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

BIBLION A'.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Κύρου καταγωγή καὶ παιδικὰ ἔτη.

Ὁ πιστὸς καὶ γνήσιος μαθητὴς τοῦ ἐξόχου φιλοσόφου τῆς ἀρχαιότητος Σωκράτους, Ξενοφὼν ὁ ἐπικληθεὶς καὶ Ἀττικὴ Μελίσσα, διὰ τὴν χάριν τὴν ἐπιχορμηνὴν ἐν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, κατέλιπε πολλὰ σπουδαῖα συγγράμματα διὰ τοὺς ἐπιγόνους αὐτοῦ· ἐν τούτων εἶνε καὶ ἡ **Κύρου παιδεία**, ἐν ἣ διὰ γλώσσης σαφεῶς καὶ εὐκρινούς διαπραγματεύεται τὰ τῆς γεννήσεως, ἀνατροφῆς καὶ προαγωγῆς τοῦ μεγάλου Κύρου.

Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως τῆς Κύρου παιδείας θὰ διδαχθῶμεν πολλὰ χρήσιμα, τὸ σπουδαιότερον δὲ πάντων διότι θὰ πεισθῶμεν ὅτι οἱ ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἐξυμνοῦμενοι ὡς μεγάλοι ἄνδρες, δὲν ἐγεννήθησαν τοιοῦτοι ἐκ κοιλίας μητρός, ἀλλὰ διεπλάσθησαν καὶ διεμορφώθησαν ὕστερον, τυχόντες ἐπιμελετημένης ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως· παράδειγμα τούτου εἶνε ὁ Κύρος, ὅστις ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν Καμβύσου καὶ τῆς Μανδάνης, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως

τῶν Μιθῶν "ἀσκηθῶν" οἱ πάντες βεβαιώσιν ὅτι ὁ Κόρινθ ἔστω πρῶτος μόνος ὁ ἀποδῆ μέγας, διότι ὡς τοιαύτος ἔστω πατρισταμένος καὶ ὑπὸ τῆς φύσεως, καθ' ἑσὸν ἔστω ἀναπαιστος τῶν μορφῶν, τὴν δὲ ψυχὴν φιλοσθηρότατος, φιλομυθεύτατος καὶ φιλοτηρότατος πάντας οἱ σύγγονοι τῶν ἀποστόλων ὅτι πάντες μέγιστον ἀναδέχεται καὶ πρὸ οὐδενὸς κοιδῶν δὲν ἀπεδείξατο μένον καὶ μένον διὰ τὰ ἐπαυσιστα. Τοιαῦτα μὲν ἔσαν τὰ φυσικὰ καὶ πνευματικὰ προσόντα αὐτοῦ. Ἀπεδείξατο δὲ κατὰ τοὺς παροικίους νόμους, οἱ ὅποιοι ἐγκωμιάζονται παρ' ἀπάντων, διότι λαμβάνουσι πρόνοιαν τοῦ γενικοῦ καλοῦ οὐχὶ διὰ τῶν παροικίους πρὸς τὰς ἑλλας πόλεις, ἀλλ' ἄλλοιόν. Αἱ ἑλλας πόλεις ἂν ἐπιτρέπουναι τοῖς γονεῦσι ὡς ἀνατρέφουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, καθ' ἃ ἕκαστος βούλεται, καὶ τοὺς γέροντας οὐ βεβῶν ὡς προαιρούμεναι πρὸς τοῦτο δὲ ἔχουσι καὶ γενικοὺς νόμους, καθ' οὓς ὁρίζονται τὰ ὑπαγορευόμενα ὑπὸ τοῦ νόμου καὶ πᾶ, διαγράφονται δὲ καὶ αἱ ἐπιβαλλόμεναι τοῖς παροικίαις ποιναί. Οἱ Πέρσαι ὅμως ἐργάζονται καὶ μοχθοῦσιν ἀρχήθεν, ἵνα μὴ λάβωσιν οἱ παῖδες αὐτῶν ῥοπὴν τινα καὶ κλίσιν πρὸς τὸ κακόν· διὰ τοῦτο ἔχουσι μέγας τι, τὸ ὅποιον καλοῦσιν ἐλευθέρων ἀγορὰν· ἐν τούτῳ κείνται τὰ ἀνάκτορα καὶ λοιπὰ δημόσια ἀρχεῖα· εἶνε δὲ διηρημένα ἢ ἀγορὰ αὐτὴ εἰς τέσσαρα μέρη, ἐν δὴ τὰ παιδεία, ἐν δὴ τοὺς ἐκλήτους, ἕτερον δὴ τοὺς τελείους ἄνδρας καὶ ἄλλο δὴ τοὺς ἀπομάχους γέροντας. Κανονισμὸς ἰδιαίτερος ὁρίζεται τὴν ὁρὰν, καθ' ἣν πᾶσα ἡλικία ἔπρεπε νὰ παραστῇ εἰς τὴν οἰκίαν θέν· οἱ μὲν παῖδες καὶ τέλειοι ἄνδρες ἔπρεπε νὰ παραστῶσιν ἡμὰ τῇ πρωίᾳ, οἱ δὲ γέροντες ἐν πάσῃ εὐκαιρίᾳ ὑπῆρχον ὅμως καὶ ὠρισμένοι ἡμέραι, καθ' ἃς καὶ αὐτοὶ ἔπρεπον ἀνυπερβύτως νὰ παρίστανται ὡς καὶ οἱ τέλειοι ἄνδρες εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀρχόντων ἐλαφρῶς ὀπλι-

σμένοι· ἐξηρῶντο τοῦ κανόνος τούτου οἱ ἔργαμοι, οἵτινες μετέβαινον εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἐλευθέρων καὶ παρίσταντο μόνον ὁσάκις εἰδοποιοῦντο.

Ἐπιμελῆται πάσης ἡλικίας καὶ τάξεως ἐπὶ ἐκάστου τμήματός εἰσι διορισμένοι ἄρχοντες δώδεκα τὸν ἀριθμόν, διότι δώδεκα φυλὰ ἀπετέλουν τοὺς Πέρσας· καὶ ἐν μὲν τῷ τμήματι τῶν παιδίων διορίζοντο ἐκεῖνοι οἱ γέροντες περὶ τῶν ὁποίων ὑπῆρχε γενικὴ πεποίθησις ὅτι ἐδύναντο νὰ διαπαιδαγωγήσωσιν αὐτοὺς ἀριστα· ἐπὶ τῶν ἐφήδων ὁδοὶ ἐθεωροῦντο πεπρωκισμένοι ὑπὸ ἱκανότητος διαπαιδαγωγήσεως· ἐπὶ τῶν ἀνδρῶν ὁδοὶ ἐθεωροῦντο ἀρμόδιοι νὰ διδάξωσιν αὐτοὺς ἀκριβῆ ἐκτέλεσιν τῶν νομίμων· καὶ ἐπὶ τῶν γερόντων ὁδοὶ ἐθεωροῦντο ὡς ἱκανοὶ νὰ τελειοποιήσωσιν αὐτοὺς εἰς τὰ διάφορα ἐπαγγέλματα. Ἦδη θὰ περιγράψωμεν τὰ ὠρισμένα ἐν ἐκάστῃ ἡλικίᾳ, διὰ νὰ κατανοήσωμεν κἀλλιον τὸν τρόπον κατὰ τὸν ὅποιον προϋνδουν οἱ Πέρσαι καὶ οἱ νόμοι αὐτῶν πρὸς ἠθικοποίησιν τῶν πολιτῶν.

Ἔργα καὶ ἀσκήσεις πάσης ἡλικίας.

Οἱ παῖδες ἐφόιτων εἰς τὰ διδασκαλεῖα καὶ διημέρευον ἐν αὐτοῖς διδασκόμενοι δικαιοσύνην, οἱ γονεῖς δὲ ἀποστέλλοντες αὐτοὺς ἔλεγον ὅτι ἀπέστελλον διὰ νὰ μάθωσι γράμματα· οἱ δὲ ἄρχοντες ἔχοντες τὴν ἐπιστάδιαν αὐτῶν καὶ ἐπιβλεψὶν ἐδίκαιον αὐτοὺς ὁσάκις ἐλάμβανον χώραν, ἀντέγκλησιν τις, ἀρπαγὴ, κλοπὴ καὶ ἄλλα παρομαρτοῦντα τῇ παιδικῇ ἡλικίᾳ, μετὰ προανάκρισιν δὲ καὶ ὑπαραιοπολίαν ἐπέβαλλον ποινὴν τῇ παιδείᾳ· τοιοῦτῳ τρόπῳ ἐτιμῶρουν καὶ τοὺς συκοφάντας καὶ τοὺς ἀχαρίστους, ἐξ αἰτίας τῶν ὁποίων διεγείρονται πάθη, ἐριδες καὶ διαμῆχαι ἐν ἀνθρώποις· ὑψίστην δὲ τιμωρίαν ἐπέβαλλον εἰς ἐκεῖνον, ὅστις ἐν ᾧ ἐδύνάτο ν' ἀποθώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην, ἡγνωμόνει

ἐκουσίως, διότι ἐφρόνουν, καὶ δικαίως, ὅτι ὁ ἀχάριστος πρὸς ἀνθρώπους, εἶνε τοιοῦτος πρὸς θεοὺς, πατρίδα, γονεῖς καὶ οἰκογένειαν, ἀφ' οὗ εἶνε πανθομολογούμενον ὅτι ἡ ἀναίσχυντία εἶνε ὁ πρῶτος καρπὸς τῆς ἀχαριστίας. Διδάσκουσι τοὺς παῖδας πρὸς τούτοις καὶ τὴν ἐγκράτειαν, σπουδαῖον πρὸς τοῦτο παραδείγμα ἔχοντες οἱ διδασκαλοὶ τοὺς γέροντας, οἵτινες ἐξήσκουν αὐτὴν εἰς ἐπίσκοον τῶν παίδων πλὴν ταύτης διδάσκουσι τὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας εὐπείθειαν· καὶ πρὸς τοῦτο παραδείγμα χρώμενοι τοὺς γέροντας, οἵτινες μετὰ πάσης προσοχῆς ἀκούοντες καὶ ἐκτελοῦσι τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων· πρὸς τούτοις διδάσκουσιν ἐγκράτειαν φαγητοῦ καὶ ποτοῦ· καὶ πρὸς τοῦτο λαμβάνονται παραδείγμα οἱ γέροντες, οἵτινες δὲν μεταβαίνουσιν εἰς τὴν τράπεζαν πρὶν σπῆναι οἱ ἄρχοντες· διὰ τοῦτο οἱ παῖδες δὲν διατῶνται πλὴν τῶν μπτέρων, ἀλλὰ πλὴν τῶν διδασκάλων, διότι προβλέπουσιν ὅτι εἶνε δυσκατόρθωτα ταῦτα ἐν τῇ οἰκογενείᾳ, ἀφ' οὗ ἔχουσι πλεῖστα παραδείγματα ὅτι ἡ μυστική ἀδυναμία ἐγένετο τοῖς τέκνοις πολλῶν κακῶν αἰτία· πράττουσι δὲ τοῦτο μετὰ προσηκουμένην διαταγὴν τῶν ἀρχόντων· φέρουσι δὲ οἱ παῖδες οἰκοθεν διὰ τροφῆν μὲν ἄρτον, διὰ προσφάγιον δὲ κάρδαμον· πρὸς πόσιν δὲ μετεχειρίζοντο πᾶσινα ποτήρια, δι' ὧν ἵντλουν ἐκ τοῦ ποταμοῦ ὕδωρ· ἐπὶ πᾶσι τούτοις ἐδιδάσκοντο τὴν ἀσκήσιν τοῦ τόξου καὶ τῆς σφενδόνης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'

Ἐφηβικὴ ἡλικία καὶ ἡ κατ' αὐτὴν ἀνατροφή.

Λοιπὸν μέχρι τοῦ δεκάτου ἔκτου ἢ δεκάτου ἑβδόμου ἔτους τῆς ἡλικίας τοιαῦτα ἐμάνθανον καὶ ἐνουθετοῦντο οἱ

παῖδες μετὰ τὴν ἡλικίαν ταύτην προεβιδάχοντο εἰς τὸ τμήμα τῶν ἐφήδων· ἐν τῷ τμήματι τούτῳ διάγουσιν οὕτως· ἐπὶ δεκαετίαν ἀπὸ τοῦ προβιδασμοῦ διανυκτερεύουσιν εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀρχόντων καὶ πρὸς ψροῦρσιν τῆς πόλεως καὶ πρὸς ἀσκήσιν τῆς σωφροσύνης· ἡ ἡλικία αὕτη ἀπαιτεῖ μεγίστην ἐπιμέλειαν καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις τῆς ἡμέρας παρουσιάζονται εἰς τοὺς ἀρχοντας διὰ νὰ ζητήσωσι πληροφориαν, ἂν θέλωσι νὰ τοὺς χρησιμοποιοῦσιν εἰς ἐργασίαν τινά· ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν τοῖς ὑπεδεικνύετο τοιαύτη τις, τότε ἐκοιμῶντο ὅλοι εἰς τὰς οἰκίας τῶν ἀρχόντων. Καὶ ὅταν ὁ βασιλεὺς ἐξέρχεται εἰς θήραν παραλαμβάνει τοὺς ἡμίσεις τούτων· γίγνεται δὲ τοῦτο πολλάκις τοῦ μηνός· οἱ ἐξερχόμενοι εἰς θήραν φέρουσι μεθ' αὐτῶν τόξα καὶ παρὰ τὴν φαρέτραν κοπίδα ἢ σάγαριν ἐν θήκῃ· πλὴν τούτων ἐν γέροντι καὶ δύο παλτά, ἐξ ὧν τὸ ἐν ἐχρησιμοποιοῦν ὡς τηλέμαχον, τὸ δὲ ὡς ἀγχιμαχον ἐν ἀψιμαχίαις. Αἱ θηρευτικαὶ ἀσκήσεις γίνονται δημοσίᾳ δαπάνῃ καὶ εἰς ἐπὶσκοον πάντων, ἡγουμένου τοῦ βασιλέως, ὅστις καὶ αὐτοὺς μετρέπει καὶ τοὺς ἄλλους παροτρύνει, διότι φρονοῦσιν ὅτι ἡ ἀσκήσις αὕτη συνειθίζει αὐτοὺς νὰ ὑποφέρωσι τὸ ψῦχος, τὴν θερμότητα, τὰς μακρὰς ὁδοπορίας καὶ τὴν καρτερίαν· εἶνε βέβαιοι ὅτι παρίσταται ἀνάγκη νὰ τοξεύωσι θηρίον καὶ ν' ἀκοντίζωσι καὶ μετὰ τόλμης νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ ἀνθίσταμένου θηρίου καὶ νὰ ἀμύνωνται κατὰ ἐπιτιθεμένου, ὥστε ἡ ἀσκήσις αὕτη προορίζει δι' ὑψηλότερόν τι· οἱ θηρευταὶ πλεονεκτοῦσι μόνον τῶν ἄλλων κατὰ τὴν τροφὴν, οὐχὶ ὁμῶς καὶ τὸ προσφάγιον. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν κυνηγοῦσι, δὲν γευματίζουσι, πολλάκις δὲ διαμένουσι μέχρις ἑσπέρας, ὅταν ἦνε ἀνάγκη νὰ συλλάβωσι θηρίον ἢ ἄλλο τι πρόσκομμα παρεμβάλλεται· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει δειπνοῦσι τὸ φαγητὸν τοῦ γεύματος καὶ ἐξακολουθοῦσι τὴν θήραν καὶ καθ' ὅλην τὴν

ὑστεραίαν, ὑπολογίζοντες τὰς δύο ταύτας ἡμέρας εἰς μίαν, ἐπειδὴ μῆδ' ἡμέρας τροφὴν δαπανῶσιν· ἐν τῇ ἡλικίᾳ ταύτῃ πολλὰκις ὥς προσφάγιον μεταχειρίζονται τὸ θήραμα, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ τὸ κάρδαμον· ἐὰν δὲ τις φαντάζεται ὅτι τρωγούσιν ἄνευ ὀρέξεως, ὅταν ἔχουσιν εἰς προσφάγιον μόνον τὸ κάρδαμον, ἢ πίνουσιν ἀπὸ δῶς, ὅταν μόνον ὕδωρ ἔχουσιν, ἄς λάβῃ ὑπ' ὅψει ποίαν ἡδύτητα ἔχει ὁ ἄρτος εἰς τὸν πεινῶντα καὶ ποίαν γλυκύτητα τὸ ὕδωρ εἰς τὸν διψῶντα. Οἱ δὲ μὴ ἐξερχόμενοι εἰς θήραν ἀσχολοῦνται εἰς τὴν ἐπανάληψιν τῶν τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ ἰδίᾳ εἰς τὴν ἀσκήσιν τοῦ τόξου καὶ ἀκοντίου· συννηθέστατα δὲ διαγωνίζονται καὶ ἀμιλλῶνται πρὸς ἀλλήλους· ὀρίζονται δὲ δημόσιοι ἀγῶνες καὶ βραβεῖα ἀμοιβῆς εἰς τὸν εὐδοκίμουντα· εἰς οἷαν δὲ τῶν τάξεων εὐρεθῶσι περισσώτερον γυμνασμένοι, ἀνδρεῖοι καὶ εὐπειθεῖς, ἀπολαύουσιν ἐπαίνων, προάγεται δὲ οὐ μόνον ὁ ἄρχων τῆς τάξεως ταύτης, ἀλλὰ καὶ ὁ τῆς παιδικῆς ἡλικίας. Μεταχειρίζονται προσέτι τοὺς οἰκουροῦντας οἱ ἄρχοντες ἢ ὡς ψύλακας ἢ εἰς ἀνευρέσεις κλεπτῶν ἢ εἰς καταδιωγμούς ληστῶν ἢ καὶ εἰς ἔργα ἀνδρείας καὶ ταχύτητος· ταῦτα λοιπὸν πράττουσι καὶ οἱ ἐφηβοὶ καὶ εἴτα προδιδάσκονται εἰς τὴν τάξιν τῶν τελείων ἀνδρῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'

Ἀνδρική ἡλικία.

Ἐν τῇ τμήματι τῶν τελείων ἀνδρῶν ἀσκοῦνται ἐπὶ εἰκοσιπενταετίαν εἰς τοιαῦτα ἔργα, εἰς οἷα περ ἀσχολοῦνται καὶ ἐν τῇ τάξει τῶν ἐφηβῶν· διατελοῦσι δὲ πάντοτε ὑπὸ τὰς διαταγὰς τῶν ἀρχόντων καὶ χρησιμοποιοῦνται εἰς ἔργα φρονήσεως καὶ ἀνδρείας. Ἐὰν δὲ ἡ χρεια καλέσῃ νὰ μετα-

δῶσι πού, δὲν λαμβάνουσι πλέον τόξα καὶ σφενδόνας, ἀλλ' ἀγέμαχα, θώρακα εἰς τὸ στῆθος καὶ εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα παλτά, εἰς δὲ τὴν δεξιὰν ἀξίνην ἢ ξίφος. Ἐκ τούτων γίνεται ἡ ἐκλογὴ ἐπὶ πάσης ἀποχωρήσεως, πλὴν τῶν διδασκάλων τῶν παίδων. Μετὰ τὴν εἰκοσιπενταετίαν προδιδάσκονται εἰς τὴν τάξιν τῶν γερόντων, διότι πλέον προσεγγίζει καὶ τὸ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τῶν.

Γερωνική ἡλικία.

Οἱ δὲ γέροντες δὲν ἐξερχονται πλέον τῶν ὁρίων τῆς πατριδος, ἀλλὰ διαμένοντες ἐν τῇ πατρίδι ἐπιθεωροῦσι καὶ δικάζουσι τὰς τε ἰδιωτικὰς καὶ κοινὰς ὑποθέσεις· οὗτοι προβαίνουν εἰς πάσας τὰς ἀρχαιεσίας καὶ ἐκδίδουσι τὰς εἰς θάνατον καταδικαστικὰς ἀποφάσεις. Ἄν δὲ τις τῶν ἐφηβῶν ἢ τελείων ἀνδρῶν φωραθῇ παραβάτης νομίμου τινός, ἐνάγεται ὑπὸ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς τάξεως καὶ ὑπὸ παντός βουλομένου· οἱ γέροντες μετὰ τὴν διαδικασίαν ἀποβάλλουσι τὸν παραβάτην ἐκ τῆς τάξεως· ὁ ἀποβαλλόμενος ὅμως, καθ' ἅπαντα τὸν βίον θεωρεῖται ἐπιλήψιμος καὶ οὐδεμιᾷ ἀπολαύει ὑπολήψεως. Τὸ περσικὸν πολίτευμα, ὃφ' ὃ διεμορφώθη ὁ Κύρος, ἐθεώρει τοὺς πάντας ὡς τέκνα ἐνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ πατρὸς καὶ συνεπῶς οὐδένα ἐξήρει ἀξιομάτων καὶ τιμῶν· οἱ πάντες δὲ ἐδικαιοῦντο ν' ἀποστείλωσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς τὰ δημόσια σχολεῖα διὰ νὰ διαχθῶσι δικαιοσύνην, ὥστε οἱ ἔχοντες εὐκολίαν, ἀπέστελλον ταῦτα πρὸς σπουδὴν, οἱ ἄποροι ὅμως ἐπεδιδόντο εἰς βιοποριστικὰς ἐργασίας, ἀφ' οὗ ἡκροῶντο μαθημάτων μόνον εἰς τὴν τάξιν τῶν παίδων· ἀπεκλείοντο ὅμως τῆς φοιτήσεως ἐν τῇ τάξει τῶν τελείων ἀνδρῶν, διότι δὲν διήκουσαν καὶ ἐὰν ἐν τῇ τάξει τῶν ἐφηβῶν, ἀλλὰ διέκοψαν τὴν σπουδὴν τῶν καὶ ἐπεδόθησαν εἰς ἐργασίαν. Ἐν τῇ τάξει τῶν γερόντων ἰδίως

κατατάσσοντο οἱ διαγαγόντες βίον ἀνεπίληπτον ἐν ταῖς περιόδοις τῶν ἄλλων ἡλικιῶν. Οὗτος εἶνε ὁ παιδαγωγικὸς τρόπος, δι' οὗ οἱ Πέρσαι ἐφρόντιζον νὰ διαπλάσσωσι καὶ διαπαιδαγωγήσωσιν ἐνδρετον νεολαίαν, δυναμένην ν' ἀνταποκριθῇ εἰς ὅλας τὰς ἀξιώσεις τῆς τε πολιτείας καὶ πατρίδος· τοῦτον τὸν τρόπον ἐφαρμόζοντες ἐν τῇ διαπαιδαγωγῇ τῶν παιδῶν, εἶχον πλήρη πεποίθησιν ὅτι θὰ ἡδύναντο νὰ ἐπιτύχωσι πληρέστατα.

Τεκμήρια δὲ τῆς ὀλιγαρχοῦς διαίτης, εἰς ἣν ἐξήσκουν τοὺς νέους οἱ Πέρσαι, διεσφίζοντο ἐπὶ πολὺν χρόνον, ὥστε πολλοὶ ἀναμνησκονται, λέγει ὁ Ξενοφῶν, ὅτι οἱ Πέρσαι διὰ τῆς σωμαστικῆς αὐτῶν ἐφρόντιζον νὰ ἐπιφέρωσι πᾶν τῶν τροφῶν ἀπρεπὲς ἐθεωρεῖτο παρὰ Πέρσαις νὰ πτύῃ τις πρὸ ἄλλου, νὰ ἀπομύττηται, νὰ πέρδῃ, ἢ νὰ ὑπάγῃ νὰ οὐρήσῃ ἢ νὰ πληρώσῃ ἄλλην τινὰ τοιαύτην ἀνάγκην καὶ κατανοῇ. Ἡ τήρησις τοιαύτης χρηστότητος καὶ διαίτης ἤθελεν εἶσθαι, βεβαίως, παντάπασιν ἀδύνατος, ἂν μὴ ἐξησκούντο καὶ ἐγυμνάζοντο προσοικόντως εἰς τὴν ἐγκράτειαν καὶ εἰς τὴν ἐν μόχοις κατανάλωσιν τοῦ ἰδρωτός· τοιαύτην λοιπὸν διαπαιδαγωγῆσιν ἔλαβεν ὁ Κύρος, ἥδη θὰ διηγηθῶμεν τὰς πράξεις αὐτοῦ ἀρχόμενοι ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'

Παιδικὰ ἔτη τοῦ Κύρου.

Μέχρι τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας ὁ Κύρος ἔλαβε τοιαύτην παιδείαν καὶ ἀγωγὴν· ὑπερεῖχε δὲ τῶν ὀμνυμένων κατὰ τὴν φιλομάθειαν τῶν χρησίων καὶ ἀναγκαίων καὶ κατὰ τὴν διάνοιν καὶ κλίσιν πρὸς ταχεῖαν ἐκτέλεσιν τῶν

δεόντων. Ὑστερον ὁ Ἀστυάγης προσεκάλεσε παρ' αὐτοῦ τὴν θυγατέρα του Μανδάνην μετὰ τοῦ υἱοῦ, διότι ἐπεθύμει πολὺ νὰ τὸν ἴδῃ, ἐπειδὴ ἥκουσε πολλὰ καὶ καλὰ δι' αὐτὸν τόσῳ διὰ τὴν χρηστούθειαν, ὅσῳ καὶ διὰ τὴν καλλονήν. Μετέβη λοιπὸν ἡ Μανδάνη παραλαβοῦσα καὶ τὸν υἱὸν τῆς Κύρου. Ἀμ' ὥς ἔβηθεν ὁ Κύρος καὶ ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Ἀστυάγης ἦτο ὁ ἐκ μητρὸς πάππος, ἀμέσως ἐνεγκάλισθον καὶ ἡσπάσθον αὐτὸν φιλοστόργως, οὕτως ὥς νὰ ἐγνώριζεν αὐτὸν πρὸ πολλοῦ καὶ συνεδέετο καὶ φιλίας, καὶ ἐπειδὴ ἐβλεπεν αὐτὸν παντοιοτρόπως περιεκοσμημένον καὶ ἐξωραϊζόμενον διὰ ποικίλων χρωμάτων καὶ ἐπικτήτου κόμης, κατὰ Μηδικὴν συνήθειαν, καθ' ἣν κεχρωματισμένα ἱμάτια, περιδέραια, μανδύας κοὶ ψέλλια μετεχειρίζοντο, ἐν ᾧ παρὰ Πέρσαις ἀπλουσιότης τυγχάνει καὶ ἡ ἐνδυμασία καὶ ἡ διαίτα, παρετήρει μετὰ περιεργίας καὶ ἐπὶ τέλους ἀπετάθη πρὸς τὴν μητέρα του καὶ εἶπε· Μητέρα, πόσον ὠραῖος εἶνε ὁ πάππος μου! ἡ δὲ μήτηρ ἠρώτησεν αὐτὸν καὶ εἶπε· τίς τῶν δύο σοὶ φαίνεται ὠραιότερος, ὁ πατήρ ἢ οὗτος; ὦ μητέρα, ἀπεκρίθη ὁ Κύρος, ἐξ ὧν τῶν Περσῶν ὠραιότερος εἶναι ὁ πατήρ μου, ἐκ τῶν Μήδων ὁμως, ὅσους ἐγὼ εἶδον καὶ ἐν τῇ ὁδῷ καὶ ἐν τῇ βασιλικῇ αὐτῇ, ὠραιότερος εἶναι οὗτος ὁ πάππος μου· ἀψ' οὐ δὲ καὶ ὁ πάππος ἡσπάσθον αὐτόν, τὸν ἐνέδυσεν ὠραιαν καὶ πολυτελεῆ στολήν, τὸν ἐκόσμησε μὲ περιδέραια καὶ ἄλλα δῶρα καὶ ὁσάκις ἐξήρχετο ἐφιππος συμπαρελάμβανε καὶ αὐτὸν ἐπὶ χρυσοχαλίνου λαμπροῦ ἵππου, ὁμοίου πρὸς τὸν ἰδικόν του· ὁ δὲ Κύρος, καθ' ὃ παιδίον φιλόκαλον καὶ φιλότιμον, νυχαιστέϊτο διὰ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ νύφτανετο, διότι ἐσυνήθειζεν εἰς τὴν ἵππασιν, ἐπειδὴ ἐν Περσίᾳ, ὥς οὕτῃ ὀρεῖν ἡ χώρα, σπανίως ἐβλεπον ἵππους καὶ σπανιώτερον διετήρουν· οὐδέποτε ἔλεγεν ὅτι εἶχεν ἵππευσεῖς μέχρι τοῦδε.

Ἐν ᾧ ὁ Ἀστυάγης συνεδεῖσθαι μετὰ τῆς θυγατρὸς του καὶ τοῦ ἐγγόνου του παρέθηκε τῷ Κύρῳ παντοειδῆ ὑδαρῆ καὶ ψαγνὰ, θέλων νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτὸν διὰ τὴν μὴ υποφῆρῃ νοσταλγίαν. Διηγούνται ὅμως ὅτι ὁ Κύρος ἠρώτησε τὸν πάππον· Ὑποχρεοῦμαι, ὦ πάππε, νὰ γενῶ ἀπ' ὅλα τὰ παραπεθέντα μοι ψαγνὰ, χωρὶς νὰ ποιῶμαι ἐξαίρεσιν τινα; Διὰ τί, δὲν σοι φαίνεται καλῆτερον τὸ δεῖπνον τοῦτο, ὦ παῖ, ἀπὸ τὰ περσικά; Πρὸς τοῦτο ἀπεκρίθη ὁ Κύρος· Οὐχί, ὦ πάππε, καθ' ὅσον ὁ περσικὸς τρόπος εἶνε ἀπλούστερος καὶ εὐκολώτερος διὰ τὴν χορτάσῃ τις ἥρως καὶ κρέας· καὶ ὑμεῖς τὸ αὐτὸ ἐπιδιώκετε, ἀλλὰ μετὰ πολλῶν περιστροφῶν καὶ ἐλιγμῶν κατορθοῦτε, ἐν ᾧ ἡμεῖς λίαν ταχέως. Ἀλλ' ὦ παῖ, εἶπεν ὁ Ἀστυάγης, δὲν ἐπιχειροῦμεν τὸ τοιοῦτο μετὰ δυσαρσεκείας, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς εὐχαριστίας· φάγε καὶ σύ καὶ θὰ ἴδῃς ὅτι εἶνε ἡδύτατα. Δὲν ἤμπορῶ, πάππε, νὰ πράξω τοῦτο, διότι παρατηρῶ καὶ σὲ τὸν ἴδιον μυδαττόμενον καὶ βδελυσσόμενον ταῦτα· καὶ πόθεν ἐξάγεις τὸ συμπέρασμα τοῦτο; εἶπεν ὁ Ἀστυάγης· διότι παρατηρῶ μετὰ προσοχῆς, ὦ πάππε, ὅτι καὶ σύ αἶμ' ὥς ἀπτεσθαι τῶν βρωμάτων τούτων, ἀμέσως ἀποκαθαίρεις τὰς χεῖρας διὰ χειρομάκτρον, διότι ἐπλήσθησαν ἀκαθαρσιῶν. Ἀἶ· οὐ δὲν σοι ἀρέσκουσι ταῦτα, ὦ παῖ, ταῦλάχιστον φάγε κρέας, διὰ τὴν ἐπανέλθῃς εἰς τὴν πατρίδα σου εὐρωστος, καὶ συγχρόνως τῷ προσέφερε διαθήρα τεμάχια κρεάτων ἐκ τε ἀγρίων καὶ ἡμέρων ζώων. Ὁ Κύρος, αἶ· οὐ εἶδε πολλὰ κρέατα εἶπεν· ὦ πάππε, μοὶ παραχωρεῖς τὰ κρέατα ταῦτα, γὰρ τὰ κάμω ὅπως θέλω; Εὐχαρίστως, υἱέ μου, εἶπεν ὁ Ἀστυάγης.

Τότε ὁ Κύρος ἔλαβε τεμάχια κρέατα καὶ τὰ διένειμεν εἰς περιστώτας θερμάποντας, εἰπὼν ἐνὶ ἐκάστῳ λέξεις τινάς· τινὶ μὲν ὅτι μετὰ προθυμίας τῷ ἐδίδασκε τὴν ἱππασίαν,

ἄλλῳ ὅτι τῷ ἐχάρισε παλτά, καὶ ἄλλῳ διὰ τὴν πρόθυμον περιθαλψίν τοῦ πάππου καὶ τὴν εὐκρινῆ τιμὴν τῆς μητρὸς· ἔλεγε δὲ ἐνὶ ἐκάστῳ νὰ ἀρκεσθῶσιν εἰς ταῦτα, διότι ἐπὶ τοῦ παρόντος ταῦτα εἶχεν· ἐπεψυλάσσετο ὅμως δι' ἄλλην ἀρμοδίαν περιστάσιν νὰ ἀποδώσῃ αὐτοῖς καὶ ἄλλα πλεονα.

Εἰς δὲ τὸν Σάκαν τὸν οἰνοχόον, τὸν ὁποῖον κατ' ἐξοχὴν ἀγαπῶ, οὐδὲν προσφέρει, εἶπεν ὁ Ἀστυάγης; Ὁ Κύρος ἐν πάσῃ παιδικῇ ἀφελείᾳ ἠρώτησε, καὶ διὰ τί τόσῳ ὑπερβολικῶς ἀγαπᾷ αὐτόν; Ὁ Ἀστυάγης οἶονεῖ εἰρωνευόμενος αὐτόν εἶπε· δὲν βλέπεις μετὰ πόσης ἐπιδειξιότητος οἰνοχοεῖ; Οἱ οἰνοχόοι τῶν βασιλέων οἰνοχοοῦν λίαν ἐπιδειξίως κρατοῦντες διὰ τριῶν μόνον δακτύλων τὸ ποτήριον διὰ τὴν δύσνησιν οἱ συνδαιτυμόνες νὰ λαβῶσιν αὐτὸ εὐχερῶς· ἐθίζουσι δὲ πρὶν δώσωσι τὸ ποτήριον νὰ χύσωσιν ὀλίγον τι ἐν τῇ παλάμῃ τῆς χειρὸς καὶ νὰ τὸ ἀπορροφήσωσι πρῶτον διὰ τὴν ἀπαλλάξωσι τοὺς πίνοντας πόσης ὑποψίας δηλητηριάσεως.

Διάταξον, ὦ πάππε, τὸν Σάκαν διὰ νὰ μοὶ παραχωρήσῃ μίαν στιγμὴν τὸ ποτήριον, διότι θὰ ἠροῦντίσω καὶ ἐγὼ νὰ μεταχύσω ἐπιδειξίως τὸν οἶνον, νὰ κρατήσω τὸ ποτήριον μετὰ λεπτότητος, οὕτως ὥστε νὰ κερδίσω τὴν εὐνοίαν σου· ὁ Ἀστυάγης εὐχαρίστως εἰσάκουσε τὴν παρακλήσιν τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ· ὁ δὲ Κύρος, αἶ· οὐ ἔλαβε τὸ ποτήριον, τὸ ἐπλήρωσε μέχρι στεφάνης ὥς καὶ ὁ Σάκας, ἔλαβε δὲ τοιαύτην ἀξίπρεπὴν στάσιν, ὅταν τὸ ἐπέδιδεν εἰς τὸν πάππον, ὥστε πάππος καὶ μήτηρ κατελήθησαν ὑπὸ ἀκρατίτου γέλωτος, καὶ αὐτὸς ὁ Κύρος ἐγέλασε καὶ γελῶν ἀνεπλήσθη, ἐννοητικῶς τὸν πάππον καὶ ἐβίβλησεν αὐτόν ἀνακράζων, ἀπώλωλας, ὦ Σάκα, ἐκπίπτεις ἀπὸ τοῦδε τοῦ ἀξιώματος, διότι καὶ καλῆτερον σοῦ θὰ οἰνοχοήσω καὶ δὲν θὰ ἀπορροφήσω ἐγὼ πρῶτος σταγόνας οἴνου, ἐπειδὴ οὐδεμίαν ὑπο-

ἔτιαν θὰ ἔχη ἐπ' ἐμοί ὁ πάππος μήπως τοῦ ἀναμίξω δηλητηριώδεις οὐσίας.

Ὁ Ἀστυάγης κατηγορῶν τρόπον τινὰ διὰ τὸ τελευταῖον τοῦτο εἶπε· διὰ τί, ὦ παῖ, ἐν ᾧ καὶ ὅλα τὰ ἄλλα ἐμυμήθης τὸν Σάκαν, δὲν ἀπερρόφησας καὶ σταγόνας τινὰς οἴνου διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς διὰ νὰ γίνῃ πληροστέτιν ἢ ἀπομιμνήσκῃς; Διότι μὰ τὴν ἀλήθειαν, ἐφοβήθην μήπως εἶχεν ἀναμίξῃ ἐπιδολὰς τι· καὶ πόθεν στυνέπερανας τοῦτο; διότι, σᾶς βεβαιῶ, ὅτι κατὰ τὰ γενέθλιά σου οὗτος εἶχε πράξῃ τοιοῦτό τι, ὥστε ὑμεῖς περιπέσασθε εἰς ἄτοπα καὶ ἀπρεπῆ· διότι πρῶτον μὲν ἐπρόττειε τοιαῦτα, ἄνερ καὶ οἱ παῖδες ἡμεῖς δὲν πράττομεν, δεῦτερον ἐτραγωδεῖτε παρὰ τοὺς κανόνας, καὶ ἐν τοῦτοις διῃσχυρίζεσθε ὅτι ἐξάλλετε ἀρίστα· τὸ χειρίστον δὲ πάντων διότι περιμυτολογεῖτε περὶ ἀνδρείας καὶ γῶμης, ἐν ᾧ ὅτε ἀνγγεῖνόςθε νὰ χορεύσῃτε δὲν ἠδύνασθε οὔτε κἂν νὰ σταθῇτε ὀρθοὶ· εἶχετε ψόδῃ εἰς τοιοῦτον βαλμὸν, ὥστε δὲν ἦσθε κύριοι μήτε τοῦ σώματος μήτε τῆς ψυχῆς καὶ εἶχετε λησμονήσῃ ἕκαστος τὴν θέσιν του· δηλ. σύ ὅτι εἶσαι βασιλεὺς καὶ οἱ συνδαιτημόνες ὅτι ἦσαν ἀρχόμενοι· τότε ἀκριβῶς ἐγὼ ἐννόησα τι σημαίνει ἰσχυρία· διότι οὐδέποτε ἐσιώπατε, ἀλλ' ἐπεδίδισθε εἰς σχοινοτενεῖς ὁμιλίας, ὧν ἄγνωστος ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος ἀόριστον καὶ ἀσαφές. Ὁ Ἀστυάγης πρὸς ταῦτα εἶπε· καὶ πῶς, ὁ πατὴρ σου οὐδέποτε μεθύσκε; Μάλιστα. εἶπεν ὁ Κύρος. Πῶς κατορθοῖ τοῦτο; Διότι πίνει ὅσον νὰ καταπαύσῃ τὴν δίψαν του καὶ οὐδὲν πλέον· πρέπει δὲ νὰ γνωρίσῃς ὅτι δὲν ἔχει καὶ τὸν Σάκαν οἰνοχόον. Τότε ἡ μήτηρ τῷ εἶπεν· ἀπορῶ, νιέ μου, διὰ τί τρέφεις τόσῃν ἀπέχθειαν πρὸς τὸν Σάκαν; διότι πολλάκις ἐν ᾧ ἐπιθυμῶ νὰ παρουσιάσθω εἰς τὸν πάππον, ὁ πανοῦργος οὗτος μοὶ ἀπαγορεύει τὴν εἰσόδον. Παρακαλῶ, ὦ πάππε, κατὰσπῃς τοῦτον ὑπερσούδιόν μου ἐπὶ τριήμερον. Καὶ

ὁ Ἀστυάγης εἶπεν εὐχαριστῶς· ἀλλὰ πρέπει πρῶτον νὰ μᾶς ἐξηγηθῇς τίνι τρόπῳ θέλεις ἐξασκῇς τὴν ἐπιρροήν σου; ὁ Κύρος εἶπεν· εὐθύς θὰ λάβω τὴν πρέπουσαν πρὸ τῆς θύρας θέσιν, ἔπειτα ὅταν ἔλθῃ ὁ κύριος οὗτος νὰ ζητήσῃ ἄδειαν εἰσόδου, θὰ τῷ εἰπῶ ὅτι ἀσχολεῖται περὶ σπουδαῖα· ὅταν ἔλθῃ διὰ δεῖπνον θὰ τῷ εἰπῶ ὅτι οὐπω καιρὸς, καὶ ὅταν ἔλθῃ καὶ πάλιν καὶ τὸν ἴδω πειναλέον, θὰ τῷ εἰπῶ ὅτι μετέδῃ εἰς τὸν γυναικωνίτην· ταῦτα δὲ πάντα διὰ νὰ τὸν χρονοτριβήσω, ὥς καὶ οὗτος μοὶ παρενέβαλλε μυρίας ἀναβολὰς, ὅταν ἐξελιπάρουν.

Τοιούτων εὐθυμιῶν λοιπὸν αἴτιος τοῖς ἐγένετο κατὰ τὴν ὥραν τοῦ δεῖπνου· τὴν δὲ ἡμέραν ὁσάκις ἤκουεν ὅτι ἢ ὁ πάππος ἐξήτει τι ἢ ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος, προῦθυμειτο νὰ προλάβῃ πάντας τοὺς ἄλλους, διὰ νὰ τοῖς παράσῃ ἐκδοῦ· λέουσιν καὶ εὐχαριστίας.

Μετὰ πόρον χρόνον ἡ Μανδάνη παρεσκευάζετο διὰ νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὸν συζυγικὸν οἶκον, ὁ δὲ Ἀστυάγης παρεκάλει αὐτὴν ν' ἀφήσῃ τὸ παιδίον ἐπὶ τινι εἰσέτι χρόνον· ἐκείνη ἀπεκρίθη, πᾶτερ, ἔχω πᾶσαν διὰθεσιν νὰ σᾶς εὐχαριστήσω, δὲν ἐννοῶ ὅμως ν' ἀφήσω τὸν παῖδα παρὰ τὴν θέλησίν σου· τότε ὁ Ἀστυάγης εἶπεν· νιέ μου, ἂν ἀποφασίσῃς νὰ μέινῃς ἐνταῦθα, ἔδο βέλβαιος ὅτι ὁ Σάκας πρῶτον οὐδεμίαν ἐξουσίαν θὰ ἔχῃ ἐπὶ σοῦ· θὰ εἰσέλθῃ πρὸς ἐμὲ ἀκωλύτως, ὁπότε θὰ ἔχῃς διὰθεσιν· ὅσῳ συχνότερον δὲ θὰ εἰσέλθῃς, τόσῳ περισσότερον θὰ μὲ εὐχαριστήσῃς· ὅταν δὲ θὰ ἀποφασίσῃς νὰ μεταβῇς εἰς τὴν πατρίδα, θὰ συμπαραλάβῃς ὅσους ἀκολουθοῦς καὶ σφους θέλεις· εἰς πᾶσαν δὲ περίστασιν, θὰ ἔχῃς ὑπὸ τὴν διάθεσίν σου τοὺς ἵππους μου καὶ εἰς τὸ δεῖπνον νὰ φάγῃς ἐξ ἐκείνων τὰ ὅποια ὀρέγεσθαι καὶ νομίζεις ὥς ὑγιεινότερα καὶ ὠφελιμώτερα· τὰ ἐν τῷ παραδείῳ θηρία θὰ ᾔνε ἰδικά σου, νὰ τὰ κυνηγήσῃς ὅταν

θέλης, καὶ δι' ἄλλα πλείονα θὰ φροντίσω νὰ σοὶ προμηθεύσω· ὅταν δὲ ἀσκηθῇς εἰς τὴν ἵππασίαν, θὰ ᾔσαι ἐλευθερός νὰ ἐξεέλθῃς ἐφιππος καὶ νὰ κυνηγήσῃς ἄγρια ζῶα διὰ τόξου καὶ ἀκόντιον· θὰ σοῦ φέρω συμπαιδοτορας παῖδας καὶ ἐν γένει ὅ,τι θέλεις δύνασαι νὰ ζητήσῃς παρ' ἐμοῦ καὶ λάθῃς. Μετὰ τοὺς λόγους τούτους ἡ μήτηρ ἠρώτησεν τὸν Κύρον· τί ἠννόει νὰ πράξῃ, νὰ μείνῃ ἢ νὰ συναναχωρήσῃ; ὁ δὲ ἀπεκρίθη τάχιστα, θέλω νὰ μείνω. Καὶ πάλιν ἠρώτησεν ἡ μήτηρ, διὰ τί προετίμησε τοῦτο; διότι, ὦ μήτερ, ἐν Πέρσαις εἶμαι, καὶ θεωροῦμαι ὑπέρτερος τῶν ὀμπλίκων μου καὶ εἰς τὸ τόξον καὶ εἰς τὸ ἀκόντιον· ἐνταῦθα δὲ συναισθάνομαι ὅτι εἶμαι ὑποδεέστερος εἰς τὸ ἱππεύειν, ὅπερ τὰ μάλιστα μὲ λυπεῖ· ἐὰν δὲ μὲ ἀφήσῃς ἐνταῦθα καὶ μάθω καλῶς τὴν ἵππασίαν, ἐπανερχόμενος εἰς τὴν Περσίαν, νομίζω ὅτι θὰ φανῶ ὑπέρτερος τῶν πεζομάχων ἐκείνων ὀμπλίκων μου· ὅταν δὲ θὰ θελήσω νὰ ἐλθω σύμμαχος τοῦ πάππου μου, θὰ ἐλθω ὡς καλὸς σύμμαχος καὶ χρήσιμος· ἡ δὲ μήτηρ ἠρώτησεν αὐτὸν εἰπούσα· τὴν δὲ δικαιοσύνην πῶς θὰ τὴν μάθῃς ἐνταῦθα διαμένων, ἐνῷ οἱ διδάσκαλοί σου εὐρίσκονται ἐκεῖ; ἀπεκρίθη ὁ Κύρος· ἔχω ἤδη μάθῃ αὐτήν· καὶ πῶς εἶσαι εἰς θέσιν νὰ ἀποφανθῇς οὕτω; διότι καὶ αὐτὸς ὁ διδάσκαλός μου μὲ ἐξετίμα ἐπὶ τούτῳ, καὶ μάλιστα μὲ διώριζε δικαστὴν καὶ ἐπιθεωρητὴν τῶν ἄλλων· μίαν δὲ φορὰν καὶ ἐτιμωρήθη, διότι δὲν ἐδίδακα καλῶς· ἥτο δὲ ἡ δίκη τοιαύτης φύσεως· παῖς μικροῦ ἀναστήματος ἐβόρει μικρὸν χιτῶνα, καὶ παῖς μεγάλου ἀναστήματος ἐβόρει μικρὸν τοιοῦτον, διὲ τοῦτο ἤρπαξε τὸν ποδήρη καὶ ἔδωκε τὸν ἰδικὸν του· ἐγὼ διορισθεὶς δικαστὴς ἐθεώρησα κατὰλληλον νὰ ἔχῃ ἕκαστος τὸν ἀρμόζοντα· τότε ὁ διδάσκαλος μὲ ἐρράπισεν εἰπὼν μοι, ὅτι δὲν διορίσθης τοῦ ἀρμόζοντος δικαστὴς, ἀλλὰ τίνος ἡ κτῆσις εἶνε δικαία καὶ ὅτι τὸ νόμιμον εἶνε δικαίον·

φείποτε, διὰ τοῦτο καὶ ὁ δικαστὴς νομίμως πρέπει πάντοτε νὰ ἀποφασίσῃ. Μετ' ἀκριβείας λοιπόν, ὦ μήτερ, γνωρίζω τὴν δικαιοσύνην· ἐὰν δέ μου ὑπολείπεται τι, ὁ καλὸς μου πάππος θέλει μοι τὸ διδάξῃ. Ἄλλ' ὅμως, ὦ παῖ, δὲν ἔχουσι καὶ παρὰ Πέρσαις τὴν αὐτὴν ἰδέαν περὶ δικαιοσύνης· ἄλλως ἐκλαμβάνεται ἐκεῖ ἡ δικαιοσύνη· παρατηρεῖς ὅτι ὁ πάππος σου κατέστησεν ἑαυτὸν ἀπόλυτον κύριον ἐνταῦθα· ἐν Πέρσαις δὲ θεωρεῖται ἡ ἰσονομία δικαία καὶ πρῶτος ὁ πατὴρ σου ἐκπλήροῖ τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένα καὶ τὰ ὀριζόμενα λαμβάνει πάντοτε· κανόνα τῶν πράξεών του ἔχει πάντοτε οὐχὶ τὴν θέλησίν του, ἀλλὰ τὸν νόμον. Πρόσχευε λοιπόν μὴ γίνῃς πλεονέκτης, διότι τὴν πλεονεξίαν διδάσκει ἡ ἐνταῦθα νομοθεσία. Ναί μήτερ, ἀλλ' ὁ πατὴρ σου μόνον τὴν μειονεξίαν γνωρίζει νὰ διδάσκῃ καὶ οὐχὶ τὴν πλεονεξίαν. Δὲν παρετήρησας ὅτι καὶ ὅλους τοὺς Μήδους ἔχει συννηθισμένους νὰ ἔχωσιν ὀλιγώτερα ἑαυτοῦ; ἔσο βεβαία λοιπόν ὅτι ὡς δὲν ἐδίδαξεν ἄλλους, οὕτω καὶ ἐμὲ δὲν θὰ διδάξῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'

Προσόντα τοῦ Κύρου κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν.

Πολλὰς χαριτολογίας καὶ εὐφυσολογίας νεανικὰς ἔλεγεν ὁ Κύρος καὶ νῦχαρίσται πάππον καὶ μητέρα· ἐπὶ τέλους ἡ μήτηρ ἀπῆλθεν ὁ δὲ ἔμεινεν αὐτόθι καὶ ἀνεπλήρου τὴν νεανικὴν ἀνατροπὴν του· ταχέως διηγοῦνται ὅτι συνεδεχτίσθην μετὰ τῶν ὀμπλίκων καὶ πρὸς πάντας διέκειτο φιλικώτατα· ἐντὸς ὀλίγου κατέκτισσε τὰς καρδίας ἀπάντων καὶ τῶν γονέων τῶν ὀμπλίκων του, οἵτινες γνωρίσαντες αὐτὸν ἐκ τοῦ πλησίον, διὰ τὴν οἰκειότητα πρὸς τὰ τέκνα των,

προσέτρεχον καὶ ἐπεκαλούντο τὴν μεσολάδην τὸν πρὸς τὸν βασιλέα διὰ πᾶσαν ἀνάγκην των καὶ ἦσαν πλέον ἢ βέβαιοι ὅτι θὰ ἐπετύγχανον, διότι ἐγνώριζον οἱ πάντες πόσῃ ἀδυναμίαν εἶχε πρὸς αὐτὸν ὁ Ἀστυάγης· ὁ Κύρος οὐ μόνον ὑπέσχετο διεκπεραιῶσιν πάσης δυνατῆς ὑποθέσεως ἀλλὰ καὶ παντὶ σθένει ἐφρόντιζε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ὑπόσχεσίν του, διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ὅσῳ τὸ δυνατόν περισσοτέραν δημοτικότητα, ἐπειδὴ ἦτο εἰς ἄκρον φιλότιμος καὶ φιλόδηρος. Καὶ ὁ Ἀστυάγης ὅμως ἠδυνάτετο νὰ μὴ εἰσακούσῃ τὰς παρακλήσεις τοῦ Κύρου καὶ διὰ τὴν φιλοστοργίαν καὶ ἰδίᾳ διότι, ὅτε ποτὲ ἠσθένεν ὁ Ἀστυάγης, ὁ Κύρος εἶχε δεῖξιν αὐταπαρνήσιν, ὅσον ἀφορᾷ τὰς περιποιήσεις τοῦ πάππου, διότι αὐτὸς πρῶτος ἀνεπὶ ἡδῆ τῆς κλίνης του τὴν νύκτα, διὰ νὰ ἐκτελέσῃ τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ ἀσθενούντος πάππου καὶ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀνάρρωσίν του, ὡς νὰ ἐφοβεῖτο μὴ ἀπέθνῃσκεν ὁ προσφιλέστατος πάππος, ὁ ὁποῖος πάντα ἐθυσίαζε διὰ τὸν ἐγγονόν του.

Οἱ ἐν λόγοις χαριεντισμοὶ τοῦ Κύρου δὲν πρέπει νὰ ἐκληθῶσιν ὡς φληναφήματα, ἀλλ' ὡς ὑπαγορευόμενοι ὑπὸ τῆς ἡλικίας του καὶ τῆς διδασκαλίας, καθ' ἣν ὑπεχρεοῦτο ν' ἀπαντήσῃ εἰς πᾶσαν ἐρώτησιν καὶ ἰδίᾳ νὰ ἀπολογηθῇ ὑπὲρ πάσης πράξεώς του· ὁ Κύρος ὡς φιλότιμος καὶ φιλομαθὴς προσεδάθει νὰ ὑπερακοντίσῃ τὰς ἀξιώσεις τοῦ διδασκάλου· εἰς τοῦτο ὑπεδοκίμει καὶ ὑπὸ τῆς φυσικῆς εὐφυίας του ἡ ὁποία συνετέλει οὐκ ὀλίγον εἰς τὰς ἀποχρώσας ἀπαντήσεις καὶ δικαιολογίας. Ὡς δὲ ἐπὶ προῶρων σωματικῆς ἀναπτύξεως, διαφαίνεται ἡ ὀλιγοετία. οὕτω καὶ ἐν τῇ πολυλογίᾳ, τρόπον τινά, τοῦ Κύρου διεγινώσκετο ἀθρότης καὶ φιλοστοργία καὶ οὐχὶ θρασύτης, ὥστε οἱ πάντες ἐπόθουν ν' ἀκούσῃ τὸν Κύρον ὁμιλοῦντα ἢ σιωπῶντα.

Σύνεσις τοῦ Κύρου καὶ ἐν τῇ μικρᾷ ἡλικίᾳ.

Καθ' ὅσον παρήρχοντο τὰ ἔτη τῆς ἡλικίας του κατὰ τοσοῦτον ἐμετρίαζε τοὺς λόγους του καὶ κατείχετο ὑπὸ τῆς καλλίστης αἰδοῦς· ὁδᾶκις δὲ συνήντα γέροντας καὶ ἄρχοντας ἐν τῇ ὁδῷ οὐ μόνον εὐσεβάτως τοῖς παρεχόμεναι τὴν διδασίαν, ἀλλὰ καὶ κατηρυθρία· ἐπαυσε πλέον νὰ ἐνοχλῇ καὶ πλησιδίσῃ ὅλως μεταχειριζόμενος τὸν νεανικὸν σκυλακῶν τρόπον του, ἐγένετο ἡδυσχότερος καὶ ἐπύχαις εἰς πᾶσαν ἀναστροφὴν· οὐδέποτε προὔκλει τοὺς συντρόφους του εἰς διαγωνισμούς, δι' ὅσα εἶχε πεποιθῆσθαι ὅτι ὑπερτέρει, ἀλλὰ δι' ὅσα ὑπελείπετο· τὸ δὲ πάντων σπουδαιότερον ὅτι δὲν ἐλυπεῖτο ἐὰν ἡτῶτο, ἀλλ' ἐμερίμνα καὶ ἡγρούσκει ν' ἀναπληρώσῃ τὰς ἐλλείψεις του καὶ νὰ δειχθῇ ἐφ' ἑαυτὸν εἰς ἄλλην εὐνοϊκὴν περίστασιν· διὰ τοῦτο ἀνεπὶ ἡδῆ ἐπὶ τῶν ἱππων ἢ διὰ νὰ τοξεύσῃ ἢ διὰ νὰ ἀκοντίσῃ, ἐν ᾧ ἀκόμη δὲν εἶχεν ἀσκηθῇ καλῶς εἰς τὴν ἱππασίαν· κατὰ τὰς ἀσκήσεις του, εἰς πᾶσαν ἀποτυχίαν αὐτὸς πρῶτος ἐγέλα ἑαυτόν· αἱ προσπαθεῖαι του ὅμως αὐταὶ πᾶσαι ἀπέβησαν εἰς καλὸν του, διότι οἱ κόποι του καὶ νυλογίσθησαν καὶ ἐντὸς βραχυτάτου χρόνου ὁ Κύρος ὑπετέρησε τοὺς ὁμιλικούς του πάντας καὶ ἐκίνησε τὸν θαυμασμὸν ὅλων τῶν σχετικῶν του, διότι κυνηγῶν συνελάμβανε πάντα τὰ ἐν τῷ παραδείῳ θηρία, ὥστε ἐδυσκολεῖτο ὁ Ἀστυάγης νὰ τῷ προμνηύσῃ ἄλλα.

Ἐννοήσας τοῦτο ὁ Κύρος καὶ ἰδὼν ὅτι ὁ πάππος μολοντόις εἶχε διδάσκει νὰ τῷ προμνηεύσῃ ἄγρια ζῷα δὲν ἠδύνετο, εἶπε πρὸς αὐτὸν μίαν ἡμέραν· τίς ἡ ἀνάγκη, ὦ πάππε, ν' ἀναζητῇς θηρία δι' ἐμέ; ἀπόστειλόν με εἰς θήραν, διότι εἶμαι πλέον ἢ βέβαιος ὅτι ὅλα θὰ γίνωσιν ἰδικά μου τὰ ἐν τῷ δάδει. Καίτοι δὲ ὑπερεπεθύμει τὴν θήραν,

ἐν τούτοις δὲν ἐτόλμα πλέον νὰ παρουσιασθῇ πρὸς αὐτὸν καὶ νὰ τὸν ἐνοχλήσῃ ὡς πρότερον· συνεστέλλετο πλέον· καὶ δι' ὅσα ἐμέμφετο προηγουμένως τὸν Σάκαν, δὲν ἔκαμε πλέον μνείαν, ἀλλ' αὐτὸς ἐγένετο Σάκας ἑαυτοῦ· δὲν προσήρχετο πλέον εἰς πᾶσαν περίπτωσιν, ἀλλὰ μόνον ὅτε ἐβλεπε τὸν καιρὸν εὐπρόσδεκτον καὶ εἰδοποιεῖτο ὑπὸ τοῦ Σάκα, τὸν ὁποῖον αὐτὸς οὕτως θερμῶς πρὸς τοῦτο παρεκάλει· ὥστε διὰ τὴν φρόνησιν του ταύτην καὶ ὁ Σάκας ὑπερεφίλει αὐτὸν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

Ζῆλος τοῦ Κύρου πρὸς θῆραν.

Ἦς δ' ἐννόησεν ὁ Ἀστυάγης ὅτι ὁ Κύρος ὑπερεπεθύμει νὰ ἐκδράμῃ εἰς θῆραν, ἀπεφάσισε ν' ἀποστείλῃ αὐτὸν ἐν συνοδείᾳ τοῦ υἱοῦ του καὶ πολλῶν ἱππέων καὶ φυλάκων, οἵτινες νὰ προεφύλαττον αὐτὸν ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ καὶ δὴ ἐν ἐπιθόδῳ ἀγρίου θηρίου. Καθ' ὁδὸν λοιπὸν ὁ Κύρος ἐξίτηι πληροφορίας παρὰ τῶν ἀκολουθῶν· ἡρώτα λ. χ. ποῖα θηρία πρέπει νὰ κυνηγήσῃ καὶ νὰ καταδιώξῃ μετὰ θάρρους καὶ ἀπὸ ποίων νὰ προφυλαχθῇ· ἐκεῖνοι δὲ προθύμως τῷ περιέγραψαν τὰ ζῷα, ἀφ' ὧν ἔδει ν' ἀπομακρυνθῇ διὰ νὰ μὴ διακινδυνεύσῃ· τῷ συνέστησαν δὲ ὅτι πρέπει νὰ προσέχῃ μᾶλλον τὰ στενόχωρα μέρη παρὰ τὰ ἄγρια θηρία· διότι πολλοὶ συνεκρημνίσθησαν καὶ μετὰ τῶν ἱππῶν των εἰς τοιαύτας δυσχωρίας· ἐν ᾧ δὲ μετὰ προσοχῆς ἤκουε ταῦτα πάντα, αἰφνης εἶδεν ἑλαφὸν ἀναπνέοντα καὶ, λησμονήσας πάνθ' ὅσα τῷ εἶπον, ὥρμησε κατ' αὐτῆς, κατεδίωκε καὶ οὐδαμῶθι ἄλλοθι παρετήρει ἢ τὴν διεύθυνσιν αὐτῆς καὶ τὸ καταφύγιον· ἐν τῇ ὁρμῇ του ταύτῃ διεκινδύνευσε, διότι ὁ ἵππος του ἐξετραχυνίσθη καὶ κατέπεσεν οἰκτρῶς, ὥστε παρ' ὀλίγον κατεπτάει καὶ τὸν Κύρον καὶ ἤθελεν ἀνυπερβέτως πάθῃ, ἂν δὲ ἐπεδείκνυε παραδειγματικὴν γεν-

ναϊότητα καὶ συνεκρατεῖτο, ἕως οὗ ὁ ἵππος ἀνέστη· ἐξηκολούθησεν ἐν τούτοις τὸν δρόμον του καὶ τὴν καταδιώξιν καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατηκόντισε τὴν ἑλαφὸν καὶ συνέλαβεν· τότε κατελήθη ὑπὸ ἀκρατήτου χαρῆς καὶ ἐθεώρῃσε κατόρθωμα μέγα τὴν σύλληψιν τῆς ἐλάφου· ὅλλ' οἱ φυλάκες ὡς ἔβρασαν ἀσθμαίνοντες, ἤρξαντο ν' ἀπευθύνωσιν αὐτῷ παρατηρήσεις καὶ συγχρόνως περιέγραψαν τὸν κίνδυνον, ὃν διέτρεξεν· ὠρκίσθησαν δὲ ὅτι ἤθελον τὸν καταγγεῖλαι εἰς τὸν πάππον του, διὰ τὸ ἀπονενοημένον καὶ ρυθκίνδυνον τόλμημά του.

Ὁ Κύρος ἐκάθιστο καὶ περίλυπος ἤκροατο ταῦτα· ἐν μέσῳ τούτων ὅμως εἶδε κάπρον ἀπερχόμενον, ὡς καταδιωκόμενον διὰ ψωνῶν ὑπὸ τῶν ἄλλων φυλάκων· τότε ἐν ἀκαρεῖ ἐπὶ ἤντησεν ἐπὶ τοῦ ἵππου, ὥρμησε καὶ βολεῖσθαι εὐστόχως ἐτραυμάτισε τὸν κάπρον καὶ ἐκράτησεν. Τότε δὴ καὶ ὁ θεὸς ἐμέμφετο αὐτὸν καὶ ἐχαράκτηριζε τὴν πράξιν του ὡς θρασυτέρα. Ἀλλ' ὁ Κύρος δὲν ἐθαλίετο πλέον ὡς πρότερον, ἀλλὰ παρεκάλει ἐπιμόνως νὰ δοθῶσιν εἰς αὐτὸν τὰ κυνήγια του διὰ νὰ τὰ προσφέρῃ εἰς τὸν πάππον του· ὁ θεὸς του, ὅστις ἔκαλεῖτο Κυαξάρης, ὕψωσε τὴν ψωνὴν του καὶ εἶπεν· ἀλλ' ἀφ' οὗ πληροφορηθῇ διὰ τὸν διωγμὸν σου καὶ κίνδυνον, οὐ μόνον θὰ ἐπιπλήξῃ σέ, ἀλλὰ καὶ ἐμεῖ θὰ τιμωρήσῃ, διότι σέ ἄφηνον ἐλεύθερον· ὁ Κύρος εἶπεν· ἄς μὲ τιμωρήσῃ, ἂν θέλῃ, μόνον δός μοι ταῦτα νὰ τοῦ τὰ προσφέρω· δός μοι ταῦτα καὶ τιμωρῶσόν μοι καὶ σύ ὅπως διήποτε θέλεις· ὁ Κυαξάρης τότε δυσηρεστήθη καὶ τῷ εἶπε· κάμε ὡς θέλεις πλέον· σύ φαίνεται ἔχεις ἰδεάν ὅτι εἶσαι βασιλεὺς ἡμῶν· οὕτω λοιπὸν κατώρθωσεν ὁ Κύρος ἐν τῇ ἐπιστροφῇ νὰ παρουσιασθῇ πρὸς τὸν πάππον μετὰ τοῦ θηράματος καὶ ἀφ' οὗ ἐχάρισεν αὐτὸ πρὸς τὸν πάππον διηγῆθαι αὐτῷ ὅτι πάντα εἰσὶ προϊόντα τοῦ κυνηγίου του καὶ

ὅτι ἔπρεπε νὰ τὰ φάγῃ μετ' εὐχαριστήσεως· τὰ δὲ ἀκόντια καθήμαγμένα πάντα, δὲν παρουσίασεν, ἀλλὰ κατέθηκεν εἰς μέρος ἐνθα ἦτο βέβαιος ὅτι θὰ ἐβλεπεν ὁ πάππος ὅταν διήρχετο. Ὁ πάππος ὅταν ἤκουσε τὰ λεγόμενα τοῦ Κύρου καὶ εἶδε τὸ ὄψος αὐτοῦ πάντα ταῦτα μὲ εὐχαρίστοις τέκνον μου· οὐδεμίαν ὅμως ἔχω ἀνάγκην τούτων διὰ νὰ βυθωκινδυνεύσῃ ὁ υἱὸς τῆς θυγατρὸς μου· ὁ Κύρος ἀπάντησεν· ἐάν πράγματι δὲν σοῦ χρειάζονται, ὦ πάππε, χάρισόν μοι αὐτὰ νὰ τὰ διαμοιράσω τοῦλάχιστον εἰς τοὺς συνομηλικούς μου· ὁ Ἀστυάγης καὶ πάλιν ἀπεκρίθη· τέκνον μου, καὶ αὐτὰ λάβε καὶ ὅσα ἄλλα θέλεις καὶ χρησιμοποίησον αὐτὰ εἰς ὅ,τι καὶ ὄν τινα θέλεις.

Ἀδελφικὴ ἀγάπη τοῦ Κύρου πρὸς τοὺς συνομηλικούς.

Ἀφ' οὗ ὁ Κύρος ἔλαβε ταῦτα, διεμοίρασεν εἰς τοὺς συντροφούς ἐπειπὼν· ὦ φίλοι, πόσον ἐβλυνάροῦμαι ὅτε ἐκυνήγοι μὲν τὰ ἐν τῷ παραδείσῳ θηρία κατ' ἐμὴν ἰδέαν τὸ κυνήγιον ἐκείνου ἦτο δῆλα καὶ ὅμοιον πρὸς κυνήγιον δεδεμένον· διότι πρῶτον μὲν ἦσαν περιορισμένα ἐν τῷ ἐπὶ τούτῳ χώρῳ, εἴτα ἦσαν καχεκτικά καὶ φιλάσθηνα καὶ ἐστεροῦντο ἐν μὲν τοῦ ποδός, ἕτερον τῆς πτέρυγος καὶ ἄλλα ἐπασχον ἄλλως· τὰ δὲ διαδιούνητα ἀνὰ τὰ ὄρη καὶ ὁδοὺ καὶ μεγάλα εἶνε καὶ παχέα καὶ ὀρτιμελῆ καὶ πηδῶσιν ὡς πτηνὰ καὶ αὐτὰ τὰ χερσαῖα ὅταν καταδιώκωνται· ἐξ αἰτίας δὲ τῆς εὐρωστίας αὐτῶν ἡ ἐπιτυχία εἶνε βεβαιότατη· πόσον ὥραϊα καὶ εὐχάριστα εἶνε ταῦτα παραβαλλόμενα πρὸς τὰ κατάκλειστα καὶ ψοφοδὲα ἐκεῖνα τοῦ παραδείσου τοῦ πάππου; εὐχάριστος ἡ τοιαύτη θήρα, ἀλλ' ἄρα γε θὰ ἐπιτρέψωσι καὶ εἰς ὑμᾶς οἱ γονεῖς νὰ μεταδῶμεν ἀπὸ κοινοῦ εἰς θήραν; Μάλιστα, εἰπον, ἀφ' οὗ διατάξῃ ὁ Ἀστυάγης. Τότε ὁ Κύρος εἶπε· καὶ τίς θὰ εἴπῃ τὸ τοιοῦτον εἰς τὸν πάππον; τίς ἄλλος ἐκτὸς

σοῦ εἶνε ἄρμοδιώτερος δι' αὐτόν; ἀλλὰ μὰ τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἐγὼ ἀπορῶ τί ἄνθρωπος, τί εἰδους ἄνθρωπος ἐγενόμην· εἶμαι ἀνίκανος οὐ μόνον νὰ πράξω τοῦτο, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀτεινίσω πρὸς τὸν πάππον πλέον· φοβοῦμαι δὲ μήπως ἐξακολουθήσῃ ἡ κατάστασις μου αὕτη καὶ περιπέσω εἰς παντελὴ βλακίαν καὶ ἡλιθιότητα, ἐν ᾧ τούναντίον, ὅτε ἦμην μικρὸν παιδίον, ἦμην δεινότερος εἰς τὸ λέγειν καὶ παρουσιάζεσθαι. Ἐκείνοι δὲ εἶπον· εὐχάριστον καὶ τοῦτο καὶ ἀξιοθαυμάστον· σὺ δὲν δύνασαι νὰ ζητήσῃς τι ὑπὲρ σεαυτοῦ καὶ ἡμεῖς ἡλιθίζομεν διὰ σοῦ νὰ ἐνεργῶμεν εἰς πᾶσαν περίστασιν παρ' αὐτῷ· ἦδη πρὸς τίνα νὰ καταφύγωμεν; τίνος μεσολάβησιν νὰ ἐκλιπαρήσωμεν;

Ταῦτα ἤρκεσαν νὰ κεντρίωσι τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Κύρου καὶ ἀμέσως ἀνεχώρησε καὶ μετὰ θάρρους εἰσῆλθε πρὸς τὸν πάππον του καὶ ὥμιλινε μεταχειρισθεὶς πλάγιον τρόπον ὀμιλίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΣΤ'

Δέσις πρὸς τὸν Ἀστυάγην νὰ θηρεύσῃ.

Εἰπέ μοι, παρακαλῶ, ὦ πάππε, ἐάν τις τῶν οἰκετῶν σου δραπετεύσῃ καὶ συλλάβῃς αὐτόν, τί θέλεις κάμναι; Τί ἄλλο παρὰ νὰ τὸν τιμωρήσῃ καὶ τὸν ὑποβάλλῃ εἰς καταναγκαστικὴν ἐργασίαν. Ἐάν δὲ ἐπιστρέψῃ οἰκιοθελῶς, τί θέλεις κάμναι αὐτόν; οὐδὲν ἄλλο παρὰ θὰ τὸν κελεύσω διὰ νὰ μὴ ἐπαναλάβῃ πλέον καὶ θὰ τὸν χρησιμοποιοῦν πάλιν εἰς τὴν προτέραν ἐργασίαν. Κατάλληλος περίστασις, πάππε μου, νὰ παρασκευασθῇς νὰ μὲ τιμωρήσῃς, διότι μελετῶ νὰ συμπαράδω τοὺς ὀμηλικούς μου καὶ νὰ μεταδῶ εἰς θήραν· ὁ Ἀστυάγης εἶπε· κάλλιστα ἐπραξας προειδοποιήσας με,

διότι θὰ σοῦ ἀπαγορεύσω ἐξοδὸν παντελῆ καὶ θὰ σὲ ὑποβάλλω εἰς τὴν τιμωρίαν τῆς καταναγκαστικῆς οἰκουρήσεως, διότι εὐχάριστον τῇ ἀληθείᾳ, δι' ὀλίγα κρέατα νὰ ἀπολέσω τὸν υἱὸν τῆς θυγατρὸς μου καὶ νὰ παράσχω αὐτῇ τε καὶ ἑμαυτῷ δινηκῆ ἡλιψίαν καὶ πένθος. Ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα ὁ Κύρος κατεπεῖσθη μὲν καὶ ἐκάθισεν, ἀλλὰ διετέλει τοσοῦτον σκυθρωπὸς, ὥστε καὶ ὁ πάππος του καὶ οἱ ἄλλοι ἔλαβον γινώσκιν· ἐπειδὴ δὲ φείποτε ὁ πάππος ἐπεθύμει νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτὸν καὶ οὐδέποτε νὰ δυσχεραστῇ, τῷ ἐπέτρψε νὰ ἐξέλθῃ εἰς κυνήγιον καὶ νὰ συμπαραλάβῃ ὃν τινα ἤθελε· συναγαγὼν λοιπὸν ὁ Κύρος πολλοὺς ἵππους καὶ πεζοὺς καὶ συμπαραλαβὼν καὶ τοὺς ὀμπλικοὺς τοῦ παιδῆς, διηυθύνθη εἰς τὰ ἱππασίμα χωρία ἔνθα ἐποίησε θαυμαστὴν ἄγρην· παρίστατο δὲ κατὰ τὴν θήραν ταύτην καὶ ὁ πάππος ἐν ὅλῃ τῇ βασιλικῇ μεγαλοπρεπείᾳ καὶ, γνωρίζων τὴν μάριναν τοῦ Κύρου ἀνηγόρευσε πᾶσι τὴν βολὴν πρὶν ἢ ὁ Κύρος ἀπνύδα· ἀλλ' ὁ Κύρος παρεκάλει αὐτὸν καὶ ἔλεγεν· ἂν θέλῃς, πάππε μου, νὰ κυνηγήσω εὐχαρίστως, ἄφες πάντας νὰ καταδιώκωσι καὶ νὰ τοξεύσωσι διὰ νὰ διαγωνισθῶμεν οἱ πάντες ἐν τῇ καλῆτέρᾳ ταύτῃ δράσει· ὁ Ἀστυάγης ἐκ τῶν λέξεων τούτων τοῦ Κύρου ὑπεχρεώθη νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς πάντας ἐλευθέρων κυνήγιον· καί, ἀφ' οὗ ἔστησαν ἔδραν, παρετῆρει μετὰ προσδοχῆς μεγάλῃς τὴν ἀμιλλαν τῶν διαγωνιζομένων καὶ εἰς τὸ τόξον καὶ εἰς τὸ ἀκόντιον καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἰς τὰς τολμηρὰς ἐφόδους· ὅσον δὲ διὰ τὸν Κύρον ὑπερέχειρε, διότι παρετῆρει ὅτι αὐτὸς ἐκ τῆς εὐχαριστήσεως δὲν ἠδύνατο νὰ ἡσυχάσῃ, ἀλλ' ἀνεπνύδα ὡς γενναῖος σκύλαξ κατὰ τοῦ προσπελάζοντος θηρίου, προτρέπων ταυτοχρόνως ἕνα ἕκαστον ἐκ τῶν συντρόφων του· νύχαριστεῖτο διότι παρετῆρει αὐτὸν παρουσιάζοντα μὲν τὸν ἕνα, ὑπερεπαυνοῦντα δὲ τὸν ἕτερον τὸν ἐπιτυχόντα, ἀνευ οὐδενὸς φθό-

νου, ἀλλ' ἐν ὅλῃ τῇ καρδίᾳ. Ἐν τέλει ὁ Ἀστυάγης ἐπανήλθεν οἶκοι φέρων ἀπειροπληθῆ ἄγρην· τοσαύτην δὲ εὐχαρίστησιν ἔλαβεν ἐκ τῆς περιπτώσεως ταύτης, ὥστε φείποτε εἰς τοιαύτας διασκεδάσεις ἐχρησιμοποίησε πᾶσαν εὐκαιρίαν, μάλιστα συμπαραλαμβάνανε πολλοὺς, καὶ αὐτοὺς τοὺς παιδας, χάριν τοῦ Κύρου. Οὕτως ἐβίον τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου, καθ' ὃν διέμεινεν ὁ Κύρος ἐνταῦθα, πάντας εὐχαριστῶν καὶ οὐδένα οὐδέποτε δυσχεραστῶν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'

Ἐφηβικὴ ἡλικία τοῦ Κύρου.

Ἐν ᾧ δὲ διήνυε τὸ δέκατον ἕκτον περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας, ὁ υἱὸς τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων ἐπεθύμησε νὰ κυνηγήσῃ κατὰ τὰ ὄρια τῆς Μηδίας, καθ' ἣ εἶχεν ἀκούσθαι ὅτι ἥτο πληθὺν θηρίων· διὰ νὰ ἐθήγειρε λοιπὸν ἀκινδύνως, παρέλαβε πολλοὺς ἵππους καὶ πελταστὰς, ὧν πρῶτος σκοπὸς νὰ τοῦ ἐκβάλλωσιν ἀπὸ τὰ δασώδη μέρη τὰ ἄγρια θηρία· φθάσας λοιπὸν εἰς τὸ μέρος ὅπου ἀκριδὸς ἦσαν τὰ φρουρία του καὶ αἱ φυλακαὶ ἐδείκνυντο σκοπεύων ἀπὸ προφίας νὰ ἐγερθῇ διὰ νὰ ἐξέλθῃ πρὸς θήραν· περὶ τὴν ἐσπέραν ἀφίκετο ἐκ γειτνιαζούσης πόλεως ἡ πρὸς ἀντικατάστασιν τῶν φρουρῶν φυλακῇ, τὴν ὁποίαν ἀπετέλουν πεζοὶ καὶ ἵππεις· ἡ παρουσία τῶν δύο φυλακῶν ἀφ' ἑνὸς καὶ ἀφ' ἑτέρου ἐκείνων τοὺς ὁποίους αὐτὸς οὕτως εἶχεν ὀδηγήσῃ μεθ' ἑαυτοῦ ἐποίησαν εἰς αὐτὸν μεγάλῃν ἐντύπωσιν, ὥστε εἶπε καθ' ἑμαυτὸν, ἔάν τεθῶ ἐπὶ κεφαλῇς τοσοῦτου στρατοῦ λαμπρὸν θήραμα θὰ κάμω ἀνὰ τὴν Μηδικὴν καὶ θὰ ἐπανέλθω ἐν ἀθρόνῃ ἄγρᾳ· ἐγερθεὶς λοιπὸν ἀπὸ προφίας ὠδήγησε τὸν στρατὸν πρὸς θήραν· καὶ τοὺς μὲν πεζοὺς κατέλιπεν

ἔξω τῶν ὁρίων νὰ φυλάττωσιν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν ἱππέων προὔχωρσεν εἰς τὸ ἐνδότερον τῆς Μηδικῆς, συνοδευόμενος ὑπὸ τῶν ἱκανωτέρων καὶ δραστηριωτέρων, διότι ἐφθόρνευε, ἔαν ποῦ ἤθελε λάβῃ χώραν συμπλοκὴν τις μετὰ τῶν Μήδων, δὲν θὰ εἰδύναντο νὰ προφθάσῃ ἐπικουρικὴ τις δύναμις πρὸς αὐτούς· τινὰς τῶν ἱκανῶν ὥρισε νὰ παραμείνωσι καὶ ἐνεδρεύσωσιν εἰς διάφορα ἐπικαίρα μέρη, ὥστε ἔαν ποτε ἤθελεν ἐξέλθῃ θηρίον τι, νὰ καταδιώκωσιν αὐτὸ πρὸς αὐτὸν διὰ νὰ τὸ συλλάβῃ καὶ ἰδιοχείρως, ἀφ' οὗ τὸ φονεύσῃ· πρὸς τὰς διατάγας δὲ πάντας διενήργουν. Ὅτε δὲ ἀνγγέλλῃ εἰς τὸν Ἀστυάγην, ὅτι ἐχθροὶ νῦρῖσκοντο εἰς τὴν ἐπικράτειάν του ἐξῆλθε καὶ αὐτὸς πρὸς ἄμυναν ἐν συνοδίᾳ πολλῶν τε ἄλλων καὶ τοῦ υἱοῦ του· διεμήνυσε δὲ καὶ πρὸς πάντας τοὺς ἄλλους νὰ τρέξωσιν εἰς βοήθειαν. Ὡς δ' εἶδον τὰ τῶν Ἀσσυρίων τάγματα ἐψησυχάζοντα εἰς τὰς ἑαυτῶν θέσεις ἐστάθησαν καὶ οἱ Μῆδοι· ὁ δὲ Κύρος ὡς εἶδεν ὅτι οἱ πάντες γενικῶς ἐξῆλθον πρὸς βοήθειαν τῆς χώρας, συνεξῆλθε καὶ αὐτὸς, ἐνδυθεὶς τὸ πρῶτον πανοπλίαν, λίαν προδαρμύζουσαν τῷ σώματί του καὶ προπαρασκευασθεῖσαν δαπάνῃ καὶ προνοίᾳ τοῦ πάππου· ἐννοεῖται δὲ ὅτι ἥτο πάντῃ ἄμοιρος τῶν πολεμικῶν, ἀλλ' ὁ ἥπλος του παρώτρυνεν αὐτὸν ν' ἀναλάβῃ πάντα κίνδυνον καὶ πᾶσαν θυσίαν. Καθολισθεὶς λοιπὸν ἱππεύει καὶ προχωρῶντας προσήγγισε τῷ πάππῳ· οὗτος ἰδὼν αὐτὸν ἠπὸρσεν ἐντολῇ τίνος ἀφίκετο· ἔπειτα ὅμως παρήγγειλεν αὐτὸν νὰ παραστῇ εἰς τὸ μέρος, εἰς ὃ αὐτὸς πάντοτε θὰ εὐρίσκετο· ὁ φύσει περίεργος καὶ φιλότιμος Κύρος, ὡς εἶδε πρὸ αὐτοῦ πληθύνειν ἱππέων καὶ πεζῶν ἡρώτησε τὸν πάππον, οὗτοι εἶνε οἱ ἐχθροὶ οἱ ἐψησυχάζοντες; Μάλιστα· καὶ ἐκεῖνοι οἱ προχωροῦντες γοργῶ τῷ βήματι; καὶ ἐκεῖνοι μάλιστα. Μὰ τὴν ἀλήθειαν πονηροὶ φαίνονται, ὧ πάππε, καὶ ἐπὶ πονηρῶν

ἱππαρίων λεηλατοῦσι τὴν χώραν ἡμῶν. Ναί, ἀλλὰ δὲν βλέπεις πόσον συντεταγμένος ἴσταιται ὁ ἱππικὸς λόχος; οὗτοί εἰσιν ἔτοιμοι, ὥστε ἔαν ἡμεῖς ἐπιπείσωμεν κατ' αὐτῶν ἢ καὶ τινων ἀκόμη, ἀμέσως θὰ μᾶς διακόψωσι. Τὰς λέξεις ταύτας τοῦ Κύρου ὁ Ἀστυάγης ἐξέλαβεν οὐχὶ ὡς τυχαίας καὶ κατελήφθη ὑπὸ θαυμασμοῦ διὰ τε τὴν φρόνησιν καὶ εὐψυίαν του· ἀμέσως διέταξε τὸν υἱόν του νὰ παραλάβῃ τάγμα ἱππικὸν καὶ νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τῶν λαφυραγωγούντων, βεβαιώσας αὐτὸν ὅτι ἔαν οἱ ἐψησυχάζοντες ἐκιννοῦντο πῶς, ἀμέσως αὐτὸς οὗτος θὰ ἐφόρμα καὶ θὰ παρεκώλυε τὸν δρόμον, διὰ νὰ μὴ εἰδύναντο νὰ πορευθῶσιν ἐναντίον του, ἀλλὰ νὰ ἐστρεφόν ἄλλοιθι πρὸς τὴν προσοχὴν. Κατ' ἐντολήν του πατρὸς του ὤρμησεν ὁ Κυαξάρχης παραλαβὼν ἱππέας ἐκ τῶν καλλίστων· ὁ δὲ Κύρος ὡς εἶδεν ὅτι πάντες ἐκίνησαν, ἐκίνησε καὶ αὐτὸς καὶ προεπορεύετο σπεύδων, ὅτι μάλιστα· παρηκολούθει δὲ ὁ Κυαξάρχης καὶ πάντες οἱ ἄλλοι ὠπισθοβυλάκου· οἱ δὲ λεηλατοῦντες ὡς εἶδον τὴν ἐφορὴν αὐτῶν ἐτάραξαν εἰς φυγὴν· τότε οἱ περὶ τὸν Κύρον διέκοπτον αὐτούς· τὸ σύνθημα δὲ εἶδιε παντοῦ ὁ Κύρος καί, ὅσους μὲν κατελάμβανον, ἐτόξευον, ἠκόντιζον καὶ ἐτραυματίζουν· ὅσους δὲ ἐόλεπον ὅτι προελάμβανον νὰ ἀλλάξωσι δρόμον κατεδιώκον ἕως οὗ συνελάμβανον, οὐδέποτε δὲ ἠκούετο φωνὴ τινος ὅτι ἀπυθόσεν ἢ ἐξηντλήθη ὑπὸ τῆς κοπώσεως· ὡς δ' ἐφορμᾷ γενναῖος θηρευτικὸς κύων κατὰ κάπρου, οὕτως ἐφόρμα καὶ ὁ Κύρος κατὰ τῶν λαφυραγωγούντων τὴν χώραν τοῦ πάππου του· ἀφροντιστῶν πρὸς πάντα τὰ ἄλλα καὶ μίαν μόνον πράξιν μετὰ προσοχῆς βλέπων, τὴν σύλληψιν καὶ τὸν τραυματισμὸν τοῦ καταδιωκομένου· οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς ἔβλεπον πάσχοντας τοὺς ἰδιούτων, μετεκινῆσαν νομίζοντες ὅτι θὰ κατέπαυεν ἡ καταδίωξις· ἢ μετακινῶνς αὐτὴν πῶς δὲν ἐτάραξε τὰ σχέδια

τοῦ Κύρου, ὅστις κατεχόμενος ὑπὸ χαρμονῆς, ἀνεκάλει τὸν θεῖον καὶ κατεδίωκε τοὺς ἐχθροὺς, τρέψας αὐτοὺς εἰς ἐπονεϊδίον φυγὴν· ὁ δὲ Κναξάρχης παρηκολούθει μετὰ περισσοτέρως ἢ πρότερον προθυμίας· ἐνεθαρρύνοντο δὲ καὶ αὐτοὶ οἱ ἀτολμοὶ καὶ δειλόκαρδοι· ὁ δὲ Ἀστυάγης ὡς ἔδλεπεν ὅτι αὐτοὶ μὲν ἀμερίμῳ κατεδίωκον, οἱ δὲ πολέμιοι συνεκεντροῦντο καὶ ἐν παρατάξει ὑπέδεχοντο αὐτοὺς, ἐφοβήθη διὰ τὸν υἱὸν του καὶ τὸν Κύρον, μήπως ἐπασχόν τι, ἐπιπίπτοντες ἀπαράσκευοι κατὰ τεταγμένων, καὶ ἐπορεύετο κατὰ τῶν ἐχθρῶν· οἱ δὲ Ἀσσύριοι, ὡς εἶδον τὴν μετὰστασιν ταύτην, ἔστησαν τείνοντες οἱ μὲν τὰ παλὰ, οἱ δὲ τὰ τόξα καὶ σκοπεύοντες νὰ καθίσωσι καὶ αὐθις, ἀφ' οὗ προχωρήσωσιν οἱ Μῆδοι βοῆς τόξου διάστημα· οὕτως ἐσυνείθισον πολλὰκις νὰ πράξωσιν· μέχρι τοιαύτης ἀποστάσεως προσεγγίζοντες ἐν ἀλλήλομαχίαις, ἤρχιζον τοὺς ἀκροβολισμοὺς καὶ μέχρις ἑσπέρας πολλὰκις· ὡς δ' εἶδον τοὺς μὲν ἰδικούς των τρεπομένους εἰς φυγὴν, τοὺς δὲ περὶ τὸν Κύρον ἐφορμῶντας καὶ καταδιώκοντας, τὸν δὲ Ἀστυάγην μετὰ τοῦ ἱππικοῦ προχωροῦντα καὶ ἴσαν μακρὰν βοῆς τόξου, ἐξῆλθον καὶ καταδιώκοντες ἐπράπησαν εἰς παντελεῖα φυγὴν· οἱ περὶ τὸν Κύρον τοὺς μὲν ἐξωγρημένους ἐτιμῶρουν, τοὺς δὲ τετραυματισμένους ἐφόνευσαν· δὲν δέικοσαν δὲ τὴν ὁρμὴν των ἕως οὗ ἐφθασαν πλησίον τῶν πεζῶν τῶν Ἀσσυρίων· ἐνταῦθα ἔστησαν φοβηθέντες μὴ ὑπῆρχεν ἐνέδρα τις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'

Ἐπ' ἀνόδῳ Ἀστυάγου καὶ Κύρου ἐκ τῆς θύρας.

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἀστυάγης ἐπανῆλθε κατεχόμενος ὑπὸ μεγίστης χαρᾶς διὰ τὴν ἱπποκρατίαν καὶ μὴ ἔχων λέξεις νὰ

ἐκφράσῃ τὰς εὐχαριστίας του τῷ Κύρῳ, εἰς ὃν βεβαίως ἀνῆκε τὸ κατόρθωμα· τότε κατενόησεν ὁ Ἀστυάγης ὅτι ἦτο καὶ πολεμικὸς ἀνὴρ καὶ τολμηρὸς μέχρι μανίας ἐν κινδύνοις· καὶ καθ' ὅδον ἐν τῇ ἐπανόδῳ οὐδὲν ἄλλο ἐμελέτα ἢ περιήρχετο τοὺς ζῳγρηθέντας καὶ συλληφθέντας αἰχμαλώτους· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο ἦτο κινδυνώδες, διότι καὶ τότε ἠδύναντο οἱ ἐχθροὶ νὰ στηθῶσιν ἐνέδραν τινὰ καὶ νὰ ἐπιθέρωσι φθοράν, ὁ Ἀστυάγης ἀπέστειλεν ἀνθρώπους διὰ νὰ τὸν ἀποσύρωσι· μετὰ δυσκολίας δὲ οὗτοι ἐξετέλεσαν τὴν διαταγὴν του, διότι ὁ Κύρος βραδύτατα ἀπεχώρει τῶν θυμάτων τῆς λείας ὡς ἔχων δικαιώματα ἐπ' αὐτῶν· διὰ τοῦτο ἴστατο μακρὰν τοῦ πάππου του ἐν τῇ λοιπῇ ὁδοιπορίᾳ, ἐπειδὴ εἶδεν αὐτὸν ἀγριωπῶντα, ὅτε πρῶτον τὸν προσήλαγον ἐνώπιόν του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'

Ὁ πατὴρ προσκαλεῖ αὐτὸν νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Περσίαν.

Τοιαῦτα λοιπὸν ἔλαβον χώραν ἐν Μήδοις, καὶ πᾶσα τάξις ἀνθρώπων καὶ ἡλικία εἶχεν ἀνὰ στόμα τὸν Κύρον, τὰς πράξεις αὐτοῦ καὶ τὴν τολμὴν, σὺν πᾶσι τοῦτοις καὶ αὐτοῖς ὁ Ἀστυάγης, ὅστις καὶ πρότερον ἀπένευμεν αὐτῷ διαφόρους ὠρεάς καὶ τιμὰς, ἥδη κατείχετο ὑπὸ θαυμασμοῦ ἐπ' αὐτῷ.

Καμύθης δὲ ὁ πατὴρ τοῦ Κύρου μετὰ μεγάλων εὐχαριστιῶν ἤκουεν ὅσα τῷ διεβιάζοντο περὶ Κύρου, ἐπειδὴ δὲ ἐπαρρηγορεῖτο ὅτι ἥδη διεπραγματοῦντο καὶ ἐξέτελει ἔργα ἀνδρὸς, μετεκαλέσατο αὐτὸν διὰ νὰ ἐκπληρώσῃ καὶ τὰ ὑπὸ τῶν νόμων τῆς πατρίδος ἐπιβαλλόμενα αὐτῷ καθήκοντα, τότε ὁ Κύρος τὸ πρῶτον ἀπὸ τῆς ἀναχωρήσεως τῆς μητρὸς (Ξενοφώντειος Κύρου παιδεία).

του ἵν' ὤφεζε τὸ στόμα καὶ εἶπεν ὅτι ἤθελε ν' ἀναχωρήσῃ, διότι δὲν ἤθελεν οὔτε τὸν πατέρα νὰ δυσαρεστήσῃ, μήτε ἡ πατρίς νὰ τῷ προσάψῃ κατηγορίαν τινά. Καὶ ὁ Ἀστυάγης δὲν ἀπεδοκίμασε τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἀλλ' ἐθεώρησεν ἀρμόδιαν τὴν περίστασιν ν' ἀποστείλῃ αὐτόν· τῷ προσέφερε λοιπὸν ὠραίους ἵππους καὶ ἄλλα τιμαλῆ' ὁδῶρα τῷ παρεσκεύασε καὶ δίδοι ἡγάλα αὐτόν καὶ διότι ἔτρεφε χρυστάς ἐλπίδας ἐπ' αὐτῷ· εἶχε σχηματίσῃ ἥδη πεποιοῦσιν ὅτι ὁ Κύρος θὰ ἐγίνετο ἱκανὸς νὰ ὤφελῃ καὶ εὐεργετῇ φίλους καὶ νὰ βλάπτῃ ἐχθρούς.

Ὅτε ὁ Κύρος ἀνεχώρησε προέπεμψαν αὐτὸν ἄνδρες, γέροντες καὶ παῖδες, καὶ αὐτὸς ὁ Ἀστυάγης συνώδευεν αὐτὸν μέχρι τινός· διηγοῦνται ὅτι οὐδεὶς ἔμεινεν ἀδάκρυτος ἐπὶ τῷ χωρισμῷ· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Κύρος κρουνηδὸν ἔχουσε δάκρυα καὶ διένειμεν ἄθθονα δῶρα εἰς τοὺς συνηλικιώτας, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ὁ Ἀστυάγης προσέφερεν εἰς αὐτόν, ἐπὶ τέλους ἐξέδουσε καὶ τὴν Μηδικὴν στολὴν καὶ ἐχάρισε τῷ φιλιτάτῳ ἐκ τῶν συνομηλικίων του. Τὰ δῶρα ταῦτα ἐπιστρέψαντες πάντες παρέδωκαν εἰς τὸν Ἀστυάγην, οὗτος δὲ τὰ ἀπέστειλεν εἰς τὸν Κύρον· ὁ δὲ καὶ αὖθις ἐπέστρεψε ταῦτα ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν φίλων καὶ ἔγραψε τῷ πάμπῳ ἐπιστολὴν, δι' ἧς ἀνεκοίνου αὐτῷ, ὅτι ἔαν καὶ πάλιν ἐπεθύμει νὰ τὸν ἐπανιδῇ ἐν τῇ χώρᾳ του, πρέπει νὰ τὰ ἀφήσῃ νὰ ἔχωσιν αὐτὰ οἱ φίλοι του. Ὁ Ἀστυάγης ἀμέσως συνεμορφώθη πρὸς τὴν θέλησιν τοῦ ἐγγόνου του.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'

Ἀσκησίς τοῦ Κύρου ἐν Περσίᾳ μετὰ τὴν ἐπάνοδον.

Ἐπανελθὼν ἐν Περσίᾳ ἐπὶ ἐνιαυτὸν εἰσέτι διέμεινεν ἐν

τῇ τάξει τῶν παίδων· καὶ κατ' ὀρχὰς οἱ παῖδες περιεγέλων αὐτὸν ὡς μωδίζοντα καὶ ἡδυπαθοῦντα· ἀφ' οὗ ὁμως εἶδον ὅτι ἔτρωγε καὶ ἔπινε μετὰ τῆς αὐτῆς ὀρέξεως, μεθ' ἧς καὶ ἐκείνοι, ἐὰν δὲ ποτε ἐτύγχανεν ἐν συμποσίοις διεμοίραζε μᾶλλον τὴν μερίδα του καὶ εἰς τοὺς ἄλλους ἢ ἐξήτει, πρὸς δὲ καὶ κατὰ πάντα τὰ ἄλλα ὑπερτεροῦντα αὐτούς, τότε συνηθάνοντο ἀπέναντι τίνος νύρισκοντο καὶ συνεστέλλοντο· μετὰ ἐνιαυσίαν ἀσκήσιν ἐν τῇ τάξει ταυτὴ εἰσῆχθη ἐν τῇ τάξει τῶν ἐφήδων· καὶ ἐν ταύτῃ ὑπερεῖχε πάντας καὶ εἰς τὴν ταχείαν καὶ κανονικὴν ἐκτέλεσιν τῶν δεόντων καὶ εἰς τὴν ἀπόδοσιν τοῦ σεβασμοῦ τῶν προεσδυντέρων καὶ εἰς τὴν ὑπακοὴν τῶν ἀρχόντων· ἐν ᾧ δὲ ὁ Κύρος ἐδείκνυτο τοιοῦτος καὶ ἐν Πέρσιαι καὶ κατεγοήτευσε πάντας διὰ τε τῆς συμπεριφορᾶς του καὶ τοῦ εὐγενούς χαρακτῆρος, αἰφνης ἠκούσθη ὁ θάνατος τοῦ Ἀστυάγου καὶ ἡ διαδοχὴ τοῦ θρόνου ὑπὸ τοῦ υἱοῦ του καὶ ἐκ μητροῦ θείου του Κναξάρχου. Μετὰ ταῦτα ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων ὁρμώμενος ὑπὸ κατακτατικῶν σχεδίων καὶ καθυποτάξας πάντα τὰ περσίουκα ἔθνη Σύρους, Ὑρκανοὺς, Βακτριανοὺς κ.τ.λ. ἐπεθύμει νὰ ὑπαγάγῃ καὶ τοὺς Μήδους, διότι ἐβρόνχει ὅτι ἐὰν καὶ τούτους ὑπέτασσε, ταχέως θὰ ἐγίνετο ἀρχὼν πάντων τῶν γειτνιαζόντων ἐθνῶν. Ταῦτα φρονῶν ἐμήνυσσε πᾶσι τοῖς περὶ αὐτὸν καὶ ὑπ' αὐτὸν λαοῖς καὶ τῷ Κροίσῳ τῷ βασιλεῖ τῶν Λυδῶν, τοῖς βασιλεῦσι τῶν Καππαδοκῶν, Παφλαγόνων, Ἰνδῶν, Καρῶν καὶ Κιλικίων νὰ προπαρασκευασθῶσιν εἰς πόλεμον κατὰ Μήδων καὶ Περσῶν, ὡς ἐπαπειλοῦντων τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ γενομένων πανισχύρων διὰ τῆς ἀδιαφορίας τῶν περσίων· ἀνήγγειλε προσέτι εἰς πάντας ὅτι δὲν ἐπρόκειτο περὶ τυχαίου τινὸς ἀγώνος, ἀλλὰ μεγάλου καὶ ἰσχυροῦ, διότι τὰ δύο ταῦτα ἔθνη ἦσαν συνησιμμένα εἰς πᾶσαν περίστασιν, τὰς σχέσεις δὲ ταύτας καθίστα στενοτέρας καὶ ἡ

μεταξύ αὐτῶν ὑπάρχουσα ἐπιγαμία· ἐπὶ πᾶσιν ἐπεβεδάτω
ὅτι ἂν δὲν ἐπωφελοῦντο τῆς περιστάσεως ταύτης, δεόν νὰ
θεωρήσωσι τὰ γέννη αὐτῶν ὡς ἐξαλειψόμενα ἐκ τοῦ κατα-
λόγου τῆς ἱστορίας τῶν ἔθνων.

Τοὺς λόγους τοῦτους τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων ἤ-
κουόν τινες μὲν μετ' εὐχαριστίας καὶ προθυμίας εἰς
ἐνέργειαν τῶν δεόντων, ἄλλοι δὲ ἐπειθόντο διὰ δωροδοκιῶν
καὶ χρημάτων, ὧν ἐδύνατο ὁ ἡγεμὼν τῶν Ἀσσυρίων νὰ
ποιῇται ἐλευθέρων καὶ ἀνευ φειδοῦς χρῆσιν. Ὁ Κυαξάρης
ἄφ' οὗ ἤκουσε τὰ κατὰ τὴν ἐπιβουλὴν κατὰ τῆς ἐπικρα-
τείας του παρεσκευάσθη δεόντως καὶ ἔστειλεν εἰδῆσθαι καὶ
εἰς τοὺς Πέρσας, ἀναγγέλλων αὐτοῖς ὅτι πολυειδῆ ἔθνη
συνσπείσθησαν κατ' αὐτῶν. Ταῦτα διεμύνησε τῇ κυβερνή-
σει τῶν Περσῶν, τῷ ἐπ' ἀδελφῇ γαμβρῷ καὶ βασιλεῖ αὐτῶν
Καμβύσῃ καὶ τῷ βασιλόπαιδι Κύρῳ, ὃν παρεκάλει θερμῶς
νὰ προσεπάθει ν' ἀναλάβῃ τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἀνδρῶν, οὓς
τινας ἡ Περσία ἤθελεν ἀποστείλῃ πρὸς ἐπικουρίαν τῶν
ἰδικῶν του. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ὁ Κύρος εἶχε συμ-
πληρώσῃ τὴν ἐν ἐφηβίᾳ δεκαετίαν του καὶ ἦδη νύρισκετο
μεταξὺ τῶν τελείων ἀνδρῶν καὶ διὰ τοῦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ εἰς
Μηδίας ἀποσταλέντος στρατοῦ ἀνετέθη εἰς αὐτόν, ὃς καὶ
πάνυ προθύμως ἀπεδέξατο· ἐπετρόπη λοιπὸν αὐτῷ νὰ ἐκ-
λέξῃ καὶ λάβῃ ὅσους ἤθελεν· ἐγένοντο λοιπὸν οἱ ἐκλεγέν-
τες οὗτοι χίλιοι, ἐκάστῳ τῷ χιλίων πάλιν ὥρισθαι νὰ ἐκλέξῃ
δέκα πελταστὰς ἐκ τοῦ δήμου τῶν Περσῶν, δέκα τοξότας
καὶ δέκα σφενδονήτας, προὔπληρον δὲ τῶν τριάκοντα τού-
των χιλιάδων οἱ ἐν ἀρχῇ χίλιοι. Τοῦ ἀπειροπληθοῦς τούτου
στρατοῦ ἐτέθη ἐπὶ κεφαλῇ ὁ Κύρος. Ἀξιοσημείωτον ὅμως
εἶνε ἡ πρὸς τοὺς θεοὺς ἄκρα αὐτοῦ εὐδελεία, δι' ὃ καὶ ὡς
ὥρισθαι ὁ στρατός, εὐθύς ἐθυσίασε θυσίαν, ἥτις ἐφάνη εὐ-
πρόσδεκτος, καὶ μετὰ ταῦτα ἐξέλεξε τοὺς διακοσίους ὁμο-

τίμους, οὗτοι τοὺς τέσσαρας καὶ οἱ τέσσαρες τοὺς λοιποὺς
κατὰ τὴν διαληφθεῖσαν τάξιν, εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς ἐν
συνελεύσει ταῦτα.

Ὁμιλία Κύρου πρὸς τοὺς φίλους τοῦ Πέρσας.

Ἀγαπῆτοι κύριοι, ἐξέλεξα ὑμᾶς οὐχὶ διότι τώρα πρώτῃν
φορὰν σὰς ἐδοκίμασα ἢ πρόκειται νὰ σὰς διακρίνω, ἀλλ'
ἐπειδὴ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας μετὰ προσοχῆς παρατήρουν ὅτι
σεῖς ἐξετελείτε προθύμως ὅσον εἶνε καλὰ καὶ συμφέροντα
τῇ πολιτείᾳ· ἀπεμακρύνεσθε δὲ πάσῃ δυνατόν παντὸς αἰ-
σχροῦ καὶ ἀτίμου. Ἐπιθυμῶ ἦδη νὰ καταστήσω εἰς ὑμᾶς
γνωστὰ τὰ αἰσθήματα, ὑφ' ὧν ἐμφορούμενος ἀνέλαβον τὴν
ἐκστρατείαν ταύτην. Εἶσθε βέβαιοι ὅτι καταγόμεθα ἐκ προ-
γόνων ἐνδόξων καὶ οὐχὶ τυχαίων· καταγόμεθα ἐκ προγόνων
ἀσκησάντων καθ' ὅλον τὸν βίον αὐτῶν, ὅσα θεωροῦνται ἔρ-
γα ἀρετῆς καὶ σωφροσύνης, καὶ σὰς μὲν κοινὰς τῇ πατρίδι
ἐκδουλεύσεις παρέσχον ἡ ἀτομικὰς παραλείπω, διότι γνω-
ρίζω ὅτι πᾶς τις ἀναλαμβάνει ἐπιχειροῦσθαι τὴν ἡ ἀσκεῖται
εἰς τὴν, διὰ νὰ καρπωθῇ ποτε ὠφέλειαν· μὴ νομίσθαι δὲ
ποτε ὅτι οἱ ἐνδρετοὶ ἀσκούντες τὴν ἀρετὴν οὐδέποτε ὠφε-
λοῦνται ὡς οἱ κακοί· διότι ἡ ὠφέλεια τοῦ κακοῦ εἶνε
στιγμιαία τοῦ δὲ ἐναρέτου διηνεκής. Οἱ ἀπέχοντες φερ' εἰ-
πεῖν, ἡδονῶν δὲν προβαίνουσιν εἰς τοῦτο ἵνα μὴ αἰσθάνω-
σι ποτε ἡδονήν, ἀλλ' ἵνα εὐφρανθῶσιν ἐν τῷ μέλλοντι περισ-
σότερον καὶ καλῆτερον διὰ τὴν ἐγκράτειαν αὐτῶν· οἱ ἀσκού-
μενοι πάλιν εἰς τὴν γρηγορικὴν καὶ τὴν περὶ τὸ λέγειν δει-
νότητα, δὲν ἀσκούνται εἰς τοῦτο διὰ νὰ μὴ σιωπήσωσι ποτε
λέγοντες, ἀλλ' ἵνα ποιοῦνται χρῆσιν τῆς πειστικότητος αὐ-
τῶν ἐν ἀνάγκῃ τῆς πατρίδος ἢ τοῦ ἔθνους διὰ νὰ ἐπιτευ-
χθῶσι μεγάλα καὶ ἐνδοξα ἔργα· οἱ ἀσκούμενοι εἰς τὰ πολε-
μικὰ ἐξ ἄλλου δὲν ἀσχολοῦνται εἰς ταῦτα, διὰ νὰ μὴ παύ-

δωσί ποτε πολεμούντες, ἀλλ' ἔχοντες ἰδέαν ν' ἀποδῶσιν ἱκανοὶ πολεμισταὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶσι, διὰ τὰ προσπορίσωσιν ἑαυτοῖς καὶ τῇ πατρίδι εὐτυχίαν καὶ τὰ περιποιήσωσι τιμὴν πᾶσι τοῖς περὶ αὐτούς. Οἱ ἀσκούμενοι ὁμως εἰς τὰ ἔργα ταῦτα πρέπει νὰ χρησιμοποιήσωσιν τὴν ἱκανότητά των ἐγκαίρως διὰ τὰ μὴ προκαταλάβῃ αὐτοὺς τὸ γῆρας τὸ ἐπαχθὲς καὶ περιπέσωσιν εἰς ἀχρηστίαν. Δὲν πρέπει νὰ πάθωσιν ὡς ὁ γεωργὸς ὁ στείρας καλῶς καὶ φυτεύσας ἐπιμελῶς, παραμελήσας ὁμως τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν καὶ χαρακτηριθεὶς ἀπερίσκεπτος. Ὡστε ἡμεῖς ἂν μὴ κατατάζωμεν ἑαυτοὺς εἰς τὸν κατὰλογον τοῦτον, ἀλλ' ἀσκηθέντες εἰς τὰ καλὰ καὶ τίμια ἐκ παιδικῆς ἡλικίας ἂν ὀρμήσωμεν κατὰ τῶν Ἀσσυρίων καὶ συμμάχων αὐτῶν, ἔχοντες ὑπ' ὄψει ὅτι ἀπέναντι ἡμῶν εἴνε ἰδιῶται εἰς τὰς μάχας· εἴνε ἀπειροὶ τοῦ τοξεύειν καὶ ἀκοντίζειν καὶ τοῦ ἱππεύειν· ὑπολείπονται ἡμῶν λίαν εἰς τοὺς κόπους καὶ καρτερίας· καταβάλλονται ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῶν ἀγρυπνιῶν καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἴνε ἀπειροὶ καὶ ἄδαεῖς τῆς πρὸς τοὺς φίλους καὶ ἐχθροὺς συμπεριφορᾶς ἐν συνόλῳ ἀγνοοῦσι τὰ ὑψηλότερα καὶ ἀναγκασιότατα μαθήματα. Ἡμεῖς ὁμως εἴμεθα τοιοῦτοι, ὥστε οὐ μόνον δυνάμεθα νὰ πράξωμεν τὰ τακτικά ἀλλὰ καὶ ὅσα οἱ ἄλλοι πράττουσιν ἐν ἡμέρᾳ, ἡμεῖς δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν ἐν νυκτὶ τοὺς κόπους θεωροῦμεν ἡγεμόνας τοῦ ἡδονικοῦ βίου. Ἐν πλείν μεταχειριζόμεθα καὶ τὰ ὡς προσφάγιον, ἐν οἷῳ δὲ ὑποφέρομεν τὴν ὕδρῳποσίαν εὐχερέστερον τῶν λεόντων· συνεκεντρώσαμεν ἐν ταῖς ἡμετέραις ψυχαῖς τὸ πολυτιμώτατον καὶ λαμπρότερον κτήμα, ὅπλ. τὸ νὰ χαίρωμεν ὑπὲρ πάντα διὰ τοὺς ἐπαίνους· ὡς ἔρασταί δὲ τῶν ἐπαίνων πρέπει ν' ἀναλάβωμεν προθύμως πᾶσαν ἐργασίαν καὶ πάντα πόνον. Δὲν σὰς λέγω ταῦτα, φίλοι, εἰρωνευόμενος ὑμᾶς, ἀλλὰ μετὰ πάσης εἰλικρινείας,

διότι ἡ εὐτυχία σας εἴνε καὶ ἰδική μου καὶ ἡ ἀποτυχία σας ἀντανανκάζεται περισσότερον εἰς ἐμέ· μόνη ἡ ἀδελφικὴ ἀγάπη σας καὶ εὐνοία μοῦ ἀναπτεροὶ τὰς ἐλπίδας εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦτον καὶ μ' ἐνθαρρύνει τὰ μάλα. Παρακαλῶ, μὴ ἐπιθυμῆσῃ τις πλεονεξίαν ἀδικον καὶ αἰσχρὰν· ἀποσκοροκίσσατε πᾶσαν τοιαύτην ἰδέαν καὶ συμμαχοῦντες τῷ δικαίῳ, ὀρμήσατε κατὰ τῶν αἰσχροκερδῶν ἐχθρῶν· εἴνε κρίσιμος ἡ παροῦσα περίστασις· προσκαλοῦμεθα ἐπικουροὶ τῶν φίλων. Εὐγενὴς καὶ λαμπρὰ ἰδέα τὸ νὰ ἀγωνίζηται τις ὑπὲρ ἀναξιοπαθοῦς φίλου καὶ συμμάχου! λάβετε θάρρος ἐκ τῆς ἱκανότητός σας, ἀντλήσατε ὁμως ἰσχύιν καὶ δύναμιν ἐκ τῆς θείας βοηθείας, ἀνευ τῆς ἐπικλήσεως τῆς ὁποίας οὐδαμοῦ οὐδέποτε πρέπει νὰ ἐπιχειρηθῶμεν. Εἶδετε ὅτι ἐπεκαλεσάμην τὴν ἀντίληψιν αὐτῶν καὶ εἶμαι ὑπερδέβαιος ὅτι θὰ μὲ εἰσακούσωσιν. Περισσότερον νὰ μακρηγορήσω· γνωρίζω καλῶς ὑμᾶς· γνωρίζω ἀπέναντι τίνος ἵσταμαι καὶ ὀμιλῶ. Πράξατε ἤδη τὸ καθήκον σας, παραλάβετε τοὺς αἰρετοὺς καὶ κινήσατε, ἐγὼ δὲ θὰ σὰς ἀκολουθήσω ἀμέσως, διότι θὰ ἀποχαιρετήσω τὸν πατέρα, παρ' οὗ θὰ λάβω καὶ πᾶσαν σχετικὴν πληροφορίαν περὶ Μήδων καὶ τῶν ἄλλων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'

Παραινέσεις πατρὸς μετὰ προσευχῇ.

Μεταδὸς οἶκαδε ἀπεχαιρέτησε πάντας τοὺς οἰκείους, ἀφ' οὗ πρῶτον νύχθηεν εἰς τοὺς ἐξῆστους καὶ προγονικούς θεοὺς Ἑστίαν καὶ Δία. Εὐθύς δ' ὡς ἐκίνησε συνέδουσαν ἀστράπαι καὶ βρονταῖς, τὰς ὁποίας ὁ προπύμνων πατήρ του ἐθεώρῃσε καλὸν οἰωνὸν ἐκ μέρους τοῦ θεοῦ καὶ εἶπε· πορεύεσθαι μετὰ θάρρους υἱέ μου, εἰς τὸν κατὰ τῶν

Ἀσσυρίων ἀγῶνα, διότι οἱ θεοὶ εἶνε συναντιλήπτορες σου. Τοῦτο δὲ ἔβαν καὶ ἐν ταῖς θυσίαις σου καὶ εἰς τὰ οὐράνια ταῦτα σημεία· ὃς ἦν λοιπὸν εὐλογητὸν τὸ ὄνομα τοῦ Ὑψίστου. Τὴν σημασίαν τῶν τε θυσιῶν καὶ τῶν οὐρανίων τούτων σημείων κατανοεῖς καὶ σύ ὁ ἴδιος, διότι σὲ ἐδίδαξα προσηκόντως τὴν μαντικὴν τέχνην, διὰ νὰ μὴ λάβῃς ἀνάγκην μάντεων καὶ διατελέσῃς ἐν ἀβεδαιότητι περὶ τῶν πρακτέων, ὁπόταν οἱ μάνταις ἐκ διαφόρων ὁρμώμενοι λόγων δὲν διασαφίζουσι τὰς θείας διατάξεις. Εἶνε καλόν, υἱέ μου, διὰ πᾶσαν περίστασιν νὰ παρασκευάσῃς ἑαυτὸν οὕτως, ὥστε νὰ μὴ ὑποχρεωθῇς εἰς ἑτέρους, παρὰ εἰς τὴν θεῖαν ἀντιλήψιν. Μάλιστα, πᾶτερ μου, ἐνθυμούμαι πάσας τὰς περὶ τοῦ θεοῦ συμβουλὰς σου καὶ δὴ ὅτι δὲν πρέπει νὰ φερόμεθα πρὸς αὐτούς, ὡς φέρονται τινες πρὸς ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους κολακεύουσι καὶ περιποιούνται μόνον ἐν τῇ ἀνάγκῃ, ἀπαλλαγέντες δὲ ταύτης ἀμνημονοῦσι. Τοὺς ἀθανάτους θεοὺς, τοὺς κυρίους παντός ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου τοῖς ἀνθρώποις, δεόν νὰ ἐνθυμώμεθα πάντοτε διὰ προσευχῆς, ἀποτελούσης κρῖνον ἰσχυρὸν μεταξὺ πλάστου καὶ πλασμάτων, δημιουργοῦ καὶ δημιουργημάτων. Καλλίστα ἀναμνησέσθαι, υἱέ μου, τὰ θεῖα καθήκοντά σου, διὰ τοῦτο σὲ βλέπω πορευόμενον καὶ ἐν εὐθυμίᾳ, διότι συναίσθηναις ὅτι οὐδέποτε ἠθέτησας τὰ καθήκοντά σου καὶ ἔχεις παρρησίαν ἀπέναντι αὐτῶν, διὰ πᾶσαν αἵτησιν. Γνωρίζετε, πᾶτερ μου, πῶς διακείμεαι πρὸς τοὺς θεοὺς· ὡς πρὸς ἀγαπητοὺς καὶ εὐλογοῦντας φίλους, οὓς οὐδέποτε ἐπὶ κρᾶνα. Καλῶς, ἀλλὰ ποῖαν ἰδέαν ἔχεις περὶ τῶν θεῶν δωρημάτων· ἀποδαίνουσι καλὰ φεῖποτε τοῖς ἀνθρώποις ἢ οὐκ; μάλιστα ἀποδαίνουσι καλλίστα ὅταν καὶ ὁ ἀνθρώπος φροντίζῃ καὶ μοχθῇ νὰ δειχθῇ ἀντάξιος αὐτῶν, τούναντίον ὅμως, ἐὰν ἐπαναπαύεται

εἰς τὰ δωρήματα καὶ ἀπρακτεῖ οὐδαμῶς ὠφελεῖται, διότι οἱ θεοὶ τοὺς ἀγούους καὶ ἀμελεῖς οὐδέποτε βοηθοῦσιν· φέρῃ εἰπεῖν, δὲν βοηθοῦσιν οἱ θεοὶ τὸν ἀπειρον τοῦ τόξου νὰ νικῇ τὸν ἐμπειρον· οὔτε τὸν ἀδέξιον πλοῖον ἐν τρικυμίᾳ, οὔτε τὸν μὴ σπείραντα νὰ θερίσῃ· ὡς ἐν ἀνθρώποις οἱ ἀπαιτοῦντες ἄδικα δὲν εἰσακούονται, οὕτω καὶ παρὰ τῷ θεῷ οἱ θέλοντες παράνομα δὲν ἐπιτυγχάνουσιν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ΄

Παραινετικοὶ λόγοι τοῦ πατρὸς πρὸς τὸν Κύρον.

Μὴ σου διαφύγῃς, υἱέ μου, καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἀλλοτε σὲ ἐδίδασκον, ὅτι ὁ ἀνθρώπος δεόν νὰ κινῇ πάντα λίθον διὰ νὰ κατορθώσῃ μέγα τι καὶ νὰ δοξασθῇ. Πρὸς τοῦτο ὅμως ἀπαιτεῖται μεγάλη καὶ ὥριμος σκέψις, ἀπαιτοῦνται φροντίδες ἐγκαίριοι, προπαρασκευαί καὶ προμήθεια τῶν δεόντων, διὰ νὰ μὴ περιέλθῃ τις εἰς ἀπορίαν ἐν μέσῳ τῶν ἐνεργειῶν του καὶ ναυαγῇ εἰς τὰς ἐπιχειρήσεις. Ἐνθυμούμαι, πᾶτερ μου, ταῦτα, ἐνθυμοῦμαι προσέτι καὶ τὸ ἄλλο τὸ ὁποῖον μοι ἔλεγες, ὅτι μέγα πρᾶγμα εἶνε τὸ καλῶς ἀρχειν· τοῦτο σταθμίζω καλλίον τόρα καὶ τὸ κατανοῶ· μοὶ φαίνεται ὅμως παρδοξον λίαν, διότι τὸ ὕψος τοῦτο οὐ μόνον δὲν ἔχουσι κατανοῆσαι οἱ ἑναντίοι ἡμῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ οἱ φίλοι δὲν κατενόησαν ἔτι· νομίζουσιν ὅτι καλῶς ἀρχειν εἶνε νὰ διατιτᾶται καλλίον ὁ ἀρχων τοῦ ἀρχομένου, ν' ἀπολαύῃ πλουσιώτερον καὶ ἐν γένει νὰ διὰ γῃ ἀνεταίτερον. Ἐγὼ φρονῶ ὅτι ὁ ἀρχων τοῦ ἀρχομένου δεόν νὰ διαφέρῃ κατ' ἄλλα τε πολλὰ καὶ δὴ κατὰ τὴν φιλοπονίαν· ναί, υἱέ μου, ἀλλ' ἔστιν ὅτε παρίσταται ἀνάγκη νὰ διαγωνισθῇ τις καὶ ἀνταγωνισθῇ οὐκ

πρὸς ἀνθρώπους, ἀλλὰ πρὸς αὐτὰ τὰ πράγματα, τὰ ὁποῖα εἶναι δύσκολον νὰ ὑπερνικήσῃ τις· λ. χ. ὅταν ὁ στρατὸς στερεῖται τῶν ἐπιτηδεύων, τὸ πᾶν καταστρέφεται καὶ ὁ ἄρχων δεῖν νὰ ἐπινοῇ τρόπους ἐφευρέσεως τούτων, ἐὰν μὴ θέλῃ νὰ ἴδῃ τοὺς κόπους τοῦ ματαιουμένου. Διὰ ταῦτα, πάτερ μου, δὲν θὰ φροντίσω ἐγὼ, θὰ φροντίσῃ ὁ Κυαξάρης, ὡς διὰ τοὺς ἰδικούς του, οὕτω καὶ διὰ τοὺς ἐντεῦθεν μεταβαίνοντας, ὅποσοι καὶ ἂν ᾖσιν. Μεταβαίνεις λοιπόν, υἱέ μου, πεποιοῦς ἐπὶ τῶν προπαρασκευῶν τοῦ Κυαξάρους; Οὐχὶ βέβαια, πάτερ. Μὴ πιστεύης, υἱέ μου, εἰς τὰ ἄδολα· ἔχε ὅλ' ὅθεν ὅτι πλὴν ἐκείνων τὰ ὁποῖα αὐτὸς θὰ δαπανήσῃ, θὰ γίνῃ χρεῖα καὶ σὺ νὰ ὑποβληθῇς εἰς δαπάνας· διότι ἐὰν αἱσθῇς ἐκλείψωσιν αἱ δαπάναι ἐκείνου καὶ ἀποπερατωθῶσιν αἱ προπαρασκευαί, δὲν πρέπει νὰ εὐρεθῇς ἐν ἀπορίᾳ, ἀλλὰ νὰ συνεχίσῃς τὸν ἄγωνα σου χωρὶς νὰ περιπέσῃ ὁ στρατὸς σου εἰς δυσκολίας. Εὐγνωμονῶ σοι πάτερ, ἐπὶ τούτοις καὶ παρακαλῶ, ἐὰν γινώσκῃς ἀρμόδιόν τινα τρόπον, διδάξόν με διὰ νὰ ἐξακολουθήσω τὴν πορείαν μου εὐθυμὸς καὶ μετὰ πεποιοῦσιν ἐπιτυχίας. Ὁ τρόπος ὁ καλλίτερος, υἱέ μου, εἶνε αἱ ἀπειράριθμοι στρατιαί, ἃς ἄγεις εἰς τοὺς Μήδους. Τίς εἶχε ποτε τοιοῦτον ἱππικόν; Τίς ἐπορεύθη μετὰ μείζονος δυνάμεως; Πάντα τὰ περσικά ἔβην θὰ δὲ ζηλευσῶσι καὶ θὰ ποθήσωσι τὴν συμμαχίαν σου καὶ διὰ λόγους βελτιώσεως τῆς καταστάσεως τῶν δυνάμεων των καὶ διὰ φόβον μὴ πάθωσι τι μίαν ἡμέραν. Ταῦτα δεῖν νὰ σκεθῇτε μετὰ τοῦ Κυαξάρους ἀπὸ κοινοῦ διὰ νὰ ᾗσθε σύμφωνοι ἐν πάσῃ στενοχωρίᾳ τοῦ στρατοῦ σας. Ὁ προνοῶν, υἱέ μου, οὐδέποτε περιπίπτει εἰς ἀνάγκην, ἀπειρα δὲ ὑπάρχουσι τὰ θύματα τῆς ἀπρονοήσεως καὶ ἀπερισκεψίας· ἐν πάσῃ μὲν περιπτώσει ὁ ἀνθρώπος πρέπει νὰ προνοῇ καὶ φροντίσῃ, πρὸ παντὸς ὅμως

ἐν εὐτυχίᾳ, διὰ νὰ μὴ ὑποπέσῃ εἰς ἀτυχίαν· διότι ὅ,τι ἐν δυστυχίᾳ ἐπιτυγχάνεται μετὰ δυσκολίας, τοῦτο ἐν εὐπορίᾳ ἐπέρχεται μετὰ πάσης εὐκολίας· ἀπολαύεις σεβασμοῦ, ὑπολήψεως καὶ δόξης; εἶσαι ἱκανὸς νὰ εὐεργετῇς καὶ νὰ κακοποιῇς καὶ διὰ τοῦτο οἱ πάντες δίδουσι προσοχὴν μεγάλην καὶ εἰς τοὺς λόγους σου καὶ εἰς τὰς πράξεις. Οὕτω σκεπτόμενος καὶ μεριμνῶν ποτε δὲν θὰ θεωρηθῇς ἀξιοκατάκριτος ἐκ μέρους τῶν στρατιωτῶν σου. Εὐγνωμονῶ σοι πάτερ μου, ἐπὶ τούτοις πρόσθετος καὶ ἕτερος ἐὰν εὐαρεσθῇσαι. Οἱ ἀκολουθήσοντές σε στρατιῶται, υἱέ μου, δὲν σοὶ εὐγνωμονοῦσι διὰ τὸν μισθὸν τὸν ὅποιον θὰ τοὺς ἀποτίσῃς, ὅσον διὰ τὰς ἐκ μέρους τοῦ Κυαξάρους δωρεάς, διὰ τοῦτο φρόντισον νὰ εὐχαριστηθῶσι διὰ νὰ δὲ λατρεύσωσι καὶ προθυμοποιῶνται εἰς πᾶν κέλευσμά σου· γινώριζε ὅτι ἐν προσόν μέγα τοῦ ἀρχοντος εἶνε νὰ ἀγαπᾶται καὶ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν ὡς πατὴρ ὑπὸ τέκνων. Ἔσο βέβαιος, πάτερ μου, ὅτι θὰ συμμορφωθῶ πληρέστατα πρὸς τὰς σοφὰς συμβουλὰς σου καὶ πάντα λίθον θὰ κινήσω νὰ δειχθῶ ἀντάξιός σου καὶ διὰ ἀγλᾶτισμα. Φρόντισον νὰ ἐμπνεύσῃς υἱέ μου θάρρος καὶ ἐλπίδα εἰς τοὺς στρατιώτας, διότι τὰ τοιαῦτα εἶνε ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἀνευ πρὸς ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ ἐν πολέμοις· τὸ ἔργον δὲ τῆς ἐμπνεύσεως τοῦ θάρρους εἶνε παρεμφερὲς πρὸς τὴν πρόσκλησιν τῶν κυνῶν ἐν κυνηγίῳ· πρέπει δὲ ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ καὶ νὰ ὑπόσχηται τις, διότι οὕτω αὐξάνουσιν αἱ ἐλπίδες καὶ ὑπακούουσι προθυμότερον· ἡ εὐπειθεια δὲ εἶνε πολῦτιμος. Μάλιστα, πάτερ μου, διὰ τοῦτο μὲ ἡσκήσατε εἰς ταύτην ἐκ παιδικῆς ἡλικίας· διὰ τοῦτο καὶ οἱ διδάσκαλοί μου εἰς πᾶν μάθημα ἐξῆρον ταύτην καὶ συνίσταν· διὰ τοῦτο ὡς φαίνεται ὅτε νῦρικόμμεθα ἐν τῷ ἐξηδείῳ τάγματι ὁ ἀρχηγὸς ἀπῆιτε στρατιωτικὴν πειθαρχίαν· τώρα κατανοῶ τὴν δύ-

ναμιν αὐτῆς· διὰ τοῦτο καὶ οἱ νόμοι συνιστῶσιν ἐπαίνους διὰ τοὺς εὐπειθεῖς καὶ τιμωρίαν διὰ τοὺς ἀπειθεῖς.

Καὶ ὅταν μὲν οἱ στρατιῶται παρακολουθῶσιν ὑποχρεωτικῶς δέον νὰ προσενηχθῇς ὡς προηγουμένως σοὶ διετύπωσα· σπουδαιότατον ὅμως εἶνε νὰ σὲ ἀκολουθῶσι προαιρετικῶς· συντελεστικώτατον τοῦτου μέσον εἶνε νὰ ὑποδείξῃ τις εἰς αὐτοὺς τὸ συμφερότερον, διότι διὰ τοῦτο οἱ ἄνθρωποι περιέρχονται καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, οἱ ἀσθενεῖς μετὰ προθυμίας καταπίνουσι καὶ γέυνονται τὰ πικρὰ φάρμακα, οἱ πλείοντες ἐν τρικυμίᾳ ὑπακούουσι τῷ κυβερνήτῃ χάριν τῆς σωτηρίας των καὶ ἐπὶ πᾶσιν εἶνε ἐνδύκτιον εἰς τὸν ἄνθρωπον νὰ πράξῃ ἐκεῖνο διὰ τὸ ὁποῖον ἐμδίδει ἀνάγκην, παρὰ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἄλλοι καταναγκαστικῶς τῷ ἐπιτάλλουσιν.

Ἐξ ὧν ταύτων ἐξάγω πάτερ μου, ὅτι ὁ ἄρχων δέον νὰ ᾖ φρονιμώτερος τοῦ ἀρχομένου καὶ τότε ἀποκτῇ τὴν εὐνοίαν αὐτοῦ τὴν ὑπόληψιν καὶ λατρείαν· ἡ φρόνησις δὲ οὐδαμῶς ἄλλως δεικνύται ἢ ἐν τῇ ὀρίμῳ σκέψει διὰ τοῦτο ἐνθυμοῦμαι ἐλέχθαι καὶ παλαιότατον τὴν «οὐ μετανοεῖν ἀλλὰ προνοεῖν χρὴ τὸν ἄνδρα τὸν σοφόν». Τὴν ἀλήθειαν δὲ τούτων δύνασαι νὰ εὗρῃς ἐν τῇ μελέτῃ τῶν πραγμάτων, δὲν πρέπει δὲ νὰ ζητῇς ποτε νὰ φαίνεσαι καὶ ἐπιδοκνῆσαι ὡς ἱκανὸς ἢ εὐάρεστος ἐν ᾧ δὲν εἶσαι, διότι ἔρχεται στιγμή καθ' ἣν ἐξελέγχεσαι καὶ ἐξελεγχόμενος ἀποδεικνύεσαι κοῦφος καὶ ψεύστης· ὡς δὲν πρέπει νὰ λέγεται τις καλὸς γεωργός, ἐν ᾧ δὲν γνωρίζῃ πῶς γίνεται ἡ σπορά· ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ ἀποκτήσῃ φρόνησιν, ἐὰν μελετῇ τὰ χρῆζοντα μελέτης καὶ ἐὰν ἀκούῃ τὰ χρῆζοντα ἀκροάσεως. Ὅσα δὲ διαφεύγουσι τὸν κύκλον τῆς ἀνθρωπίνης διανοίας, δύναται τις νὰ κατανοήσῃ διὰ τῆς μαντικῆς τέχνης, δι' ἧς οἱ θεοὶ μεταδίδουσι τὰς ἐαυτῶν γνῶ-

σεις καὶ ἀποφάσεις εἰς τοὺς βροτούς. Ὁ χρωόμενος τῇ μαντικῇ, παρίσταται πρὸ τῶν ὁμμάτων τῶν ἄλλων ὡς σφώτερος. Ἰπάρχουσι καὶ ἄλλα πράγματα, ἐφ' ὧν στηριζόμενος ὁ ἄνθρωπος δύναται νὰ παραστῇ πρὸ τῶν ἄλλων σοφός· ἐν τούτων εἶνε καὶ ἡ ἐπιμέλεια τῶν πρακτέων, ὅπλ. ἐὰν τις νομίζῃ μίαν πρᾶξιν συμφέρουσαν καὶ ἀσχολεῖται πρὸς ἐπιτυχίαν αὐτῆς μετὰ μεγάλης ἐπιμελείας, οὗτος οὐ μόνον ἐπιτυγχάνει ἀλλὰ καὶ θεωρεῖται ὑπὸ τῶν ἄλλων νουνεχής, διότι τὸ κατ' αὐτοὺς ἐθεωρεῖτο δυσκατόρθωτον. Ἡ ἐπιμέλεια λοιπὸν εἶνε προσὸν μόνον τοῦ φρονίμου ἀνθρώπου, διὰ ταύτης δὲ κατορθοῖ τις καὶ αὐτὰ τὰ ὑπεράνθρωπα νομιζόμενα, ὡς ἐμφαίνει καὶ τὸ πάλαι ρηθὲν· «Ἀντὶ τῶν μόχθων πωλοῦσ' ἡμῖν πάντα τ' ἀγαθ' οἱ θεοὶ· αἰσχρὸν τε μοχθεῖν μὴ θέλειν νεανίαν».

Διὰ τῆς φρονήσεως δύναται τις ν' ἀποκτήσῃ καὶ τὴν ἐπιτυχίαν ἄλλων πραγμάτων καὶ τὴν εὐπειθειαν τῶν ἀρχομένων· πρὸς τοῦτο πρέπει τις νὰ μεταχειρισθῇ ἐκείνην τὴν μέθοδον, τὴν ὁποίαν μετέρχεται καὶ εἰς τὴν ἀποκτησιν τῶν φίλων, τοῦτέστι νὰ ἐκδηλώσῃ τὴν ἀγάπην του καὶ συμπάθειαν, καὶ τότε ἔστω βέβαιος ὅτι καὶ τῶν ἄλλων τὰ αἰσθήματα θ' ἀνταποκριθῶσιν εἰς τὰ ἰδικά του· τοῦτο θὰ ἴδῃ πραγματοποιούμενον ἐν συμμετοχῇ χαρῆς καὶ ἐν συμπαθείᾳ θλίψεως.

Πρέπει προσέτι νὰ ᾖ τις προσεκτικὸς καὶ ἐν ταῖς προσπάθειαις του πρὸς ὧφέλειαν τῶν ἄλλων διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῇ καὶ ἀπολέσῃ τὴν προσδοκῆν ἐννοίαν· καλλίτερα δὲ προσοχὴ εἶνε νὰ πεῖθῃ τοὺς πάντας περὶ τῆς προαιρέσεως του· ὁ ἄρχων, ὅπλα διὰ, ἐὰν ἐν κινδύνῳ προκινδυνεύσῃ τῶν στρατιωτῶν, κατακτῇ τὰς καρδίας αὐτῶν οὕτως ὥστε καὶ ἐὰν ἐπέλθῃ ἀπενικταῖα τις ἀποτυχία διὰ μεσολάβησιν ἄλλων αἰτίων, τὸ γόητρον αὐτοῦ μένει ἀ-

μείωτον καὶ οὐδεμία φωνὴ μῶμου ἀκούεται. Τὸ θάρρος τοῦ ἀρχοντος εἰς ἀνδραγῆν κινδύνων, ὡς ἐπαυξήσῃ ἢ ἰδέα ὅτι αὐτὸς τιμᾶται ὑπερβαλλόντως καὶ αὐτὸς θεωρεῖται ὁ μέγας συντελεστής ἐπὶ παντός μεγάλου γεγονότος.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'

Συμπληρωματικαὶ παραινέσεις καὶ ὁδηγίαι τοῦ πατρὸς.

Ἐν περιπτώσει δὲ καθ' ἣν βλέπει τις ὅτι ὁ στρατὸς αὐτοῦ ἔχει πᾶσαν διάθεσιν πρὸς τὸ καλόν, ἢ εὐπείθεια δὲ τοῖς φαίνεται προτιμότερα τῆς ἀπειθείας καὶ ὁ σεβασμὸς πρὸς τοὺς ἀρχοντας ὡς θρησκευτικὸν καθῆκον, δὲν πρέπει νὰ ἐφορμήσῃ κατὰ τοῦ ἑχθροῦ μετὰ τάχους καὶ θάρρους; Μάλιστα, υἱέ μου, ἐὰν προαισθάνεται ὅτι ἡ νίκη εἶνε ἐξασφαλισμένη καὶ βεβαία. Ἄλλως πρέπει νὰ προσπαθήσῃ νὰ καταστήσῃ τὰ πράγματα ἱκανώτερα καὶ ὑπέρτερα τῶν ἐναντίων. Παραδέχομαι τὴν γνώμην σου πᾶτερ, εἶπεν ὁ Κύρος. Λοιπὸν υἱέ μου, θεωρῶ ἀναγκαῖον νὰ σοῦ προσθέσω καὶ ταῦτα, ὅτι ὁ μέλλων νὰ ἐπιχειρήσῃ νὰ καταστήσῃ τὰ πράγματά του ὑπέρτερα τῶν ἄλλων, πρέπει νὰ ἔχῃ τὴν περίστασιν· πρέπει νὰ ᾔνῃ ἐπιβουλός, κρυψίνους, δόλιος, ἀπατεῶν, ἀρπαξ καὶ ἐν γένει πλεονέκτης, Ὁ Κύρος ἀπορρήσας ἐπὶ τούτοις εἶπεν. Ὡ! τί ἄνθρωπος μοὶ συμβουλεύεις νὰ γίνω πᾶτερ; πῶς τότε, ἐν τῇ ἐφηβικῇ ηλικίᾳ μὲ διδάσκειτε νὰ ᾔμην νομιμώτατος καὶ δικαιοτάτος; Καὶ τώρα τὰ αὐτὰ συμβουλεύω πρὸς φίλους, υἱέ μου. Δὲν ἐννόησες ὅτι οἱ διδάσκαλοι σὲ ἐδίδαξαν πολλὰ πράγματα δολιότητος; Οὐχί; τὸ τοξεύειν ἀκοντίζειν κ. λ. π. Τίνος

ἔργον νομίζεις ὅτι εἶνε; Δὲν εἶνε δολία ἢ ἐφοδος κατὰ ἐξερχομένης ἀρκτου ἐκ τῆς φωλαῆς τῆς; Μάλιστα· ἀλλ' ἀφορᾷ ἀγρίον θηρίον καὶ οὐχὶ ἀνθρώπους πᾶτερ· ἡ βλάβη ὅμως κατὰ ἀνθρώπου συνεπάγει νομικὴν ποινὴν. Ταῦτα ἐδιδάχθην, ταῦτα γνωρίζω καὶ ταῦτα φρονῶ. Ἐσμέν σύμφωνοι υἱέ μου· ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς δὲν σὰς ἐδιδάξαμέν ποτε νὰ φονεύσῃτε καὶ βλάψῃτε ἄνθρωπον· ἀπλῶς σκοποβολὴν καλὴν· εὐνόητον ὅτι ταύτην ἐφήρμοσας μέχρι τοῦδε κατὰ θηρίων· ἀλλ' ἐὰν σοῦ παραστῇ ἀνάγκη ἐν πολέμῳ κατὰ ἑχθρῶν καὶ κατὰ τούτων θὰ ἐφαρμόσῃς, διότι ἄλλως θὰ διατρέξῃς κίνδυνον τῆς ζωῆς σου. Οὐδέποτε δὲ πρέπει νὰ εὐρεθῇς ἀγύμναστος ἐν πολέμοις διότι εἶνε ἀρεπὲς καὶ ἄδικον. Ἐξ ὧν τούτων πᾶτερ μου, ἐπεισθὼν ὅτι δύο τινὰ πρέπει νὰ σπουδάζῃ τις ὡς ἄνθρωπος, νὰ εὐεργετῇ φίλους, καὶ νὰ κακοποιῇ ἑχθρούς. Ταῦτα πρέπει νὰ διδαχθῇ πᾶσα τάξις καὶ ἡλικία. Υἱέ μου, ὅταν διδάσκονται τις τὸ ἀγαθόν, ἐννοεῖται ὅτι πρέπει ν' ἀποθῇ τὸ κακόν· ὅταν ἀσκῆται εἰς τὴν ἀλήθειαν, ν' ἀποσκορακίσῃ τὸ ψεῦδος· καὶ ἐν γένει ἡ διδασκαλία τοῦ ἐνὸς ἐπάγει τὴν ἀπομάκρυνσιν τοῦ ἐναντίου· ταῦτά γίνονται οὕτω μόνον ἐν τῇ παιδικῇ ηλικίᾳ, ἐν δὲ τῇ ἀνδρικῇ δύναται τις νὰ διδῇ ὅλα, νὰ κρίνῃ καὶ νὰ προκρίνῃ τὸ βέλτιον. Ὅποιαν δολιότητα σοὶ συνιστῶ ἐγὼ υἱέ μου, διδάσκουσι καὶ οἱ Ἕλληνες ἐν τῇ πάλῃ· τοῦτο δύναται νὰ σὲ πείθῃ ὅποῖον τινα σὲ ζητῶ. Θέλω νὰ ἐπανεέλθῃς δεδοσμένος ὡς οἱ Ὀλυμπιονῆκες. Δὲν σοὶ ἐδιδάχθησαν ταῦτα ἐξ ἀπαλῶν δυνάμεων, διὰ νὰ ἐξοικειωθῇς πρὸς τὰ κατὰ καὶ νόμιμα καὶ μὴ πάθῃς ὑποτροπὴν τινα ἢ ἀλλοίωσιν· διότι οἱ ἐθισθέντες εἰς τι δυσκόλως ἀποχωρίζονται αὐτοῦ. Ἀφ' οὗ λοιπὸν πᾶτερ μου, εἶμαι ὀψιμαθὴς εἰς ταῦτα, εἰπέ μοι ὅσα εἶνε ἀναγκαῖα διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ ὑπερπηδήσω

πάντα κίνδυνον καὶ νὰ ὑπερνικήσω τοὺς πολεμίους. Φροντίζον ἐν πρώτοις νὰ ἐφαρμόσῃς κατὰ τῶν ἐν ἀταξίᾳ ἐχθρῶν, ἐν ᾧ ὁ στρατός σου εἶνε συμπαρεταταγμένος, ὅσα δύναται τις νὰ πράξῃ δι' ὠπλισμένων κατὰ δόπλων, διὰ ἀγρύπνων καὶ καρτερικῶν κατὰ κοιμωμένων καὶ τρυφῆλων. Δύναται τις νὰ ἐπιτύχῃ ταῦτα πάντοτε εἰς τοὺς ἐχθρούς; Τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα εἶνε κοινὰ υἱέ μου, ἡμῶν τε καὶ τῶν ἐχθρῶν. Μέλημά σου λοιπὸν ἔστω νὰ παραλλάξῃ τὸ κανονικὸν σύστημα τῶν ἐχθρῶν καὶ τότε θὰ ἐπιφέρῃς σύγχυσιν καὶ ταραχὴν λ. χ. Ἐάν ἐν ᾧ ἐκείνοι κοιμῶνται ἐν νυκτὶ, σὺ πορεύῃσαι μετὰ τῶν ἰδικῶν σου, θὰ προλάβῃς αὐτοὺς περὶ τὴν πρωΐαν ἀτάκτους καὶ συγκεχυμένους, τὸν πρῶτον μὴ εἰδότα τὸν τελευταῖον, τὸν ἱππέα ἀγνοοῦντα τὸν ἱππον τοῦ καὶ τὸν στρατιώτην μὴ εὐρίσκοντα τὴν πανοπλίαν· τότε ἡ καταστροφὴ εἶνε βεβαία καὶ ἡ νίκη θὰ κλίνει πρὸς τὴν πλάστιγγά σου ἀνευ οὐδεμιᾶς ἀμφιβολίας. Πάτερ μου, εἰς τοῦτο καὶ μόνον ἐμπεριλαμβάνεται ἡ ὑπεροχὴ ἢ ὑπάρχει καὶ ἕτερόν τι; εἰπέ μοι παρακαλῶ. Ταῦτα ἀποτελοῦσι τὸ κυριώτερον σημείον, διότι εἰς ταῦτα διδεται ἡ μεγαλῆτέρα προσοχὴ καὶ μέριμνα καὶ ἐάν εἰς ταῦτα ἐπέλθῃ ταραχὴ τὸ πᾶν ἀπολλύται ὥς ἐπὶ τὸ πολὺ. Πρέπει δὲ σὺ ὡς φιλομαθὴς νὰ μὴ περιορισθῇς εἰς ταῦτα καὶ μόνον, ἀλλὰ νὰ ἐπινοήσῃς καὶ ἕτερα, τὰ ὅποια αἱ περιστάσεις θὰ σοὶ ὑπαγορεύσωσιν. Ἐχε πρὸς τοῦτο ὑπ' ὄψει τοὺς μουσικούς οἵτινες δὲν ἴδουσι μόνον τὰ ψαλλόμενα καὶ ἐμπεριεχόμενα ἐν βιβλίοις τεμάχια, ἀλλὰ καὶ ἕτερα ἐπινοοῦσιν. Ἐάν εὐδοκιμῇ, υἱέ μου, ἡ καινοτομία εἰς τοιαῦτα ἐπιχειρήματα. Ἐάν, υἱέ μου ὀγαπιστέ, μετέλθῃς καὶ ἐν τῷ πολέμῳ ἐκεῖνα τὰ μηχανήματα τὰ ὅποια μετέλθῃς κατὰ τῶν ἀγρίων θηρίων ἐν τῷ κυνηγίῳ, ἔδο βέβαιός ἐστι ἀναμφιλέκτως θὰ ἐπιτύχῃς· οὐδέποτε λησμονῶ τις

νυκτερινὰς ἀγρυπνίας σου, διὰ νὰ προλάβῃς τὰ θηράματα ἐν ταῖς ψωλαῖς· οὐδέποτε μοῦ διαφεύγει ἡ ἐπινοιά σου ἐκεῖνη, καθ' ἣν, ἐπειδὴ ἐγνώριζες ὅτι οἱ λαγῶοι βόσκουσι τὴν νύκτα, ἔτρεφες ἐπὶ τούτῳ κύνας διὰ νὰ τοὺς ἀνεύρῃς διὰ τῆς ὁσμῆς των. Ἐπὶ τούτοις μὴ διαλάβῃς σε καὶ τὸ σχέδιον τῶν εἰς διάφορα μέρη σκοπῶν, διὰ νὰ μὴ δυνηθῶσιν οἱ ἐχθροὶ νὰ σοῦ διαφύγωσιν. Ἐνθυμοῦ ἀλαλαγμούς καὶ τὰ παραπλήσια τοῦ κυνηγίου καὶ θὰ διευκολυνθῇς εἰς πάντα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'

Ἡ δύναμις κεῖται ἐν τοῖς ἡσκημένοις καὶ μόνον.

Ὅποταν δὲν θὰ γίνῃ χρεια νὰ πολεμήσῃς φανεράν μάχην, τότε οὐδὲν δύναται νὰ σὲ ὤφελῃσῃ, ὅσον τὰ καλῶς γυμνασμένα στρατεύματα καὶ εὐχαριστούμενα ἐν τῇ πειθαρχίᾳ· ταῦτα δὲ πρέπει νὰ τὰ παρασκευάσῃς σὺ ὁ ἴδιος τοιαῦτα, διὰ γενναίας ἀμοιβῆς καὶ γενναιοτέρας ὑποσχέσεως. Διὰ τοῦτο ἀγρύπνησον υἱέ μου, καὶ φροντίσον νὰ διδάξῃς τοὺς ἰδικούς σου τὴν μὲν ἡμέραν ὅσα θὰ ᾔην ἀνάγκη νὰ ἐκτελέσωσι τὴν νύκτα, καὶ τὴν νύκτα ὅσα τὴν ἡμέραν. Πρὸς τοῦτοις μετὰ σκέψεως ὥριμου πρέπει νὰ προδῇς εἰς παράταξιν τοῦ στρατοῦ σου, μετὰ σκέψεως νὰ ὀδηγήσῃς, καὶ μετὰ φροντίδος νὰ διαδιδάσῃς αὐτὸν διὰ βουνῶν καὶ ἀποκρήνων μερῶν. Τὰ πάντα νὰ ᾤσιν ἐν τάξει αἱ τε νυκτεριναὶ φυλακαὶ καὶ προπαρασκευασμένοι αἱ κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις καὶ πᾶν ὅ,τι ἄλλο χρήσιμον εἰς τοιαύτας ἀνάγκας· καὶ μὴ ἀποδεχθῇς ἐάν ὁ ἐχθρός σου ἐμφανισθῇ ἐξ ἄλλου μέρους ἢ ὅθεν ἀναμένεις, ἀλλὰ ἀμέσως νὰ διαμοιράσῃς τὸν στρατὸν καὶ νὰ πολιορκ-

κῆρης αὐτὸν πανταχόθεν, διότι τοῦτο εἶνε ἴδιον γυναικῶν καὶ τολμηροῦ στρατηγοῦ. Ἡ ἐκτενὴς καὶ λεπτομερὴς περιγραφή αὐτῶν δὲν εἶνε τῆς παρούσης ὥρας. Περιττὸν νὰ μακρογορήσω· ἐν μόνον σοὶ συνιστῶ, ῥέιποτε νὰ προσε-
νεχθῇς ἀναλόγως τῶν περιστάσεων καὶ αὐταὶ θὰ σοῦ ᾔνε-
δριστος διδάσκαλος, τότε θὰ σὲ εὐρωσιν εὐτολμον καὶ
θαρραλέον. Τὸ σπουδαιότερον πάντων τέκνον μου, εἶνε νὰ
μὴ ἐπιχειρήσῃς ποτέ τι παρὰ τὰς ἱερὰς διατάξεις οὕτε νὰ
διακινδυνεύσῃς μῆτε σύ μῆτε ὁ στρατός σου· ἔχε ὑπ' ὀ-
φει δτι οἱ ἄνθρωποι στήριζουσὶ τὰς πράξεις αὐτῶν ἐπὶ
συμπερασμῶν ὥς ἐπὶ τὸ πλείστον καὶ δὲν εἶνε βέβαιοι
περὶ τῆς ἐπιτυχοῦς ἐκβάσεως αὐτῶν· σύ ὁμως δέον νὰ
στήριξῃς τὰς ἐνεργείας σου ἐπὶ τῶν γιγνομένων καὶ νὰ μὴ
πράξῃς ὥς τινες ἕτεροι, οἵτινες παρώτρυναν ὀλοκλήρους
πόλεις ν' ἀπεκδυθῶσιν εἰς πόλεμον καὶ ἐδράδῃσαν περισ-
σότερον οἱ ἐπιτεθέντες παρὰ οἱ ἀμυνάμενοι· πολλοὶ δὲ
ἐγένοντο αἴτιοι νὰ μεγαλοποιήσῃσι πόλεις καὶ ἄτομα καὶ
ἕσπερον ὑπέστησαν παρ' αὐτῶν. Πολλοὶ ἐν ᾧ ἠδύνατο νὰ
μεταχειρισθῶσιν ὥς φίλους ἀνθρώπους καὶ ἔθνη παρ' ὧν
ἠδύνατο νὰ τοῖς προσέλθῃ σπουδαία ὠφέλεια, μετεχειρί-
σθησαν ὥς δούλους καὶ ἀπώλεσαν, ἐπὶ τέλους καὶ ἐτιμω-
ρήθησαν παρ' αὐτῶν. Πολλοὶ μὴ ἀρκούμενοι νὰ ζήσωσιν
εἰς τὰ μέρη ἐνθα ἔζων, ἐπεχείρησαν νὰ μεταβῶσιν ἄλλοθι,
ἀλλ' οὐ μόνον ἐκέρδιζάν τι, ἀλλὰ καὶ ἀπώλεσαν καὶ ὅσα
προηγούμενως εἶχον. Ἡ ἀνθρωπίνη σοφία ἀδυνατεῖ νὰ
γνώρῃ σαφῶς τὸ τὸ ἀριστόν· καὶ μάλλον πράττει τι κατὰ
τύχην ἢ συναίσθησιν. Μόνοι οἱ θεοί, υἱέ μου, οἱ αἰώνιοι,
οἱ παντογνώσται, γινώσκουσιν τὰ παρελθόντα, ἐνεστώτα
καὶ μέλλοντα καὶ τί ἐκ τούτου θὰ προκύψῃ ὥς συμπε-
ρασμα· αὐτοὶ πρὸς τοὺς ζητοῦντας συμβουλὴν μετὰ κα-
τανύξεως καὶ εὐκρινείας, παρέχουσιν προφητείας περὶ τε

τῶν πρακτέων καὶ μὴ. Ἐὰν δὲ γοτε, δὲν εἰσακούωσι
δεήσεις ἀνθρώπων, τοῦτο πρέπει ν' ἀποδοθῇ εἰς ἀποδο-
κιμασίαν τῶν αἰτουμένων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'

Ἀφίξις τοῦ Κύρου εἰς τὸ τελευταῖον ὄριον τῆς Περσίδος
καὶ ἀποχαιρετισμὸς τοῦ πατρὸς.

Οὕτω συνδιαλεγόμενοι πατὴρ καὶ υἱὸς ἐβῆσαν μέτροι
τῶν ὁρίων τῆς Μηδικῆς· ἐκεῖ καὶ πάλιν προσπυχθήσαν
καὶ ἔλαβον εὐνοϊκὸν θεῖον σημεῖον καὶ ἀποχαιρετήσαντες
ἀλλήλους, ὥς ἐμπρέπει, ἀνεχώρησαν· ὁ μὲν πατὴρ εἰς τὴν
φίλιαν αὐτῶν Περσίαν, ὁ δὲ Κύρος διευθυνόμενος εἰς Μη-
δίαν· καὶ ἐκεῖ ἄμ' ὥς ἐπάτησε, πρῶτον ἔργον ἐθεώρησε
νὰ κάμῃ προσευχὴν εἰς τοὺς ἐγχωρίους θεοὺς νὰ τὸν ὑπο-
δεχθῶσι μετ' εὐμενείας καὶ εἰτα διπυθῶσθαι πρὸς τὸν θεῖον
τοῦ Κυαξάρην, τὸν ὁποῖον κατ' ἀρχὰς ἐχαίρετσε μετὰ
σεβασμοῦ ἐμπρέποντος ἀπὸ ἀνέψιου εἰς βασιλεύοντα θεῖον,
καὶ εἰτα ἐπανεπαύθη. Μετ' οὐ πολὺ ὁ Κυαξάρης ἠρώτησεν
αὐτόν, πόσον στρατὸν ἔφερεν. Ὁ δὲ ἀπήντησε τριά-
κοντα χιλιάδας καλῶς κατηρητισμένους καὶ ἱκανοὺς
μισθοφόρους· πλὴν τούτων προσέρχονται οἱ ἐθελονταὶ
καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν εὐγενῶν Περσῶν, οἱ ὁποῖοι οὐδέποτε
μετέσχον τοιούτων ἐπιχειρήσεων. Εἶνε πολλοὶ ἠρώτησεν ὁ
Κυαξάρης· Δὲν σοὶ ἀναφέρω τὸν ἀριθμὸν ἀπήντησεν ὁ
Κύρος, διότι οὐδὲν ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ· « οὐκ ἐν
τῷ πολλῷ τὸ εὖ, ἀλλ' ἐν τῷ εὖ τὸ πολὺ »·
ἀλλὰ θὰ σοῦ εἰπω τὴν ἀξίαν των· εἶνε τοιοῦτοι, ὥστε
καίτερ ὀλιγώτεροι, ἀρχουσὶν ὁμως τῶν Περσῶν ἀπάντων
καὶ οὐδὲν ἀποφασίζεται ἀνευ τῆς συγκαταθέσεως αὐτῶν.

Ἄλλ' εἰπέ μοι, ἔχεις πραγματικὴν ἀνάγκην ἢ ἐξ ἀπλῆς ὑποψίας ἐκάλεσας ἡμᾶς ἐνταῦθα ; εἰπέ διὰ τὰ σκεφθῶμεν περὶ τῶν δεόντων. Ἡ ἐχθρική ἐπιθεσις εἶνε βεβαιωτάτη, διότι πολλοὶ μοι ἤλθον λέγοντες καὶ περιγράφοντες τὰ κατ' αὐτοὺς ἄλλος δι' ἄλλων καὶ εἰς τὸ αὐτὸ καταλήγοντες συμπέρασμα. Γνωρίζεις τὰ τῆς δυνάμεως αὐτῶν, πόση καὶ ὅποια; εἰπέ μοι καὶ τοῦτο διὰ τὰ κινήσωμεν ἐν γνῶσει καὶ νὰ μὴ πορευθῶμεν ἐν ἀγνοίᾳ. Ὁ στρατὸς αὐτῶν μετὰ τῶν μετὰ τοῦ συμμαχικοῦ εἰς ὁ πρωτεύει ὁ τοῦ Κροΐδου τοῦ βασιλέως τῶν Λυδῶν, συμποδοῦται εἰς ἐξήκοντα χιλιάδας ἱππέων καὶ διακοσίας χιλιάδας πεζῶν. Ἡ δὲ δύναμις σου μέχρι τίνος ἀνέρχεται ; Ἡ δύναμις μου ἀποτελεῖται ἐκ δέκα χιλιάδων Μήδων ἱππέων καὶ ἐξήκοντα πεζῶν, τοξοτῶν καὶ πελταστῶν. Προσέρχεται μοι ἐπικουρία ἐκ τῶν γειτόνων Ἀρμενίων συμποδουμένη εἰς τέσσαρας χιλιάδας ἱππεῖς καὶ ἐξ χιλιάδας πεζῶν πάσης ἀποχρώσεως. Καθ' ἃ λέγεις, εἶπεν ὁ Κύρος, τὸ μὲν ἱππικόν σου ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἐν τέταρτον τῶν ἐχθρῶν, τὸ δὲ πεζικόν πρὸς τὸ ἡμισυ. Διὰ τί, εἶπεν ὁ Κυμαξάρης, δὲν εἶνε ἱκανὴ ἡ δύναμις σου ἡ Περσική ; Ἄφες τοῦτο εἶπεν ὁ Κύρος, καὶ περιγράφον μοι, εἰ δύνασαι, τὸν τρόπον τοῦ μάχεσθαι ἐκάστου τούτων. Ἡ μάχη εἶνε ἡ αὐτή, διότι καὶ ἐκεῖνοι δὲν ἔχουσι διάφορα στρατεύματα, ἀλλ' ὅμοια πρὸς τὰ ἰδικὰ μας, τοξότας καὶ ἀκοντιστάς. ὥστε εἶπεν ὁ Κύρος, οὐδὲν ἄλλο ἀπαιτεῖται ἢ ἀκροβολισμός, καθ' ὃν οἱ πλείονες νικῶσι τοὺς ὀλίγους καὶ τραυματίζουναι καιρίως. Τότε οὐδὲν ἄλλο πρέπει νὰ πράξωμεν, εἶπεν ὁ Κυμαξάρης, ἢ νὰ πεμψώμεν καὶ τοὺς ἰδικούς μου εἰς τὴν Περσίαν νὰ τοὺς ἀσκήσωσι δεόντως εἰς τοῦτο τὸ εἶδος καὶ νὰ ἀνακοινώσωμεν εἰς τοὺς Πέρσας ὅτι ἢ τε ἐπιτυχία καὶ ἀποτυχία ἀπ' αὐτῶν ἐξαρτᾶται· ἐὰν λοιπὸν θέλουσιν ἐπιτυχίαν πρέ-

πει νὰ στείλωσιν ὅ,τι πλείονας. Ναί, εἶπεν ὁ Κύρος, ἀλλ' εἶσο βέλαιος ὅτι καὶ συλλήδον, ἐὰν ἐλθῶσιν οἱ Πέρσαι, δὲν θὰ δυνηθῶσι νὰ υπερβάλλωσι τὸ πλῆθος τὸ ἐχθρικόν. Τί ἄλλο θεωρεῖς ἀναγκαῖον; ἐγὼ φρονῶ ὅτι πάντα τὰ ἄλλα εἶνε περιττά, ἐὰν ὁμοσπαρασκευασθῶσι διὰ τοὺς προσερχομένους Πέρσας ὡς ὅπλα, ὁ θάραξ, τὸ γέρον διὰ τὴν ἀριστέραν χεῖρα καὶ ἡ κοπίς ἢ ἡ σάγαρις διὰ τὴν δεξιάν, τὰ πάντα θὰ ἔχωσι κάλλιστα, διότι ἐν τῇ πρώτῃ ἐξέδῳ οἱ ἐχθροὶ θὰ τραπῶσιν εἰς παντελὴ φυγὴν, ἐπὶ δὲ τῶν μενόντων ἐπιβλέπομεν ἡμεῖς οἱ ἴδιοι καὶ χρησιμοποιοῦμεν αὐτοὺς κατὰ τὰς ἀνάγκας. Ὁ Κυμαξάρης ἐπεδοκίμασε πληρόεστα τοὺς λόγους τοῦ Κύρου καὶ προέβη εἰς ἄμεσον παρασκευὴν τῶν ὀπλων, ὕστερον πάντες οἱ Πέρσαι ἔφερον τὰ ὅπλα παρεμφερῆ πρὸς τὰ τῶν ὁμοτίμων. Τότε ὁ Κύρος ὠμίλησε πρὸς αὐτοὺς ταῦτα. Ἀγαπῆτοι φίλοι, βλέπω ὑμᾶς ὀπλισμένους ὡς δι' ἄψιμαχίαν, γνорίζω δὲ ὅτι καὶ οἱ ἄλλοι ἡμέτεροι εἶνε ὀπλισμένοι δι' ἀκροβολισμούς καὶ ἔχουν ὑπ' ὄψει τὴν γενναιοῦσιν ἡμῶν, ποσῶς δὲν φοβοῦμαι, μήπως πάθωμεν τι ἀπὸ τοὺς ἐχθρούς, οἵτινες εἶνε πολυπλήθεστοι ἡμῶν. Ἐν μόνον σὰς παρακαλῶ, ὡς ἔχετε ὀπλισθῆναι τὰ σώματά σας διὰ τῶν ἀπτήτων τούτων ὀπλων, οὕτω νὰ περιφρουρήσῃτε καὶ τὴν ψυχὴν διὰ τῆς τόλμης, διὰ τὰ ἀνταποκριθῆτε καθ' ὅλα εἰς τὰς προσδοκίας μου καὶ μετιώσῃτε ἀπέναντι τοῦ θεοῦ καὶ τῶν Μήδων. Οἱ στρατιῶται ὑπερυπαριστήθησαν πάντες ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κύρου καὶ ὑπερεχάρησαν ὅτι διὰ τὴν πληθύν τῶν ἐχθρῶν θὰ ἔκαμνον συνεχεῖς πολέμους. Εἰς δὲ τις εἶπεν, ὦ Κύρε, τὸ θάρρος καὶ τὴν τόλμην θὰ ἐμπνεύσῃ εἰς ἡμᾶς οὐχὶ ὁ ὀπλισμός ὁ καλὸς ἀλλ' ἡ ἀρχηγία σου. Τί ἄλλο ἐνδοξότερον θέλομεν, ἀφ' οὗ νύ τετυχθῶμεν νὰ ἀρχῇ τοῦ τάγματος ἡμῶν λατρευτὸς βασιλόπαις, βασιλόπαις πεπροικισμένους

ὑπὸ τόσων φυσικῶν καὶ ἐπικτήτων προτερημάτων ;
 Ὁ Κύρος στήσας τὰ ὅπλα εἶπεν· Ἄνδρες Πέρσαι, ἐγεν-
 νήθημεν καὶ ἀνετρεφθήμεν ἐν τῇ αὐτῇ πατρίδι, ἔχομεν τὰ
 αὐτά, κατὰ συνέλειαν, πρὸς αὐτὴν καθήκοντα πανταχοῦ
 καὶ ὃν ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ ἐνταῦθα, διὰ τοῦτο φροντίσате νὰ
 ἀγωνισθῆτε γενναϊότατα διὰ νὰ προσάψετε καὶ αὐτῇ δό-
 ξαν καὶ ὑμεῖς νὰ ἀποκτήσθε ὅσα ἐστερεῖσθε ἐν τῇ πενι-
 χρῇ πατρίδι διὰ πτωχίαν. Λάβετε λοιπὸν τὰ ὁμοειδῆ ὅπλα
 σας τὰ ὅποια παρεσκευάσθησαν, ἐγγρόψτε εἰς τοὺς κα-
 ταλόγους τῶν ταξιαρχῶν σας καὶ ἡ ἰδέα ὅτι ἀγωνίζεσθε
 ὑπὲρ τῆς εὐκλείας τῆς πατρίδος, ἃς σὰς ἐμπνεύσῃ θάρρος
 τὸ μέγιστον καὶ ἃς σὰς ἀποδώσῃ τὴν νίκην τὴν σφαιρεαν
 τῶν πάντων καὶ κάτοχον τῶν ὑψίστων ἀγαθῶν. Πάντες
 ἐκ τῶν λόγων τοῦ Κύρου ὀρμώμενοι, ἀνέλαθον τὰ ὅπλα
 αὐτῶν διὰ νὰ μὴ βιοτεύσωσιν ἐν αἰωνίᾳ ἀμνηχανίᾳ.

Προδέγγις Ἀδούριου.

Μολονότι διεδόθη ὅτι προσήρχοντο οἱ ἔχθροί, ἐν τού-
 τοις δὲν ἐφαίνοντο εἰσέτι· διὰ τοῦτο ὁ Κύρος ἐθεώρησε
 κατάλληλον νὰ χρησιμοποιοῖσιν τὸν καιρὸν διδάσκων καὶ
 νουθετῶν τοὺς στρατιώτας εἰς τὰ ἀπολύτως ἀναγκαῖα καὶ
 ἐξασκῶν εἰς ἐκεῖνα τὰ ἔργα, ἅπερ πρωτίστως θὰ ἀπῆντων
 εἰς τὸν πόλεμον καὶ οὕτως ἐνέπνευσε τὴν ἀδελφότητα
 μεταξὺ αὐτῶν, ὥστε καὶ ἐν πολέμῳ ὁ ἀποχωρισμὸς νὰ
 τοῖς ἐφαίνετο σημαντικὸς καὶ παντὶ σθένει νὰ ἐξεδικούντο
 διὰ πάντα τοιοῦτον ἀποχωρισμὸν τοὺς πολεμίους· διὰ νὰ
 ἐξάρῃ δὲ τὰ ἀποτελέσματα τῆς συμπίπτουσας καὶ συναδελ-
 φώσεως, αὐτὸς οὕτως παρελάμβανε συσκήνους τοὺς στρατη-
 γούς καὶ λοχαγούς καὶ ὁμοτραπέζους τοὺς στρατιώτας
 πάσης τάξεως καὶ ἐξεδύλου τὰ πρὸς αὐτοὺς αἰσθημάτων
 του καὶ ὑπέσχετο διάφορα δῶρα, ἐὰν θὰ ἐδεικνύοντο ἄξιοι

σύμμαχοι ἐν πολέμῳ. Οἱ στρατιῶται τὰς τοιαύτας προσ-
 κλήσεις ἐθεώρουν ὡς μέγα τι καὶ ἦσαν εἰσιμοὶ ν' ἀψηφῇ-
 σωσι καὶ τὴν ζωὴν τῶν ἀκόμῃ διὰ τὴν τιμὴν καὶ σωτη-
 ρίαν τοῦ Κύρου. Προέβαιναν εἰς τοιαῦτα ὁ Κύρος διὰ
 τοὺς ἀνωτέρω λόγους καὶ διὰ νὰ γνωρίσῃ ὅσῳ τὸ δυνατόν
 πλείστους ἄνδρας ἐξ ἐκάστης τάξεως, ὥστε ἐν πάσῃ δῆ-
 ποτε περιπτώσει νὰ ἡσχύοντο αὐτόν.

Εἰς πᾶσαν συνέντευξιν μετὰ τῶν στρατηγῶν καὶ λοιπῶν
 ὁ Κύρος προσεπάθει νὰ ἐμπνεύσῃ μεγαλοφροσύνην καὶ
 ὑψηλὰ αἰσθήματα· ἔλεγε δὲ ῥεῖποτε ὅτι οἱ πολέμιοι ὑπε-
 λπίνοντο αὐτῶν κατὰ τε τὰ ἄλλα, καὶ καθ' ὅσον ἀγνοῦσιν
 ἀλλήλους καὶ θεωροῦνται ὡς ξένοι καὶ καταρρεδιουργοῦν-
 ται· ὑπερέχονεν αὐτῶν, διότι γνωρίζομεν ποῦ πορευόμεθα
 καὶ ἐδιδάχθημεν διὰ τί. Τότε δέικοψε τὴν ὁμιλίαν αὐτοῦ
 Ὑστάσπης τις εἰπών. Κύρε, ὅποιοί τινες θὰ ἀποδῶσιν οἱ
 στρατιῶται ἐν πολέμοις ἀγνοῶ. Ἐν μόνον ἐννόησα καλῶς
 ὅτι τὸ αἰσθημα τῆς φιλοπρωτίας ἀρκούντως ἐκαλλιεργήθη
 παρ' αὐτοῖς· διότι ὅτε προηγουμένως ὁ Κναξάρης μᾶς
 ἀπέστειλεν ἱερεῖα καὶ κατὰ τὴν διανομήν τῶν κρεῶν ἀνε-
 λόγισεν ἐνὶ ἐκάστῳ τριπλοῦν μερίδιον, ἥκουσα διεγερθέντα
 παράπονα, διὰ τὴν νὰ λάχῃ μικρόν τι μερίδιον τοῦ ἐνός καὶ
 μεγαλείτερον τοῦ ἄλλου. Προσέτι διὰ τί ἡ ἀρχὴ τῆς δια-
 νομῆς νὰ γείνη ἀπὸ ἐνός μόνου σημείου, καὶ νὰ μὴ ἀνταλ-
 λαγῇ· μετὰ ὑπόσχεσιν τοῦ ἀρτοπόπου ὅτι θὰ ἱκανοποιη-
 θῶσιν αἱ ἀξιώσεις πάντων, ἡσύχασαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν
 ἄλλος ἐξήτει τὴν ἀρχὴν τῆς διανομῆς ἀπὸ τῆς θέσεως του
 καὶ ἐπηπείλει ὅτι ἐὰν δὲν εἰσκούετο, θὰ ἀνηγείρετο καὶ θὰ
 ἀπεμακρύνετο· ἱκανοποιήθη μὲν ἡ αἰτισίς του, ἀλλὰ τὸ
 ἀναλογισθὰν μερίδιον ἔλαχε λίαν μικρόν διὰ τοῦτο καὶ ἐν
 πλήρει θυμῷ ἀπεχώρησε τῆς τραπέζης. Οἱ δαιτυμόνες δὲ
 πάντες κατελήφθησαν ὑπὸ σαρκαστικοῦ γέλωτος. Ἐννοεῖς

λοιπὸν ὅτι ἡ φιλοπρωτία ἐνεπνεύσθη εἰς τοὺς ἰδιικοὺς σου καὶ ὑπάρχουσιν ἐλπίδες καλαὶ καὶ διὰ τὸ μέλλον. Ἐγέλασε καὶ ὁ Κύρος διὰ τοῦτο. Ἐτερος ταξίαρχος προσελθὼν εἶπεν αὐτῷ. Ἐφῆρμονα τὰς διδασκαλίας σου ἐπὶ τῶν διαπιστευθέντων μοι στρατιωτῶν καὶ ἥδη βλέπω αὐτοὺς προθυμοτάτους εἰς πᾶσαν ἐργασίαν· ἀλλ' εἰς τὰς προγυμνάσεις μοι συνέβη ἐν ἀστείότητι. Ἐλαβον πρὸς ἀσκήσιν ἓνα λόχον καὶ ἀφ' οὗ τοῖς ἔδωκα τὰς δευσάς ὁδηγίας, διέταξα τὸν πρῶτον νὰ προχωρήσῃ, ἐκεῖνος μετὰ προθυμίας ἔπραξε τοῦτο, προὐχώρησε διευθυνόμενος πρὸς ἐμὲ καὶ ποσῶς δὲν προσέδωκε πρὸς τοὺς ὀπισθέν του· τότε ἐγὼ τῷ εἶπον, ὅτι δὲν ἔδωκα μονομερῆ δι' αὐτὸν διαταγὴν, ἀλλὰ διὰ πάντα καὶ ἐκεῖνος στραφεὶς εἶπεν· ἀκολουθήσατε· δὲν ἀκούετε τί λέγει; Περικολούθησαν οἱ πάντες, ἀλλὰ μετὰ τινος ἀταξίας· ταύτην θελήσας νὰ διορθώσω, διέταξα νὰ σταθῶσιν, ὅποτε ἦκουσα ὁμόφωνον κατακραυγὴν καὶ ἐπανάληψιν τῶν φράσεων, ὁ μὲν διατάσσει νὰ προχωρήσωμεν, ὁ δὲ νὰ σταθῶμεν· τίνα ἀρχηγὸν νὰ γνωρίσωμεν; τίνος διαταγὰς ν' ἀκούσωμεν; ἐνόησα τὴν δυσφορίαν αὐτῶν καὶ εἶπον· μὴ στενοχωρῆσθε, μόνον προσέχετε εἰς τὸν προηγούμενον τῆς σειράς, διότι αἱ διαταγαὶ αἱ διδόμεναι αὐτῷ ἀποδίδονται εἰς ὅλους· ἐπειδὴ δὲ θὰ ἀνεχώρει τις εἰς Περσίαν, εἶχον γράψῃ ἐπιστολὴν, ἀλλὰ δὲν τὴν εἶχον μετ' ἐμοῦ, εἶχον ἀφήσῃ αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν, εἰς μέρος, ἐνθα ἐγνώριζεν ὁ λοχαγός. Τότε διέταξα αὐτὸν νὰ σπεύσῃ νὰ τὴν φέρῃ· καὶ ὁ μὲν προθύμως ὑπήκουσεν ὁ δὲ πρῶτος τῆς σειράς περικοιλούθησε τὸν λοχαγὸν μετὰ τοῦ θώρακος καὶ τῆς κοιλίδος· τοῦτον ἐμιμήθη καὶ σύμπας ὁ λόχος καὶ οὕτω προσήγαγον οἱ πάντες τὴν ἐπιστολήν. Τὴν προθυμίαν ταύτην ἤρσεν ὁ Κύρος καὶ εἶπεν· εἴθε νὰ δειχθῶσιν εἰς πᾶσαν περίστασιν πρόθυμοι, διότι

ἐκ τῆς προθυμίας προκύπτει ἡ εὐπείθεια καὶ ἐκ ταύτης πᾶσα ἐπιτυχία ἐν πολέμοις. Ἐν τῇ σκηνῇ συνέτυχε καὶ εἰς ταξίαρχος, καλούμενος Ἀγλαϊτᾶδας, ὅστις ἦτο λίαν κακότροπος, οὗτος εἶπε τῷ Κύρῳ, μὴ πιστεύῃς εἰς ὅσα σοὶ λέγουσι, διότι ταῦτα εἶνε προμεμελετημένα διὰ νὰ σοὶ εὐχαριστήσωσι καὶ ἀλαζονευθῶσιν ἐνώπιόν σου. Ὁ Κύρος ἀνταπαντήσας τούτῳ εἶπεν. Εὐφῆμαι παρακαλῶ, καὶ μὴ καλεῖς τοὺτους ἀλαζόνες· διότι ἀλαζόνες λέγονται οἱ προσποιοῦμενοι ἐπὶ πάντων καὶ οὐχ' οὗτοι, οἵτινες προθυμοποιοῦνται νὰ πράξωσι, κατὰ τὸ ἐνόν, πᾶν ὅ,τι διατάσσονται· οἱ λέγοντες ἀστείότητας ἐν τραπέζαις καὶ συμποσίοις δὲν ἀποκαλοῦνται ἀλαζόνες, ἀλλ' ἐπιχάρητες, οὕτως ἀπελογηθὴ ὁ Κύρος περὶ τοῦ γέλωτος. Τότε ὁ ταξίαρχος εἶπεν· ἔχεις δίκαιον Ἀγλαϊτᾶδα· ἐπόθεις, κατὰ τὸν χαρακτῆρα σου, νὰ προξενήσωμεν δάκρυα καὶ κλαυμούς τῷ Κύρῳ, ἢ ἡδονήν. Ἐὰν δὲ ἔχῃς ἰδεᾶν ὅτι ἡμεῖς λέγομεν, ὅσα δὲν δυνάμεθα νὰ ἐκτελέσωμεν, μᾶς προσάπτεις μεγίστην προσδοκίην. Μάλιστα, εἶπεν ὁ Ἀγλαϊτᾶδας, διότι εἶνε ἀποδεδειγμένον ὅτι διὰ τῶν δακρύων πολλοὶ ὤφελον· οἱ γονεῖς, φέρ' εἰπεῖν, πολλὰκις προξενοῦσι δάκρυα εἰς τοὺς υἱοὺς χάριν τῆς ὠφελείας τῶν, οἱ διδάσκαλοι ἐπίσης εἰς τοὺς μαθητάς. Οὐδεὶς ὅμως ὁ προξενήσας γέλωτα ὠφελῆσεν, ἐν ᾧ διὰ τῶν δακρύων διδάσκεται ἡ δικαιοσύνη καὶ πολλὰ ἄλλα ὑψηλὰ καὶ καλὰ διδάγματα. Ἐντεῦθεν λαβὼν ἀφορμὴν ὁ Ὑστάσπης εἶπεν· Ἀγλαϊτᾶδα, τὰ μὲν δάκρυα δώρησον τοῖς ἐχθροῖς, ἡμῖν δὲ τοῖς μικροῖς καὶ ἀσημάντοις, κατὰ σέ, ἄφες τὸν γέλωτα νὰ διήκῃ δι' ὅλων τῶν ἔργων ἡμῶν. Τὰ δάκρυα εἶνε ἀναφαίρετον κτῆμα σου, διότι καὶ σὺ ποτὲ δὲν ἐγέλασες, πῶς εἶνε δυνατόν νὰ περιποιήσῃς τοιοῦτον τοῖς ἄλλοις. Δάκρυον λοιπὸν ὁ ἐν δακρύοις διαδίδων. Καὶ ὁ Ἀγλαϊτᾶδας εἶπεν· Πῶς δὲν

φαντάζεσθαι ὅτι δύναμαι καὶ ἐγὼ νὰ προξενήσω γέλωτα ; Οὐδαμῶς πᾶν ἄλλο παραδέχομαι ὡς προϊόν σου, οὐχὶ ὁμῶς καὶ γέλωτα· δύναται τις νὰ σε προστρίξῃ καὶ νὰ παραγάγῃ πῦρ ἀπὸ σοῦ, γέλωτα ὁμῶς οὐδέποτε, καθ' ὅσον δὲν ἐξωκειώθης αὐτῷ ἀπὸ μικρᾶς ἡλικίας. Πάντας κατέλαβε γέλωσ ἐπὶ τούτοις, ὑπερμειδασε δὲ καὶ ὁ Ἀγλαϊτῶδας· τοῦτο ἰδὼν ὁ Κύρος εἶπεν· ἀδίκεις, ὦ ταξίσρχε, τὸν σπουδαϊότατον τοῦτον ἄνδρα, τὸν κηρύξαντα ἐχθραν ἐκ κοιτίας μητροῦ πρὸς τὸν γέλωτα λέγων ταῦτα· οἱ τοιοῦτοι εἶνε ἐνιαῖα φαινόμενα εἰς τὸν κόσμον καὶ δὲν πρέπει τις νὰ τοὺς διαφθείρῃ.

Μετὰ τοῦτον ὤμιλινδεν ὁ Χρυσάντας. Κύρε, καὶ πάντες οἱ παρόντες· βεβαίως συμμετέχονεν τοῦ ἀγῶνος· τούτου καὶ καλοὶ καὶ ἀνίκανοι, ὅποτε δὲ σὺν θεῷ κατευοδωθῶσιν αἱ ἐργασίαι ἡμῶν, τότε θὰ ἔχωμεν ἀξιώσεις ἰσομοιρίας, ὅπερ κατ' ἐμὲ εἶνε ἀδικώτατον, διότι οὐδέποτε ὁ ἀνίκανος πρέπει νὰ ἰσοφαρίσῃ τῷ ἱκανῷ καὶ δραστηρίῳ, ἐπειδὴ φέρεται κατὰπτωσιν τῆς ἀμύλης. Συμφωνῶν καὶ ἐγὼ τῇ γνώμῃ σας εἶπεν ὁ Κύρος, καὶ πρέπει τοῦτο νὰ υποβιάζωμεν εἰς διδασκῆν τοῦ συνόλου τῶν στρατευμάτων. Νὰ ἐξετάσωμεν πᾶν δὴ, ἐν εὐτυχίᾳ, πάντας ἰσοδυνάμως θὰ ἀνταμειψώμεν ἢ ἀναλόγως τῶν ἐκδουλεύσεων ; Καὶ τίς ἢ ἀνάγκη εἶπεν ὁ Χρυσάντας, νὰ ζητήσῃς γνώμας ἄλλων καὶ συζητήσῃς περὶ τούτου. Πρόλεγε, ὡς προεῖπες, καὶ διὰ τὰ ἄλλα καὶ διὰ τὰς ἄλλας ἀμοιβάς. Ἐτερον ἐκάτερον, ὦ Χρυσάντα· ἐκεῖνα μὲν ὑπάρχοντα ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν μου, νὰ διατάξω τοὺς ἀρχηγούς καὶ οὐδεὶς τὰ ἀρνεῖται, διότι οἱ πάντες γνωρίζουσιν ὅτι ἡ ἀρχιστρατηγία οἰκοθεν ἀνετέθη εἰς ἐμέ· Ταῦτα ὁμῶς εἶνε δικαίωματά τους, διὰ τὰ ὅποια ἕκαστος θὰ ἀγωνισθῇ, θὰ διακινδυνεύῃ καὶ ἐκθέτῃ ἑαυτὸν εἰς πᾶσαν θυσίαν. Ἔχεις ἰδέαν ὅτι ἡ ὀλομέλεια τοῦ στρα-

τοῦ θὰ ἐπὶ τὴν νὰ ἀμειψθῶσι κάλλιον οἱ ἀνώτεροι τῶν υποδεεστέρων ; Μάλιστα· ἀλλ' οὐ ἡμεῖς θὰ συνηγορήσωμεν καὶ θὰ ἀντικρούσωμεν πάντα ἐναντιοφρονοῦντα, οὐδεὶς θὰ λάβῃ τὸ θάρρος νὰ προσβάλλῃ τι, διότι θὰ τὸ θεωρήσῃ ὡς καταισχύνῃν του· Ὁ Κύρος ἤθελε τὴν διδασκῆν ταύτην, δι' ἄλλα τε πολλὰ, καὶ διότι ἠνένοι νὰ μὴ ἐξαιρεθῶσι τοῦτον τοῦ καταλόγου καὶ αὐτοὶ οἱ ὁμοῖοι· νὰ γνωρίσωσι πᾶσι δὴ καὶ ἐκεῖνοι ὅτι θὰ ἀπελάμβανον ἀναλόγως τῆς ἀξίας καὶ δὲν θὰ περιέμενον νὰ δρῶσιν τοὺς καρπούς τῶν ἄλλων. Ἐπιγελάσας τις τῶν ταξισάρχων εἶπεν· ἀλλ' ἐγὼ γνωρίζω ἓνα ἄνθρωπον, ὁ ὅποιος φείποτε ζητεῖ τὰ περισσώτερα καὶ οὐδέποτε τὰ ἐλάσσονα. Εἰς δὲ τίς ἀντηρώτησεν αὐτόν· καὶ κόπους : Ἄ, οὐχί, διότι πολλάκις κατελήθηεν ψευδόμενος καὶ προσπαθῶν νὰ συμμετάσχη τούτων, ὡς οἷόν τε ὀλιγώτερον. Ἀναμφιβόλως εἶπεν ὁ Κύρος, οἱ τοιοῦτοι δὲν ἐλλείπουσιν οὐδαμῶθεν, ἀλλ' ἡμεῖς δέον νὰ ἐξετάσωμεν, πόσους τοιούτους ἔχομεν εἰς τὸν στρατόν μας, διὰ νὰ μὴ διαφθείρωμεν καὶ τοὺς ἄλλους, διότι τὰ κακὰ, ὡς εὐκόλα καὶ ἱκανοποιούντα ἀμέσως τὰς ὁρέξεις παντός, μετὰ προθυμίας ἐγκολποῦνται οἱ πάντες, τὰ δὲ κατὰ καὶ τὰ παρομαρτοῦντα αὐτοῖς ὡς ἄγοντα μετὰ κόπον καὶ δυσκολίας, δυσκόλως προσπelaζοῦσι· τοὺς κηφίνας λοιπὸν εἰμεθα ὑπόχρεοι νὰ τοὺς θρέψωμεν καὶ ἔχωμεν νὰ συμπληρώσωσι τὰ τάγματα, ἄλλως τὰς ἐλλείδας ἡμῶν ἔχομεν ἀνηγομένης εἰς ἐκείνους, οἵτινες συναισθάνονται τί εἶνε, ποῦ ἦλθον καὶ διὰ τίνα σκοπὸν. Οἱ κηφῖνες δέον νὰ ὑπάρχωσι διὰ νὰ δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν τοὺς καλοὺς ἀπὸ τοὺς κακοῦς, νὰ ἀνυψώσωμεν τοὺς μὲν καὶ νὰ υποβιάσωμεν τοὺς ἑτέρους. Τοὺς λόγους τοῦ Κυροῦ συνεψήφισαν καὶ οἱ ἄλλοι πάντες.

Ὁ Κύρος ἐσκάψε μετὰ ταῦτα λοχαγόν τινα ὡς ἀναστρα-

φέντα καὶ συνδειπνήσαντα μετὰ φαυλοβίου τινὸς καὶ συνεστῆσαν αὐτῷ ἄκραν προσοχὴν ἐπὶ τῆς ἀνατροφῆς, διότι αὕτη δύναται νὰ ἔχῃ εὐεργετικὴν ἐπίδρασιν ἐπὶ τοῦ στρατεύματος καὶ φθοροποιᾷ. Οἱ λοιποὶ ὁμως ἀξιοματικοὶ παρεκάλεισαν τὸν Κύρου νὰ τὸν ἀπομακρύνῃ τοῦ στρατοπέδου καὶ ἐστῇ λίαν ἐκτον ὡς αἰσχρὸν. Ὁ Κύρος ἀμέσως συνεμνησθῆναι τῇ ἀπαιτήσει τῶν ἀξιωματικῶν, ἥτις ἦτο δικαία καὶ ἐπωφελεὴς τῷ ὅλῳ στρατεύματι.

Μετὰ τόσους ἀστεισμούς, γενομένους ἐν τῷ δειπνῷ, προσπυκνῆθησαν τὴν νυκτερινὴν προσευχὴν καὶ κατεκλίθησαν. Τὴν ἐπαύριον δὲ ὁ Κύρος εἶπε ταῦτα :

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΣΤ'

Ὅμιλία Κύρου πρὸς τοὺς Πέρσας
τοὺς ἀκολουθῦντας αὐτῷ ἐν Μηδίᾳ.

Ἀγαπῆτοί κύριοι, προσεγγίζει ὁ ἀγὼν καὶ οἱ πολέμιοι προσέρχονται· τὰ ἄλλα τῆς νίκης ἡμῶν θὰ ὦσιν οἱ πολέμιοι καὶ τὰ τῶν πολεμίων ἀγαθὰ. Ἐάν δὲ νικηθῶμεν πάλιν πρέπει νὰ γνωρίσωμεν ὅτι τῶν νικητῶν εἶνε κτῆμα πάντοτε τὰ τῶν νενικημένων. Τοῦτο πρέπει νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψει ὅτι ἐκ τῆς προθυμίας ἐξαρτᾶται τὸ πᾶν, διότι ἐάν αὕτη ἐλλείπῃ τὰ πάντα περιβάλλει ἀποτυχία· ὁ ὄκνος δὲ εἶνε τὸ χεῖριστον πάντων, διότι φέρει εἰς μαρσὸν καὶ αὐτὰ τὰ ἀνθηρότατα, πρέπει λοιπὸν καὶ ἡμεῖς νὰ ὀρίσωμεν ἀπὸ τοῦδε, τί θὰ λάβῃ ἕκαστος τῶν ἀγωνιστῶν μετὰ τὴν νίκην. Οἱ πάντες ἴσα ἢ κατ' ἀξίαν καὶ ἐκδοῦλευσιν ; Ἡ γέρθη ὁ Χρυσάντας εἰς τῶν ὁμοτίμων, ὅστις δὲν ἦτο μὲν θεωρητικὸς, ἀλλὰ λίαν συνειρτός καὶ ὡς τοιοῦτος ὑποληπτόμενος παρ' ἀπάντων καὶ εἶπεν. Οὐδεμία συζήτησις

πρέπει νὰ γίνῃ περὶ τούτου, ὃ Κύρε, καθ' ὅσον οἱ πάντες γνωρίζουσιν ὅτι ἄλλως ἀμειψήσεται ὁ γενναῖος καὶ ἄλλως ὁ ἀνάνδρος· ἐγὼ δὲ ὅστις εἶμαι ἀσθενὴς κατὰ τὸ σῶμα καὶ πόδας θὰ φροντίσω νὰ συμμετάσχω εἰς ἄλλα διὰ νὰ δυνθῶ νὰ ἀπολαύσω μέρος τι ἐξ ἐκείνων, τὰ ὁποῖα θὰ προορισθῶσι διὰ τοὺς ἀγαθοὺς. Τοῦτον διεδέχθη ὁ Ὑστάσπης, δημότης Πέρσης καὶ σχετικὸς τοῦ Κύρου, ἀνὴρ λαμπροῦ παραστήματος καὶ εὐχάριστος, ὅστις εἶπε· Πρέπει, κύριοι, νὰ ἀμειψώμεθα κατ' ἀξίαν· καὶ κριτὴς ταύτης νὰ ᾖ ὁ Κύρος, ὁ δικαιοκρίτης, ὅστις δὲν θὰ κρίνῃ μετὰ φθόνου, ἀλλὰ μετὰ πατρικῆς ἀγάπης διὰ τὴν ὑπὲρ πατρίδος θυσίαν, εἰς ἣν εἶμεθα ἡσκημένοι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας. Τοὺς λόγους τούτου διεδέχθησαν αἱ ὁμιλίας πολλῶν ἄλλων, ὁμογενωμονούντων αὐτῷ. Πολλὰκις ὁ Κύρος προσεκάλει ὁμοτραπέζους αὐτοῦ τοὺς ταξιάρχας καὶ λοχαγοὺς ἢ μόνους ἢ μετὰ τῶν στρατιωτῶν τῶν καὶ προσεπάθει νὰ δεχθῇ αὐτοὺς φιλοφρόνως διὰ νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι ὁ Κύρος ἐπῆναι τοὺς ἀξίους ἐπαίνου καὶ περιεφρόνει τοὺς ἀλλοίους.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'

Ὁ Κύρος καλεῖται ὑπὸ Κναξάρχου
ἵνα παραστῇ κατὰ τὴν παρουσίαν τῶν Ἰνδῶν ἀγγέλων.

Ἐν ᾧ δὲ ὁ Κύρος ἐννέσχολετο εἰς τὴν παράταξιν καὶ ἐπιθεώρῃσιν τῶν στρατευμάτων, ἐστάλη ἀγγελὸς ἐκ μέρους τοῦ Κναξάρχου προσκαλὼν αὐτὸν νὰ ἐλθῇ εἰς τὰ ἀνάκτορα διὰ νὰ παραστῇ κατὰ τὴν ἀκρόασιν τῆς πρὸςβείας τοῦ βασιλέως τῶν Ἰνδῶν· ὁ ἀγγελεὶς εἶχε φέρῃ αὐτῷ καὶ καλλίστην στολὴν παρὰ τοῦ Κναξάρχου διὰ νὰ φανῇ ὅτι μεγαλοπρεπέστερος καὶ εὐκομώτατος. Ὁ Κύρος

εις μὲν τοὺς ἀγγέλους ἀπεκρίθη προθύμως, αὐτοὺς δὲ παρατάξας τὸν στρατὸν ὡς κάλλιστα ἤρξατο τὴν πορείαν τὴν πρὸς τὴν πρωτεύουσάν· ἢ παρέλasis τοῦ στρατοῦ τούτου ὑπὸ στρατηγικὴν ἐποῦν ἥτο ὠραιότατήν καὶ ἡ ἀσκήσις ἐπαρκούσα ὡς ἐδηλώθη ἐν τινι δυσόβατῳ χωρίῳ, ἐν ᾧ ἀντὶ τῆς στενοχωρηθῆ ὁ στρατὸς διέδθη εὐκολώτατα, ἀλλάξας, ὅμα τῇ διαταγῇ τοῦ ταξίαρχου, τὸν τρόπον τοῦ βαδίσματος, ἐβῆσθε δὲ πρὸ τῶν ἀνακτόρων ἐν καλλίστῃ παρατάξει καὶ ὁ Κύρος, ὡς ἔχων τὸ γενικὸν πρόσταγμα, ἦτο καθύπερθε ἐν τοιαύτῃ καταστάσει παρουσιάσθη καὶ ἐνώπιον τοῦ Κυαξάρου· ἐκείνος ὡς εἶδε τὸν Κύρον καθύπερθε καὶ ἀπνεύματον εἶπεν· ὦ Κύρε, διὰ τί δὲν συνεμορφώθης πρὸς τὰς ὁδηγίας μου; πῶς δὲν ἐνεδύθη τὴν μεγαλοπρεπεῖν στολὴν σου διὰ τὴν ἡμῶν καὶ ἐγὼ εὐπρόσωπος ἀπέναντι τῶν Ἰνδῶν, εἰς οὓς θέλω νὰ συστήσω τὸν υἱὸν τῆς ἀδελφῆς μου; Ἦλθον, μετὰ μου, μετὰ τὸν καλλίτερον τρόπον· ἰδὲ τὸν παρατεταγμένον στρατὸν μου καὶ εὐχαριστήθητι, διότι ἡ προσέβια τῶν Ἰνδῶν θὰ θαυμάσῃ· τί θὰ σοι ὠφέλουν ἐάν ἤρχομαι ἐν χρυσοποικίλῳ στολῇ, ἐν ψελλίοις καὶ στρεπτοῖς; εὐχαριστοῦ, διότι οἱ Ἰνδοὶ θὰ ἐνοήσωσιν ὅτι εἰμὶ προθύμος εἰς τὰς διαταγὰς σου καὶ ἐν ἀκαρεῖ σου παρουσιάσσομαι μετὰ τοῦ καλῶς ἡσκημένου στρατοῦ μου. Ὁ Κυαξάρης θεωρήσας ὁρθὰς τὰς παρατηρήσεις τοῦ Κύρου, ἐκάλεσε τοὺς Ἰνδοὺς ἐμπροσθέν του· ἐκεῖνοι παραστάντες εἶπον, ἐπεμψεν ἡμῶς ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰνδῶν διὰ νὰ σὰς ζητήσωμεν πληροφθορίας, τίνος ἕνεκεν οἱ Ἀσσύριοι διδάσκονται ἑθελκῶς πρὸς ἡμᾶς· τί τρέχει παρὰ αὐτοῖς, ὑπάγετε νὰ πληροφθορῶνται. Ὁ Κύρος παρὼν ἐν τῇ διαλέξει ταύτῃ ἐξήτησεν ἀδειαν παρὰ τοῦ Κυαξάρου νὰ ὁμιλήσῃ, καὶ ἀφ' οὗ τῷ ἐδόθη εἶπεν· Ἡμεῖς, ἐάν οἱ Ἀσσύριοι θεωροῦσιν ἑαυτοὺς προσδεδημένους παρὰ ἡμῶν, δεχόμεθα ὡς δικα-

στὴν τὸν βασιλέα τῶν Ἰνδῶν· ἀκούσαντες ταῦτα ἐκείνοι ἀνεχώρησαν· ὁ δὲ Κύρος ἐστρεψε τὸν λόγον πρὸς τὸν Κυαξάρην καὶ εἶπεν.

Ἦλθον ἐκ πατρίδος μετὰ πολλοῦ στρατοῦ καὶ ὀλίγων χρημάτων τὰ ὅποια σχεδὸν ἐδαπάνησα· βεβαίως ἀπορεῖς πῶς τὰ ἐδαπάνησα· Ἀλλ' ἔχε ὑπ' ὄψιν ὅτι καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα οὐδὲν ἕτερον πράττω ἢ ἀσκήσω τοὺς στρατιώτας καὶ ἀμείβω τοὺς πρωταγωνιστοῦντας· διότι τοῦτο θεωρῶ σπουδαῖον καὶ λίαν συντελεστικὸν εἰς ἀνάδειξιν ἱκανῶν ἀνδρῶν, οἵτινες θὰ χορῶσιν ἐπ' εὐτυχίαις καὶ θὰ λυπῶνται εἰς δυστυχίας, ἀριστος δὲ τούτων τρόπος εἶναι ἡ προαίρεσις καὶ οὐχὶ ἡ καταναγκαστικὴ προσέλευσις καὶ συμμετοχὴ ἐν τοῖς ἐργοῖς. Ἐπειδὴ ἔχω τοιαύτην ιδέαν, δὴλον ὅτι καὶ θὰ ἔχω ἀνάγκην χρημάτων· διὰ νὰ μὴ σοῦ καταστῶ ὀχληρὸς, θὰ φροντίσω νὰ εὐρω χρήματα, ὥστε καὶ ἐγὼ νὰ δαπανῶ εἰς τὰς χρεῖας μου, καὶ σύ νὰ ἔχῃς ἀφθονίαν πάντων. Γνωρίζεις, θεῖε μου, ὅτι τὴν εὐτυχίαν σου θεωρῶ ἐμὴν, ὡς καὶ πᾶσαν ἄλλην περιστάσιν, διὰ τοῦτο θεωρῶ καλὸν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ τοῦ Ἀρμενίου τοῦ μὴ χορηγοῦντος πλέον μήτε τοὺς φόρους, μήτε ὑπολειπομένους σου, ἕνεκα τῶν ἐφορμούντων Ἀσσυρίων· ἐπιδοκιμάζετε τὴν ιδέαν μου ἢ θεωρεῖτε πρόσφορον νὰ ἀφελῶσιν τὰ πράγματα ὡς ἔχουσιν καὶ νὰ καταδοκῶμεν ἄλλην ἁρμοδιωτέραν περιστάσιν; Ἐπιδοκιμάζω πληρέστατα καὶ εἶναι πρὸς τοῦτο πᾶσα εὐχέρεια, διότι τὰ μέρη εἶναι εὐέλοδα· νομίζω ὅμως ὡς ὁρθότερον νὰ μὴ καταστήσωμεν φανεράν τὴν ἐφοδον, ἀλλὰ νὰ πορευθῶμεν ὡς ἐν κυνήγῳ· εἰς τοῦτο θὰ σοι ὠφελήσωσι καὶ τὰ διάφορα κυνήγια τὰ ὅποια ἔκαμες αὐτόθι μετὰ τῶν παιδῶν, καὶ ἡ προθυμία αὐτῶν ὡς πορευομένων εἰς μέρη γνωστά· λοιπὸν ἀφ' οὗ ἐγκρίνεις τὸ σχέδιόν μου, δός μοι τινὰς ἱππέας διὰ νὰ

πορευθῶ κατ' αὐτῶν καὶ εἶμαι βέλαιος ὅτι τῇ θεῇ βοηθεῖα θά καταστήσω αὐτοὺς παντελῶς ὑποχειρίους· λαβὲ τοῦ-
τους καὶ ἅμα μεταδῆς αὐτοῖσι θά σοι ἀποστείλω καὶ ἄλλην
ἐπικουρίαν, ὥστε ἡ ἐπιτυχία σου νὰ καταστῇ βεβαιωτέρα.
Οὕτω ὁ Κύρος λαβὼν τοὺς προσερχθέντας αὐτῷ ἐπορεύθη
κατὰ τοῦ Ἀρμενίου τοῦ ἀθετήσαντος ὑποσχέσεις καὶ πα-
ραδάντος συνθήκας διὰ τὰς προπαρασκευὰς τῶν Ἀσσυρίων.

Ὁ μὲν Κύρος οὕτω ἐπορεύθη· ὁ δὲ Κυαξάρης προπαρα-
σκευασθεὶς δεόντως ἡτοιμάζετο ν' ἀποστείλῃ τῷ κυνη-
γοῦντι ἀνεψίῳ τροφᾷ καὶ ἱππέας, ὁπότε ἀφίκετο ἄγγελος ἐκ
μέρους τοῦ Κύρου, παρακαλοῦντος νὰ ἐπιδύσῃ τὴν ἀπο-
στολὴν τῶν ἐπικουρίων ὡς οὐσὶς ἀρμόδιος τῆς περιστάσε-
ως, διότι ἐν τῇ θυσίᾳ τὰ σημεῖα ἐφάνησαν λίαν καλὰ. Προ-
χωρῶν εἶδε λαγῶν ἀποπνιγμένα, ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο νὰ
καταδιώξῃ αὐτόν, αἰφνης εἶδεν ἀετὸν ἐφορμήσαντα κατ'
αὐτοῦ καὶ καταμελίσαντα. Τὸ σημεῖον ἐθεώρησεν ὡς λίαν ἐν
θαρρυντικόν καὶ ἐν τοιαυτέλειδι ἐνεθάρρυνε τοὺς στρατιώ-
τας καὶ εἶπε· πορεύθητε γενναίως, διότι συμμαχεῖ ἡμῖν ὁ
θεὸς ἐν τῇ θήρᾳ ταύτῃ, τῷ δὲ ταξιδίῳ τῶν ἐπικούρων τοῦ
Κυαξάρους ἐμήνυσεν νὰ δειπνοποιήσῃ μακρὰν ὡς δύο πα-
ραβάγγας, διὰ νὰ μὴ καταστῇ γνωστός ὁ σκοπὸς. Ὑστερον
προδεκάλεσε πάντας καὶ εἶπε τὰ ἀκόλουθα·

Ἄνδρες φίλοι, ὁ Ἀρμένιος οὗτος ἐν ᾧ προηγουμένως συ-
νεμάχει τῷ Κυαξάρει καὶ ὑπῆκουεν αὐτῷ, ἦδη ἀπειθεῖ καὶ
οὐδὲ τοὺς νενομισμένους φόρους ἀποτίει, ἐνθαρρυνθεὶς ἐκ
τῆς ἐκστρατείας τῶν Ἀσσυρίων· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ θηρά-
σωμεν τοῦτον· καὶ εἰς τοῦτο κατάλληλος εἶσαι σὺ Χρυσάν-
τα· ὁμῶς ἀφ' οὗ ἀποκοιμηθῆς ὀλίγον, ἐγέρθητι· λαβὲ τοὺς
ἐπιπνέουσιν καὶ πορεύθητι νὰ καταλάβῃς τὰ μέρη ἐκεῖνα τοῦ
ὄρους εἰς τὰ ὁποῖα λέγουσιν ὅτι καταφεύγει ἐν καιρῷ ἀνάγ-
κης. Ὁδηγοὺς τοῦτον θά σοι δώσω ἐγὼ καὶ θάρρει ὅτι

ποδῶς δὲν θά ἐννοηθῇς, ἐπειδὴ τὰ ὄρη εἶνε δασέα καὶ δύ-
νανται ἐντὸς αὐτῶν νὰ κρυβῶσι μυριάδες ὀλόκληροι, μεγά-
λην προσοχὴν νὰ καταβάλλῃς εἰς τὸ νὰ μὴ σε ἴδῃ τις καὶ
ἀναγγεῖλῃ αὐτῷ, ἀλλ' εὐθὺς ὡς ἴδῃς τοιοῦτον τινα συλ-
λαβε καὶ κράτει ὡς αἰχμάλωτον διὰ νὰ καταλάβωμεν αὐτόν
καὶ τὰς χώρας του ἀπαράσκειν. Αἱ χώραι του δὲ δὲν εἶνε
καὶ τόσον ὄχυρα. Ἐγὼ δὲ ἅμα ἐξημερώσῃ, θά κινήσω διὰ
τῆς πεδιάδος καὶ θά πορευθῶ κατ' εὐθείαν εἰς τὰ βασίλεια
αὐτοῦ, καὶ ἂν μὲν ἀντισταθῇ θά γίνῃ ἀνάγκη πολέμου· ἂν
δὲ τραπῇ πρὸς τὰ ὄρη, θά ἦνε ἰδικὴ σου θρονίς. Τοῦτο
μόνον νὰ ἡξέυρῃς ὅτι ἐγὼ μὲν θά τὸν καταδιώξω, ὡς κατα-
διώκομεν εἰς τὸ κυνήγιον, σὺ δὲ θά συλλάβῃς αὐτόν ὡς ἡ
ἄρκτος τὸ θήραμα· θά μείνης ἀυπνος, ὧ Χρυσάντα, ὡς ὅ-
ταν παρασκευάζεσαι εἰς θήραν καὶ οὐδὲν ἑτερον σοῦ ὑπο-
λείπεται πλέον ἢ νὰ μετατρέψῃς τὸ κυνήγιόν σου ἀπὸ ζῶ-
ων εἰς ἀνθρώπους· πρόσχε δὲ μήπως φεύγων καὶ καταδιώ-
κων πού λησμονήσῃς τοὺς ὀπισθέν σου, τοὺς ὁποίους εἶνε
ἀνάγκη νὰ ὑπενθυμίςῃς ἐνίοτε τὰ καθήκοντα τὰ ὁποῖα ἀ-
νέλαδον, διότι ἄνευ τοιαύτης παραλεύσεως καὶ τὰ ἀξιομα-
χώτερα στρατεύματα ἡττῶνται. Ὅποταν δὲ ἴδῃς τὸν στρα-
τόν σου κατεχόμενον ὑπὸ ζήλου καὶ ἀκατασκέτου προθυ-
μίας εἰς ἀγῶνα, τότε ἐπαναπαῖον καὶ καθήμενος ἀποκαλῆς
σκοπιᾶς παρατήρει τὰ διατρέχοντα καὶ παρασκευάζον νὰ
δρεῖνς τοὺς καρποὺς τῶν ἀγώνων σου. Οἱ λόγοι τοῦ Κύ-
ρου παρῶνταν ἐπὶ πλείω τὴν φιλοτιμίαν τοῦ Χρυσάντα,
παρῶνταν ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε χωρὶς ν' ἀναβάλλῃ, δίδει
πᾶσι διαταγὰς καὶ λύει τὴν συνέλευσιν διότι ἔπρεπε
ν' ἀποκοιμηθῇ ὀλίγον, διὰ νὰ δυνηθῇ νὰ ὑπνομαχῇ ἐν ἐν-
δεχομένῃ ἀνάγκῃ καὶ ἐπεδόθη καὶ αὐτὸς εἰς τὰς ἀγκάλας
τοῦ ὕπνου. Μετὰ μικρὰν ἀνάπαυλιν ἐπορεύθη ἀνὰ τὰ ὄρη
καὶ κατέλαβε τὰ ἐπικαίρα μέρη, τὰ ὁποῖα τῷ εἶχεν ἐπιδείξει.

ὁ Κύρος. Ὁ δὲ Κύρος ἀφ' οὗ ἐξημέρωσε, προαπέστειλε μηνυτὴν πρὸς τὸν Ἀρμένιον μετ' ἐντολῆς νὰ τῷ εἴπῃ ταῦτα. Σὲ διατάσσει, ὦ Ἀρμένιε, ὁ Κύρος νὰ παρασκευάσῃς καὶ νὰ τῷ ἀποστείλῃς ὅ,τι τάχιστα δασμοὺς καὶ τὸ στράτευμά του. Ἐὰν δὲ ἐρωτήσῃ ποῦ εὐρίσκομαι καὶ διὰ τί, εἰπέ αὐτῷ ὅτι κατέχω τὰ ὄρια· ἐὰν δὲ πάλιν θὰ ἐρωτήσῃ ἂν καὶ αὐτὸς ὁ ἴδιος ἔρχεται, εἰπέ τὴν ἀλήθειαν, ὅτι ἄγνοεῖς· ἐὰν αὖθις σοὶ εἴπῃ, πόσοι εἴμεθα, εἰπέ αὐτῷ, ἀπόστειλον ἀνθρώπων σου, διὰ νὰ πληροφορηθῇς ὅποιοι καὶ ὅσοοι εἴμεθα· μετὰ τοιούτων διαταγῶν ἀπέστειλε τὸν ἄγγελον, θέλων νὰ μὴ ἐφορηθῇ κατ' αὐτοῦ ἄνευ προειδοποιήσεώς τινος. Αὐτὸς δὲ παραταχθεὶς διὰ τοῦ ἀρμοδιωτέρου τρόπου καὶ πρὸς μάχην καὶ πρὸς συμμαχίαν ἐπορεύετο. Ἀξιοσημείωτον δὲ εἶνε, διότι ἔδωκε ρητὴν διαταγὴν νὰ μὴ παραβλάψῃ τίνα ἢ ἀδικήσῃ τῶν ὑπηκόων τοῦ Ἀρμενίου. Παρήγγειλε δὲ πάντας νὰ ἔχωσι θάρρος καὶ μεστοὶ τοιούτου νὰ ἀγωνισθῶσι καὶ νὰ προμηθευθῶσι ζωτροφίας ἂν ποτε ἡ χρεια καλέσῃ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'

Αἱ ἐνέργειαι τοῦ Κύρου
στέφονται ὑπὸ πληρωδότης ἐπιτυχίας.

Ὁ Ἀρμένιος ἀκούσας τὰ παρὰ τοῦ ἀγγέλου τοσοῦτον ἐπαράχθη ὥστε ἐφοβήθη μὴ ἰδῇ διαρπαζόμενα καὶ κατεριπόμενα τὰ ἀνάκτορά του τὰ ὅποια μετὰ τόσου ζήλου καὶ φροντίδων εἶχεν ἀνοικοδομήσῃ καὶ ἀμέσως ἀπέστειλε τοὺς δασμοὺς, τὸν στρατὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν νεώτερον υἱὸν αὐτοῦ Σάδαριν, τὴν σύζυγόν του, τὴν τοῦ υἱοῦ του καὶ τὰς θυγατέρας του· ἀπέστειλε δὲ καὶ σπουδαῖα καὶ τιμολίην κο-

σμήματα τῷ Κύρῳ αὐτὸς δὲ ἔμεινε καὶ συμπαρέτασσε τοὺς προσερχομένους Ἀρμένιους καὶ περιέμενε τοὺς προαποσταλέντας νὰ ἴδωσι τί ἔκαμνεν ὁ Κύρος καὶ ποῦ εὐρίσκετο· ὡς δὲ ἐβῆσαν οἱ προαποσταλέντες, δὲν ἐκάθισε πλέον ἀλλ' ἐτράπη εἰς φυγὴν· τὸ παράδειγμά του ἐμυμήθησαν καὶ πάντες οἱ ἄλλοι, οἵτινες μετὰ τοσαύτης ταχύτητος παρεσκευάζοντο εἰς φυγὴν, ὥστε ἐνόμιζε τις ὅτι ἕκαστος ἐλεπλάτει καὶ κατέστρεφε τὴν περιουσίαν του. Ὁ δὲ Κύρος ὡς εἶδε καταπλημυρῆσασαν τὴν πεδιάδα ἐκ φυγάδων ἐμήνυσε τοῖς μέινουσιν ὅτι τοὺς μὲν φεύγοντας θὰ καταπολεμήσῃ τοὺς δὲ μέινοντας θὰ μεταχειρισθῇ ὡς φίλους. Ὡς δὲ ἐβῆσαν ὁ Σάδαρις μετὰ τῶν γυναικῶν ἐπὶ τοὺς ὄρους, ἐγίνοντο κραυγαὶ καὶ τρόμος καταλαβεν αὐτόν, γυναικας καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπορῶν ποῦ νὰ διευθυνθῇ, κατέφυγεν ἐπὶ τινος λόφου· ὡς ἔμαθε τοῦτο ὁ Κύρος ἐπολιόρκησε τὸν λόφον, διέταξε τὸν Χρυσάνταν νὰ καταλίπῃ τοὺς ἀναγκαίους εἰς φυλάκην καὶ νὰ ἐπισπεύσῃ παρ' αὐτῷ μὲ τοὺς λοιποὺς. Μετὰ τὴν ἀφίξιν τοῦ Χρυσάντα, ἀπέστειλε κήρυκα τῷ Ἀρμενίῳ, διὰ νὰ εἴπῃ ποῖον ἀπὸ τὰ δύο προκρίνεις; νὰ μείνῃς αὐτοῦ καὶ νὰ ἀποθάνῃς ἐκ πείνης καὶ δίψης, ἢ νὰ καταβῇς εἰς τὴν πεδιάδα καὶ νὰ διαγωνισθῇς πρὸς ἡμᾶς; Ἐκεῖνος ἀπεκρίθη ὅτι οὔτε τὸ ἓν οὔτε τὸ ἕτερον θέλει καὶ ἐπιποθεῖ. Ἐκ δευτέρου λοιπὸν ἀπέστειλεν αὐτῷ καὶ ἔλεγε, διὰ τί λοιπὸν δὲν καταβαίνεις; διότι εὐρίσκομαι εἰς ἀμνηχανίαν καὶ ἀπορῶ, τί νὰ πράξω δὲν πρέπει νὰ διαπορῇς ἀνάγκη νὰ καταβῇς διὰ νὰ δικασθῇς. Καὶ τίς θὰ μὲ δικάσῃ; ἐκεῖνος ᾧτινι ὁ θεὸς ἐνεπιστεῖθῃ· ἐκεῖνος δύναται νὰ σὲ κἀμῃ ὅπως θέλει. Κατέβη λοιπὸν ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα καὶ ἐκάθηνεν εἰς τὸ μέσον πάντων. Ὁ Κύρος τότε περιεφρούρησεν αὐτόν διὰ στρατεύματος· ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὗρε τὸν Ἀρμένιον καὶ ὁ πρεσβύτερος υἱὸς

του Τιγράνης, ὅστις ἐπέστρεφεν ἐξ ἀποδημίας τινός· ἰδὼν δὲ τὸν πατέρα, ἀδελφὸν καὶ γυναῖκα αἰχμαλώτους, ἐδάκρυσεν ἐπὶ πολὺ· εἶτα παρέστη πρὸ τοῦ Κύρου τὸν ὁποῖον ἐγγνώριζεν ἐκ μικρᾶς ἡλικίας, διότι εἶχε συγγυνηγήσθαι μετ' αὐτοῦ ἀνὰ τὰ μεθόρια ταῦτα. Ὁ Κύρος ἰδὼν αὐτὸν δακρύοντα, εἶπε· Καλῶς ὤρισας· ἦλθες εἰς ἀρμοδίαν περίστασιν, διὰ νὰ ἀκούσῃς τὴν δίκην τοῦ πατρὸς σου, τοῦ ἀπειθοῦς τῷ κυριαρχῇ αὐτοῦ· καὶ ἀμέσως συνεκάλεσε πάντας τοὺς στρατηγούς καὶ λοχαγούς τῶν Περσῶν καὶ Μήδων καὶ τὸν τυχόντα τῶν Ἀρμενίων ἀξιωματικῶν, καὶ εἶπε ταῦτα εἰς ἐπῆκοον αὐτῶν καὶ τῶν γυναικῶν, τῶν καθημένων ἐφ' ἀρμαμαζῶν.

Λόγος Κύρου πρὸς πάντας τοὺς περὶ Τιγράνιν.

Ἡ πρώτη καὶ μόνη συμβουλὴ τὴν ὁποῖαν σοὶ δίδω, ὦ Ἀρμένιε, εἶνε νὰ εἴπῃς τὴν ἀλήθειαν, διότι τὸ ψεῦδος, πρέπει νὰ γνωρίζῃς καλῶς, ὅτι καθίσταται κώλυμα εἰς τὴν συγγνώμην· εἰπέ τὴν ἀλήθειαν εἰς ὃ, τι ἂν σὲ ἐρωτήσω, διότι ἐνήμεροι ὧν τυγχάνουσιν καὶ οἱ παῖδες σου καὶ αἱ γυναῖκες καὶ ἂν σε ἀκούσωσι ψευδόμενον, θὰ σχηματίσωσιν ἰδέαν ὅτι καὶ σὺ ὁ ἴδιος καταδικάζεις ἑαυτὸν· ἂν δὲ τοῦναντίον, ἔδο βέβαιος ὅτι ἐγὼ θὰ πληροφθοῦμαι περὶ πάντων καὶ μὴ υποθέσῃς ποτὲ ὅτι θὰ μὲ διαλάβῃ τι· ἐρώτα, ὦ Κύρε, εἰς ὃ, τι θέλεις, διότι εἶναι πρόθυμος νὰ εἰπῶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν καὶ εἶτα νὰ ὑποστῶ πᾶσαν ἐπιβληθησομένην μοι τιμωρίαν· Εἰπέ μοι, ἐπολέμησάς ποτε κατὰ τοῦ Ἀστυάγου; τοῦ ἐκ μητρὸς πάππου μου καὶ βασιλέως τῶν Μήδων; Μάλιστα. Ἦτιθέης ὑπ' αὐτοῦ καὶ ὑπεχρεώσῃς νὰ πληρώσῃς δασμὸν, νὰ συνεκστρατεύσῃς ὅπου σὲ διατάξῃ καὶ νὰ μὴ ἔχῃς ὀχυρώματα; ταῦτα εἶνε ἀλήθειαι. Τώρα λοιπὸν διατί μήτε τὸν δασμὸν ἀπέστειλες μήτε συνεμάχεις ἀλλ' ἐτείχι-

ζες; Διότι ἐπόθουν τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν μου· ἐπόθουν νὰ μὴ καταλείπω εἰς τὰ τέκνα μου ἄλλην κληρονομίαν παρὰ ταύτην. Εἶνε καλόν, εἶπεν ὁ Κύρος, ὁ ἄνθρωπος νὰ μὴ καταστῇ ὑπεξούσιος ἐτέρῳ, ὅταν ὁμῶς ὑποταχθῇ, τότε πρέπει νὰ συμμορφωθῇ πληρέστατα πρὸς τὰς ἀξιώσεις τοῦ ἀρχόντος καὶ νὰ μὴ ἀρνηθῇ τὰ ὑποσχεθέντα, διότι ἀρνούμενος καθίσταται αἴτιος τιμωρίας, καὶ σὺ ὁ ἴδιος ἂν συλλάβῃς τοιοῦτόν τινα, δὲν θὰ τὸν ὑποδάλλῃς εἰς τιμωρίας; Βεβαίως, εἶπε, δὲν δύναμαι νὰ ψευδῶ, διότι καὶ ἂν θέλω, σὺ δὲν μὲ ἀφήνεις; ἐξηγήθητι λοιπὸν σαφέστερον, ἂν σοῦ ἀπειθήσῃ εἰς τῶν ὑποτιζῶν ἀρχόντων, θ' ἀφήσῃς αὐτὸν νὰ ἀρχῇ ἢ θὰ ἐμπιστευθῇς εἰς ἄλλον τὴν ἐξουσίαν; εἰς ἄλλον βέβαια· Ἐὰν δὲ πληροφθοῦν ὅτι εἶνε καὶ πλούσιος, θὰ τὸν ἀφήσῃς τοιοῦτον ἢ θὰ τοῦ ἀφαιρέσῃς τὴν περιουσίαν καὶ θὰ τὸν καταστήσῃς πέννυτα; Βεβαίως· Ἐὰν δὲ ἐννοήσῃς ὅτι διανοεῖται νὰ ἀποστατήσῃ πρὸς τοὺς ἐχθρούς, τί θέλεις πρῶτον αὐτόν; Ἐξ ἁπαντὸς θὰ τὸν φονεύσω· εἶνε περιττόν νὰ καταδικασθῶ, ὦ Κύρε, εἰς θάνατον, ἐξελεγχόμενος ὡς ψεύστης, πρέπει νὰ εἰπῶ πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν. Ἀφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα ὁ υἱὸς του καὶ αἱ γυναῖκες διέβρην τὰ ἱμάτια καὶ ὠδύροντο ἐν ὀλολυγμοῖς, διότι ἐνόμιζον ὅτι εὗρισκοντο εἰς τὰ πρόθυρα τῆς καταστροφῆς αὐτοὶ τε καὶ ὁ πατήρ.

Ὁ Κύρος ἐπέβαλε κατ' ἀρχὰς σιωπὴν καὶ εἶτα εἶπεν· ἔστωσαν ταῦτα· εἰς ἡμᾶς τί συμβουλεύεις νὰ πράξωμεν ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ; Ὁ Ἀρμένιος διηπόρει τί νὰ εἴπῃ, ἐν ᾧ δὲ οὗτος νῦρίσκετο εἰς τοιαύτην θέσιν, ἀνέλαβε τὸν λόγον ὁ υἱὸς του Τιγράνης καὶ εἶπε πρὸς τὸν Κύρον· ἐπειδὴ, ὦ Κύρε, ὁ πατήρ ἐξέστη καὶ δὲν δύναται νὰ ἀπαντήσῃ, ἐπιτρέπετέ μοι νὰ εἰπῶ ἐγὼ ἄντ' αὐτοῦ; ὁ Κύρος, ἐπειδὴ ἐγγώριζε τὸν Τιγράνιν ὡς συγγυνη-

γόν του, ἐπεθύμει πολὺ ν' ὁκούσῃ αὐτὸν ὁμιλοῦντα καὶ τῷ ἔδωκε τὴν ἄδειαν νὰ ἐκφράσῃ τὰς ἰδέας του.

Ἐγὼ σοὶ συμβουλεύω, ὦ Κύρε, νὰ μιμηθῇς τὸν πατέρα μου, ἐὰν τὸν ἠελυῆς καὶ δι' ὅσα ἔπραξε καὶ δι' ὅσα ἐφρόνει· ἐὰν δὲ νομίζῃς ὅτι οὗτος ἔπραξε μεγάλα σφάλματα, ἄφες αὐτὸν καὶ μὴ τὸν μιμῆσαι· Ὅστις πράττει τὰ δίκαια, ὦ Τιγράνῃ, ἐλάχιστα μιμείται τὸν ἀμαρτάνοντα. Πρέπει λοιπὸν νὰ τιμωρήσῃς τὸν πατέρα, ἐὰν ᾖνε δίκαιον νὰ τιμωρήσῃ τις τὸν ἀδικοῦντα. Εἰπέ μοι ὁμως πρῶτον, πῶς ἐννοεῖς νὰ ἐπιδῶλλῃς τὰς τιμωρίας καὶ ποινὰς μὲ ὥφέλειαν σου ἢ μὲ ζημίαν; Οὐχὶ ἐπὶ ζημίᾳ μου, διότι τότε θὰ ἐτιμώρουν τὸν ἑαυτὸν μου. Μεγάλαν λοιπὸν ζημίαν ἤθελες προξενῆσαι εἰς τὸν ἑαυτὸν σου καταστρέφων ἑκείνους ἐκ τῶν ἰδικῶν σου, οἵτινες δύνανται νὰ προσθέσωσι περισσότερα εἰς ὅσα ἔχουσι. Πῶς; εἶπεν ὁ Κύρος· γίγνονται σπουδαιότεροι οἱ ἄνθρωποι, ὅταν συλλαμβάνωνται ἐπ' αὐτοφώρῳ ἀδικοῦντες; Μάλιστα, διότι ἄνευ σωφροσύνης καὶ ἀρετῆς οὐδεμία προσγίνεται ὥφέλεια· εἰς τί λ. χ. θὰ μεταχειρισθῇς τὸν ρωμαλέον, ἀλλ' ἀνόητον; εἰς τί τὸν πλούσιον, ἀλλ' ἀνόητον; εἰς τί τὸν πλούσιον, ἀλλ' ἀνωφελῆ; εἰς τί τὸν πλεονέκτιν διοικητὴν; Μόνον μετὰ σωφροσύνης καὶ ὀφίλος εἶνε ἐπωφελὴς καὶ ὁ θεράπων εἶνε χρήσιμος. Διὰ τί λέγεις ταῦτα, ἔχεις ἰδεῖν ὅτι καὶ ὁ πατὴρ σου ἐν ταύτῃ μόνῃ τῇ ἡμέρᾳ δύναται νὰ γίνῃ σώφρων ἐξ ἀφρονος; Βέβαια· ἀφ' οὗ καὶ σὺ ὁ ἴδιος παραδέχεσαι ὅτι τὸ πάθημα εἶνε μάθημα καὶ τὸ μάθημα σωφροσύνη· ἀνάγκη ὁμως νὰ ἀποσκορακίσῃ τις τὴν λύπην, ἥτις ἐπισκοτίζει τὸν νοῦν καὶ δὲν ἐπιτρέπει τῷ λυπομένῳ νὰ συνέλθῃ. Δὲν παραδέχεσαι Κύρε, ὅτι ἐὰν τις ἀπερισκέπτως ἐπιχειρήσῃ νὰ ὑπερτερήσῃ ἄλλον καὶ ἀποτύχῃ, δύναται νὰ συνέλθῃ καὶ γίνῃ καλῆς τερπος ἑαυτοῦ; Δὲν παραδέχεσαι ὅτι καὶ οἱ πολεμοῦντες με-

τὰ ἦτταν, ἀπέχουσι τοῦ μάχεσθαι καὶ πείθονται περισσότερον; Μάλιστα, εἶπεν ὁ Κύρος, ἀλλὰ ποῖα ἦττα ἐσωφρόνισέ ποτε τὸν πατέρα σου; Αὕτη· τὸ νὰ ἀποτύχῃ, εἰς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα διεννοεῖτο καὶ νὰ μείνῃ ὑποδεδουλωμένος, ἀντὶ τῆς ἐλευθερίας τὴν ὁποῖαν ἐζήτει, καὶ νὰ ἴδῃ καταστρεφόμενα τὰ σχέδιά του καὶ ἑαυτὸν εἰς τοιαύτην ἀξιοδάκρυτον θέσιν. Διὰ σὲ εἶνε ἐπαρκές, διότι αὐτὸς ἐξηπάτησεν ἑαυτὸν ὡς τυφλὸς καὶ δὲν σε ἠνάγκαζε νὰ καταφύγῃς εἰς ἐξαπάτας· καὶ δεύτερον, διότι ὅσα παρεσκεύαζεν ἑαυτῷ ὡς ὀχυρώματα, ταῦτα σὺ χρησιμοποιοεῖς ἤδη διὰ φυλακὰς αὐτοῦ· τὸ δὲ ὑψίστον κατόρθωμά σου εἶνε, διότι προέλαβες νὰ ἐλθῃς, πρὶν οὗτος λάβῃ γυνῶνίνα τινὰ τῆς ἐξόδου σου καὶ παρσκευασθῇ. Νομίζεις, ὦ Τιγράνῃ, ὅτι ἡ τοιαύτη ἦττα εἶνε, ἱκανὴ νὰ σωφρονίσῃ ἀνθρώπους; Πολὺν περισσότερον ἢ ἐὰν τις ἥττηθῇ ἐν μάχῃ· καθ' ὅσον ὁ παλαιστής ὁ ἡττώμενος ἔχει ἐλπίδα νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν πάλην καὶ ἐπιτύχῃ· ὁ ἡττηθεὶς ἐν πολέμῳ, ἔχει ποινὴν τινὰ ἰδεῖν ἀνακτῆσθαι τῆς δόξης του· ἀλλ' ὁ ἀνομολογῶν ἕτερον ὑπερτέρον του καὶ κύριον, εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ ἐγείρῃ ἀξιῶσεις, διότι καὶ ἡ ἐλαχίστη κίνησις του κατασκοπεῖται καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ του ποικιλοτρόπως ὀχολιάζεται. Καλῶς, εἶπεν ὁ Κύρος· δὲν γνωρίζεις ὅτι καὶ οἱ ὑβρισταὶ γνωρίζουσι τοὺς σωφρονεστέρους· καὶ οἱ κλέπτει τοὺς τιμωτέρους καὶ οἱ ψεύσται τοὺς φιλαλήθεις; δὲν γνωρίζεις ὅτι καὶ ὁ πατὴρ σου μ' ὅλον ὅτι εἶχε συνθήκας πρὸς τὸν Ἀστυάγην, ὁμως δὲν ἐσεδάσθη αὐτάς; Γνωρίζω πάντα ταῦτα καὶ προσέειπα ὅτι πάντοτε οἱ ἀδωτέροι προέπει νὰ τιμωρῶσι τοὺς ἡττημένους, ὡς τιμωρεῖται τώρα καὶ ὁ πατὴρ μου. Ἀλλ' ὁ πατὴρ σου δὲν ἐπαθεν οὐδέν, μόνον κατέχεται ὑπὸ φόβου μήπως ὑποστῇ τὰ ἐπιχειρήματα. Καὶ νομίζεις, εἶπεν ὁ Τιγράνης, ὅτι ὑπάρχει τι

ἀνώτερον μέσον καθυποδουλώσας τοῦ ἰσχυροῦ φόβου; λησμονεῖς ὅτι καὶ ὅταν τινὲς μαστιγοῦνται διὰ σιδηρῶν ράβδων, καὶ πάλιν ἐξακολουθοῦσι νὰ φρονῶσιν ὅτι θάδυνηθῶσι ποτε νὰ ἀντεκδικηθῶσιν, οἱ δὲ φοβοῦμενοι μέχρις ὁστέων καὶ νὰ προβλέπωσιν ἀδυνατοῦσι τὸ φόβητρον; λέγεις σύ ὅτι ὁ φόβος εἶνε ἀνώτερος πάσης τιμωρίας; Καὶ σύ ὁ ἴδιος συμψωνεῖς μετὰς τὰς ἰδέας μου, διότι γνωρίζεις ὅτι καὶ οἱ προαλειψόμενοι εἰς ἀγῶνά τινα δὲν δύνανται μήτε νὰ φάγῳσι, μήτε νὰ πῶσι, μήτε νὰ κοιμηθῶσι φοβοῦμενοι μὴ ἀποτύχῳσι καὶ προσάψῳσι μῶμον τῇ πατρίδι καὶ ἑαυτοῖς· δὲν σε λανθάνει ὅτι τινὲς προαπέθανον ἐκ φόβου μὴ ἀποθάνωσι καὶ ἔλαθον πάθημά τι ἐξ ὑποψίας. Ὁ γὰρ ἴσθιν ἐπίδρασιν ἔχει ὁ φόβος ἐπὶ τῆς ψυχῆς.

Τί σκέπτεσαι τώρα περὶ τοῦ πατρὸς σου; ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει εὐρισκόμενος δὲν φοβεῖται μόνον ἑαυτόν, ἀλλὰ καὶ ἐμὲ καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν οἰκογένειαν. Μαντεύω τὴν ψυχικὴν του ταραχὴν, γνωρίζω ὅμως ὅτι ἴδιον τοῦ αὐτοῦ ἀνδρὸς εἶνε νὰ αὐθαδιᾷ ἐν εὐτυχίᾳ καὶ νὰ τρέμῃ ἐν δυστυχίᾳ καὶ πάλιν μετὰ ἀνάπαυαν νὰ παρέχῃ πράγματα τοῖς περὶ αὐτόν. Ἐχεις δίκαιόν, ὦ Κύρε, νὰ ὑποθέσῃς τοιαῦτα καὶ νὰ φρονῇς οὕτω, διότι ἡ ἀξία τῶν ἀμαρτημάτων ἡμῶν εἶνε τοιαύτη, ὥστε μηδεμίαν πόλιν νὰ δώσῃς τινὶ· μὴ φοβῆσαι ὅμως, διότι θὰ παραλάβῃς τὰ φρούρια καὶ τὰ λοιπὰ καὶ θὰ μᾶς ἔχῃς δεδεμένους· ποσῶς δὲ δὲν θὰ μᾶς λυπήσῃ ἡ κατάσταση αὕτη, διότι, θὰ συναίσθανώμεν ὅτι ἡμεῖς αὐτοὶ ἐγενόμεθα αἰτίαι· ἐὰν δὲ ἀποφασίσῃς νὰ ἐμπιστευθῇς ταῦτα ἐτέρῳ τινὶ ξένῳ, δέον νὰ ᾖς προσεκτικὸς μήπως ἔλθῃς εἰς ἀνάγκην νὰ ἀγωνισθῇς κατ' αὐτοῦ καὶ νὰ διακινδυνεύσῃς ὅλα ὅσα δι' ἐνός ἀξιόθαυμάστου κατορθώματος κατέκτησας. Ἀλποῦς, ὦ Τυγράνη, καὶ εἰς ἐμὲ δὲν ἀρέσουσιν μήτε οἱ καταναγκαστικῶς

ὑπηρετοῦντες μήτε οἱ βίβη ὑπεῖκοντες· μετὰ εὐχαριστοῦσι λίαν οἱ προαιρετικῶς ὑποβαλλόμενοι εἰς ταῦτα, διότι οὗτοι μεριμνῶσιν ὥς ὑπὲρ ἑαυτῶν καὶ λογιζοῦσι τὰ συμφέροντά μου ὡς ἰδικὰ τῶν καὶ τὰ ἐπιζημιὰ μου ἐπίσης.

Νομίζω, ὦ Κύρε, ὅτι παρ' οὐδενὶ δύνανται νὰ εὗρῃς τοιαύτην φιλίαν, ὅσον παρ' ἡμῖν, οἰνίνες θὰ σοὶ γνωρίσωμεν μεγάλην χάριν, διότι μᾶς ἀποδίδεις τὴν σωτηρίαν, ἐν ᾗ δὲν εἰμεθα ἀξιοὶ αὐτῆς καὶ μᾶς ἐπιτρέπεις νὰ κατοικῶμεν εἰς ἐκεῖνα τὰ μέρη, ἅπερ δὲν πρέπει οὔτε κἂν νὰ ἴδωμεν, οὔτε κἂν νὰ πατήσωμεν· Δύναμαι νὰ εὗρω παρ' ἐκείνοις πρὸς οὓς ποτὲ δὲν ἐπολέμησα, ἐὰν τοὺς εὐεργετήσω ἀπαξ. Καὶ δύνασαι, Κύρε, νὰ εὗρῃς ἄλλον τινὰ, ἔως οὐ νὰ κάμῃς ἀνωτέραν χάριν ἢ τὸν πατέρα μου, τὸν χρῆζοντα ζωῆς; Νὰ κάμῃς χάριν εἰς τὸν μὴ ἔχοντα ἀνάγκην εἶνε ἀσύναντον· νὰ φανῇς ὅμως ἀμνηστικός εἰς ἐκείνον, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ σε βλάψῃ καὶ νὰ τοῦ χαρίσῃς τὴν ζωὴν του, τῶν τέκνων του, τῶν γυναικῶν του καὶ δὴ συμπάσης τῆς οἰκογενείας, τοῦτο εἶνε τὸ ὑπέρτερον πάντων· φιλίαν καὶ ἀφσώσιν ἀνωτέραν παρ' οὐδενὸς ἄλλου νὰ ζητήσῃς, ὅσον παρὰ τοῦ τοιοῦτου. Ἐὰν πράξῃς τὸν Κύρε, θὰ ἀσφαλίσῃς ἑαυτῷ κατάστασιν πραγμάτων λίαν σύμφερον καὶ ὠφέλιμον· καὶ ἰδοὺ διὰ τί· ποῖος βασιλεὺς θὰ σοὶ ᾔνε πιστότερος ἐνταῦθα τοῦ πατρὸς μου, τοῦ ὀφείλοντος τὰ πάντα εἰς σέ καὶ αὐτὴν τὴν ζωὴν καὶ αὐτὴν τὴν βασιλείαν; τίς θέλει τακτοποιήσῃ καὶ καταστήσῃ τὰ πράγματα ἡρεμώτερα ἐνταῦθα, τοῦ πατρὸς μου, τοῦ γιγνώσκοντος καὶ μελετήσαντος κατὰ σπιθαμὴν τὴν γῆν ταύτην; τίς θέλει σοὶ παρασκευάσῃ περιπόσιτον καὶ τακτικώτερον στρατὸν διὰ συμμαχίαν ἀπὸ τῶν πατέρων μου, τὸν ἔχοντα συμπαθείας καὶ ἐμφυκευμένον τῷ λαῷ τούτῳ; τίς θέλει σοὶ ἀποστείλῃ περισσώτερα χρήματα καὶ δῶρα, ἀπ' αὐτόν, ὅστις ἐὰν λογι-

ζεται ἐν τοῖς ζώσιν, τὸ ὀφείλει εἰς σέ; Οὐδεὶς ἕτερος νομίζω, ὦ Κύρε, ὅτι δύναται νὰ σοὶ φανῇ τόσῳ χρήσιμος καὶ νὰ σοὶ παράσῃ τόσας ἐκδουλεύσεις, ὅσας ὁ πατήρ μου. Ὡς δὲ ἴδριστε Κύρε, πρόσδεχε μήπως ἀποδόλῃς ἡμᾶς, καὶ ὑποστῇς περισσotέρας ζημίας ἢ ὅσας ὁ πατήρ μου ἐδυνήθη νὰ σοὶ ἐπιφέρῃ βλάβας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'.

Εὐχαρίστωνος Κύρου ἐπὶ ἐπιτυχίᾳ.

Ὁ Κύρος κατνυχαριστεῖτο ἀκούων ταῦτα καὶ βλέπων ἐκπληρουμένης τὰς πρὸς τὸν Κυαξάρην ὑποσχέσεις του, διότι πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὡς εἶδομεν, ὑπεσχέθη νὰ καταστήσῃ αὐτὸν καὶ φίλον ἀντιέχθρου. Καὶ ἐντεῦθεν ὁρμώμενος ἀποτείνει πρὸς τὸν Ἀρμένιον τὸν λόγον· εἰπέ μοι, ὦ Ἀρμένιε, ἐὰν δώσω ἀκρόασιν εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ σου λεγόμενα, πόσον στρατὸν δύνασαι νὰ μοι παρασκευάσῃς εἰς πόλεμον καὶ πόσους φόρους δύνασαι νὰ μοὶ ἀποτίσῃς; Πρὸς ταῦτα ἀπήντησεν ὁ Ἀρμένιος· δὲν ἔχω ἀπλούστερον καὶ δικαιότερον τρόπον νὰ σοὶ ὑποδείξω, ὦ Κύρε, ἢ τοῦτον· σοὺ ὑποδεικνύω εἰλικρινῶς πᾶσαν μου τὴν δύναμιν καὶ λαβὴ ἐκ ταύτης ὅσην σοὺ χρειασθῇ, τὴν δὲ ἄλλην ἄφες ὡς φυλακὴν τῆς χώρας· ὡσαύτως καὶ περὶ χρημάτων, νὰ σοὺ παρουσιάσω πάντα, καὶ σὺ λαβὴ ὅσα σοὶ ἀναγκαιοῦσι, τὰ [δὲ] ὑπολείπόμενα, ἂς μείνωσι πρὸς συντήρησίν μου· λοιπὸν εἰπέ μοι, εἶπεν ὁ Κύρος, πόσον στρατὸν καὶ πόσα χρήματα ἔχεις; ὁ Ἀρμένιος εἶπεν· ἔχω τεσσαράκοντα χιλιάδες πεζῶν καὶ ἑξ χιλιάδας ἱππέων· χρήματα δὲ, συνυπολογιζομένης καὶ τῆς πατρικῆς μου κληρονομίας, ἔχω τρεῖς χιλιάδας τάλαντα ἰ-

σως καὶ τι πλεόν. Ὁ δὲ Κύρος δὲν ἐδράδυνεν ἀλλ' εἶπεν; ἐπειδὴ ἐποφθαλμιῶσι τὴν χώραν καὶ οἱ ὁμοιοὶ Χαλδαῖοι, μόνον τὸ ἥμισυ τοῦ στρατεύματος νὰ μοὺ πέμψῃς· χρήματα δὲ νὰ πληρώσῃς εἰς τὸν Κυαξάρην ἀντὶ τῶν πεντήκοντα τάλαντων, τὰ ὅποια προεπλήρωνες διπλάσια, καὶ τοῦτο διότι ἠθέτησας τὴν μετὰ τοῦ Ἀστυάγου προσηγομολογηθεῖσαν συνθήκην. Δάνεισον καὶ εἰς ἐμὲ ἑκατὸν τάλαντα τὰ ὅποια, ἐὰν ὁ θεὸς κατευοδῶσῃ τὸν σκοπὸν μου, θὰ σοὶ ἀποδώσω διπλάσια καὶ συνοδευόμενα καὶ ὑπὸ πολυειδῶν ἄλλων εὐεργεσιῶν, ἐὰν δὲ ἀποτύχω, ὃ μὴ γένοιτο, καὶ πάλιν θὰ φροντίσω νὰ σοὶ τὰ ἐπιστρέψω· ἂν δὲ δὲν δυνηθῶ, δὲν θὰ χαρακτηρισθῶ ἄδικος, ἀλλ' ἀδύνατος. Πρὸς ταῦτα ὁ Ἀρμένιος· εἶπε πρὸς θεόν, μὴ ὁμιλῇς οὕτω Κύρε· μὴ μὲ καταδικάσῃς νὰ ἀποβαρυνθῶ τέλειον; ἀλλὰ θεῶρε ὡς ἀναπαλλοτρίωτον κτῆμα σου ἐκεῖνα, τὰ ὅποια θὰ λάβῃς κατὰ τὴν ἀναχώρησιν. Παραδέχομαι, εἶπεν ὁ Κύρος; ἀλλὰ τί θὰ μὲ πληρώσῃς διὰ νὰ σοὺ ἀποδώσω τὴν γυναῖκα σου; ὅσα καὶ ἂν δυνηθῶ. Τί δὲ διὰ τὰ τέκνα σου; καὶ διὰ ταῦτα ἐπίσης· Βεβαίως διπλάσια τῶν προηγουμένων. Σὺ δὲ, ὦ Τιγράνη, τί θὰ μὲ πληρώσῃς διὰ νὰ σοὺ ἀποδώσω τὴν νεόνυμφόν σου γυναῖκα, τὴν ὅποιαν τόσῳ ἀγαπᾷς καὶ λατρεύεις; Καὶ τὴν ψυχὴν μου αὐτὴν, ὦ Κύρε, δύναμαι νὰ θυσιάσω χάριν αὐτῆς, διότι οὐδέποτε δύναμαι νὰ ἀρνηθῶ τὴν ἀγάπην της. Λαβὴ λοιπὸν αὐτὴν, διότι ἐγὼ δὲν ἐθεώρουν αὐτὴν αἰχμάλωτον· λαβὴ καὶ σὺ, ὦ Ἀρμένιε, τὴν γυναῖκα σου καὶ τὰ τέκνα σου χωρὶς νὰ πληρώσῃς τι καὶ ἔχε ἰδεῖν ὅτι ἐλευθέροι ἐρχονται πρὸς σέ. Τώρα λοιπὸν δειπνήσατε παρ' ἡμῖν, μετὰ τὸν δεῖπνον δὲ, ἀπέλθετε ὅπου βούλεσθε, εἰσθε πάντες ἐλευθέροι πλεόν. Τοιοῦτῳ τρόπῳ ἐκάθονταν καὶ ἐδειπνῶνταν παρὰ τῷ Κύρῳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΑ'

Διάλογος Κύρου καὶ Τιγράνου.

Ἐν τῷ δείπνῳ ὁ Κύρος ἠρώτα τὸν Τιγράνῃ καὶ μετὰ τὸν δείπνον ἐπίσης περὶ πολλῶν καὶ διαφόρων.

Εἰπέ μοι, ὦ Τιγράνῃ, ἐὰν ζῇ ἐκεῖνος ὁ ἄνθρωπος, ὅστις συνεκυνήγει ἡμῖν καὶ τὸν ὁποῖον σύ ἐθαύμαζες; Ἀπέθανε, φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου. Τί ἀδίκημα ἐπραξεν; Διέφθειρεν ἐμέ· μολονότι, ὦ Κύρε, ὁ ἄνθρωπος ἐκείνος τόσῳ καλὸς καὶ ἐνάρετος ἐφαίνετο, ὥστε καὶ ἀποθνήσκων ἐκάλεσέ με καὶ εἶπε· Τιγράνῃ, μὴ ἀγανακτῆς κατὰ τοῦ πατρὸς σου, διότι δὲν πράττει τοῦτο πρὸς βλάβην σου, ἀλλ' ἀκουσίως καὶ πᾶν τὸ ἀκούσιον δὲν λογίζεται ὡς ἁμάρτημα. Κρίμα τὸν ἄνθρωπον, εἶπεν ὁ Κύρος. Ὁ δὲ Ἀρμένιος εἶπεν, ὅσοι, ὦ Κύρε, νυμφεύονται δὲν ἐπιτρέπουν εἰς τὰς γυναῖκας τῶν νὰ συναναστραφῶσι μετ' ἄλλων οὐχὶ δι' ἄλλην τινὰ αἰτίαν, παρὰ διὰ νὰ μὴ μειωθῇ ἡ ἀμοιβαία τῶν συζύγων ἀγάπη καὶ περιστραφῇ εἰς ἕτερον· διὰ τοῦτο καὶ ἐγὼ ἐφθόβουν ἐκεῖνον, διότι εἶχε καταστήσῃ τὸν υἱὸν μου τοιοῦτοτρόπως, ὥστε ἐθαύμαζε περισσότερον ἐκεῖνον παρὰ ἐμὲ τὸν πατέρα του. Σὲ δικαιολογῶ, ὦ Ἀρμένιε, ἡμάρτησας, σκεφθεὶς ὡς ἄνθρωπος· εἰς δὲ δέ, ὦ Τιγράνῃ, συνιστῶ νὰ μὴ μνησικακῆς κατὰ τοῦ πατρὸς σου, διότι σὲ ἡστέρησε καλοῦ φίλου· καὶ εἰς τὴν πράξιν του ταύτην μαρτυρεῖται ἡ φιλοστοργία του. Μετὰ τοιαύτης καὶ τοσαύτης φιλοφρονήσεως καὶ περιποιήσεως ἀπεχωρίσθησαν ἐπιδάντες οὖν γυναῖξι καὶ τέκνοις ἀρμαμαξῶν καὶ κατοχυρωμένοι διὰ τὴν εὐγενῆ κορδίαν καὶ παραδειγματικωτάτην συμπεριφορὰν τοῦ Κύρου.

Ἐπανελθόντες οἵκαδε ὁ μὲν περιέγραφε τὴν σοφίαν τοῦ Κύρου ὁ δὲ τὴν πρῶτητα, ὁ δὲ τὴν καρτερίαν καὶ ἕτερος

τὸ κάλλος. Τότε ὁ Τιγράνης ἠρώτησε τὴν γυναῖκα του· σὺ δέ, ὦ φίλη Ἀρμενία, ἤρεσας τὸν Κύρον; Δὲν τὸν εἶδον· Ἀλλὰ ποῖον εἶδες; ἐκεῖνον, ὅστις εἶπεν ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν του θυσιάζει διὰ τὴν σωτηρίαν μου καὶ ἐλευθερίαν. Οὕτως ἀνεπαύθησαν.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Ἀρμένιος ἀπέστειλε πρὸς τὸν Κύρον πολυεὶς δῶρα φιλοξενίας καὶ ἀμέσως εἶπεν εἰς τὰ στρατεύματά του, ποῖα τάγματα θὰ ἐξστράτευν· διέταξε δὲ τῇ πρώτῃ ἀκριδῶς ἡμέρᾳ νὰ παρευρεθῶσι· τὰ δὲ χρήματα ἀπέστειλε τριπλάσια τῶν ὑποσχεθέντων· ὁ δὲ Κύρος ἐκράτησε μόνον ὅσα εἶπε, τὰ δὲ ἄλλα ἀπέστειλε πάλιν καὶ μόνον ἠρώτα, ποῖος θὰ εἶχε τὴν ἀρχιστρατηγίαν τοῦ στρατεύματος, ὁ πατήρ ἢ ὁ υἱός· Ἐκεῖνοι δὲ ἀπήντησαν καὶ οἱ δύο, ἢ ὁποῖον ἐκ τῶν δύο προετίμα ἐκεῖνος· ὁ Κύρος εἶπεν, ὅτι ἄφηνε τὸ περὶ τούτου ζήτημα εἰς τὴν διακρίσιν των· τότε ὁ πατήρ εἶπεν· ἐγὼ θὰ τεθῶ ἐπὶ κεφαλῇ τοῦ στρατοῦ, ὦ Κύρε· ἀλλ' ἐξ ἄλλου ὁ Τιγράνης, εἶπεν· ἐγώ, ὦ Κύρε, εἶνε ἀδύνατον ν' ἀποχωρισθῶ σοῦ καὶ σκευοφόρον ἀκόμη ἂν μὲ κάμης, θὰ σὲ ἀκολουθήσω· τότε ὁ Κύρος εἶπε, καὶ δὲν αἰσχύνεσθαι τὴν σύζυγόν σου; οὐχί, ὦ Κύρε, ἀλλὰ θὰ τὸ θεωρήσω τιμὴν μου μάλιστα, ἐὰν μόνον εὐτυχίσω νὰ συγκαταλεχθῶ εἰς τὰ στρατεύματά σου. Κατάλληνος λοιπὸν περιστάσις νὰ συσκευασθῇτε καὶ νὰ ἐλθωσιν ἐκεῖνοι τοὺς ὁποίους θὰ ὀρίσῃ ὁ πατήρ σου· Οὕτως ἐκοιμήθησαν οἱ στρατιῶται φιλοξενηθέντες δεόντως.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΒ'

Ὁ Κύρος περιέρχεται τὴν χώραν τοῦ Τιγράνου.

Τὴν ἐπαύριον ὁ Κύρος περιῆλθε τὴν χώραν ὁλόκληρον ἐν

συνοδία Τιγράνου καὶ τῶν ἀρίστων ἰππέων τῆς Μηδίας καὶ παρετήρει μετ' ἐπιστάσεως τὰ μέρη, εἰς τὰ ὅποια ἐπρεπε νὰ ἀνεγείρῃ φρούρια. Ἀφ' οὗ δὲ ἀνῆλθεν ἐπὶ κορυφῆς τινός, ἠρώτησε τὸν Τιγράνην, ποῖα εἶνε τὰ ὄρη ἀφ' ὧν ὁρμώμενοι οἱ Χαλδαῖοι λεηλατοῦσι τὴν χώραν; Καὶ ὁ Τιγράνης ἐδείξεν αὐτά. Ἐκ δευτέρου ἠρώτησεν ὁ Κύρος, τὸρα εἶνε ἀκατοίκητα ταῦτα; οὐχί· ἀλλ' αἰετοὶ ἴστανται σκοποί, οἱ ὅποιοι ἀναγγέλλουσιν εἰς τοὺς ἄλλους πᾶν ὃ, τι βλέπουσι. Καὶ τί θὰ κάμωσιν ὅταν βλέπωσιν ἐξοδόν; ἕκαστος τρέχει εἰς βοήθειαν, κατὰ τὸ ἐνόν, ἐπὶ τῶν ἀκρωρείων. Ἐν ᾧ δὲ παρετήρει μετὰ προσοχῆς ἐβλέπεν ὅτι πολλὴ χώρα τοῦ Ἀρμενίου ἐξ αἰτίας τούτου εἶχε μείνῃ ἀοίκητος καὶ ἀκαλλιέρογτος. Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐνθα ἐδείπνυσαν καὶ ἐκοιμήθησαν.

Τὴν ἐπαύριον παρέστη ὁ Τιγράνης ἄγων τετρακισχιλίους ἰππείας, δέκα χιλιάδας τοξότας καὶ ἰσοδυνάμους πελταστάς· καθ' ὃν δὲ χρόνον οὗτοι προῆρχοντο, ὁ Κύρος ἐτέλει θυσίας καὶ ἐπειδὴ αὐταὶ προσεμήνυσαν καλὰ, συνεκάλεσε τοὺς στρατηγοὺς τῶν τε Μήδων καὶ Περσῶν καὶ εἶπε ταῦτα· φίλοι κύριοι, τὰ ὄρη τὰ πρὸ ὀφθαλμῶν ἀνήκουσιν εἰς τοὺς Χαλδαίους· ἂν κατὰ ἄνωγον ταῦτα καὶ ἰδρῶσιν φρούρια, θὰ ἐξασφαλίσθωμεν ἀπὸ τε Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων· τὰ ἱερὰ ὀπλοῦσιν ἡμῖν εὐσίωνα σμεῖνα· μόνον δὲ ἀπαιτεῖται ταχύτης ἀνθρωπίνῃ εἰς ἐπίτευξιν τοῦ πόθου· τοῦτο δὲ ἀπαιτεῖται πρὶν οἱ πολέμιοι συλλεγῶσι, διότι οὕτω ἡ ἀμαχεὶ θὰ καταλάβωμεν τὸ μέρος ἢ θὰ ἀγωνισθῶμεν κατὰ ἀδυνάτων. Καρτερίᾳ λοιπὸν ἀπαιτεῖται καὶ ταύτην ἐπιδείξατε εἰς τὴν παρούσαν σπουδαίαν περίστασιν. Ὀπλισθῆτε λοιπόν, καὶ ὑμεῖς μὲν ὧς Μηδοὶ, καταλάβετε τὴν δεξιὰν πτέρυγα, ὑμεῖς δὲ οἱ τοῦ Ἀρμενίου καταλάβετε, ἄλλοι μὲν τὴν ἀριστεράν καὶ οἱ ἡμίσεις προπορεύθητε πρὸ

ἡμῶν· ὑμεῖς δὲ οἱ ἰππεῖς παρακολουθήσατε ὡς ὀπισθοφύλακες ἡμῶν καὶ ἐνθαρρύνετε πάντα καταλαμβανόμενον ὑπὸ ἀτολμίας καὶ ἀποδειλιώοντα.

Οὕτως ἤρξατο ἡ πορεία μετὰ συμπαρεταγμένων λόγων. Οἱ δὲ Χαλδαῖοι, ὡς εἶδον τὴν διεύθυνσιν πρὸς τὰ ἄνω οὐσαν, συνώρμησαν, συνεδῶν καὶ συνεκεντρώθησαν ἐν ἀλλաλαγοῖς, ὁ δὲ Κύρος ἐκμεταλλεόμενος τὰς φωνὰς ταύτας παρώτρυνε τοὺς Πέρσας καὶ ἔλεγε· προχωρήσατε· διότι μᾶς προκαλοῦσι καὶ, ἐὰν προλάβωμεν νὰ φθάσωμεν ἐπὶ τῆς κορυφῆς, θὰ ναυαγήσωσιν αἱ προσπάθειαι τῶν. Οἱ Χαλδαῖοι εἶχον γέρερα καὶ παλὰ δύο καὶ ἐφημίζοντο ὡς πολεμικώτατοι ἀνὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, ἐξεστράτευον δὲ ἐπὶ μισθῷ διὰ τὴν πολεμικότητα αὐτῶν, ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ καὶ διὰ τὴν πενίαν· εἰς τὸν πολεμικὸν χαρακτῆρα αὐτῶν συνετέλει καὶ ἡ ὀρεινὴ χώρα, ἡ ὅποια ἰνάγκαζεν ἐκόντας ἄκοντας νὰ διατελῶσιν ἐνοπλοὶ. Ἐν ᾧ δὲ προσήγγιζον οἱ περὶ τὸν Κύρον ἐπὶ τῆς κορυφῆς ὁ Τιγράνης εἶπεν· ὦ Κύρε, γνωρίζεις ὅτι ἅμα φθάσωμεν, θὰ συμπλακῶμεν μετὰ τούτων, μάλιστα· ἡξέυρεις δὲ ὅτι οἱ Ἀρμένιοι δὲν ἀντέχουσιν; καὶ τοῦτο μὴ φοβοῦ, διότι δίδω τὰς προσήκουσας διαταγὰς εἰς τοὺς Πέρσας, ὥστε ν' ἀντικαταστήσωσιν ἐν τῇ συμπλοκῇ τοὺς τραπησομένους καὶ νὰ ἐπιφέρωσι παντελῇ καταδίωξιν τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο καὶ ἐγένετο· οἱ μὲν Ἀρμένιοι ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, ἅμ' ὡς ἤκουσαν φωνὰς καὶ ἀλλաλαγῶν τῶν Χαλδαίων, οἱ δὲ Πέρσαι ἀνεπλήρωσαν αὐτοὺς καὶ οἱ Χαλδαῖοι ἐτράπησαν ἄλλος ἄλλου, ἀφήσαντες τὴν ἄκραν ὑπὸ τὴν ἀπόλυτον κατοχὴν τῶν τοῦ Κυρίου στρατεύματος. Ὁ Κύρος ἐκεῖθεν ἐπιθεωρεῖ τὰς πόλεις καὶ τὰς κατοικίας τῶν Χαλδαίων καὶ παρετήρησεν ὅτι εἶχον δραπετεύσῃ πάντες, ὡς ἐκ τούτου ἐξήτισε πληροφορίας ἀπὸ τὸν Τιγράνην διὰ τὰ μέρη εἰς ἃ ἐνή-

δρευνον οἱ σκοποί· ἀφ' οὗ κατέμαθε ταῦτα ἤρξατο νὰ τεύχῃ τὸ μέρος καὶ ἀνέθηκε τὴν φροντίδα εἰς τὸν Τιγράνην νὰ εἰδοποιήσῃ τὸν πατέρα του νὰ ἔλθῃ μετὰ τεκτόνων καὶ ξυλουργῶν, διὰ νὰ ἐπισπεύσῃ τὴν ἀνοικοδόμησιν. Οὕτως ἐστάλσαν τῷ Ἀρμένιῳ ἄγγελοι περὶ τοῦτου. Τῇ στιγμῇ ταύτῃ παρουσιάσαν τῷ Κύρῳ τοὺς αἰχμαλώτους δεδεμένους καὶ τοὺς τραυματίας· ὁ Κύρος ἀφ' οὗ εἶδεν αὐτοὺς, διέταξε τοὺς μὲν νὰ λύσῃσι, διὰ τοὺς δὲ νὰ φέρωσιν ἱατροὺς νὰ περιποιηθῶσι τὰς πληγὰς τῶν· ἔπειτα ἀνῆγγειλεν εἰς τοὺς Χαλδαίους ὅτι ἦλθεν οὐχὶ διὰ νὰ ὑποδαυλίσῃ τὸν μεταξὺ αὐτῶν καὶ Ἀρμενίων πόλεμον, ἀλλὰ διὰ νὰ εἰρηνοποιήσῃ αὐτούς· σὰς κάμω δὲ τὴν πρότασιν ταύτην μετὰ τὴν κατάληξιν τῶν ἄκρων, διότι ἐγνώριζον ὅτι προηγουμένως θὰ ἐκωφεύετε εἰς τὰς προτάσεις, ἔχοντες πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ λαφύραγωγῶντες τὰ τῶν Ἀρμενίων. Ἰδοὺ λοιπὸν εἰς ποῖον σημεῖον εὐρίσκεισθε· τὸ ἐπ' ἐμοὶ δέ, εἰσθε ἐλεύθεροι νὰ παραλάβετε καὶ τὰ ζῃγονθέντα, νὰ ὑπάγητε εἰς τὴν πόλιν καὶ συσκεπτόμενοι μετὰ τῶν λοιπῶν νὰ μοῦ ἀπαντήσητε ἂν θέλητε πόλεμον ἢ εἰρήνην, καὶ ἂν μὲν ἀποφασίσσητε πόλεμον, μὴ ἔρχεσθε ἐνταῦθα ἄοπλοι, ἔάν ἦσθε νουχερεῖς· ἂν δὲ εἰρήνην ἔλθετε ἄοπλοι καὶ ἐστὲ βέβαιοι ὅτι θὰ εὐτυχήσητε, διότι πᾶσαν θὰ καταβάλλω φροντίδα πρὸς τοῦτο. Ἀκούσαντες ταῦτα οἱ Χαλδαῖοι ὑπερεπήνησαν τὸν Κύρον καὶ χαίρετῃσαντες αὐτὸν ἀπῆλθον οἰκαδὲ.

Ὁ δὲ Ἀρμένιος ὥς ἤκουσε τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κύρου ἵπτοιμάσθη καὶ ἀμέσως ἦλθε μετὰ τεκτόνων καὶ λοιπῶν· εὐθύς δὲ ὡς ἔλαβε συνέντευξιν πρὸς τὸν Κύρον, εἶπεν αὐτῷ· πόσον ἄγνωστον εἶνε τὸ μέλλον εἰς τοὺς ἀνθρώπους· ἐγὼ ἐξεστράτευσα καὶ ὑπεδουλώθην, ὑποδουλωθεὶς δὲ ζῶ εὐχάριστον βίον· εἰς ἐπίμετρον δὲ πάντων βλέπω διὰ σοῦ ἐκ-

πληρούμενα τὰ πολυχρόνια ὄνειρά μου, διότι πρὸ πολ-
λοῦ ἐπόθουν νὰ καθυποτάξω τοὺς Χαλδαίους, ἀλλὰ δὲν ἠδυνάμην ὅσα δῆποτε χρήματα καὶ ἂν ἐδαπάνων καὶ ἦδη
μὲ τὰ ἐλάχιστα, τὰ ὅποια σὺ ἔλαβες, κατορθώθῃ τὸ πᾶν
καὶ ἐξεπληρώθῃ ἡδὴ ἡ ὑπόσχεσις τὴν ὅποιαν μοι ἔδωκας
ὅταν τὰ ἔλαβες. Σοῦ χρεωστοῦμεν λοιπὸν καὶ ἄλλας χάρι-
τας καὶ εἴμεθα πρόθυμοι εἰς ἀπόδοσιν ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ·
οὗτος μὲν ταῦτα εἶπεν.

Οἱ δὲ Χαλδαῖοι ἐπανῆλθον κομίσαντες ἀγγελίας εἰρήνης
καὶ ὁ Κύρος ἠρώτησεν αὐτοὺς, ἐπαναπαύεσθε μόνον ἐπὶ
ταύτης ἢ θέλετε νὰ ἴδῃτε καὶ ἄλλα ἀγαθὰ προγιγνόμενα
ὑμῖν διὰ ταύτην; Μάλιστα εἶπον· Τότε ἀκολουθήσατε ἡμᾶς
ἐξω τῶν ὁρίων τούτων, διὰ νὰ μὴ πένθητε ἐξ αἰτίας τοῦ ἀγό-
νου τῆς χώρας· Εὐχαρίστως εἶπον οἱ Χαλδαῖοι· τότε ἀπῆ-
λθον τὸν λόγον τῷ Ἀρμένιῳ καὶ εἶπεν· Ἀρμένιε, θέλεις
νὰ ἴδῃς τὰ μέρη ταῦτα προσδοκώμενα καὶ γόνιμα; μάλιστα,
εἶπεν· καλλιέργησον ταῦτα προσορκόντως καὶ παρασκευά-
σον τὴν εὐμάρειαν τοῦ λαοῦ σου· ὁδὸς δὲ καὶ τοῖς Χαλ-
δαίοις μέρος τι, διὰ νὰ ἴδωσιν ὅτι καὶ ἡ ὀρεινὴ τῶν χώρα,
δύναται διὰ τῶν ἀνθρωπίνων ἐργασιῶν, νὰ καταστῇ ἐπω-
φελὴς καὶ αὐτοῖς καὶ σὲ τῷ ἰδίῳ περισσότερον. Μετὰ πάσης
προθυμίας, ἀπήντησεν ὁ Ἀρμένιος, ἄρκει ταῦτα νὰ ἐπι-
δοκιμάσωσι καὶ οἱ Χαλδαῖοι· ἐρεῖδῃ ὅμως ἐξεφράσθησαν
ὑπόνοιαί τινες, μήπως διεγείροντο ἐριδὲς ἂν τὰ ἄκρα κα-
τεῖχοντο ὑπὸ τῶν Ἀρμενίων, ὁ Κύρος ἀπεφάσισε ταῦτα νὰ
ἐμπιστευθῇ τοῖς Πέρσαις, ἐπιτετραμμένοις καὶ τὴν ἐπι-
θεώρησιν συμπάσης τῆς τῶν Χαλδαίων χώρας.

Εὐχαριστήσαντες ἐπὶ τούτοις ἑκάτερος τὸν Κύρον, διέβ-
δαιώσαν αὐτὸν ὅτι μόνον οὕτω ἡ εἰρήνη θὰ ᾗ διαρκὴς καὶ
οὕτως ἀντήλλαξαν σημεῖα φιλίας καὶ συνεφώνησαν νὰ
ποιῶνται ἐπιγαμίας, ἐπινομίας, ἐπεργασίας ἀμοιβαίας καὶ

ἐπιμαχίαν κατὰ παντός ἐπιβλαβοὺς καὶ ἀρχομένον χειρῶν ἀδίκων κατ' αὐτῶν. Οὕτως ἐγένοντο αἱ συνθήκαι μεταξὺ Ἀρμενίων καὶ Χαλδαίων· μετὰ ταύτας ἤρξαντο διὰ κοινῆς συνδρομῆς εἰς ἀνέγερσιν τῶν κοινῶν φρουρίων καὶ συνεκμίζον εἰς αὐτὰ τὰ ἐπιτήδεια καὶ χρεῖαδην. Ὅτε δὲ ἔγινε νῦν προσεκάλεσε τὴν ἀντιπροσωπίαν ἐκατέρων τῶν μερῶν ὁ Κύρος σύνδειπνον καὶ ἐθεώρησε πλεον αὐτοὺς ὡς φίλους. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τις τῶν Χαλδαίων εἶπεν· ὁλους νύχαρίσθησαν τοὺς Χαλδαίους αἱ συνθήκαι, πλὴν τινῶν διατεθειμένων νὰ ζῶσιν ἐκ ληστείων εἴστε τὴν πολυχρυσὸν Ἰνδίαν καὶ εἰς τὴν Μηδίαν· εἰς ἀπάντησιν τούτου εἶπεν ὁ Κύρος· ἐὰν ἔλθωσι μισθοφόροι μου καὶ θὰ τοὺς ἀνταμείψω παντὸς ἄλλου κάλλιον· τῷ ὑποσχέθησαν πολλοὺς τοιοῦτους. Ὁ περὶ Ἰνδῶν λόγος τῶν Χαλδαίων ἐκέντησε τὴν περιεργίαν τοῦ Κύρου καὶ εἶπε τοῖς τε Ἀρμενίοις καὶ Χαλδαίοις, ὁδοποιήτε με εἰς Ἰνδίαν, ἐὰν θελήσω νὰ πορευθῶ, καὶ μὲ υποδοθήτε εἰς τὰ σχέδιά μου νὰ τὰ ἐκτελέσω· Παρεδέχθησαν ἑκάτεροι ταῦτα· τότε ὁ Κύρος εἶπεν·

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΓ'

Ἄγγελος τοῦ Κύρου πρὸς τοὺς Ἰνδοὺς.

Ἄς ὑπάγῃ λοιπὸν εἰς ἄγγελος ἐκ μέρους μου πρὸς τὸν βασιλέα τῶν Ἰνδῶν καὶ νὰ εἴπῃ ταῦτα· Ὁ Ἰνδὲ, ἀπέστειλέ με ὁ Κύρος διὰ νὰ σοὶ ἀναγγείλω, ὅτι τοῦ ἀναγκαιοῦσι χρήματα, διότι ἀναμένει καὶ ἕτερον στράτευμα ἐκ Περσίας, μὲ τὸ ὁποῖον, ἂν ὁ Θεὸς κατευοδῶσιν τοὺς σκοποὺς του, θὰ ἔρροντιση νὰ σὲ εὐχαριστήσῃ διὰ νὰ εἴπῃς καὶ σύ ποτε, ὅτι κάλλιστα ἐποίησας χαρισόμενος αὐτῷ τοιαῦτα. Ἀπο-

στείλατε καὶ σεῖς ἕτερον πρὸς τοὺς γειννιάζοντας ὑμῖν καὶ εἶπατε ὅ,τι θεωρεῖτε σύμφερον· οὕτως, ἐὰν μὲν λάβωμεν τὰ αἰτούμενα, ἐν ἀνέσει θὰ πορευθῶμεν· ἐὰν δὲ τοῦναντίον, τότε θὰ σκεψθῶμεν νὰ διαθέσωμεν τὰ πράγματα ἡμῶν ὡς ἀπαιτεῖ τὸ σύμφερον, τὸ καλῶς ἐννοούμενον. Ταῦτα μὲν ὠμίλῃσαν ὁ Κύρος φρονῶν ὅτι καὶ οἱ μεταδοσόμενοι Ἀρμένιοι καὶ Χαλδαῖοι θὰ εἰπωσιν συνεδῶ πρὸς ταῦτα· εἴτα δὲ ἀνεπαύθησαν.

Τὴν ὑστεραίαν ἀνεχώρησαν οἱ ἄγγελοι καὶ ὁ παρὰ Κύρου καὶ ὁ παρὰ τῶν συμμάχων· ὁ δὲ Κύρος, ἄψ' οὐ ἐπληροφόρηθη ὅτι καὶ οἱ σύμμαχοι ἀπέστειλαν τοὺς ἰκανωτέρους, ἐνδοχολεῖτο εἰς τὴν ἀνέγερσιν τῶν φρουρίων· μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου, ὥρισε φύλακας ἐν αὐτοῖς καὶ ἐπρομήθευσε τὰ ἀπαιτούμενα εἰς φύλαξιν· διεπιστεύθη δὲ τὴν ἀρχηγίαν Μήδω τινί, δι' ὃν ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Κνωξάρης θὰ νύχαριστήτο ἅμ' ὡς ἐμάνθανεν.

Ὑστερον ἀπῆλθε συμπαραλαβὼν ὅλην τὴν στρατίαν του, τὴν τῶν Ἀρμενίων καὶ τῶν Χαλδαίων καὶ κατέβη εἰς τὴν πεδιάδα διευθυνόμενος εἰς τὰ κατωκνημένα μέρη. Πάντες οἱ κάτοικοι τότε ὑπεδέχθησαν ἐν πάσῃ χαρᾷ τὸν εἰρηνοποιὸν Κύρον καὶ προσήνεγκον αὐτῷ παντοῖα δῶρα ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες· ὁ δὲ ἡγεμὼν αὐτῶν ἔχαιρεν ἐπὶ τούτοις διότι ἐβλεπεν εὐχαριστούμενον τὸν Κύρον ἐπὶ τῇ πανδημῇ τιμῇ, ἐν τέλει πάντων ὑπεδέξατο αὐτὸν ἡ ἡγεμονίς συνοδουμένη ὑπὸ τῶν υἱῶν καὶ θυγατέρων τῆς καὶ ἔφρουσα ἐν χειρὶ τὸ ὑπολοιπόμενον χρυσόν, ὅπερ ὁ Κύρος δὲν κατεδέχθη νὰ λάβῃ ὡς καὶ ἄλλα δῶρα. Καὶ ὁ Κύρος ἰδὼν αὐτὴν εἶπεν· ὦ γύναι, ἀλλ' ἐγὼ δὲν πωλῶ τὰς εὐεργεσίας ὥστε νὰ τὰς ἀγοράσῃτε· ὑπάγε, λαβὲ ταῦτα καὶ μὴ τὰ δίδῃς πλεον τῷ συζύγῳ σου νὰ τὰ ἐναποταμιεύσῃ εἰς τὰ θεσαυροφυλάκια, ἀλλὰ ἀπόστειλον τὸν υἱόν σου νὰ προμηθεύῃ τὰ ἀπολύ-

τως ἀναγκαῖα διὰ τὸν στρατὸν καὶ τὰ ἄλλα χρησιμοποίη-
σον εἰς ἀγορὰν παντὸς ἀναγκαίου σου, τῶν υἱῶν καὶ θυ-
γατέρων, διὰ τὰ ἐξασφαλίσης ἄνετον μέλλον τοῦ βίου σου·
μὴ διδῆς τὰ χρήματα εἰς τὸν σύζυγόν σου τὰ κρύψῃ
εἰς τὴν γῆν· ὀρεῖ διότι μετὰ θάνατον θὰ τοῦ κρύψῃ τὸ
σῶμα. Μετὰ τοὺς λόγους τοὺτους ἐπροχώρησε συμπερού-
πεμπε δὲ αὐτὸν καὶ ὁ Ἀρμένιος καὶ οἱ ἄλλοι πάντες μέ-
χρι τῶν ὁρίων τῆς χώρας προσονομάζοντες διὰ πολλῶν κο-
μμητικῶν ὀνομάτων οἷον εὐεργέτην, καλόν, ἀγαθὸν ἄνδρα
κ.τ.τ. συναπεστάνη δὲ σὺν αὐτῷ οὐχὶ ὀλίγος στρατός, ἀλλ’
ἀπειράριθμος, διότι ἐδασίλευεν εἰρήνην ἐντὸς τῆς χώρας.
Ὡστε ὁ Κύρος ἐπέστρεψε μεστὸς ἀγαθῶν, πλήρης χρημά-
των καὶ πολλῶν ἄλλων· ἀπέκτησε δὲ ταῦτα διὰ τοῦ εὐγε-
νοῦς τρόπου του, δι’ οὗ κατέκτησε τὰς καρδίας πάντων.
Τῇ ἐπαύριον ἀπέστειλε χρήματα καὶ στράτευμα τῷ Κνα-
ξάρῃ, ὅστις ἐστρατοπέδευεν αὐτοῦ που πλησίον καὶ αὐτὸς
δυνεθῆρα μετὰ τῶν ἄλλων τὰ ἀπαντῶντα θηρία· ἐπραττε
δὲ τοῦτο θυμῆρης πλέον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΔ’

Ἀμοιβαὶ τοῦ Κύρου πρὸς τοὺς ταξίάρχους.

Ὅτε ὁ Κύρος ἔβησεν εἰς Μήδους διένειμε χρήματα πᾶσι
τοῖς ταξίρχοις καὶ λοιποῖς ἄρχουσιν ἀναλόγως τῆς θέσεως
καὶ τοῦ ἀξιώματος ἑνὸς ἐκάστου· διὰ τοῦ ἔργου δὲ τούτου
πυχαρίσθησε τοὺς πάντας καὶ τοὺς κατέστησεν ὑπεξουσί-
ους· ἔβησεν ὁ Κύρος ὅτι ὅταν τις λαμβάνῃ πρόνοιαν διὰ
τὰ μέρη, ἀνυπερθέτως εὐδοκίμει καὶ τὸ ὅλον, ὅπερ εἶνε
σύμπλεγμα τῶν μερῶν· ἥτο δὲ βέβαιος ὅτι πᾶν ὅ, τι ἐπρατ-

τεν ἢ ἐχάριζε τοῖς στρατιώταις, ἐχάριζεν ἑαυτῷ, διότι ἐν
μῇ ἡμέρᾳ θ’ ἀπελάμβανε πάντα. Κατὰ τὴν διανομὴν δὲ
τοῖς εἶπε ταῦτα· Ἀγαπῆτοι κύριοι, εἶμαι βέβαιος ὅτι χαί-
ρετε καὶ εὐχαριστεῖσθε ἐπὶ τῇ παρουσίᾳ εὐτυχίᾳ, διότι
εἰμεθα ἥδη εἰς θέσιν τὰ τιμῶμεν ἄλλους καὶ τὰ τιμη-
θῶμεν παρ’ αὐτῶν ἐν δέοντι· ἐν μόνον πρῶγμα, παρακαλῶ,
τὰ ἀγαθὰ ταῦτα, τὰ ἀποτελοῦντα
τὴν χαρὰν ἡμῶν, εἶνε προϊόντα οὐχὶ ἐτέρου τινός, ἀλλὰ
τῆς φιλοπονίας, τῆς ἀγρύπνου τηρήσεως καὶ τῆς καρτε-
ρίας. Ταῦτα ἄς ἔχωμεν καὶ τοῦ λοιποῦ κεχαραγμένα ἐν ταῖς
καρδίαις ἡμῶν καὶ ἄς ὦμεν βέβαιοι ὅτι τὰ μεγάλα ἀγαθὰ
καὶ τὰς μεγάλας ἡδονὰς θὰ μᾶς παράσῃ ἡ περὶ τῶν, ἡ καρ-
τερία οἱ ἀρμόδιοι πόνοι καὶ ἡ ταχύτης εἰς πάντα κίνδυνον.
Μετὰ ταῦτα ἀπεβίασε τὰ ὀδνησέμεν ὅτι εἶχον πᾶσαν τὴν ἀπαιτου-
μένην ἀσκασιν καὶ προθυμίαν, ἐπέσπευσε δὲ τοῦτο διὰ
τὴν ἐπαυξήσῃ τὴν συναδελφικὴν, τὴν ὅποιαν οἱ κοινοὶ ἀγῶ-
νες εἶνε ἀρμόδιοι τὰ ἐπιρρώσωσιν. Πρὶν ὅμως, διώρισε μυ-
ριαρχούς, χιλιάρχους, ταξίάρχους καὶ λοχαγούς καὶ εἶπεν
αὐτοῖς ὅσα ἐκάλει ἡ χρεια διὰ τὰ καταβάλλωσι τὴν προσή-
κουσαν φροντίδα τὰ ἀποδοῖν ὁ στρατὸς ἀντάξιός τῆς κλή-
σεώς του· ἔφ’ οὗ δὲ ἐπεῖσθη ὅτι καὶ ἐκείνοι ἐπόθουν
πλέον τὰ δυνθῶσι τὰ πράξωσι καὶ τὰ δειχθῶσιν
οἷοι ἔπρεπε, διέταξε τὰ μεταδῆναι ἑκάστους εἰς τὸ τάγμα του,
τὰ δῶσιν τὰς προσηκούσας ὀδνησίας, τὰ ἀναγγεῖλαι ὅτι
τὰ πάντα εἶχον πληροσφόρα καὶ τὴν πρῶσαν τὰ παρου-
σιασθῶσι πρὸ τῆς σκηνῆς τοῦ Κναξάρου. Τῇ πρῶτῃ ὁ Κύρος
ἰδὼν ὅτι πάντες οἱ ἐπικαίριοι εἶχον καταλάβει τὰς θέσεις
αὐτῶν, ὤμειλσε τὰ ἐξῆς.

Θὰ σοῦ εἰπω, ὦ Κναξάρη, πράγματα, τὰ ὅποια σὺ πρὸ
πολλοῦ μὲν σκέπτεσαι, δὲν τὰ λέγεις ὅμως ἐξ αἰδοῦνης

καὶ φόβου, μήπως παρεξηγηθῇς παρ' ἡμῶν, διὰ τοῦτο δὲ προλαμβάνω καὶ σοὺ ἀνακοινῶ ὅτι εἴμεθα ἔτοιμοι νὰ πορευθῶμεν, ὅπῃ ἂν θέλῃς καὶ ὅποτε, νομίζω δὲ ὅτι εἶνε προσφορώτερον νὰ εἰσδράζωμεν εἰς τὴν τοῦ ἔχθρου, διότι ἐνταῦθα μένοντες, ἀκουσίως σοὺ καθιστάμεθα ἐπιδραβεῖς καὶ πολυδάπανοι· γνωρίζεις τί ἀπαιτεῖ ἐν τοιοῦτον ἀναροπληθὲς στράτευμα πρὸς ἡμερησίαν διατροφὴν καὶ ἐντεῦθεν συμπεραίνεις τὰ πάντα. Δὸς ἡμῖν τὰς προσήκουσας ὁδηγίας περὶ τοῦ πολέμου καὶ χρησιμοποιοῦν κατὰ τὸ δοκοῦν σοι· ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ ὑπερικανοποιήσωμεν τὰς προσδοκίας σου ἐν πάσιν. Ἡ ἰδέα μου δὲ εἶνε νὰ ἐπιτεθῶμεν ἡμεῖς πρῶτοι κατὰ τῶν πολεμίων, διότι οὕτω θὰ δώσωμεν αὐτοῖς νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι δὲν μᾶς πτοεῖ μήτε τὸ ἀγνωστον τῆς χώρας των, μήτε τὸ ἀπειρον πλῆθος των, μήτε συνέλονται, ἑτερόν τι· Ἡ ἐπιθεσις θὰ καταστήσῃ ἡμᾶς μὲν θαρραλεωτέρους, ἐκείνους δὲ δειλοτέρους καὶ ἐνθυμοῦνται ὅσα ἐκάστοτε ἐπαναλαμβάνει ὁ πατήρ μου καὶ σὺ ὅτι τὴν νίκην δὲν ἐπιφέρει ἡ μεγάλη δύναμις, ἀλλ' ἡ τόλμη καὶ τὸ θάρρος. Ὁ μὲν Κύρος οὕτως ὠμίλησε· μετὰ τοῦτον ὁ Κναξάρχης εἶπε ταῦτα· παρακαλῶ, νὰ μὴ ὑπονοήσῃτε ὡς βῆρος μου τὴν διατροφὴν σας, ἀλλὰ εὐχαρίστησιν καὶ εὐχαρίστησιν πολὺ μεγάλην· τὸ περὶ ἐξόδου σχεδίων σας παραδέχομαι πληρόστατα· λοιπὸν, εἶπεν ὁ Κύρος ὡς παρασκευασθῶμεν καὶ ἂν τὰ θεῖα σημεῖα μᾶς ἐπιτρέπωσι, νὰ ἐξέλθωμεν ὅ,τι τάχιστα.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ στρατιῶται ἐννοχολοῦντο εἰς παρασκευάς, ὁ Κύρος ἐβυσίασε πρῶτον εἰς τὸν παντοκράτορα Δία καὶ ἐπικαλέσατο τὴν ἀντίληψίν του, συμμαχίαν καὶ προσταδίαν ἐξ ὧν, ἔπειτα τοῖς ἄλλοις θεοῖς καὶ ἡρώσιν ἐπικαλεσάμενος εὐμένειαν, εἶτα τοῖς ἡρώσι καὶ προστάταις τῆς Μηδίας, καὶ ἐπὶ τέλους σπονδὰς τῇ Παμμήτορι Γῇ. Αἱ θυ-

αῖαι ἐγένοντο εἰς ἐπήκοον τῶν στρατιωτῶν ὧν πάσης ἀποχωρώσεως καὶ εὐτυχῶς ἔδειξαν καλὰ σημεῖα· ταῦτα ἀνεκοινώθησαν σύμπας καὶ ἐν παραδειγματικῷ φρονήματι εἰσήλθασαν εἰς τὴν χώραν τῶν ἐχθρῶν· καὶ αὐτόθι ὁ Κύρος ἐβυσίασε τοῖς θεοῖς καὶ ἡρώσι τῶν Ἀσσυρίων καὶ ἐξημενίσε καὶ αὐθις ἐπανάλαβε τὴν πρὸς τὸν Δία καὶ οὕτως ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΕ'

Εἰσβολὴ Κύρου εἰς Ἀσσυρίων χώραν.

Τὸ μὲν πεζικὸν στράτευμα, ᾧ οὐ ἐπροχώρησεν ἐπὶ τι διάστημα, ἐστρατοπέδευσε· τὸ δὲ ἵππικόν περιεχύθη εἰς λείαν καὶ ἐπισκόπῃσιν τοῦ μέρους· τὰ λεηλατούμενα ἦσαν πάνυ καλὰ καὶ εὐχάριστα τῷ στρατεύματι· περιεμένετο δὲ ὁ ἐχθρὸς ἀνυπομόνως καὶ εἰσέτι δὲν ἐφαίνετο. Ὅτε δὲ ὑπελογίσθη ἡ ἀπόστασις τοῦ ἀντεπεξερχομένου ἐχθροῦ καὶ εὗρεθῇ δεκαήμερος περίπου, ὁ Κύρος εἶπε τῷ Κναξάρῃ ταῦτα· Κναξάρῃ, καιρὸς πλέον νὰ μὴ παρακαθίσωμεν, ἀλλὰ νὰ προχωρήσωμεν, διότι οὕτως οἱ μὲν στρατιῶται ἡμῶν θὰ πορευθῶσιν εὐτόλμως, ὁ δὲ ἐχθρὸς θὰ εὐρεθῇ πρὸ ἀπροσδοκίτου· συνηνέσθη δὲ Κναξάρχης καὶ προεπορεύοντο μετὰ συντεταγμένου στρατεύματος τοῦ λοιποῦ· ἐδείκνουν πάντοτε ἐν τῷ φωτὶ τῆς ἡμέρας καὶ οὐδέποτε ἵναπτον πυρὰν ἐντὸς τοῦ στρατοπέδου· ἀλλ' ἡ πρὸ διὰ νὰ ἴδωσι τοὺς προερχομένους ἢ ὕστερον διὰ νὰ ἴδωσι τὰ ὀπισθὲν των καὶ νὰ προλάβωσι πᾶσαν ἐνέδραν.

Οἱ Ἀσσύριοι προερχόμενοι ἔστησαν καὶ ἦρξαντο νὰ περικταφρώσωσι τὸ μέρος ἐν ᾧ ἔμελλον νὰ στρατοπεδεύσω-

σι· τὴν προῖξιν δὲ ταύτην διὰ πολυχειρίαν πάννυ εὐκόλως διεξῆγον· τὰς τάφρους ἐπέβαλλε τοῖσι ἀνάγκη ἀνυπερ-
δύπτος, διότι ἐν καιρῷ νυκτός ὁ στρατός αὐτῶν καὶ μάλι-
στα ὁ ἱππικός εἶνε δυσκίνητος λίαν· πολὺ ὀχλὸν ἐθεωρεῖτο
καὶ θεωρεῖται παρ' αὐτοῖς νὰ ἐγερθῶσιν ἐν καιρῷ νυκτός,
νὰ χαλινώσωσιν ἵππον νὰ ἐπιστάξωσι, νὰ θωρακισθῶσι καὶ
νὰ ἱππεύσωσι διὰ νὰ δειλῶσιν δι' ἐχθρικοῦ στρατοπέδου·
αὕτη εἶνε ἡ αἰτία τῆς ταφρώσεως τῶν μερῶν τῶν πρώτῃ,
καὶ δευτέρᾳ, διότι φαντάζονται ὅτι τὸ μέρος τοῦτο οὕτως
ὀχυροῦμενον καθίσταται ἰσχυρὸν καὶ ἀπόρρητον. Προσῆ-
γισαν περίπου παρατάγην καὶ ἦσαν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν
τοῦ Κυρείου στρατοῦ, ἐν ᾧ αὐτὸς ἦτο ὀχυρωμένος ὀπισθεν
λόφῳ καὶ βουνῶν καὶ ἦτο ἀθέατος· ἦθελε δὲ προξενήσθαι ἐκ-
πληξιν τοῖς Ἀσσυρίοις ἐξαπίνης παριστάμενος. Οὕτως
ἐκοιμήθησαν ἑκάτεροι διορίσαντες προφυλακὰς ἐν τοῖς
στρατοπέδοις αὐτῶν. Τὴν ἐπαύριον ὁ Ἀσσύριος καὶ ὁ
Κροΐδος ἐξηκολούθουν νὰ ἀναστραφῶσι καὶ δὲν ἐφαίνοντο
ἐκ τῆς διαθέσεως πολέμου ἐν ᾧ οἱ περὶ τὸν Κυμαζόρην ἦσαν
συμπαρεταγμένοι καὶ ἔτοιμοι εἰς μάχην· ὡς εἶδε τοῦτο ὁ
Κυμαζόρης, ἐκάλεσε τὸν Κύρον καὶ εἶπεν αὐτῷ· Θεωρῶ κα-
λὸν νὰ ἐπιτεθῶμεν κατὰ τῆς τάφρου καὶ νὰ δηλώσωμεν ὅτι
προαιρούμεθα νὰ πολεμήσωμεν· οὕτως ἔαν πράξωμεν, ὁ
μὲν στρατός μας θὰ πορευθῇ εὐτολμώτερος, ἐκεῖνοι δὲ καὶ
ἂν τολμήσωσι νὰ ἀντισταθῶσι, θὰ ἀποδειλιάσωσι, διότι θὰ
καταληφθῶσιν ὑπὸ τρόμου, ὅταν ἴδωσι τὸν ἐχθρὸν πρὸ τῶν
πυλῶν τῆς τάφρου, ὁ Κύρος ἀκούσας ταῦτα εἶπε μὴ πρὸς
θεῶν, πράξωμεν οὕτω, ὦ Κυμαζόρην, διότι θὰ ἀποτύχωμεν,
ἐπειδὴ ἂψ' ἐνὸς ἐκείνοι ἴστανται ἐν ὀχυρώματι, ἂψ' ἐτέρου
δὲ θὰ ἴδωσι πάσας τὰς κινήσεις ἡμῶν καὶ θαρροῦντες θὰ
ἀντιστῶσι καὶ εὐτόλμως θὰ ἐπαναλάβωσι τὸν ἀγῶνα. Ἄς
ἀναμείνωμεν τὴν ἐξοδὸν αὐτῶν καὶ τότε ἄς ὀρμήσωμεν,

διότι οὕτω τοὺς ἀποκόπτομεν τὸ ἥμισυ τοῦ θάρρους, συ-
νήνεσαν εἰς ταῦτα ὁ Κυμαζόρης καὶ ἂψ' οὐ δειπνοποιήσαν
ἦναψαν πολλὰ πυρὰ καὶ ἀπεκοιμήθησαν διαπιστευθέντες
τὴν φυλακὴν εἰς τὴν ἀγρυπνὸν ἐπιτήρησιν τῶν προφυ-
λάκων.

Ἄμ' ὡς ἐξημέρωσεν ὁ Κύρος ἐστεφανωμένος ἦρξατο νὰ
θυσιάσῃ, παρηγγείλε δὲ καὶ τοὺς ὁμοτίμους τῶν Περσῶν
νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὴν τελετὴν ἐστεφανωμένοι καὶ ἂψ' οὐ
ἐκαλλίεργησεν εἶπε πᾶσι· καθ' ἃ διαβεβαίωσιν οἱ μάντιες
καὶ ἐγὼ ὁ ἴδιος παρατηρῶ, ἔχομεν βεβαιωτάτην νίκην·
Περιττολογίαν νομίζω νὰ εἴπω τὴν τὸρα πρὸς ὑμᾶς, διότι
γνωρίζω ὑπὸ ποίῳ αἰσθημάτων ἐμφοροῦμενοι ἦλθετε καὶ
ἀνελάβετε τὴν ἐπιχειρήσιν· μίαν μόνον μνείαν δέον νὰ
κάμω, νὰ ἐνθαρρύνητε καὶ τοὺς νέους ἡμῶν συμμάχους
διὰ νὰ μὴ ὑπολειφθῶσιν εἰς τὴν ἐπιτέλειαν τῶν καθηκόν-
των. Πατριώτης λέγεται ἐκεῖνος, ὅστις οὐ μόνον αὐτὸς ἐπι-
τελεῖ πιστῶς τὰ ἑαυτοῦ καθήκοντα, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις
ὑποδεικνύει καὶ ἐπιμένει καὶ ἐπ' αὐτῶν· δὲν λέγω ταῦτα
ἐγὼ ἀπ' εὐθείας, ἀλλὰ συνιστῶ εἰς ὑμᾶς νὰ τὰ ὑπομνή-
σῃτε, διότι σεις εἰδθε ἁρμοδιώτεροι ἐμοῦ, ἐπειδὴ σεις ἐρ-
χεσθε εἰς συκὴν μετ' αὐτὰν ἀσφαλὴν εἰς τὰς τάξεις. Ἄψ'
οὐ εἶπε ταῦτα ἐστράφη πρὸς τοὺς οὐραγούς καὶ εἶπε καὶ
πρὸς αὐτοὺς τὰ ἑξῆς·

Ἄνδρες Πέρσαι, ἡ κοινωνικὴ θέσις ὑμῶν ὡς ὁμοτίμων,
ἡ προσήκουσα ἀσκήσις τὴν ὁποῖαν ἐλάβετε, καὶ ἡ θέσις
ἡμῶν ἐπιβάλλουσιν ὑμῖν ἀνδροπρεπῆ στάσιν κατὰ τὸν πα-
ρόντα ἀγῶνα. Λάβετε δὲ ὑπ' ὄψιν ὅτι ὑπερέχετε τῶν πρωτο-
στατῶν καὶ κατὰ τὴν θέσιν, διότι ἐκεῖνοι μὲν ὑπόκεινται εἰς
τὰς προσβολὰς τοῦ ἐχθροῦ, ὑμεῖς δὲ εὐρίσκεσθε ἐν ἀσφαλεῖ
πάντοτε, ἡ καλλίτερα ἐκδοῦλεύσις, ἢν θὰ παρὰσχητε, εἶνε
ἐὼν ἐνθαρρύνητε τοὺς ὑπομαλακισμένους ἐν τῇ κρισίμῳ

ὥρα. Ἡ νίκη πρέπει νὰ ᾖ κτῆμα σας ἀδιαφιλονίκητον· τοῦτο ὑπαγορεύει ἡ ἡλικία, τοῦτο σὰς ἐπιβάλλει ἡ ἑκτακτος στολή καὶ τοῦτο ἀπαιτεῖ τὸ δέξιμα τῶν ὁμοτίμων, βοηθήσατε λοιπὸν τοὺς πρωτοστάτας, ἐὰν σὰς προσκαλέσωσιν εἰς βοήθειαν καὶ μὴ καταδέχεσθε νὰ δειχθῆτε ὑποδεέστεροι αὐτῶν· ἀπέλθετε ἤδη καὶ ἀριστήσατε καὶ ἐστέφανωμένοι καταλάβετε τὰς τάξεις ὡς καὶ πάντες οἱ ἄλλοι. Οἱ μὲν περὶ τὸν Κύρον εἰς τοιαῦτα ἡσυχολοῦντο· οἱ δὲ Ἀσσύριοι ἀντιπαρετάσσοντο θρασέως καὶ μάλα ἐρρωμένως· τὴν γενικὴν δὲ αὐτῶν ἀρχηγίαν εἶχεν ὁ βασιλεὺς παρελαύνων ἐφ' ἄρματος καὶ διδων τοιαύτας ἐνθαρρυντικὰς προτροπὰς.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ΄

Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀσσυρίων ἐνθαρρύνει τοὺς ἑαυτοῦ.

Ἄνδρες Ἀσσύριοι, αὕτη εἶνε ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν δέον νὰ φανῇτε γενναῖοι, διότι ἤδη ἀγωνίζεσθε ὑπὲρ τῆς ζωῆς σας, πατρίδος ἐν ᾗ ἐγεννήθητε καὶ ἐτραφέητε, ὑπὲρ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτημάτων σας. Ἐὰν μὲν νικήσητε, πάντα θὰ ᾖ ὡς μέχρι τοῦδε ἰδικά σας· ἐὰν δὲ ἡττηθῆτε, ἐστὲ βέβαιοι ὅτι ἰδίαις χερσὶ θὰ προσφέρητε ταῦτα τοῖς ἐχθροῖς, ἀλλὰ νικηταῖς ὑμῶν. Ἀγωνισθῆτε λοιπὸν, ὡς λάτραι τῆς νίκης· διότι εἶνε μῶρον νὰ ἀντιπαρταχθῇ τις δι' ὁδρανῶν ὁργάνων κατὰ ἐχθρῶν· μῶρος εἶνε ἐκεῖνος ὅστις, ἐν ᾧ εἶνε πλέον ἢ βέβαιος ὅτι ἡ ἥττα εἶνε ἀσχυρά, τρέπεται εἰς φυγὴν· μῶρος δὲ εἶνε καὶ ἐκεῖνος, ὅστις ἐν ᾧ κατέχεται ὑπὸ πλεονεκτικῶν σκοπῶν, ἀσπάζεται καὶ παραδέχεται τὴν ἥτταν. Εἶνε πανθομολογούμενον ὅτι μόνων τῶν ἡττωμένων

καὶ τὰ ἰδικά των γίνονται ξένα· τῶν δὲ νικητῶν καὶ τὰ ἴδια μένουσι τοιαῦτα καὶ τὰ ξένα γίνονται ἰδικά των.

Ταῦτα εἰπὼν κατέπαυσεν.

Ὁ δὲ Κυαξάρης ἐμύνησε τῷ Κύρῳ νὰ ἐφορμήσῃσιν ἤδη, ἐν ᾧ οἱ ἐξελθόντες τοῦ ἐρῦματός εἰδιν ὀλίγοι, διότι ὕστερον γίνονται περισσώτεροι καὶ ἰσχυρότεροι· ὁ δὲ Κύρος ἀπῆντησε τῷ Κυαξάρῃ· εἶπατε ὅτι προτιμότερον νὰ ἀγωνισθῶμεν ἐφάπαξ ἢ ἐπανειλημμένως· τὸ μὲν ἐφάπαξ καὶ κάλως θὰ ἀποτελέσῃ τελείαν νίκην, τὸ δὲ ἐπανειλημμένως θὰ ἀπαιτήσῃ πολλά καὶ διάφορα· καὶ τίς οἶδε τὴν ἐκδοσιν, διότι πιθανὸν οἱ πολέμιοι ἐν δευτέρᾳ μάχῃ νὰ παρασκευάζωνται κάλλιον· οἱ μνηστὰι ἀνεχώρησαν νὰ διαδιδάσῃσι ταῦτα.

Ἐν τῇ στιγμῇ δὲ ταύτῃ ἀφίκετο Χρυσάντας ὁ Πέρσης, καὶ ἄλλοι τινὲς μετὰ αὐτομόλων· παρὰ τούτων ὁ Κύρος ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔμαθεν ὅτι ἐξῆλθον, στρατηγοῦνται δὲ ὑπ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ λαμβάνουσι πολλὰς καὶ αὐστηρὰς διαταγὰς διὰ τοῦ στόματος του. Τότε ὁ Χρυσάντας εἶπε τῷ Κύρῳ· οὐδὲ τί κάμνεις, ἔδωκας παρακελευσμὸν τινα ἢ οὐ; Καὶ ὁ Κύρος εἶπεν· ὦ Χρυσάντα, μὴ ταράττεσαι τόσον ἀπὸ τὰς παρακελεύσεις τῶν Ἀσσυρίων. διότι δὲν εὐρίσκειται τις εἰς τὸν κόσμον, ὅστις ἅμα παρακελευσθῇ, νὰ ἀποθῇ καὶ τοιοῦτος ἀπαιτεῖται προσόκησις καὶ προμελέτη, διότι μόνον οἱ προσοκημένοι ἐκεῖνοι καὶ ἀποβαίνουνσιν ὡς ἐμπρέπει· καὶ ὁ Χρυσάντας εἶπεν· ἀρκετὸν εἶνε, ὦ Κύρε, ἐὰν μόνον τὰς ψυχὰς των καταστήσῃσι θαρραλεώτερας· ὁ δὲ Κύρος εἶπεν, ὦ Χρυσάντα, καὶ τί φαντάζεσαι, ὅτι εἰς μόνον λόγος διδασκόμενος ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ δύναται νὰ ἐπιφέρῃ τοιοῦτον ἀποτελεσμα; εἶσαι ἡπατημένος· διότι ἐὰν ὅλα τὰ ἄλλα πράγματα ἀπαιτοῦσι προσόκησιν καὶ διδασκάλους καὶ γυμνα-

στάς, τὸ ἔργον τοῦ ὑποδύεσθαι εἰς πόλεμον, τοῦ ἀγωνιζεσθαι ὑπὲρ τῆς πατρίδος, τοῦ μάχεσθαι περὶ ἱερῶν καὶ ὁσίων, ἀπαιτεῖ ἱκανωτέρους καὶ σπουδαιοτέρους· ἀπαιτεῖ τοιούτους, διότι δὲν πρόκειται περὶ διδασκαλίας τυχαίων ἀλλὰ περὶ δόξης καὶ ἀδοξίας, περὶ ἀτυχίας καὶ κακοδαίμονίας καὶ συνελόντι εἰπεῖν, περὶ τῶν ὑψίστων αγαθῶν.

Ἐκεῖνος μὲν τοιαῦτα διελέγετο ὁ δὲ Κναξάρχης ἐμνήνυσε πάλιν νὰ προχωρήσῃ κατὰ τῶν πολεμίων, διότι ἐὰν βραδύνῃ καὶ ἐπ' ὀλίγον θὰ πράξῃ ἀσύγνωστον σφάλμα. Ὁ δὲ Κύρος εἶπεν· ἔχει δικαίον· ἀλλ' εἰσέτι δὲν βλέπω πολλοὺς ἐξεληθόντας, ὥστε νὰ ἐφορμήσω· ἐπειδὴ δὲ ἐκεῖνος ἐπιμένει, ἀμέσως προχωρῶ καὶ ἀφ' οὗ προσπυχήθῃ, ἐκίνησεν· ὥς δ' ἤρξατο ἡ πορεία ἐθαύμαζε τις τὸν τρόπον μεθ' οὗ ἠκολούθουν· ἐβασίλευε ζωηρότης ἐν αὐτοῖς, ταχύτης, τόλμῃ καὶ ἀμιλλα ἀμοιβαία, πράγματα τὰ ὁποῖα δι' ἐνδελεχοῦς ἀσκήσεως καὶ μελέτης εἶχεν ἐμπνεύσει ὁ Κύρος· ἔχαιρε τις βλέπων τοὺς μὲν ἄρχοντας προπορευομένους, τοὺς δὲ στρατιώτας ἅπαντας παρεπομένους ἐν τάξει καὶ ἡσυχίᾳ, οἷα ἐμπρέπει ἐξησκημένῳ καὶ καλῶς δεδιδαγμένῳ στρατεύματι, στρατεύματι ὑπὲρ οὗ τόσαι θυαίαι, τόσοι κόποι καὶ τόσαι ἐνδελεχεῖς φροντίδες εἶχον καταβλήθῃ.

Νὰ προπορεύηται ὁ ἄρχων καὶ νὰ ἔσται μετὰ τοιαύτης ἀφοσιώσεως ὁ στρατός, τοῦτο εἶνε ἀρμοδιώτατον διὰ τὰς ἐπιθέσεις καὶ ἐν γένει τὰς ἐφόδους, ὁ δὲ Κύρος παρατηρῶν ταῦτα μετ' ἐνδιαφέροντος εἶδεν ὅτι προσήγγισαν εἰς ἀπόστασιν βολῆς τόξον· τότε ἔδωκε τὸ σὺνθημα πᾶσι, ἀπετέλουν δὲ τοῦτο αἱ λέξεις Ζεὺς, σύμμαχος καὶ ἡγεμὼν· ἀφ' οὗ τὸ σὺνθημα μετεδόθη ἅπαξ καὶ ἐγένετο καταληπτόν πᾶσι, τότε ὁ Κύρος ἐπαινίσει καὶ πάντες οἱ ἄλλοι τὸν ὑπεοήθουν· ἡ δύναμις τοῦ παιδὸς ἔχει μεγίστην ἐπιρροὴν παρὰ τοῖς δευσιδαίμοσι, κύνει αὐτοὺς νὰ μὴ φοβῶν-

ται ποσῶς τοὺς ἀνθρώπους. Μετὰ τὸν παιᾶνα οἱ ὁμότιμοι πάντες δινηθύνθησαν πρὸς τὰ τάγματα καὶ ἑαυτοὶ μετέδιδον αὐτοῖς θάρρος καὶ ἐλπίδα ἀρξάμενοι ἀπὸ πρωτοστατῶν κατὰ τάξιν καὶ μέχρι τῶν οὐραγῶν. Ἐπανελάμβανον δὲ εἰς πάντα παρακελευσμών τὸ ἔλθετε φίλοι, ἔλθετε γενναῖοι ἄνδρες, μὴ ἀποχωρίζησθε ἀφ' ἡμῶν πολὺ· ὅ,τι ἔπραττον οἱ πρῶτοι, τοῦτο καὶ οἱ δευτέροι καὶ οἱ λοιποὶ κατὰ τάξιν, συνιστῶντες τόλμην καὶ θάρρος. Τὸ στρατεύμα τοῦ Κύρου ἦν μεστόν ἐξ ἀνδρῶν παρ' οἷς ἐπεκράτει προθυμία, φιλοτιμία, ῥώμη, θάρρος, παρακελευσμός, σωφροσύνη καὶ πειθῶ, προσόντα τὰ ὁποῖα πολὺ δύσκολον νὰ εὕρῃ τις τοῖς ὑπεναντίοις.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΖ'

Περιγραφή τῆς ἐφόδου τοῦ Ἀδδουριακοῦ.

Οἱ πρόμαχοι τοῦ Ἀδδουριακοῦ στρατεύματος ἐδάδιζον ἐφ' ὀρμάτων καὶ συνανεμίχθησαν μετὰ τοῦ Περσικοῦ ἀμέσως· οἱ Πέρσαι εἶδον ὅτι ἐκεῖνοι οὐ μόνον ἐφ' ὀρμάτων ἐπωχούντο, ἀλλὰ καὶ οἱ τοξοὶ καὶ ἀκοντισταί, ὅτε ἐκίνουν δὲν ἐλάμβανον ἀμέσως τὰ ὄπλα, ἀλλ' ἄλλοι μὲν τὰ εἶχον, ἕτεροι δὲ τὰ δῆνον ὀπισθεν καὶ εἰτα ἐστροφὴν νὰ τὰ λάβωσιν· ὥς εἶδεν ὁ Κύρος τοῦτο, ἀνέκραξεν· Ἄνδρες γενναῖοι, κατὰλληλος περίστασις νὰ κατορθώσῃτε μέγα τι, μὴ βραδύνετε λοιπόν. Μετὰ τὴν πρόσκλησιν τοῦ Κύρου πάντες ἔσπερον ἀμιλλώμενοι τίς νὰ προχωρήσῃ περισσότερον· τοσοῦτον δὲ ἡ ἀμιλλα αὐτῇ ἀνεπτύχθη, ὥστε ἐβλεπέ τις ὅτι συνανεμίχθη ἐν τῷ δρόμῳ τοῦτω πᾶσα ἡ φάλαγξ· δὲν ἐξήρθε δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Κύρος, διότι ἐκ τῆς χαρᾶς του

ἐλπισμόνουν τὴν βραδυπορίαν καὶ ἀντικατέστησε ταύτην δι' ἀκρας ταχυπορίας σύν αμα ἐπιφώνων. Τίς θ' ἀκολουθήσῃ, τίς θ' ἀποβῇ γενναῖος; Τίς θὰ καταβάλῃ ἄνδρας; Τὰς λέξεις τοῦ Κύρου ἐπανελάβον οἱ πρωτοστάται πρῶτον καὶ εἶτα ἠκούσθη ὡς σύνθημα ἀπὸ τοῦ στόματος ὁλῶν τῶν στρατιωτῶν. Τίς θ' ἀκολουθήσῃ; τίς θ' ἀποβῇ γενναῖος; Τίς θὰ καταβάλῃ ἄνδρας; Τοιοῦτ' ὁ τρόπος οἱ Πέρσαι ἐπορεύοντο συμπεπυκνωμένοι κατὰ τῶν πολεμιῶν· ἐκεῖνοι δὲ μὴ δυνάμενοι νὰ ἀνθέξωσιν εἰς τοιαύτην τὸλμην, θάρρος καὶ προθυμίαν, ἐπεδόθησαν καὶ αὐθις εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς προσφιλούς αὐτοῖς φυγῆς καὶ ἀπετράπησαν εἰς τὰ ὀχυρώματα. Κατὰ τὴν φυγὴν τῶν Ἀσσυρίων προέλαβον οἱ Πέρσαι τινὰς καὶ κατεπάτησαν, ἄλλους ἐφόρουν εἰς τὰς τάφρους καὶ ἵπποις ἀκόμῃ καὶ ἑτέροις πορευομένους ἐξ' ἀρμάτων ἠνάγκασαν νὰ ἐμπέσωσιν εἰς τὰς τάφρους σύν αὐτοῖς τοῖς. Οἱ δὲ ἵπποις τῶν Μήδων βλέποντες τὴν ὀδυνηρὰν ταύτην θέσιν τῶν ἐναντίων, ἔτρεχον νὰ τοὺς ἴδωσι· ἀμ' ὡς ἔβλεπον ὅμως αὐτοὺς καὶ οἱ ὑπολειπόμενοι καὶ ἀντέχοντες, ἔτρεπον καὶ ἐκεῖνοι εἰς φυγὴν καὶ οὕτω συνέβησαν φόνοι καὶ καταδιωγμοὶ οὐκ ὀλίγοι εἰς τε τοὺς ἵπποις καὶ πεζοῖς. Οἱ δὲ καταφυγόντες ἐντὸς τῶν ἐρύματων δὲν ἠδύναντο μῆτε νὰ τοξεύσωσι μῆτε ν' ἀκοντίσωσιν· ἐκεῖθεν καταλειφθέντες ὑπὸ τρόμου ἔνεκα τῶν συμβαινόντων· τὸν δὲ μέγιστον φόβον ἐνέσπειρεν εἰς αὐτοὺς ἡ ἀποκεφάλις ὑπὸ τῶν Περσῶν ἀνὰ τὰς εἰσόδους τοῦ ἐρύματος· τοῦτο ἐνέσπειρε πλέον πανικόν.

Αἱ δὲ γυναῖκες τῶν Ἀσσυρίων παρατηροῦσαι ταῦτα ἐξελιπόντων τοὺς ψεύγοντας νὰ μὴ καταλίπωσιν αὐτάς, ἀλλὰ νὰ τὰς ὑπερασπίσθωσι μετὰ τῶν τέκνων τῶν, αἱ νεώτεραι μάλιστα ἀπελπισθεῖσαι διέτρεχον τὰ ἱμάτια καὶ τοὺς πέπλους αὐτῶν καὶ ὠλόλυζον κρᾶζουσαι, βοηθῆσατε ἡμᾶς,

μὴ ἐγκαταλίπτε εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ ἡμέτεροι καὶ σύμμαχοι· οὐδεμία ὁμῶς φωνὴ ἔδιδεν εἰς αὐτάς ἀκρόασιν, καθ' ὅσον οἱ πάντες πορετῆρουν νὰ εὗρωσι μέρος διὰ νὰ κλίνωσι τὴν κεφαλὴν τῶν καὶ δὲν ἐξήταζον ἄλλο τι· εἶχον περιέλθει τὰ πράγματα εἰς τοιοῦτο σημεῖον, ὥστε μόνοι οἱ βασιλεῖς μετὰ τῶν πιστοτάτων αὐτῶν ἡγωνίζοντο πρὸ τῶν εἰσόδων καὶ ἡγωνίζοντο ἀπέλπιδες· ὁ δὲ Κύρος ἰδὼν ταῦτα, ἔδωκε διαταγὴν νὰ μὴ ἐφορμῶσι πλέον συμπαράταγμένοι, ἀλλὰ κατὰ μέρη, διὰ νὰ μὴ προέλθῃ ἀπευκτέον τι τοῖς περὶ αὐτόν· καὶ ἐν τῇ ταραχῇ ταύτῃ ἡ φωνὴ τοῦ Κύρου, ἐθεωρεῖτο θεσπέσια καὶ ἀμέσως οἱ στρατιῶται συνεμορφώθησαν πρὸς τὴν διαταγὴν τοῦ. Τοιαῦτα εἶνε τὰ ἀποτελέσματα ἀσκήσεως καλῆς· τοιοῦτοι οἱ καρποὶ τῶν μόχθων καὶ φροντίδων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΗ'

Ὀμιλία τοῦ Κύρου πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ μετὰ τὴν φυγὴν τῶν Ἀσσυρίων.

Ἀφ' οὗ ὁ Κύρος παρεκάθησε καὶ ἐπ' ὀλίγον, ὥστε νὰ ἠνθούουν οἱ εὐρισκόμενοι ἐντὸς τοῦ ἐρύματος Ἀσσύριοι, ὅτι καὶ αὐθις ἦτο πρόθυμος εἰς μάχην, ἀπεχώρησε καταστήσας φυλακὰς καὶ ἐμπιστευθεὶς εἰς ἀρμοδίους ταύτας. Ὅτε δὲ συνῆλθεν ὁ στρατὸς ἅπας εἶπεν· Ἄνδρες, δοξολογῆσωμεν τοὺς θεοὺς ἐπὶ τῇ ἐπιτυχίᾳ ταύτῃ· εὐχαριστήσωμεν τοὺς κηδεμόνας τοῦ παντός· τελῶμεν εὐχαριστηρίους θυσίας.

Δὲν ἔχω δὲ λέξεις νὰ ἐγκωμιάσω τὴν ἀνδρείαν ὑμῶν καὶ τὴν αὐταπαρνησὶν ἐκάστον· πάντες ἐπετελέσατε τὸ καθῆκον καὶ τοῦτο τὸ ὁμολογῶ, κηρύττω καὶ καυχώμαι· ἦδη

ἐναπόκειται μοι νὰ ζητήσω πληροφορίας περὶ πάντων παρὰ τῶν ἁρμοδίων καὶ νὰ παρασκευάσω τὴν ἀμοιβὴν ἐνὸς ἐκάστου, δὲν πρέπει τοιαύτη ἐκδούλευσις νὰ μείνῃ ἀνευ ἀμοιβῆς· πρέπει ἕκαστος νὰ ἀνταμειβῇ ἀναλόγως τῆς ἀξίας του. Περὶ πάντων μὲν θὰ ζητήσω πληροφορίας, περὶ δὲ τοῦ Χρυσάντα, τοῦ ταξιάρχου τοῦ ἀγωνισμένου ἐγγύς μου, οὐδεμιᾶς ἄλλης χρήξω πληροφορίας, καθ' ὅσον εἶδον αὐτὸν ἰδίῳις ὄμμασι τίνι τρόπῳ παρηγγύα καὶ πῶς ἐβόρμα· ἐξετέλει δὴ τὰ καθήκοντα ὥσπερ καὶ ὑμεῖς πάντες· ἐθαύμασα δὲ αὐτὸν καὶ κατελήφθην ὑπὸ καταγοητεύσεως, ὅτε ἐγὼ ἔδωκα διαταγὴν νὰ μὴ πορευθῶσι συμπαρατεταγμένοι, ἀλλὰ νὰ διαχωρισθῶσιν. Ἐκεῖνος αὐθωρεῖ ὑπὸ κινήσειν εἰς τὴν ψωνίην μου, διότι τὸν ἐκάλεσα ὀνομασί, παρουσιάσθην κρατῶν τὴν μάχαιραν ὡς ἐπὶ πολέμῳ, καὶ, ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν διαταγὴν, ἀμέσως ἐπορεύθη νὰ ἐκτελέσῃ τὰ δέοντα, ἀνευ τῆς ἐλαχίστης συγχύσεως· ἐξετέλεσε δὲ οὐ μόνον τὴν διαταγὴν αὐτὸς καὶ οἱ παρ' αὐτῷ, ἀλλὰ διεδίδασεν ἐν ἀκαρεῖ καὶ εἰς πάντας τοὺς ἄλλους· τὸ νὰ μάθῃ πᾶς τις, τοῦτο ὀφείλεται εἰς τὴν ἀνδρείαν τοῦ Χρυσάντα· εὐρίσκονται καὶ τινες τετραυματισμένοι, ἀλλὰ περὶ τούτων θὰ ἐξετάσω, πότε καὶ ποῦ ἔπαθον καὶ ἔπειτα θὰ ἐκφέρω γνώμην. Τὸν δὲ Χρυσάνταν τὸν ἐν πολέμῳ φρόνιμον καὶ εἰς τὸ ἄρχειναι ἱκανὸν ὡς καὶ εἰς τὸ ἄρχειν, ἀπὸ τοῦδε τιμῶ διὰ χιλιαρχίας· καὶ ἐὰν ὁ θεὸς μοι δώσῃ καὶ ἄλλο τι καὶ τότε δὲν θὰ τὸν λησμονήσω· καὶ σὰς τοὺς ἄλλους πάντας θὰ ἐνθυμηθῶ ἐν εὐκαιρίᾳ· θεωρῶ ὁμῶς ἀνάγκην νὰ σὰς ἐνθυμίσω ὅτι πάντοτε πρέπει νὰ ἐνθυμηθῆτε ὅσα κατωρθώσατε τώρα· πρέπει νὰ μὴ λησμονήσητε ὅτι γενναῖοι ἄνδρες ἀναδείκνυνται μόνον ὅσοι εἶνε τολμηροὶ καὶ θαρραλεοὶ· ἔχετε ἤδη πείραν τῶν πραγμάτων· ὑπάγετε δὲ νὰ δειπνοποιήσητε ἔχοντες ὑπ' ὄψιν ὅτι

εἰσθε θεοφιλεῖς, ἀγαθοὶ καὶ σώφρονες μετὰ τὸ δειπνον, καμνέτε σπονδὰς τῷ θεῷ καὶ μετὰ δὲ συνωδὰ τῷ παραγγέλματι.

Ἄφ' οὗ εἶπε ταῦτα, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ ἵππου καὶ ἐπορεύθη πρὸς τὸν Κναξάρην· ἀφ' οὗ δὲ ὑπέβαλε τὰ προσήκοντα συγχαρητήρια καὶ ἐχαρκτήρισε τὴν ἐπιτυχίαν ὡς κοινήν, διευθύνθη πάλιν πρὸς τὸ στρατόπεδον. Οὕτω· οἱ Κύριοι δειπνήσαντες καὶ καταστήσαντες φιλικὰς τὰς ἀναγκαίας, ἐκοιμήθησαν.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΚΘ'

Ἡ κατάστασις τῶν Ἀσσυρίων μετὰ τὴν ἵκταν.

Οἱ Ἀσσύριοι εὐρίσκοντο εἰς μεγάλῃν ἀθιμίῃν, διότι καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν εἶχε φρονεῦσθαι καὶ οἱ κράτιστοι σὺν αὐτῷ οἱ δὲ ἄλλοι διὰ τὰ γεγονότα ταῦτα ἀπεδίδρακον ἐν καιρῷ τῆς νυκτὸς· τὸ πρῶγμα τούτου προέβηνδε λύπην τῷ Κύρῳ καὶ πᾶσι τοῖς περὶ αὐτόν. Τὴν ἐπαύριον ὠδήγησεν ὁ Κύρος τοὺς Πέρσας πρώτους καὶ κατέλαβε τὸ μέρος ἔρμημον μὲν ἀνδρῶν, πλῆρες δὲ διαφόρων ὁλίων ἀγαθῶν, κειμένων ἐν σκιναῖς καὶ ὀρυμαξίαις. Μετὰ τὴν κατάληψιν τούτου μετέβησαν καὶ οἱ Μήδοι καὶ ἐγευμάτισαν· μετὰ τὸ γεῦμα ὁ Κύρος συνέκάλει τὸν ταξιάρχην του καὶ εἶπε· Βλέπετε κύριε, πόσα ἀγαθὰ μᾶς ἔδωκαν οἱ θεοί, καταλαμβάνετε ὅτι ἐγενόμεθα κύριοι ἐρύματος ὀχυρωτάτου· ἀφ' οὗ οἱ ἄλλοι ἐδραπέτευσαν ὁ πλεῖστός μας περιορίζεται ἤδη μετὰ τινων ἀδυνάτων, τοὺς ὁποίους ὁμῶς θὰ τρέψωμεν εἰς φυγὴν, ἀφ' οὗ ἐτρέψαμεν καὶ τοὺς γενναίους. Καταδιώξωμεν αὐτοὺς μετὰ τῶν ἵππων, ὧς Μήδοι καὶ θέσωμεν πέρας εἰς τὴν νίκην.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'

Διδνωμένη εὐγένεια τοῦ Κύρου.

Ὁ Κύρος μετὰ ταῦτα διέταξε νὰ διαμοιράσῃσι τὰ πράγματα τὰ ἀνήκοντα τῷ Κυαξάρῃ καὶ νὰ τὰ φυλάξωσιν οἱ ἀφωσιωμένοι αὐτῷ· ἐξέφρασε δὲ εὐχαριστίας δι' ὅσα προσέφεραν αὐτῷ καὶ διέθεσε ταῦτα εἰς χρησιμοποίησιν τῶν χρηζόντων. Τότε εἰς μουσουργὸς παρέστη αὐτῷ καὶ εἶπε· πάνυ εὐχαρίστως ἤκουσα, ὦ Κύρε, ὅτι εἶσαι κάτοχος πολλῶν. Θὰ με νύχαρίστεις περισσότερον, ἐάν μοι προσέφέρῃς τι καὶ ἀπεφάσιζον νὰ συνεκστρατεύσω μετὰ σοῦ ἢ νὰ διαμείνω οἶκοι. Ὁ Κύρος ἀπαντήσας τῷ εἶπεν· εὐχαρίστως σοὶ προσφέρω καὶ σοὶ εἶμαι εὐγνώμων, διότι μοῦ ἐξήτησας, ἐπειδὴ ἔχω πᾶσαν διάθεσιν νὰ σᾶς εὐχαριστήσω. Ἐπειτα προσέκάλεσεν ὁ Κύρος τὸν Μήδιον Ἀράσπαν, μεθ' οὗ συνεχετιζέτο ἐκ παιδικῆς ἡλικίας καὶ πρὸς ὃν εἶχε δωρήσει τὴν Μηδικὴν στολὴν, ὅτε ἀνεχώρει ἐκ Μηδίας πρὸς τὸν πατέρα του εἰς Περσίαν καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν φυλακὴν τῆς γυναικὸς καὶ τῆς σκηνῆς· ἡ γυνὴ αὕτη ἦτο σύζυγος τοῦ Σουσίου Ἀδραδάσου, ὅστις δὲν παρευρέθη κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ἀσσυριακοῦ στρατοπέδου, διότι εἶχε μετὰδὴ παρὰ τῷ βασιλεῖ τῶν Βακτρίων διὰ νὰ προσεβύη παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων περὶ συμμαχίας, ἅτε φίλος τυγχάνων, τοῦτο τὴν γυναῖκα ὁ Κύρος ἐνεπιστεύθη ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Ἀράσπαν· ἐν ᾧ δὲ ὁ Κύρος τῷ ἔδιδε τὰς προσηκούσας ἐπὶ τούτῳ διαταγὰς, ὁ Ἀράσπας εἶπεν αὐτῷ· εἶδες, ὦ Κύρε, τὴν γυναῖκα τὴν διαπεπιστευμένην μοι; οὐχὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν. Ἐγὼ ὅμως εἶδον αὐτήν, ὅτε συνελάδομεν αὐτήν καὶ εἰσπαγάγομεν ἐν τῇ σκηνῇ· κατ' ἀρχὰς δὲν ἐδυνήθην νὰ διακρίνω, διότι συνεκάθητο μετὰ τῶν θεραπεινίδων καὶ εἶχε τὴν αὐτὴν

ἐνδυμασίαν· ὥς δὲ παρετήρησα μετὰ προσδοχῆς εὐθύς διέκρινα αὐτήν, διότι ἦτο ὡραιότερα καὶ ὑψηλοῦ ἀναστήματος· οὐδέποτε δὲ ἠτένιζε πρὸς ἡμᾶς, ἀλλ' ἡείποτε προσέδραπε πρὸς τὴν γῆν καὶ ἐκαλύπτετο ὑπὸ πέπλου· ὅτε δὲ διέταξα αὐτὴν νὰ σκωθῇ συναναστήθησαν ἅπασαι καὶ αὕτη διέφερε καὶ διὰ τὴν καλλονὴν καὶ διὰ τὴν εὐσηχημοσύνην καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν, καίπερ ἦτο ἐνδεδυμένη ἀπλᾶ· κρουνηδὸν δ' ἔρρεον τὰ δάκρυα αὐτῆς ἀπὸ τοῦ προσώπου μέχρι τῶν ποδῶν· ἡ θέα αὕτη μοὶ συνεκίνησεν ὥστε ὁ γεραίτερος εἶπεν αὐτῇ· Θάρρει ὦ γύναι· ἐμάθομεν ὅτι εἶχες καλὸν σύζυγον, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς εἰς τὸν ὅποιον θὰ δὲ ὀδηγήσωμεν δὲν εἶνε ὑποδεέστερος ἐκείνου κατὰ τε μορφήν, ψυχὴν καὶ δύναμιν· ὁ Κύρος εἶνε ἀξιολάτρευτος, καὶ ἡσύχασον· ἐκείνη ἡ γυνὴ ὥς ἤκουσε ταῦτα, διέρρηξε τὸν πέπλον αὐτῆς καὶ κατωδύρετο· σὺν αὐτῇ δὲ καὶ πᾶσαι αἰ θεραπαινίδες, τότε ἐβάνη τὸ πλεῖστον τοῦ προσώπου της, ὁ λαιμὸς καὶ αἱ χεῖρες· ἐγὼ δὲ καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐσηματίσαμεν ἰδέαν ὅτι οὐδέποτε ἐγεννήθη ἐν Ἀσίᾳ ὡραιότερα γυνή· πρὸς ταῦτα ἀπάντησεν ὁ Κύρος καὶ εἶπε· μετὰ τοὺς λόγους σου τούτους δὲν θὰ ἀποφασίσω νὰ τὴν ἰδῶ παντάπασιν, διότι φοβοῦμαι μήπως παραμελήσω τὰ σπουδαιότερα ἔργα διὰ μιάν τοιαύτην θέαν.

Διὰ τί, εἶπεν, ὁ νεανίσκος μετὰ γέλωτος· ἔχεις ἰδέαν, ὦ Κύρε, ὅτι ἡ καλλονὴ δύναται νὰ ἐπηρεάσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὥστε νὰ πράξῃ τι παρὰ τὴν θέλησιν; Οὐχὶ βέβαια. Διότι τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν διαθέσεων τοῦ ἀνθρώπου. Δὲν εἶνε ὥς τὸ πῦρ τὸ θερμαῖνον ἰσοδυναμῶς πάντα ἀνθρώπων· καὶ διὰ τοῦτο ὅ,τι σὺ θαυμάζεις, ἐγὼ περιφρονῶ καὶ ὅ,τι ἐγὼ θεωρῶ ὡς μέγα, ἄλλος ἀσήμεντον. Ἀφ' οὗ λοιπὸν δὲν εἶνε τοιαύτης φύσεως, διὰ τί δὲν ἀποφασίζεις νὰ θυσιάσῃς μιάν στιγμὴν, διὰ νὰ ἴδῃς καὶ σὺ τὸ ἐξαίσιον τοῦτο

κάλλος· Διότι γνωρίζω πόσων ἐπίτροπὸν κέκτῃται ἐπὶ τοῦ κατακτωμένου ὁ ἕρως· ἐγνώρισα ἀνθρώπους καὶ κλαίοντας καὶ ὀδυρμένους ἐπὶ ἀποτυχίᾳ τοῦ ποθομένου εἰς τοιαύτας περιπτώσεις, ἐν ᾗ ἴστανται ἀτάραχοι ἐπὶ πάσης ἄλλης περιπτώσεως. Παραδέχομαι ὅτι τοιοῦτόν τι συμβαίνει ἐπὶ τῶν μοχθηρῶν καὶ μικρῶν καὶ οὐχὶ ἐπὶ τῶν μεγάλων καὶ ἐπιφανῶν· οἱ τοιοῦτοι πάντα ἐπιθυμοῦσι, πάντων ἔρῶνται καὶ ὅμως διαμένονσι κύριοι τῶν παθῶν καὶ ὁρέξεων τῶν· παράδειγμα μικροῦ εἶμαι ἐγώ, ὅστις καίτοι εἶδον αὐτὴν καὶ ἐθαύμασα διὰ τὸ κάλλος, ἐν τούτοις παρίσταμαι ἐνώπιόν σου καὶ διαλέγομαι καὶ συζητῶ καὶ ἱππεύω καὶ ἐπὶ πᾶσι, δὲν ἐπιλανθάνομαι τῶν καθικόντων μου. Ναί· εἶπεν ὁ Κύρος, διότι δὲν παρέμεινας παρ' αὐτῇ ἐπὶ πολὺ, ἄλλως θὰ ἐγίνετο θυμὸς πάθους στυγεροῦ· καὶ τὰ ξύλα δὲν καίονταν ἀμέσως ὅμα ῥιψθῶσιν εἰς τὴν πυρὰν καὶ ὅμως μετὰ πάροδον ὀλίγου χρόνου βλέπει τις φλόγας λαμπτεράς, τὰς ὁποίας ἀδυνατεῖ καὶ ὑπέρφυσικὴ δύναμις νὰ περιστείλῃ. Μὴ φοβοῦ Κύρε, διότι θὰ παρατηρῶ αὐτὴν πάντοτε μετὰ προσοχῆς ἐμπρεπούσης εἰς ἄνδρα καὶ οὐχὶ εἰς μικρὰν καὶ ἀσθενῆ καρδίαν. Χαίρω ἐπὶ τούτοις εἶπεν ὁ Κύρος· ἐπιμελοῦ τῆς γυναικὸς ἐκείνης λοιπὸν ἀνθρωπίνως, διότι ἴσως ἐν κρισίμῳ τινὶ ὥρᾳ νὰ μοῦ χρησιμεύσῃ λίαν αὕτη.

Ὁ Ἀράσπας ἐπόμενος τῇ ἐντολῇ τοῦ κυρίου καὶ συμπαίστορος αὐτοῦ Κύρου περιέβαλλε τὴν αἰχμάλωτον καὶ ἐσέβετο αὐτὴν λίαν, ὥστε σεβαστὴν, εὐγνώμονα καὶ καλὴν ἐν πᾶσι· ἀπέναντι τῶν περιθάλψεων τούτων ἀπῆλθεν ἐλευθερίας, φιλοφρονήσεως· καὶ εἰλικρινοῦς ἀγάπης παρ' αὐτῆς· ὁ καλὸς ἐν δυστυχίᾳ τοῦ ἄλλου, δοκιμάζεται.

ΠΟΙΗΜΑ

ΑΔΕΛΦΙΚΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

ΥΨΙΣΤΗ ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ

(Μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ «Σοφοκλέους» ὑπὸ Α. Παγκαθῆ.)

Ἀντιγόνη.

*Ὁ ἀδελφεὺς Ἰσμήνης φίλην κεφαλῇ.
εἰξεύρεις τίνα τῶν Ὀιδίποδος κακῶν
ἐπὶ ζωῆς μας δὲν μᾶς ἐπεμψεν ὁ Ζεὺς;
Δὲν βλέπω ποῖαν ὀλίψιν, ποῖαν κάκωσιν,
ποῖαν αἰσχύνην, ποῖαν ἐξαχρεῖωσιν,
εἰς σὲ δὲν ἐδαψίλευσε καὶ εἰς ἐμέ.
Τί τοῦτο πάλιν, ὁ πανδήμως λέγεται
ὁ στρατηγὸς κηρύξας εἰς τὴν πόλιν μας;
Τὸ ἤξευρες; τὸ ἴκουσας; ἢ ἀγνοεῖς
πῶς ἀπειλοῦν τοὺς φίλους μας ἐχθρῶν κακὰ;

Ἰσμήνη.

Δὲν ἔχω φίλους, Ἀντιγόνη, νὰ μ' εἰποῦν
ἢ γλυκεῖς λόγους ἢ πικροὺς, ἀφ' ἧς στιγμῆς
τῶν δύο ἀδελφῶν μας ἐστερηθῆμεν
διὰ διπλῆς αὐτοχειρίας αὐθωρεῖ.

τὸν γίγνηται ὅταν εἴς ὁ ἄλλος πᾶσι (Αἰσχύνη)

Ἄφ' οὐ ἀπῆλθε τῶν Ἀργείων ὁ στρατός
τὴν νύκτα ταύτην, ἄλλο τι δὲν ἔμαθα
ἢ θλίψεως ἢ εὐτυχίας πρόξενον.

Ἀντιγόνη.

Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἔξω τῶν πυλῶν λοιπὸν
σ' ἐκάλεσα ὅπως τ' ἀκούσῃς μόνη σύ.

Ἰσμήνη.

Τί ὁμιλεῖς; χρησμοδοτῶν αἰνίγματα;

Ἀντιγόνη.

τῶν ἀδελφῶν μας δὲν ἐτίμησε τὸν μὲν
ὁ Κρέων θάψας, τὸν δ' ἀφήκεν ἀταφον;
τὸν μὲν Ἑτεοκλέα, λέγουσι κἀλῶς
καὶ κατὰ νόμον εἰς τὸ χῶμα παραδούς
ἐντίμως εἰς τοὺς κάτω τὸν προέπεμψεν·
ἀλλὰ τὸν Πολυνεῖκους ἀθλίον νεκρὸν
εἰς τοὺς πολίτας προκηρύξας λέγεται
οὐδεὶς νὰ μὴν τὸν θάψῃ ἢ τὸν λυπηθῇ,
ἀλλ' ἄκλαυστον, ἀλλ' ἀταφον, ἀλλὰ βροτὰν
γλυκεῖαν νὰ τὸν ῥίψωσ' εἰς τὰ ὄρνεα.

Ὁ καλὸς Κρέων, ταῦτα, λέγουν, διὰ σέ
καὶ δι' ἐμέ λέγω κ' ἐμὲ, ἐκήρυξε·
κ' ἔρχετ' ἔδω καὶ εἰς τοὺς μὴ γνωρίζοντάς
νὰ τὸ κηρύξῃ, καὶ οὐχὶ ὡς πάρεργον
τὸ πρῶγμα νὰ φροντίσῃ, καὶ τοὺς ἀπειθεῖς
μὲ φόνον ν' ἀπειλήσῃ δημοτέλεστον.
Αὐτὸ μὲν οὕτω. Σὺ δὲ δεῖξον εὐγενὴς
ἂν ἐγεννήθης, ἢ ἐξ εὐγενῶν κακὴ;

Ἰσμήνη.

Ἄν οὕτω ταῦτα, δυστυχῆς, εἰς τί ἐγώ
ἢ πειθόμεν' ἢ ἀπειθοῦσα ὦφελῶ;

Ἀντιγόνη.

Ἄν μετ' ἐμοῦ θά ἐνεργήσῃς, σκέψθητι.

Ἰσμήνη.

Τί μελετᾷς; πρὸς ποῖον τρέχεις κίνδυνον;

Ἀντιγόνη.

Ἡ χεὶρ σου στέργεις νὰ ἐγειρῇ τὸν νεκρὸν;

Ἰσμήνη.

Νὰ θάψῃς, θέλεις σὺ τὸν ἀποκηρύκτον;

Ἀντιγόνη.

Τὸν ἀδελφόν μου καὶ τὸν σὸν, ἀνίσως σὺ
δὲν θέλῃς· δὲν προδίδω κἀν ἐγὼ αὐτὸν.

Ἰσμήνη.

Ταλαίπωρε! Ὁ Κρέων τ' ἀπέτρεξε!

Ἀντιγόνη.

Αὐτὸς δὲν ἔχ' εἰς τὰ ἐμὰ νὰ ἐπεμῇ.

Ἰσμήνη.

Φεῦ! συλλογίσου, ἀδελφεῖ, πῶς ὁ πατὴρ
μισούμενος καὶ δυσκλεῆς ἀπώλετο,
ἐξ αὐτοφθῶρων ἐγκλημάτων μόνος του
τοὺς ὀφθαλμοὺς του ἐκκοπεῖς αὐτῇ χειρὶ.
Ἡ δὲ γυνὴ καὶ μήτηρ του, διπλοῦν δεινόν,
διὰ πλεκτῆς ἀγχόνης ἀπεβίωσε·
Τρίτον δ' οἱ δύο ἀδελφοὶ μας ἐν μιᾷ
ἡμέρᾳ αὐτοκτονοῦνται οἱ ταλαίπωροι,
εὐρόντες ὑπ' ἀλλήλων θάνατον κοινόν·
Ἡμεῖς δὲ μόν' ἐμείναμεν, καὶ σκέψθητι
τί μᾶς προσμένει, ἂν παραδίδωμεν
τοὺς νόμους τοῦ ἀθλίου ἢ τὸ μέρος του.

Ἐννόησον γυναῖκες ὅτι εἴμεθα,
καὶ πρὸς τοὺς ἄνδρας ἥκιστ' ἀξιόμαχοι,
κ' ὑπόχρεοι, τοῖς ἰσχυροῖς πειθόμεναι,
ν' ἀκούσωμεν καὶ ταῦτα κ' ἐπὶ χεῖρνα.
Συγχώρησιν τῶν ὑπὸ γῆν αἰτήσασα
ἐγώ, διότ' εἰς τὴν ἰσχύϊν ἐνέδωκα,
θὰ ὑπακούσῃς εἰς τοὺς ἰδρυόντας· φρονῶ
περιττὰς πὶ ἀρεῖς ἀντικρυῖν ἀπόνοιαν.

Ἀντιγόνη.

Δέν σε προτρέπω, οὐδ' ἂν θέλουσαν ς' ἰδῶ
θὰ σε προσλάβω εὐχαρίστως σύντροφον
ὥς θίλεις πρῶτον· θὰ τὸν θάψω πλὴν ἐγώ
ἐκεῖνον. Ν' ἀποθάνω θέλω δι' αὐτόν.
Θά με δεχθῇ ὥς φίλῃν φίλος ἀδελφός·
ὁσίως πανουργήσασαν. Ἡ τῶν ἐδῶ
φιλία βραχυτέρα τῆς τῶν ὑπὸ γῆν.
Ἐκεῖ θὰ κείμαι πάντα. Σὺ δ' ἂν προτιμῇς
ὅτι μὲν ἔχε τῶν θεῶν τὰ τίμια.

Ἰσμήνη.

ὦ! δὲν τα ἔχω ἄτιμα· πλὴν ν' ἀνηθῶ
δὲν δύναμαι τῶν πολιτῶν θέλῃσιν.

Ἀντιγόνη.

Σὺ προφασίζου ταῦτα· Τάφον πλὴν ἐγώ
νὰ σκάψω εἰς τὸν ἀδελφὸν πορεύομαι.

Ἰσμήνη.

ὦ! δυστυχής. ὦ πόσον τρέμω διὰ σέ!

Ἀντιγόνη.

Μὴ δι' ἐμὲ φοβῆσαι. Διὰ σέ λοιπόν.

Ἰσμήνη.

Καὶ εἰς οὐδένα μὴν εἰπῆς τί μελετᾷς,
ἐμφρόνως κρύψου. Θὰ τὸ κρύψω δὲ κ' ἐγώ.

Ἀντιγόνη.

Ποδῶς. Εἰπέ το· θὰ μοι γίνῃς μισθῇ,
ἂν σιωπήσῃς· κήρυξέ το πανταχοῦ.

Ἰσμήνη.

Θερμὴν καρδίαν ἔχει εἰς τὰ περιττά.

Ἀντιγόνη.

Ἄλλ' ὅσους πρέπει μάλιστα εὐχαριστῶ.

Ἰσμήνη.

Ἄν ἐπιτύχῃς. Ἄλλ' ἀδύνατα ζητεῖς.

Ἀντιγόνη.

Θὰ παύσω, ὅταν παύσω τοῦτο δύναμαι.

Ἰσμήνη.

Μηδ' ἐξ ἀρχῆς ἀπαίτει τ' ἀκατόρθωτα.

Ἀντιγόνη.

Ἄν ταῦτα λέγῃς, θὰ σε θεωρῶ ἐχθρὰν,
κ' ἐχθρὰν δικαίως ὁ νεκρός μας ἀδελφός.
Ἄλλ' ἄφες με, μὲ τὴν ἀνοσίαν μου
νὰ πάθω ὅ,τι πάθω· δὲν θὰ νὰ πεισθῶ
τὸν εὐγενῆ νὰ μὴν ἐκλέγω θάνατον.

Ἰσμήνη.

Ἀφ' οὗ τὸ θέλεις, ὅπαγε. Ἡ πρῶξις σου
ἄνους μὲν εἶνε, εὐγενῶς πλὴν φιλική. (ἀπέρχονται)

Χορός (ἡμίχ. α')

ὦ ἡλίου ἀκτίς, τὸ κάλλιστον φῶς τὸ ποτὲ φάνεν Στρ. δ.
Εἰς ἐπτάφυλον Θῆσαν πρῖν,

ἡμέρας βλέμμα, ὃ φωταυγές, χροσσοῦν ἀνοιχθὲν
 εἰς τῆς Δίρκης εἶχε· τὸ ρεῦμα λάμπει,
 ὅποτε μ' ὄξυν χαλινὸν (τακ' ἔχ' αὐτὸν αἶμα' αὐτοῦ).
 τὸν ἐξ Ἄργους λευκάσπιδα
 μέγαν στόλον εἰς ῥαγδαίαν φυγὴν
 κατπανάκασας πρῶτον,
 ὃν ἦγειρεν, ὥς ῥιφθ' ἐφ' ἡμᾶς
 Πολυνείκιος ἔρις· ὥς δ' ἀετὸς
 κλαγγάζων ὄξυ,
 καὶ λευκὸν ὥς χιόνα στείνων πτερόν,
 ὑπερέπτη τὴν γῆν αὐτὴν, πεποιθὸς
 καὶ εἰς ὄπλα πολλὰ,
 κ' εἰς κράνη βαρέα μ' ἱπποῦρεις.

(Ημυχ. α').

Ἀντιστροφή α'.

Στάς δ' ἐπάνω τῶν οἰκῶν, φοναῖς λόγχαις τε ἀπειλῶν
 τὸ ἐπτάπυλον στόμ' αὐτὸς,
 ἀπῆλθ' ἔτι πρὶν κορσεθῆ εἰς τὸ αἶμα ἡμῶν
 τὸ τραχύτατον ῥάμφος, τοὺς πύργους πάντας
 πρὶν Ἡφαίστου τεφρώσῃ δαυλός.
 Τόσος ἦρθ' εἰς ὕψη φρικτὸς
 Ἄρεω, βρόντος, κ' ἔπτηξ' εὐθύς
 ὁ ἀντίπαλος δράκων.
 Μισεῖ ὁ Ζεὺς ἀκράτων γλωσσῶν
 τὸν μέγαν λαὸν κόμπων· καὶ τοὺς ἰδὼν
 φερομένους εἰς πολὺ ρεῦμα στρατοῦ,
 κ' εἰς χροσσοῦν κομπάζοντες ὅπλου κλαγγὴν,
 ἐσφενδόνισε πῦρ παλμὸν κατ' αὐτοῦ,
 ὅτι εἶχεν ἀρθῆ
 ἐκ τῶν ἄκρων νὰ δρέξῃ τὴν νίκην.

(Ημυχ. α' καὶ β'. Μονοφωνία στροφή β').

Ἐπεσε δὲ εἰς τὴν στένουσαν γῆν, πυρφόρος
 ἀνθρακωθεὶς, ὅτ' ἐν μέθρ' ἑορᾶς λυσσώδους
 ὁρμῶν, ἐπνει σφοδραῖς ἐχθίστων ἀνέμων ῥιπαῖς,
 Ἦσαν δὲ τ' ἄλλα μὲν
 ἄλλως, ἀλλὰ τοῦτοις ῥοπῇ ἄλλην παρέχ' ἵλεως Ἄρης,
 μέγας ἐν μάχαις.

Λογαοδικόν.

Ὅτ' εἰς πύλας ἑπτὰ οἱ ἑπτὰ λοχαγοί,
 ἴσοι στάντες πρὸς ἴσους τὰ πάγκαλκ' αὐτῶν
 ὅπλ' ἀφῆκαν χαμαὶ τῷ Τροπαίῳ Διί,
 πλὴν τῶν δύο ἀθλίων, οὓς εἰς μὲν πατὴρ
 μία δ' ἔτεκε μήτηρ· οἱ δ' ὁμῶς διπλᾶς
 ἀντιτείνοντες λόγχας, κατὰ τῶν αἰχμῶν
 κοινῇ ἐτυχον μοίρας θανάτου.

(Ημυχ. α' καὶ β' ἰδίως)

Πλὴν ἡ Φαιδρὰ μεγαλῶνυμος ἦλθε Νίκη.

(Ἀντιστ. β')

δοῦσα χαρὰν εἰς τὰς πολυαρμάτους Θῆδας.
 Δι' ὃ ἦδ' εἰς τὴν λήθην δῶμεν τὰς μάχας αὐτάς,
 παννυχίους χοροῖς.
 Τοὺς θεοὺς ναοὺς περιτόντες, τὰς Θῆδας δ' ἄς κλονίζῃ
 Βάκχος ὁ ἄρχων.
 Ἀλλ' ὁ Κρέων χωρεῖ, Μενεκῶς υἱὸς
 (ὁ Κοροφαῖος ἢ ὁ Ἡγεμὼν)

Λογαοδικόν.

νεοκῆρυκτος ταύτης τῆς γῆς βασιλεὺς
 κατ' ἀπόφασιν νέας βουλῆς τῶν θεῶν.

(Ημίχορος α' και β')

(Λογασιδίκων)

Ὁ δὲ νοῦς του εἰς σκέψεις τινὰς νουσταλεῖ
διὰ τοῦτο τὴν σύγκλητον ταύτην ἐδῶ
τῶν γερόντων καλεῖ
ἐκ κοινοῦ προκηρύγματα πέμψας.

Κρέων (ἔρχεται μετ' ἑπαδῶν)

Τὴν πόλιν ἄνδρες, οἱ θεοὶ χειμάσαντες
εἰς μέγαν σάλον πάλιν τὴν ἡνθρώπων,
ἐγὼ δὲ πανταχόθεν σὰς ἐκάλεσα
ἀγγέλους πέμψας, ὅτι εἶδα πάντοτε
τὸ πρὸς τὸν θρόνον τοῦ Λαίου ἀέρας σας.
Ὅταν τὴν πόλιν ὁ Οἰδίπους ἔδωκε
κ' ἔπειτ' ἀπωλέσθην, ἐτηρήσατε
πρὸς τοὺς υἱοὺς του σταθερὸν τὸ φρόνημα.
Ἄψ' οὐ δὲ τόρα διπλῇ μοίρ' αὐθημερόν
κ' ἐκείνους ἐξωλόθρευσε, πληγώσαντας
καὶ πληγωθέντες εἰς αὐτόχειρ μίσημα,
ἐγὼ τὰ κράτη ἔχω καὶ τοὺς θρόνους των,
κατ' ἀγχιστεῖαν γένους τὴν πρὸς τοὺς νεκρούς.
Ἀδύνατον μᾶς εἶνε νὰ γνωρίσωμεν
ἀνδρὸς ψυχὴν καὶ φρόνημα πρὶν ἢ φανῇ
τοὺς νόμους ἐφαρμοζών καὶ ἀρχὴν ἀσκῶν.
Τὸ κατ' ἐμὲ, ἂν κυβερνήτης πόλεως
δὲν ἐπιμέν' εἰς τὰς ἀρίστας τῶν βουλῶν,
ἀλλ' ὑπὸ φόβου κλείει χεῖρ ἄφωνα
καὶ νῦν καὶ πάσαι τὸν κηρύττω κάκιστον.
καὶ ἂν τις φίλον ἔχῃ, τῆς πατρίδος του
ἀνώτερον, ἐκείνον οὐδὲ λέγω κἂν.
Ἐγὼ δὲ, ὥς τ' ἀκούσῃ ὁ παντόπτης Ζεὺς,
οὐδὲ τὴν βλάβην πρὸς τὴν πόλιν ἔρπουσαν

ἀντὶ τῆς σωτηρίας βλέπων διωπῶ,
ἀλλὰ καὶ οὔτε τῆς πατρίδος μου ἐχθρόν
λαμβάνω φίλον, τοῦτο μάλιστα νοῶν,
ὅτι αὐτὴ μᾶς σφίξει ὅτι ἐπ' αὐτῆς
ὀρθοπλοούσης, τὰς φιλίας πλέκομεν.
Τοιοῦτοις νόμοις τὴν πατρίδα ὤλεσθ'
καὶ τοῦτοις ἤδη συνωδᾷ ἐκήρυξα
περὶ τῶν παίδων τοῦ Οἰδίου προειπών,
τὸν μὲν Ἑτερκλέα, ὅστις προμαχὼν
τῆς πόλεως, καὶ ἀριστεύσας ἐπεσε,
νὰ θάψωσι, τὰ νόμιμα τελέσαντες,
ὅσα λαμβάνουν τῶν νεκρῶν οἱ ἀριστοί·
τὸν Πολυνεῖκον δ' ὅστις τὴν πατρίδα γῆν
καὶ τοὺς θεοὺς τοὺς ἐγχωρίους ἠθέλην,
ὁ ἐκ τῆς ξένης κατελθὼν αὐτὸς φυγὰς,
εἰς πῦρ νὰ παραδῶσθ' κ' εἰς τὰ αἵματα
ὑμῶν νὰ ἐντυφῇσθ', δούλους ἄγων σὰς,
ἐκείνον προεκκήρυξα οὐδεὶς ἐδῶ
νὰ μὴν ἢ κλαύσ' ἢ παραδῶσ' εἰς τὴν ταφὴν·
νὰ τὸν ἀφήσουν ἀταφον καὶ ὄρνεα
καὶ κύνες νὰ σπαράξωσι τὸ σῶμά του.
Τοιοῦτον ἔχω φρόνημα· εἰς τοὺς κακοὺς
δὲν ἀποδίδω τῶν δικαίων τὰς τιμὰς.
Ἄλλα ὅστις εὖνους εἰς τὴν πόλιν ὑπ' ἐμοῦ
τιμᾶται ζῶν ὁμοίως καὶ ἀποθανών.

Χορός (Ηγεμόν)

Ταῦτα σ' ἀρέσκουν Κρέων, Μενεκῶς παῖ,
περὶ τε φίλων καὶ ἐχθρῶν τῆς πόλεως.
Νὰ θέσῃς οἷους θέλεις νόμους δύνασαι
περὶ τῶν δῶν ζῶσιν ἢ ἀπέθανον.

Κρέων

Ἀπέλθετε τῶν κρυχθέντων φύλακες.

(Χορὸς Ἡγεμῶν).

Εἰς νεωτέρους δὸς τὴν ἐπιμέλειαν.

Κρέων.

Εἰς φρουρὰν ἄλλοι τοῦ νεκροῦ ἐτέθησαν.

(Χορὸς Ἡγεμῶν).

Τί λοιπὸν ἄλλο διατάττεις εἰς ἡμᾶς ;

Κρέων.

Νὰ ἐφορᾶτε, μὴ τις ἀπιστος φανῇ.

(Χορὸς Ἡγεμῶν).

Τίς μωρὸς τόσον ν' ἀγαπᾷ τὸν θάνατον ;

Κρέων.

Τοιοῦτος ἔσται ὁ μισθὸς του. Ἄλλ' ἐλπίς πολλᾶκις κέρδους φερ' εἰς ὄλεθρον πολλούς.

Φύλαξ (ἐρχόμενος).

Ἐρχομαι δράμων, βασιλεῦ, καὶ ἐφθάσα πτερῶν τὸν πόδα καὶ πνοῇς στερούμενος.

Πολλὰς δὲ εἶχον ταλαντεύσεις δισταγμῶν, νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω λογιζόμενος, καὶ ἡ ψυχὴ πολλὰ τοιαῦτα μ' ἔλεγε·

— Τί τρέχεις, τάλας, εἰς τὴν καταδίκην σου ;

Πῶς, πάλιν μένεις δυστυχῇ ; ὁ Κρέων δ' ἂν παρ' ἄλλου μάθῃ ταῦτα, τίς ἡ τύχη σου ; —

Ταῦτ' ἀνεκύκλουν, καὶ βραδέως ἐσπευδον.

Οὕτως ὁδὸς βραχεῖα γίνεται μακρά.

Νὰ ἐλθω τέλος ἀπεφάσισα πρὸς σέ,

νὰ τὰ εἰπῶ, ἐὰν καὶ μὴ εὐάρεστα·

διότ' εἰς τὴν ἐλπίδα ἦλθον πεποιθὼς οὐδὲν νὰ πάθω πλὴν τοῦ πεπωμένον μοι.

Κρέων.

Ἄλλὰ τί εἶνε καὶ τοσοῦτον ὄθυμεις ;

Φύλαξ.

Νὰ σ' εἰπῶ πρῶτον δι' ἐμέ· οὐδ' ἐπραξα τὸ πρῶγμα, οὐδ' ἡξέω γις τὸ ἐπραξεν, οὐδ' εἰς κακὸν νὰ πέσω εἶνε δίκαιον.

Κρέων.

Πολὺ διστάζεις, φέρεις γύρω πολλαχῶς τὸ πρῶγμα. Νέον φαίνεται τι θὰ εἰπῇς.

Φύλαξ.

Δεῖναι εἰδήσεις δισταγμῶν ἐμπνέουσι.

Κρέων.

Θὰ εἰπῇς τώρα, νὰ πηγαίνῃς ἀπ' ἐδῶ ;

Φύλαξ.

Ἴδου σοὶ λέγω. Ἦλθέ τις καὶ τὸν νεκρὸν ἐνταφιάσας εἰς τὸ σῶμά του ξηρὰν ἔχυσε σκόνιν, κ' ἔσπειρε τὰ ὅσια.

Κρέων.

Τί λέγεις, ταῦτα τίς ἀνὴρ ἐτόλμησε ;

Φύλαξ.

Τὸ ἀγνοῶ. Ἰχνος ἐκεῖ δὲν φαίνεται σκαπάνης ἢ δικέλλης κτύπημα. Ἡ γῆ τραχεῖα εἶνε χέρσος· οὐδ' ὑπὸ τροχῶν καθημαξεύσθη· ὁ δ' ἐργάτης ἀγνωστός· ὅταν τὸ πρῶγμα ὁ φρουρὸς μᾶς εἰδείεν ὁ πρῶτος, θαῦμα μᾶς ἐφάνη ἀπορον·

ὁ μὲν νεκρὸς ἐτάφη, ἀλλ' οὐχὶ ταφείς
τῷ ἐπεπάσθην κόνις, ὡς πρὸς ἄγνισιν·
κυνὸς δὲ ἢ θηρίου ἴχθους οὐδαμοῦ
ἐλθόντος ἢ σπαράξαντος ἐφαίνοτο.
Κακοὺς δὲ λόγους κατ' ἀλλήλων ἡγειρον
ψύλας ἐλέγχων ψύλακα, καὶ εἰς πληγὰς
θὰ ἐφθανον, οὐδέ τις τοὺς ἐκώλυε.
Καθεὶς μὲν εἶνε ὑποπτος τῆς πράξεως
φανερὸς δ' οὐτις. Πάντας κρύπτ' ἢ ἀγνοία.
Εἰς ψλόγας νὰ ῥιψθῶμεν ἔτοιμ' εἴμεθα,
καὶ ἀνθρακας νὰ λάβωμεν κ' εἰς τοὺς Θεοὺς
νὰ ὀρκισθῶμεν, ὅτι οὐδ' ἐπράξαμεν
τὸ ἔργον, οὐδ' ἡξεύρομεν τὸν πράξαντα.
Τέλος δὲ ἀψ' οὐ ζητοῦντες ἀπηλπίσθημεν,
εἰς ἡμῶν λέγει κ' οἱ λοιποὶ ἐκλίναντες
τὴν κεφαλὴν ἐντρόχως, οὐδὲ εἶχομεν
τίν' ἀντειπῶμεν, ἢ τι πράττοντες, καλῶς
νὰ πράξωμεν. Μᾶς εἶπε ν' ἀναφέρωμεν
πρὸς σὲ τὸ ἔργον, καὶ νὰ μὴ τὸ κρύψωμεν.
Αὐτὸ ἐνίκα, καὶ ἐγὼ ὁ ἀδελός
κλῆρουμαι τοῦτο ν' ἀπολαύσω τὸ καλόν.
Ἔρχομαι δ' ἄκων προφανῶς πρὸς ἄκοντας,
διότι κακῶν ἀγγελον τίς ἀγαπᾷ;

Χορός.

Ὡ ἀναξ μήπως εἶνε ἄρα ἐκ Θεοῦ;
τὸ ἔργον τοῦτο μ' ἔρχεται διάνοια.

Κοῖων.

Παῦσαι, πρὶν λέγων μὲ ἰδῆς ὀργῆς μεστόν,
πρὶν ἐλεγχοῦν καὶ γέρον καὶ ἀνόντος.

Ἄτοπα λέγεις, λέγων ὅτι οἱ Θεοὶ
περὶ ἐκείνου τοῦ νεκροῦ φροντίζουσι.
Καὶ σεῖς; ὡς εὐεργέτην ἐκτιμῶντές τον
τὸν θάψαν, τοὺς περιστύλους των ναοὺς
ἐλθόντα νὰ ἐμπήσῃ τ' ἀναθήματα,
τὴν γῆν των ν' ἀνατρέψῃ καὶ τοὺς νόμους των;
Ἦ τοὺς κακοὺς τιμῶντας βλέπεις τοὺς Θεοὺς;
Δὲν εἰν' αὐτό· ἀλλὰ βαρέως φέροντες
τὰ προσταχθέντα, μὲ κατηγοροῦν τινές,
τὴν κεφαλὴν των κρυφασείοντες, οὐδὲ
εἰς τὸν ζυγὸν τὸν δίκαιόν μου στέργουσι.
Καλῶς ἡξεύρω μισθωθέντες ὑπ' αὐτῶν
οἱ ψύλακες πῶς ταῦτα παρννόμουν.
Εἰς τοὺς ἀνθρώπους ὡς ὁ ἄργυρος κακὸν
οὐδὲν βλαστάνει, τοῦτο φρούρια πορβεῖ,
τῶν ἀνδρῶν οἶκους τοῦτο ἐξανίστησιν,
τοῦτο διδάσκει καὶ ἐκτρέπει τῶν βροτῶν
τὰς χρηστὰς φρένας πρὸς αἰσχροὺς διαγωγὰς
τὴν πανουργίαν εἰς τὴν γῆν εἰσάγει,
καὶ πρὸς πᾶν ἔργον εἰδείξε δυσέβριαν.
Ἄλλ' ὅσοι ταῦτα μισθαρνοῦντες ἐπραξαν,
εἰς ἑαυτοὺς ποινὴν προπαρεσκεύασαν.
Καὶ ἂν πιστεύης πῶς τὸν Δία σέδομαι
σοὶ λέγω τοῦτο καὶ μεθ' ὄρκου τὸ κυρῶ.
Ἀνίσως ταύτης τῆς ταφῆς τὸν αὐτοεργόν
δὲν εὗρητε κ' ἐμπρός μου δὲν τὸν φέρετε,
δὲν θὰ κωλύσῃ οὐδ' ὁ Ἄδης κρεμαστὴ
ζῶντες τὴν ὕδριν νὰ μ' ὁμολογήσῃτε,
καὶ πόθεν νὰ ἀρπάξετε νὰ μάθετε
ὅτι πᾶν κέρδος πάντοτε δὲν ὠφελεῖ,
(Ξενοφώντειος Κύρου παιδεία).

ὅτι αἰσχραὶ ἀπολῶναι κι' ἀθέμιτοι
περισσότερους βλάπτουσιν ἢ ὥφζουσι.

Φύλαξ.

Μ' ἀφήνης νὰ λαλήσω ἢ νὰ ἀποδυθῶ ;

Κρέων.

Μὲ ὅσα εἶπες ἱκανῶς μ' ἐδάρινας.

Φύλαξ.

Τὰ ὧτά σου ἢ τὴν ψυχὴν ἐλύπησα ;

Κρέων.

Τί ἐξετάξεις πόθεν εἶν' ἡ λύπη μου ;

Φύλαξ.

Λυπῶ τὰ ὧτα, ὃ δὲ πράξας τὴν ψυχὴν.

Κρέων.

Τί ἐξετάξεις πόθεν εἶν' ἡ λύπη μου ;

Φύλαξ.

Λυπῶ τὰ ὧτα, ὃ δὲ πράξας τὴν ψυχὴν.

Κρέων.

Οὐαί ! πῶς λέγεις πράγματα πασίγνωστα.

Φύλαξ.

Ἀλλὰ δὲν εἴμ' ἐγὼ ὅστις τὸ ἐπραξα.

Κρέων.

Σὺ, τὴν ψυχὴν σου δι' ἀργύριον προδοῦς.

Φύλαξ.

Φεῦ !

Ἄν καὶ ψευδὴς δεινὴ εἶν' ἡ ὑπόνοια.

Κρέων.

Σὺ ὑπονοίας προσποιῶ. Τοὺς πράξαντας

ἂν ὁμῶς δὲν μ' ἀγγείλῃτε, θὰ μάθετε

τὰ κακὰ κέρδη λύπας ὅτι φέρουσι. (Ἐξέρχεται)

Φύλαξ.

Εἴθ' εὗρεθῶσιν ! Εἴτε τοὺς συλλάδης δὲ

ἢ δὲν συλλάδης καὶ τὸ φέρ' ἡ τύχη των,

ἐμὲ δὲν ἔχεις πλέον νὰ μ' ἰδῇς ἐδῶ

καὶ παρ' ἐλπίδα, προσδοκίαν μου

σφθεῖς καὶ τόγα, τοὺς Θεοὺς εὐχαριστῶ. (Ἀναχωρεῖ)

Χορὸς (Ἡμίχορος α').

Εἰσὶ μεγάλα πολλὰ,

Στρ. α'.

ἀλλὰ τεῦ ἀνθρώπου μείζον οὐδέν·

ὅς κ' ἐν νότου χερσὶν λευκάς

σχίζει θαλασσῶν ὁδοὺς,

τ' ἀφρώδῃ μέγα στέναχον—

τὰ κύματα περῶν,

καὶ τὴν μεγίστην τῶν θεῶν γῆν,

τὴν ἀκατάστροφον γῆν τὴν ἀκάματον

καταπονεῖ δι' ἀρότρων ἃ στρέφουσ' εἰς

ἔτος ἐξ ἔτους ἱππιοὶ πῶλοι.

(Ἡμίχορος β').

(Ἀντιστρ. α').

Καὶ κουφονόων θοὴν

ὀρνίθων φέρει περιβαλὼν

καὶ ἀγρίων θηρίων, καὶ

ποντοδίων πλωτὰς φυλάς

εἰς σπεῖρας δικτυοκλώστους

ὃ πάνσοφος ἀνὴρ.

Νικᾷ δ' ἐντέχνως τὰ ἐν νάπαις

ἐρημοπλάνητ' ἀγροίμια, κ' ἔκαμψε

τὸν λαοαυχένα ἵππον, τὸν ἀδμιτον
ταῦρον ἐν ζυγῷ διλόφῳ.

(Ἠμίχρος α').

Καὶ τὸν λόγον καὶ ὕψος φρενὸς,
καὶ δεινότατα εὖρε θεσμῶν
τῇ πόλει, καὶ πάγων κ' ὑπαίθρων βροχῶν
πῶς νᾶ φεύγῃ τὰ βέλπ. Παντοῦ
φθάνει, οὔτε ποτ' αὐτὸν
ἐν ἀπόρῳ, τὸ μέλλον εὐρίσκει. Μόνον δὲ φυγῇ
ἐξ ἤδου δὲν τῷ ἐδόθη. Ἀλλὰ
τῶν δυσδιάτων νόσων νικᾷ κινδύνους

(Ἠμίχρος α' καὶ β').

Μηχανώμενος τέχνας αὐτὸς
ὑπὲρ πᾶσαν ἐλπίδα σοφίας,
νῦν ῥέπ' εἰς καλὸν καὶ εἰς κακόν.
Εἴν' ὁ πατρώους νόμους τιμῶν
κ' ἐνόρκους δίκας θεῶν, δῆμον σωτήρ.

*Απολις δ' ὅστις ἐμπλεως τόλμης, πράττει τὸ μὴ καλόν.
Οὐδ' ὁμόφρων οὗτός ἐστιν, οὐδ' ὁ-
μόροφος ἐμοί, ταῦτα πράττων.

(Ἠμίχρος α' καὶ β' μονοφωνία.)

Λογαστικόν.

Ἦ θαῦμα! Θεοθεν εικάζω φανέν
αὐτό, νὰ διστάζω πῶς ἔτ' ἡμιπορῶ
ὅτ' εἶν' ἡ νέα Ἀντιγόνη αὐτή;

Ἦ παῖ δυστυχῇ

δυστήνου πατρός τοῦ Οἰδίπου, πρὸς τί;
σὲ σύρουσ'; εἰς νόμον ἐφάνης τινὰ
ὑπὸ τοῦ βασιλέως ταχθέντ' ἀπειθής
ἢ καὶ ἀφρων τι πράττουσα σ' εὖρον;

Φύλαξ (Ἐπανέρχεται Μεγαλοφώνως).

Ἴδου ἐκείνη, ἡ τὸ ἔργον πράξασα
Ποῦ εἶν' ὁ Κρέων; θάπτουσαν τὴν εὐρομεν.

Χορός.

Ἰού, ἐγκαίρως ἐκ τῶν οἰκῶν ἐρχεται.

Κρέων.

Τί εἶνε; τί ἡ τύχη ἔφερε καλόν;

Φύλαξ.

*Αναξ, ποτὲ κανεὶς νὰ μὴν ὀρκίζεται!
διότι γνῶμην ψευδεὶ γνῶμην. Ἐλεγον
κ' ἐγὼ πῶς δὲν ὁ' ἀργήσω νὰ φανῶ ἐδῶ
ὅπότ' αἱ ἀπειλαὶ μου μ' ἐκεραύνωσαν.
Ἀλλ' αἰφνιδία καὶ ἀνέλπιστος χαρὰ
εἶν' ὑπερτέρᾳ πάσης ἄλλης ἡδονῆς.
Οὕτω λοιπὸν καίτοι ὁμῶσας, ἐρχομαι
τὴν κόρην φέρων, ἣν τὸν τάφον εὐρομεν
διακοσμοῦσαν. Κλῆρον δὲν ἐρύψαμεν
ἀλλ' εἶν' ἐμὸν καὶ οὐχὶ ἄλλου ἐρμαιον.
Σὺ δ' ἀναξ, τόρα λάβε τὴν καὶ ἐξέτασε
καὶ κρίνε τὴν ὡς θέλεις. Δίκαιον δ' ἐγὼ
νὰ φύγω τούτων τῶν κακῶν ἐλευθερός,

Κρέων.

Καὶ πῶς τὴν φέρεις ταύτην; ποῦ τὴν ἔλαδες;

Φύλαξ.

Αὕτη τὸν ἄνδρα ἔθαπτε, καὶ μάθε πῶς.

Κρέων.

Καὶ τὸ ἡξέυρεις, καὶ μοι λέγεις ἀληθῆ;

Φύλαξ.

Τὴν εἶδα ὅτι τὸν νεκρὸν ἐκίδευσεν
ὃν σὺ ἀπείπας. Λέγω δὴλα καὶ σαφῆς;

Κρέων.

Καὶ πῶς τὴν εἶδες; τότε τὴν συνέλαδες;

Φύλαξ.

Ἴδού τὸ πρᾶγμα· ὅταν ἐπανήλθομεν
ἀπειληθέντες δεινὰ τόσα παρὰ σοῦ,
τὴν κόνιν ἀπεσύραμεν γυμνῶσαντες
τὸ νεκρὸν σῶμα τὸ ὑποσπόμενον,
κ' εἰς λόφον ἐκαθήμεθ', ἀποφεύγοντες
τὸν ἄνομον, καὶ τὴν ὁσμὴν ἦν ἔφερεν.
Ἄνθρωπος δὲ ἄνδρα λοιδορῶν διήγειρεν,
ἂν πρὸς τὸν κόπον τῆς ὀκνῶν ἐφαίνετο.
Ἦσαν δὲ ταῦτα, ὥς εἰς μέσον οὐρανὸν
λαμπρὸς ἀνέβη τοῦ ἡλίου ὁ τροχός,
καὶ ἐφλέγεν ὁ καύσων. Αἰθῆρης εἰς τὴν γῆν
τυφῶν ἐνσκήψας ἐπουράνιον κακόν,
πληροῖ τὰ πέριξ, καὶ συστρέφον ἀνασπᾶ
τὴν κόμην τοῦ πεδίου ὃ δ' εὐρύς αἰθήρη
ἐμαύρισε κ' ἐκλείδαμεν τοὺς ὀφθαλμούς.
Ἄψ' οὐ δ' ἡ θεία νόστος τέλος ἔπασθεν
ἐφάν' ἡ κόρη καὶ ὠδύρετο πικρῶς,
μ' ὀξεῖαν ὄρνιθος φωνήν, ἥ τις κενήν,
νύκτωρ εὖρε κι' ὀρφανὴν τὴν φωλεάν.
Γυμνὸν ὁμοίως αὐτ' ἰδοῦσα τὸν νεκρὸν,
κοπετὸν ἦρε καὶ κατὰρας φοβεράς
ἐξέπεμπε κατὰ τοῦ ταῦτα πρόξαντος.
Ξηρὰν δὲ κόνιν φέρει εἰς τὰς χεῖράς της

κ' ἐκ σφυρηλάτου προχοῖδος μὲ συχνὰς
χοὰς τρισπόνδους ἐπιστέλλει τὸν νεκρὸν.
Κ' ἡμεῖς ἰδόντες, ἤλθομεν, κ' εὐθύς αὐτὴν
ἐλάβομεν ἀλλ' ἦτο ἀκατάπληκτος
κ' ἠλέγχομεν τὰς πρὶν καὶ τότε πράξεις της,
χωρὶς ἐκείνην σὺδεμίαν ν' ἀρνηθῇ.
Γλυκὺ δὲ τοῦτο μ' εἶνε καὶ πικρὸν ὁμοῦ,
ἐγὼ μὲν ὅτι τὰ κακὰ διέφυγα,
γλυκύτατον· πῶς φίλους φέρω δ' εἰς κακόν,
πικρὸν ἐκείνο. Πλὴν τῆς σωτηρίας μου,
τὸ κατ' ἐμὲ, εἰν' ὅλα ταῦτα δευτέρα.

Κρέων.

Σὲ λέγω, σὲ τὴν κλίνουσαν τὴν κεφαλὴν,
ὁμολογεῖς ἢ λέγεις δὲν τὰ ἐπραξες;

Ἀντιγόνη.

Τὰ ἐπραξα, οὐδὲ τ' ἀρνούμαι παντελῶς.

Κρέων (πρὸς τὸν φύλακα).

Σὺ μὲν ν' ἀπέλθῃς ὅπου θέλεις ἡμπορεῖς,
ἐξω βαρείας ἐνοχῆς, κ' ἐλευθερός.

(Πρὸς τὴν Ἀντιγόνην).

Σὺ δὲ εἰπέ, ἀλλ' ὅχι εἰς μῆκος σύντομα
ἐγνώριζες τὸ κρηρυχθὲν ἐπίταγμα;

Ἀντιγόνη.

Πῶς ὅχι; τὸ ἐγνώριζον· ἦτο σαφές.

Κρέων.

Κ' ἐτόλμῃσας νὰ παραβῇς τοὺς νόμους μου;

Ἀντιγόνη.

Δὲν εἶν' ὁ Ζεὺς ὅστις αὐτὰ ἐκήρυξεν,
οὐδὲ ἡ Δίκη ἡ τῶν θεῶν σύνοικος

τοὺς νόμους τούτους τοῖς ἀνθρώποις ὥρισαν,
οὐδ' ὅτ' ἰσχύουν τὰ προστάγματα σου,
ἐφρόνουν τόσον, ὥστ' ἀγράφτους κ' ἀσφαλεῖς
τῶν θεῶν νόμους ν' ἀκυρώσης ὁ θνητός.
Δὲν ζῶσι χθές καὶ τώρα ἀλλ' αἰετοῦ
αὐτοί, κ' οὐδεὶς εἶδε πότ' ἐτέθησαν.
Αὐτοὺς δὲν θέλω παραδᾶσ' ἀπὸ δειλὸν
ἀνθρώπων φόβον, νὰ προσκρούσω τοῖς θεοῖς.
Πῶς θ' ἀποθάνω μὴ δὲν ἤξευρον, καὶ ἂν
οὐ δὲν τὸ προεκήρυττες, πρὸ τοῦ καιροῦ
ἂν ἀποθνήσκω, κέρδος μου τὸ θεωρῶ.
Ὅστις εἰς θλίψεις ὡς ἐγὼ κ' εἰς συμφορὰς
ζῇ, πῶς τὸν τάφον κέρδος δὲν λογίζεται ;
Ἢ καταδίκη δι' ἐμὲ τοῦλάχιστον,
δὲν εἶνε λύπη. Τῆς μητρὸς μου δ' ἄθαρπτον
ἀνίσως εἶχ' ἀφήσει τὸν νεκρὸν υἱόν,
ἐκεῖνο θὰ μ' ἐλύπει· ὅχ' ἡ τύχη μου.
Ἄν δὲ μωραὶ αἱ πράξεις μου σοὶ φαίνονται,
σχεδὸν μωρὸς εἶν' ὅστις τὰς φρονεῖ μωρὰς.

Χοροί.

Πατρός ὦμοῦ ὦμόν ἢ κόρη βλέμμα
οὐδὲ ἤξευρε νὰ ὑπεῖκ' εἰς τὰ κακά.

Κρέων (πρὸς τὸν χορόν).

Ἄλλ' ἤξευρε πῶς τὰ σκληρὰ φρονήματα,
αὐτὰ πρὸ πάντων πίπτουσι. Τὸν δίδηρον,
εἰ καὶ σκληρὸς, ἀλλ' εἰς τὸ πῦρ τικόμενον,
θραυσθέντα καὶ ραγέντα βλέπεις νὰ σχισθῇ
μικρὸς ἤξεύρω χαλινὸς ὅτι δαμᾷ
τὸν ἵππον τὸν γοργότερον. Ἀνοίκειος
ἢ ὑψηλοφροσύν' εἰς τοὺς δουλεύοντας.

Αὐτὴ μὲν τότε νὰ ὑβρίξῃ ἤξευρε
τοὺς προκειμένους νόμους παραβαίνουσα.
Δευτέρα δ' ὕβρις, ταῦτα ἀφ' οὗ ἐπραξε,
νὰ ἐγκαυχᾶται, πράξασα καὶ νὰ γελᾷ.
Αὐτὴ θὰ ἦνε δὲν θὰ ἦμ' ἐγὼ ἀνὴρ
ἀνίσως ἀφήσω ταῦτα ἀτιμώρητα.
Ἀδελφῆς κόρην καὶ συγγενέστεραν μοι
ὁ Ζεὺς ἂν μοι τὴν εἶδεν ὁ Ἐρκεῖος
τῆς κακῆς μοίρας δὲν θὰ τὸν ἀπήλλαττον,
οὐδὲ τὴν ἀδελφὴν τῆς, ὅτι καὶ αὐτὴ
τὰ τῆς ταφῆς ἐπίσης ἐσκενώρησε.
Καλέσατέ την' εἰς τὸν οἶκον πρὸ μικροῦ
λυσιπώσαν τὴν ἀπῆντησαν κ' ἐξω φρενῶν.
Πολλὰκις εἶνε ἡ ψυχὴ καταγγελεύς,
τῶν πονηρῶν τοῦ σκότους μηχανεύσεων.
Μισῶ δὲ ὅταν, συλληφθεὶς τις κακουργῶν
ζητεῖ τὴν πρᾶξιν νὰ κοσμή μετέπειτα.

Ἀντιγόνη.

Θὰ μὲ φρονεύσης. Θέλεις περισσότερον ;

Κρέων.

Δὲν θέλω λαθὼν τοῦτο, ἔχω τὸ πᾶν.

Ἀντιγόνη.

Καὶ τί ἀγείεις ; κανεὶς ἀπὸ τοὺς λόγους σου
δὲν εἶνε, οὔτε θὰ μοι ἦνε ἀρεστός.
οὕτω καὶ σὲ δυσαρεστοῦν οἱ λόγοι μου,
πλὴν πόθεν κλέος εὐκλεέστερόν ποτε,
θὰ εἶχον πλὴν τὸν ἀδελφόν μου κρύπτουσα
εἰς τάφον· οὔτοι θὰ μ' ἐπῆνουν ὅλοι των
ὁ φόβος σου τὸ στόμ' ἂν δὲν τοῖς ἐκλείει·

πολλὰς εὐδαιμονίας ἔχ' ἢ τυραννίς
καὶ τὸ νὰ πράττῃ καὶ λαλῇ ὡς βούλεται

Κρέων.

Σὺ τῶν Καδμείων βλέπων ὅλ' αὐτά,

Ἀντιγόνη.

Καὶ αὐτοὶ τὸ βλέπουν πλὴν ἐδῶθ' ἢ γλῶσσά των

Κρέων.

Ἄλλ' ἀπ' αὐτοὺς φρονοῦσα δὲν αἰσχύνομαι;

Ἀντιγόνη.

Δὲν εἶν' αἰσχρὸν τοὺς ὁμοσπλάγχθους νὰ τιμῶ.

Κρέων.

Καὶ ὁ νεκρὸς ὁ ἄλλος δὲν εἶν' αἱμά σου;

Ἀντιγόνη.

Ἐνὸς πατρὸς ἐπίσης καὶ μιᾶς μητρός.

Κρέων.

πῶς τιμᾷς χάριν πρὸς ἐκείνον δυσσεβῆ;

Ἀντιγόνη.

Εἰς ταῦτα ὁ νεκρὸς του δὲν συμμαρτυρεῖ.

Κρέων.

Τιμᾷς αὐτὸν ἐξίσου πρὸς τὸν δυσσεβῆ.

Ἀντιγόνη.

Δὲν ἦτο δοῦλος ὁ θανὼν, ἀλλ' ἀδελφός.

Κρέων.

Πορβῶν τὴν γῆν μας ἦν ὁ ἄλλος ἐσφζε.

Ἀντιγόνη.

Ὁ ἄδης ὅμως νόμους ἰσοῦς ἀγαπᾷ.

Κρέων.

Δὲν εἶνε ἴσος ὁμοῦς ὁ κακὸς πρὸς τὸν καλόν.

Ἀντιγόνη.

Τίς εἶδε κάτω ἂν ἀρέσκωσιν αὐτά;

Κρέων.

Δὲν εἶνε φίλος ὁ ἐχθρός, οὐδὲ θανὼν.

Ἀντιγόνη.

Κοινὴν φιλίαν ὅχι ἐχθραν χρεώστω.

Κρέων.

Ἔπαγε κάτω καὶ ἀγάπα τοὺς λοιπόν·
ἐμοῦ δὲ ζῶντος δὲν θά κυβερνᾷ γυνή.

Χορός.

(Ἠγ. βλέπων τὴν Ἰσμήνην προσαγομένην).

Ἡ Ἰσμήνην προκύπτει. ἰδοῦ, τῶν πυλῶν
φιλαδελφῶν δακρύων τὴν βυῖχει σπονδῇ
κ' εἰς τὸ μέτωπον νέφος ἀρβὺν σκοτεινὸν
τῆς καλῆς παρείδας
τὰ αἰμόχροα ῥόδ' ἀποπλύνει.

Κρέων.

Σὺ, ἡ κατ' οἶκον κρυπτομένη ἐχιδνα
ἥτις μ' ἠπάτας, καὶ δὲν ἤξευρον κακὸν
διπλοῦν πῶς τρέφω, καὶ ἔθοράν τοῦ θρόνου μου,
εἰπέ μοι, λέγε, τῆς ἐνταφιάσεως
καὶ σὺ μετέσχεας, ἢ ὁμνύεις ἄγνωιαν;

Ἰσμήνη.

Ἐπραξα τοῦτο, ἂν αὐτὴ ὁμολογῇ,
καὶ συμμετέχ' ὁμοίως τῆς εὐθύνης τῆς.

Ἀντιγόνη.

Ἡ θεία δίκη τοῦτο δὲν τὸ συγχωρεῖ.
οὐδ' ἠθέλεις; οὐδὲ σ' ἐδέχθην κοινωνόν.

Ἰσμήνη.

Ἀλλ' εἰς τῶν συφορῶν οὐδὲν αἰσχύνομαι
τὸν δεινὸν πλοῦν νὰ συνεξέλθω μετὰ σοῦ.

Ἀντιγόνη.

Οἱ ἐν τῷ Ἄδ' ἡξεύρουν τίς ἢ πράξασα.
Μέχρι δὲ λόγων φίλην δὲν χρειάζομαι.

Ἰσμήνη.

Μὴ μ' ἀτιμάξης. Δός μοι ἀδελφή, κοινὸν
τὸν θάνατον, καὶ τοῦ νεκροῦ τὴν ἄγνισιν.

Ἀντιγόνη.

Μὴ ἀποθνῆσκης μετ' ἐμοῦ. Τὰς πράξεις μου
μὴ σφετερίζου. Φθάνω θνήσκουσα ἐγώ.

Ἰσμήνη.

Καὶ τί θὰ μ' ᾔνε, ἂν μ' ἀφῆσθης, ἢ ζωή,

Ἀντιγόνη.

Τὸν Κρέοντα ἐρώτα· τοῦτου κήδεσαι·

Ἰσμήνη.

Τί ὀφείλεισαι θλίβουσά με ἀδελφή;

Ἀντιγόνη.

Γελῶ, ἂν καὶ λυποῦμαι, καὶ μὲ σὲ γελῶ.

Ἰσμήνη.

Πῶς νὰ σοί γίνω δύναμαι ὀφείλιμος;

Ἀντιγόνη.

Σφῶσον σαυτήν. Ἄν διαφύγῃς, δὲν φθονῶ.

Ἰσμήνη.

Φεῦ! Δὲν θὰ γίνω μέτοχος τῆς τύχης σου;

Ἀντιγόνη.

Σὺ τὴν ζωὴν, ἐγὼ δ' εἰλόμην θάνατον.

Ἰσμήνη.

Σοὶ τὸ προεῖπα, σὲ προειδοποιῶσα.

Ἀντιγόνη.

Σὺ καλῶς ταῦτα· ἄλλως δ' ἔκρινα ἐγώ.

Ἰσμήνη.

Λοιπὸν τὸ σφάλμα ἴσον ἀμφοτέρων μας.

Ἀντιγόνη.

Θάρρει καὶ ζῆσον. Ἡ ψυχὴ μου πρὸ πολλοῦ
ἀπέθανε, καὶ τοὺς νεκροὺς ὑπηρετεῖ.

Κρέων.

Αἱ κόραι αὗται λέγω παρεφρόνησαν,
ἢ μὲν ἀρτίως ἢ δ' ἐκ πρώτης γενετῆς.

Ἰσμήνη.

Ἄναξ, ὁ νοὺς δὲν ἐπιμέν' εἰς δυστυχεῖς
ὥς κατ' ἀρχὸς βλαστάνει, ἀλλ' ἐξίσταμαι.

Κρέων.

Καθεῖς εἰς δέ, τὴν τοῖς κακοῖς συμπάσχουσιν.

Ἰσμήνη.

Καὶ πῶς νὰ ζήσω μόνος καὶ χωρὶς αὐτῆς;

Κρέων.

Αὐτὴ μὴ λέγε. Δὲν ὑπάρχει τοῦ λοιποῦ.

Ἰσμήνη.

Καὶ θὰ φονεύσῃς τὴν μνηστὴν τοῦ τέκνου σου;

Κρέων.

Εὐκόλως ἄλλους ἔρωτας καλλιεργεῖ.

Ἰδμύην.

Οὐχὶ τοσοῦτον ἡρμοσμένους πάντοτε.

Κρέων.

Φοδοῦμαι κακὰς νύμφας διὰ τοὺς υἱούς.

Ἀντιγόνη.

ὦ φίλτατ' Ἀἴμων! σ' ἀτιμάζει ὁ πατήρ!

Κρέων.

ὦ μ' ἐνοχλεῖς εἰς ἄκρον σὺ κ' οἱ γάμοι σου.

Ἰδμύην.

Καὶ θὰ χωρήσῃς τὸν υἱόν σου ἀπ' αὐτῆς:

Κρέων.

ὦ ἄδης θὰ χωρίσῃ τὸν δεσμὸν αὐτῶν.

Ἰδμύην.

Τὸν θάνατόν της βλέπω ἀπεφάσidas.

Κρέων.

Κ' ἐγὼ τὰ βλέπω ὡς καὶ σύ. Ἄλλ' ὑπαγε.

Ἀπάγετέ την πρόσπολοι! κ' εἰς τὸ ἐξῆς.

Αὐτ' αἱ γυναῖκες μὴ ἐλευθερ' ἔστωσαν.

Καὶ οἱ θραδεῖς ἐνδιδουσιν ὅταν ἰδοῦν

τὸν ἄδην ἤδη τῆς ζωῆς των γείτονα.

Χορός. (Κορυφαῖος βαρύνωνος τοῦ α' Ἡμίχρου)

Μακάριος οὗ, ἀμιγῆς κακῶν ὁ βίος.

Ὅταν οἶκον σεῖσῃ θεός, οὐδὲν λείπει

εἶδος κακῶν, γενεάς γενεῶν διέρπει

(Ἡμίχρος α. β' Μονοφωνία)

Ὅμοιως ἂν δυσχεῖμερον

κύμα θρόγκαι πνοαί

ἐκ θαλασσίῳ βυθοῦ σκοτεινὸν ἀνάγωσι,

(Κορυφαῖος βαρύνωνος τοῦ α' Ἡμίχρου).

Τὴν τῶν ἀδύσσω δμῶν κυλινδεῖ θολὴν, καὶ στένουσαι
βροντῶσιν αἱ κυματοπλῆγες ὄχθαι

(Κορυφ. βαρύν. τοῦ β' Ἡμίχρου).

Εἰς τοὺς λαδδικεῖους ἀρχαίους οἶκους βλέπω Ἀντιστ. α.
παλαιὰ δεινὰ εἰς δεινὰ σωρευθέντα
οὐδὲ λύει γένος τὸ γένος, ἀλλὰ θεῶν τις τοὺς κατα-
[τρέχει ἀπνῶς.]

((Ἡμίχρος α. καὶ β'. Μονοφωνία).

Ὡς καὶ τὴν ἐσχάτην
τοῦ Οἰδίπου κήπου ῥίζαν,
τὴν θάλουσαν εἰς ῥῶς.

(Κορυφ. βαρύνωνος τοῦ β'. Ἡμίχ.)

κ' αὐτὴν τῶν νεκρικῶν θεῶν θεοῖς ἢ φονικῇ πνοῇ
ἀνοῖα λόγων, φρονημάτων Ἑρινύς.

(Ἡμίχρος α. καὶ Ἡμίχ. β')

Τὴν σὴν δύναμιν, τίς ὦ Ζεῦ, ἀνδρῶν ἀψήφως θ' ἀναστειλῇ;
Στροφ. β'.

ἢν οὔτε δαμᾷ ὁ παντογῆρος ὕπνος

οὔτ' οἱ δρομαῖοι θεῖοι μῆνες.

Πλὴν δυνάστης ἀγῆρως ἔχεις

τοῦ Ὀλύμπου εἰς πάντα χρόνον τὸ λαμπρὸν κράτος.

Παρελθόν, παρὸν καὶ μέλλον

κυδερνᾷ οὗτος ὁ νόμος ὁμοῦ.

(Κορυφαῖος τοῦ α. Ἡμίχ. μόνος).

Δὲν διαρκεῖ τῶν θνητῶν ἡ ζωὴ
πάμπολυ ἀνευ βλάβης.

(Ἠμίχ. α. καὶ β'. Μονοφ.)

Δὲν διαρκεῖ τῶν θνητῶν ἡ ζωὴ
πάμπολυ ἄνευ βλάβης.

(Ἠμίχ. α. καὶ β'. Ἠμίχ.)

Ἡ ἀγχίστροφος εἶν' ἐλπίς εἰς μὲν ὠφέλει' ἀνδρες
Ἀντιστροφή β'.

ἀλλὰ κ' εἰς πολλοὺς κούφῳ ἀπάτη πόθῳ

οὔτε πρόσερπ' ἡμῖν τις γῶσις,

ὁ ποῦς πρὶν εἰς τὸ πῦρ ἐγγίσῃ.

Ἐν σοφίᾳ ἐρρέθη ἄξιον μνήμης ἔπος·

τὸ κακὸν καλὸν σὰς φαίνεται

ἐκείνῳ, ὃν ὁ θεὸς θέλει νὰ ᾄψῃ εἰς βλάβην.

(Κορυφ. βαρυφ. τοῦ Ἠμυχόρου)

Ζῆ δ' οὐκ εἰς μακρὸν

χρόνον τις ἄνευ βλάβης.

Ζῆ δ' οὐκ εἰς μακρὸν

χρόνος τις ἄνευ βλάβης.

(Ἠμίχ. α. καὶ Ἠμίχ. β')

(Λογαριδικόν)

Ἄλλ' ἰδοὺ καὶ ὁ Αἴμων, τῶν παίδων τῶν σῶν

ὁ ἑσχατος γόνος. Ἐν θλίβει χωρεῖ

ὑπὲρ τῆς δυστυχουῆς

μελλονύμφου αὐτοῦ Ἀντιγόνης ἀλγῶν,

καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ λέχους χρείας.

Κορίων.

Μάντιν εὐθύς θ' ἀκούσωμεν ἀνώτερον.

Γιέ, ἀκούσας τὴν τελεῖαν ψῆφόν μου

περὶ τῆς μελλονύμφου λυσσῶν ἥλθες κατ' ἐμοῦ;

ἢ εἶμαι, ὅ. τι καὶ ἂν πράξω, φίλος σου;

Αἴμων.

Σός εἰμι πάτερ, καὶ μὲ γνῶμην ξυφρόνα

Σὺ μ' ὀδηγεῖς, ἐγὼ δ' ἔπομ' εὐπειθῶς.

Οὐδὲ ὑπάρχει γάμος τις προτιμητὸς

τῶν ἐδικῶν σου πατρικῶν ὀδηγιῶν.

Κορίων.

Τοιοῦτον πρέπει φρόνημα νὰ ἔχῃς, παῖ,

Οὐδὲ τῆς γνώμης τοῦ πατρὸς νὰ προτιμᾷς.

Οἱ ἄνδρες διὰ τοῦτο τέκνα εὐχονται,

ν' ἀποκτῶσιν εὐπειθῆ κ' ὑπήκοα,

ὥστε κ' ἐχθροὺς διὰ κακῶν ν' ἀμύνωνται,

καὶ φίλους νὰ τιμῶσιν ἴσα τῷ πατρί.

Ὅστις δὲ τοιοῦτος ἀνωφελὲς ἐγέννησεν,

ἀπέκτετε τί ἄλλο· εἰμὶ βάσανον

εἰς ἑαυτόν, κ' εἰς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ γέλωτα;

Γιέ, μὴ πνίξῃς εἰς τὰς ἡδονὰς τὸν νοῦν

τοῦ γυναικείου ἔρωτος ἀλλ' ἤξευρε

ψυχρὸν πῶς εἶνε τοῦτο ἐναγκαλισμα

τὸ τῆς κακῆς συζύγου ἐν τῷ οἴκῳ· τίς

μεῖζων πληγὴ εἶνε τοῦ φίλου τοῦ κακοῦ;

Ἀλλὰ τὴν κόρην τὴν ἐχθρὰν ἀπύπτυσον

νυμφίον ἄφες εἰς τὸν Ἄδην νὰ εὐρῇ.

Ἀφ' οὗ τὴν συνελάδομεν μόνην αὐτὴν

τῶν πολιτῶν προδήλως ἀποστήσασαν,

δὲν θὰ θελήσω πρὸς τὴν πόλιν νὰ ψευθῶ.

Θὰ τὴν φονεύσω. Δία τὸν συγγενικόν

ἄς ἐξυμνή. Ἄν ἀκοσμοῦντας παριδῶ

τοὺς συγγενεῖς, τοὺς ξένους πῶς θὰ κυθερνῶ;

Ὅστις χρηστός ἐστί πρὸς τοὺς οἰκείους του,

καὶ πρὸς τὴν πόλιν δίκαιος θὲ νὰ φανῇ·

(Ξενοφώντειος Κύρου παιδεία).

ὅστις δὲ νόμους ἢ βιάζ' ἢ ἀθετεῖ,
 ἢ νὰ προστάξῃ, ἐννοεῖ, τοὺς ἀρχοντας,
 ἃς μὴ προσμένη ἐπαινον ἐκ μέρους μου.
 Ν' ἀκούωμεν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πόλεως
 πρὲν' εἰς μικρά, κ' εἰς δίκαια κ' εἰς ἀδίκαια.
 Τὸν ἄνδρα τὸν τοιοῦτον λέγω ποιῶν
 καλὸν ν' ἀρχῇ καὶ νὰ ἀρχηται καλόν,
 καὶ ὅταν εἰς πολέμου θύελλαν ταχθῇ,
 ἀνδρεῖον στρατιώτην καὶ ἀτρόμητον.
 Οὐδὲν κακὸν τῇ ἀναρχίᾳ ὁμοιον·
 αὐτὴ τῆς πόλεως καταστρέφει κ' ἐρημοῖ
 τοὺς οἴκους τῶν ἀνθρώπων, κ' εἰς πολεμικὰς
 τροπὰς στρατοὺς συντρίβει· τοὺς δ' ἐμμένοντας
 ἢ πειθαρχία σφίζει καὶ διατηρεῖ.
 Οὕτω ν' ἀντέχουν χρεώστων οἱ ἐμψρονες
 καὶ ὅχι νὰ νικῶνται ὑπὸ γυναικός.
 Ἄν πέσωμεν, κῆν ὑπὸ ἄνδρ' ἃς πέσωμεν·
 ἃς μὴ φανῶμεν γυναικῶν κατώτεροι.

Χορός.

Τὰς φρένας μας τὸ γῆρας ἂν δὲν ἐκλεψεν,
 Ὁρθὼς πῶς λέγεις ὅσα εἶπας κρίνομεν.

Αἴμων.

Πάτερ, τὰς φρένας οἱ θεοὶ μᾶς ἔδωσαν,
 ὑπέρτατον τῶν ἄλλων ὄλων δῶρων των !
 Ἐγὼ δὲ ὅτι δὲν ὠμίλησας ὀρθῶς
 δὲν δύναμαι, οὐδὲ ἡξεύρω νὰ εἰπῶ.
 Καὶ ἑτέρα γνῶμη ἴσως ἔχει πλὴν καλῶς.
 Τίς σου πρέπει νὰ προσέχω ὑπὲρ σοῦ
 εἰς ὅσα λέγ' ἢ πράττει ἢ σὲ ψέγει τις·

διότι εἶνε τὸ σὸν βλέμμα φοβερόν
 πρὸς τοὺς λαλοῦντας ὅσα δὲν σὲ τέρπουσιν.
 Ἐγὼ δ' ἐν σκότει ν' ἀκούω δύναμαι
 πῶς ὅλ' ἢ πόλις κλαίει τὴν νεανίδα
 ὅτι ἀδίκως, ὥς οὐδέποτε γυνὴ
 κατεδικάσθη διὰ πράξεις εὐκλείας.
 Τὸν ἀδελφὸν τῆς φονευθέντα, κείμενον
 ἀτάφως, οὔτε ἐρμαιον ὠμῶν κυνῶν
 οὔτε ὀρνέων τὸν ἀφήκε σπάραγμα.
 Μᾶλλον χρυσὸν δὲν ἤξιζε τιμὴν αὐτῇ ;
 Τοιαῦτα κρυφολέγει φῆμιν σκοτεινῇ.
 Ἐγὼ δέ, πάτερ, τῆς εὐημερίας σου
 δὲν ἔχω ἄλλο κτήμα τιμιώτερον.
 Τίς δόξα τέκνοις μείζων θάλλοντος πατρός ;
 ἢ εἰς πατέρα εὐτυχοῦντων τῶν υἱῶν ;
 Καὶ μίαν μόνην ἔχω τὴν πεποιθέναν,
 πῶς ὅ,τι λέγεις, κ' οὐδὲν ἄλλο εἶν' ὀρθόν.
 Ὅσοι φρονοῦν πῶς μόνοι αὐτοὶ σκέπτονται,
 Πῶς ἔχουν ἢν οὐκ ἄλλαν γλῶσσαν ἢ ψυχὴν,
 ἐξελεγχθέντες οὗτοι φαίνονται κενοί !
 Δὲν εἶν' αἰσχρὸν οὐδὲ εἰς τὸ σοφώτερον
 πολλὰ ν' ἀκούῃ, μὴ δειχθεὶς ἐπιμόνος
 εἰς ρεύματα χειμάρρων, βλέπεις, σφίζονται
 τὰ δένδρα ὅσα κάμπτουσι τοὺς κλώνας των,
 τὰ δ' ἀντιτείνοντα ἀνασπῶνται πρόρριζα·
 ὁμοίως καὶ ὁ πλοίου κυβερνήτης, ἂν
 τὸν πόδα τοῦ ἰστίου τείνας δὲν χαλᾷ,
 τὸ πλοῖον ἀνατρέπει θαλασσοπορῶν.
 Ἄλλ' ἐνδον καὶ μετάδωλον, τὴν φρένα σου.
 Φρονῶ, δ' ἂν γνῶμην ἔχουν κ' οἱ νεώτεροι,
 ὅτ' εἶνε τῶν ἀνδρῶν ὁ τελειότατος,

ὁ ὢν ἀπάσης ἐπιστήμης ἐμπλεως.

"Οὔτις δ' ὢν τοῦτο, τὸ καὶ σπανιώτατον
καλὸν ν' ἀκούῃ τοὺς καλὸν τι λέγοντας.

Χοροῦ.

"Ακουσον, "Αναξ, ἄν τι λέγῃ φρόνιμον·
καὶ σὺ αὐτόν. "Αμφότερ' εἶπατε ὀρθά.

Κρέων.

Θὰ διδασκῶμεν εἰς τὴν ἡλικίαν μας
ὑπὸ τοῦ νεανίσκου νὰ σκεπτόμεθα ;

Λῆμων.

Οὐδὲν κακόν. "Εάν δὲ νέος εἴμ' ἐγώ,

Κρέων.

μὴ πρὸς τὸν χρόνον, πρὸς τὰ ἔργ' ἀπόβλεψον.

Κρέων.

"Εργον σας εἶνε νὰ τιμῆς τοὺς ἀπειθεῖς ;

Λῆμων.

Οὐδ' ἐγὼ θέλω πρὸς κακοὺς εὐσέβειαν.

Κρέων.

Τοιαύτην νόσον μήπως αὕτη δὲν νοσεῖ ;

Λῆμων.

"Αλλῶς δοξάζει τῶν Θεταίων ὁ λαός

Κρέων.

Θά με διδάξ' ἢ πόλις πῶς νὰ κυβερνῶ ;

Λῆμων.

Τὸ βλέπεις, λέγων, πῶς λαλῶ νεανικῶς ;

Κρέων.

Εἰς τὴν γῆν ταύτην ἄλλος θ' ἄρχῃ παρ' ἐμέ ;

Λῆμων.

Δὲν εἶν' αἱ πόλεις κτήματα ἑνὸς ἀνδρός.

Κρέων.

Καὶ δὲν ἀνῆκ' ἡ πόλις εἰς τὸν ἄρχοντα ;

Λῆμων.

Καλῶς ἐρήμου πόλεις θὰ μοναρχῆς !

Κρέων.

Μὲ τὴν γυναῖκα συμμαχεῖ αὐτός, θαρσῶ.

Λῆμων.

Γυνὴ ἂν ἤμῃ ὅτι σοῦ προκῆδομαι.

Κρέων.

"Ω κάκιστε, δικάζεις τὸν πατέρα σου ;

Λῆμων.

Διότι σ' εἶδ' ἀδίκως ἀμαρτάνοντα.

Κρέων.

"Ημάρτησα τιμῶν τὴν ἐξουσίαν μου ;

Λῆμων.

Δὲν τὴν τιμῆς, τὰς τῶν Θεῶν τιμὰς πατῶν,

Κρέων.

"Ω μιὰρὲ, ὦ χαῦνε, δοῦλε γυναικῶν !

Λῆμων.

Πλὴν δὲν θὰ μ' εὖρης δοῦλον πράξεων αἰσχροῶν,

Κρέων.

"Υπὲρ ἐκείνης εἶνε ὁλ' οἱ λόγοι σου.

Λῆμων.

Καὶ σοῦ κ' ἐμοῦ, καὶ τῶν Θεῶν, τῶν ὑπὸ γῆν.

Κρέων.

Αὐτὴν μὴ ζῶσαν ἥλπιζε νὰ νυμφιυθῆς.

Αἴμων.

Θέν' ἀποθάνῃ καὶ τις ἄλλος μετ' αὐτῆς.

Κρέων.

Κατήντησας καὶ μέχρ' ἀπειλῆς θρασύς·

Αἴμων.

Πρὸς κενὴν γνῶμην ἀπειλαὶ τί ὠφελοῦν·

Κρέων.

Κενὸς νοὸς σύ, κλαίων, θά μοι δώσῃς νοῦν·

Αἴμων.

Εἶδαι πατήρ μου, ἦ θά σ' ἔλεν' ἄφρονα.

Κρέων.

Ἦ γυναικὸς ἀνδράποδον, μὴ μ' ἐνοχλεῖς.

Αἴμων.

Νὰ λέγῃς θέλεις, καὶ ν' ἀκούῃς παντελῶς.

Κρέων.

Τῷ ὄντι λέγεις· ὅμως, μὰ τὸν Ὀλύμπου,
ὦ ὑβριστά, δὲν θά ὑβρίσῃς καὶ ἐμέ.

Φέρετ' ἐδῶ καὶ κτείνετε τὴν βδελυράν,
πρὸ ὀφθαλμῶν πλησίον τοῦ νυμφίου τῆς.

Αἴμων.

Οὐχὶ ἐμπρὸς μου μὴ πιστεύσῃς πώποτε,
πῶς θά ἴδῃς τὸ πρόσωπόν μου τοῦ λοιποῦ.
Μαίνου δὲ μ' ὄσους φίλους σου σὲ στέργουσι.

Χορός.

Ἦ βασιλεῦ, ἀπῆλθεν ἐξ ὁργῆς ταχύς.
ὁ νοῦς τῶν νέων εἶν' ὅταν πονῇ βαρύς.

Κρέων.

Φρονήσ' ἢ πράξει πλέον ἢ κατ' ἀνθρώπων,
ποτὲ δὲν θ' ἀπαλλάξῃ τῆς ποινῆς αὐτάς.

Χορός.

Νὰ τοῖς φονεύσῃς ἀμφοτέρους ἐννοεῖς·

Κρέων.

Καλῶς μ' εἶπας. Ὅχι τὴν μὴ πράξασαν.

Χορός.

Καὶ τίς ὁ τρόπος ἔσται τοῦ θανάτου τῆς;

Κρέων.

Εἰς τόπον θέλω φέρεϊ ἔρημον αὐτὴν
τὴν θάψει ζώσαν εἰς πετρῶδες ὄρυγμα.
τροφὴν προσθεῖς ὅποση μόνον ὀσίων,
ἵν' ἀποφύγῃ ἡ πόλις μας τὸ μῖσος!
Ἐκεῖ τὸν ἄδην, μόνον ὃν τιμᾷ θεόν,
προσευχομένη, τὸν θάνατον ἄς σωθῇ,
ἢ ἄς γνωρίσῃ, πλὴν ἐξώρας περιττὸς
πῶς εἶνε κόπος τοὺς ἐν ἄδῃ νὰ τιμᾷ.

Χορός (Ἡμῶς αὐτοῖς)

Ἦ ἔρως, ἀνίκητος ἐν μάχαις, σύ,
ὅστις κ' εἰς κτήματα πίπτεις,
καὶ εἰς παρθένου καλῆς μαλακὰς παρειὰς φωλεύεις,
ὑπερπόντιος δὲ φοιτᾷς,
καὶ εἰς ἀγρῶν αὐλάς.

Σὲ δὲ οὔτε θεῶν, οὔτε ἐφημέρων
τις φεύγει ποτὲ ἀνθρώπων. Μαίνεται δ' ὅστις σ' ἔχει.
(Ἡμίχρος β')

Σὺ καὶ δικαίων φρένα εἰς ἀδικα,
πρὸς βλάβην παραφέρεις,
Καὶ σὺ τὴν ἔριν αὐτὴν, ἔριν δαιμον συνταράττεις,
βλεφάρων μέγας δὲ νικᾷ
νύμφης ἐρατεινῆς

Ἀντιτροφή

πόθος, ὁ ἐν ἀρχῇ τῶν μεγάλων πάρεδρος
Θεσμῶν. Ἄμαχος δὲ μ' αὐτοὺς ἢ θεὰ Ἀφροδίτη παίζει.

(Ἠμίχ. α' καὶ β', μονοφωνία.)

Πλὴν φέρομαι ἥδη κ' ἐγὼ τῶν θεσμῶν
ἐκτός, οὔτε νὰ στήσω τὸ δάκρ' ἢ μπορῶ
τὸ ῥέον, ἐν ᾧ τὴν ἀθλίαν αὐτὴν
Ἀντιγόνην βαδίζουσαν βλέπω ἐκεῖ
πρὸς τὴν κλίνην αὐτῆς τὴν ὑστάτην.

Ἀντιγόνη.

Ἰδέτε μ' ὦ σύνοικοι πάντες τῆς γῆς,
πῶς τὴν ἐσχάτην ὁδὸν
πατῶ, τοῦ ἡλίου πῶς
προσδύλω τὸ ἐσχατὸν φῶς,
οὐχὶ δ' ἔτι. Ζῶσαν δ' ὁ παγκοίτης
Ἄδης μ' ἄγ' εἰς τὰς ἀκτὰς
τὰς τοῦ Ἀχέροντος, οὔτε
ἡμεναίου πείραν λαβοῦσαν πρὸς μουσικήν
οὔτε ποτὲ νύμφης μ' ἐψάλλσαν ὕμνοι.
Τὸν Ἀχέροντα δ' ἔχω νυμφίον.

Χορὸς (ἡμίχ. α' καὶ β' μονοφωνία).

Ἐπαίνων ἀξία καὶ ἐνδοξος σύ,
κατέρχ' εἰς τὰς μαύρας μονὰς τῶν νεκρῶν,
οὐδ' εἰς ψεΐρουσαν νόσον ἐνδοῦσά τινα,
οὐδὲ θῦμα πεσοῦσα εἰς ξίφος ὀξύ,
ἀλλ' αὐτόγνωμος, μόνη τῶν ἀλλων θνητῶν,
ζῶσα σύ καταβαίνεις εἰς Ἄδην.

Ἀντιγόνη.

Τὸν δλεθρον ἦκουσα τῆς δυστυχοῦς Ἀντιστρ. β'
ξένης, τῆς ἐκ Φρυγῶν

Τανταλίδος, πρὸς Σίπυλον
ἄκρον, ἦν ὡς ἔρπων κισσόος
πετρῶν περιδέει βλαστός·
τὴν τῆκε δὲ ὕμδρος ἐκεῖ, πρὸς μουσικήν
ὡς λέγ' ἢ φῆμ.
Χιὼν δ' οὐποτ' ἐλλείπει. Ἐκ δὲ
παγκλαύστων βλεφάρων σπονδὴ
βρέχει τὸν κόλπον τῆς.
Ὡς αὐτὴν μὲ φονεύει ὁ δαίμων. Ἀντο μουσικῆς

Χορὸς (Ἠμίχ. α' καὶ β', μονοφωνία).

Ἄλλ' ἐκείνη μὲν ἦν θεὰ ἐκ Θεῶν,
ἡμεῖς δὲ θνητοὶ θνητῶν παῖδες ἐσμεν.
Ἀλλὰ καὶ τῷ θνήσκοντι δόξα ἐστί
νὰ λάδ' ἰσόθεον μοῖραν.

Ἀντιγόνη.

Φεῦ ! σκέπτομαι ! ὦ, πρὸς Θεῶν πατρώων, πρὸς τὴν
Στρ. γ'

μ' ὑβρίζεις οὐχὶ ἀθλίαν,
ἀλλ' εὐκλεᾶ ; ὦ
πόλις, ὦ πόλεως
πολυκτῆμονες ἄνδρες,
οὐαί !
Δικαίαι κρῆναι ἄλσος
Θηδῶν εὐαρμάτων, πάντας
ὑμᾶς ἐπιμάρτυρας κράζω,
ὅποῖαν, ποῖοι νόμοι, πῶς ἀκλαύστως
μὲ φέρουν φίλων πρὸς τυμῆρος δρυγμα κενοφανές·
Οὐαί ἀθλίαν,
οὔτε θνητὴν, οὔτε θανοῦσαν,
οὐ σύνοικον ζῶσιν, οὔτε νεκροῖς.

Χορὸς (Ἡμίχ. α' καὶ θ', μονοφωνία).

Εἰς θράσους θῆαδα τὸ ἔσχατον,
εἰς τῆς δίκης βάθρον ὑψηλόν,
ὧ τέκνον, ἔπεσας πολὺ.

Πατρῶν σφάλμα τι πληρώνεις.

Ἀντιγόνη.

Μερίμνας διήγειρας ἀλγεινὰς ἐντός μου, **Ἀντιστ. Γ'**
πατὴρ τρισμεγίστας θλίψεις,
τὸν τῶν ἐνδόξων Λαδδακιδῶν κοινὸν
ἀνεπλόησας πόνον.

Οὐαί!

ἀραὶ μητρῶν γάμων,
δεσμοὶ αὐτογέννητοι ἐμοῦ
πατὴρ τῇ δυσμύρῳ μητρὶ μου,
πρὸς οὓς δὲ ἄγαμος, ὥραϊα, μέτοικος ἀπέρχομαι!
Οὐαὶ δυστήνων
λαχῶν, αὐτάδελλθέ μου, γάμων,
καὶ νῦν θανῶν, ζῶσαν μὲ φονεύεις,

Χορὸς (Ἡμίχ. α' καὶ θ' μονοφωνία).

Τοὺς νεκροὺς δέδεσθ' εὐσεβές.
Τὸ κράτος τῶν κρατούντων πλὴν
εἰς οὐδὲν ἀρμόζει ν' ἀψηφῇ.
Σὲ δ' ὀργὴ φθείρει αὐτογνώμων.

Ἀντιγόνη.

Ἄκλαιστος, ἀφίλος, ἀνυμφος, **Ἐμφθ.**
χωρῶ, τάλαϊνα! Ὁ δρόμος εἶν' ἔτοιμος.
Οὔτε τῆς θείας λαμπάδος τὸ φῶς
θὰ ἰδῶ ἢ πολυτελήμων πλέον,
οὔτε δὲ φίλος στενάξει
τ' ἀδάκρυτά μου πάθῃ.

Κρέων, (πρὸ ὀλίγου εἰσελθὼν).

Ῥῥῆδες καὶ γόους ἂν νὰ παύσῃ θέλετε
πρὶν ν' ἀποθάνῃ, δὲν θὰ παύσῃ πώποτε.
Ἀπάγετέ την τάχιστα, κ' εἰς σκοτεινὸν
βυθίσσατέ την τάφον, ὡς διέταξα,
ἐρημον, μόνην, ν' ἀποθάνῃ ἢ νὰ ζῇ
ὑπὸ τοιαύτην σιέγην ὑποχθόνιον.
Διότ' ἡμεῖς ἀγνοῖ πρὸς ταύτην εἰμεθα·
τῆς δ' ἄνω μετοικίας θεὰ στερηθῇ.

Ἀποσύρεται.

Ἀντιγόνη.

ᾧ τάφος, σκοτεινὴν παστάς, αἰέθρουρον
κατόρυγμα, τὴν σὴν ὁδὸν πορεύομαι,
πρὸς τοὺς ἐμοὺς φιλάτους, ὧν πολυπληθεῖς
ἡ Περσεφὼνη ἐν νεκροῖς ἐδέξατο.
Ἐγὼ δ' ἐσχάτη πάντων, δυστυχεστάτα
κατέρχομαι, πρὶν πληρωθῇ ἡ μοῖρά μου.
Τρέφω δ' ἐλπίδας ὅτι φίλῃ ἐρχομαι
πρὸς τὸν πατέρα, προσφίλης δὲ καὶ πρὸς σέ,
ὦ μῆτερ, κ' εἰς σέ φίλῃ, ὦ αὐτάδελλθε,
οἷότι μὲ τὰς χεῖράς μου, ἐκπνεύσαντας,
σᾶς ἔλουσά, κ' ἐκόσμησα, κ' ἐπέχυσά
χοῦς ἐπικνέειους· καὶ, Πολύνεικες,
σ' ἐκῆδυσά, καὶ οὕτως ἀνταμείβομαι,
ἂν κ' ἐπαινοῦν τὴν προῆξίν μου οἱ ἐμφρονες.
ἀποθανῶν ὁ σύζυγός μου ἔκειτο,
ἢ ψῆφον τῶν συμπολιτῶν τὴν θέλησιν.
Λέγω δ' αὐτά, κ' εἰς τίνα νόμον ἀφῶρ;
Χηρεύσασα, ἄνδρ' ἄλλον θὰ ἐλάμβανον,
καὶ παῖδας ἄλλους θεν' ἀπέκταν ἐξ αὐτοῦ.

ἀλλ' ὅταν νεκροὶ κῆνται μήτηρ, γαστήρ,
ἀδελφὸς ἄλλος δὲν βλαστάνει δι' ἐμέ.
Κατὰ τὸν νόμον τοῦτον σ' ἐπρωτίμῃσα,
κ' ἐφάνην εἰς τὸν Κρέοντα πῶς ἀσεβῶ,
δεινὰ τολμῶσα, ὧ φιλτάτῃ κεφαλῇ !
καὶ μ' ἀναρπάξει, καὶ μὲ φέρει ἀγαμον,
μὲ φέρει ἀνυμέναιον, χωρὶς ποτε
νυμφίου νὰ γνωρίσω ἢ παιδὸς τροφῇν·
καὶ μόνῃ, φίλων ἐρημος ἢ δύσμοιρος,
ἔρχομαι ζῶσα εἰς νεκρῶν κατασκαφάς !
Τῶν Θεῶν ποῖον παραβάσα θέσπισμα ;
Πλὴν οἶμοι ! τὰς ἐλπίδας τί πρὸς τοὺς Θεοὺς
ἀκόμῃ στρέφω ; τί συμμάχους τοὺς ζητῶ,
ἂν εὐσεβοῦσα κτείνομαι ὡς ἀσεβής ;
Ἄλλ' ἐὰν ταῦτ' ἀρέσκωσιν εἰς τοὺς Θεοὺς
ἕς μᾶθ' ὁμολογοῦσα ὅτι ἥμαρτον.
Ἄν δ' οὗτοι ἀμαρτάνωσι, χειρότερα
ἀφ' ὅσα μ' ἀδικοῦσι δὲν τοὺς εὐχομαι

(Προχωρεῖ ὁ Κρέων).

(Χορὸς Ἥγεμών).

Τῶν ἰδίων ἀνέμων εἰσέτι ῥίπαι
μετὰ βίας κινουῦσιν αὐτῆς τὴν ψυχὴν.

Κρέων.

Διὰ τοῦτο, αὐτοὶ οἱ βραδεῖς ὁδηγοὶ
στεναγμῶν καὶ δακρύων θὰ λάβουν μισθόν.

Ἀντιγόνη.

Τῆς στιγμῆς τοῦ θανάτου φεῦ ! γέϊπτον ἐστίν
οὗτος ὁ λόγος :

Κρέων.

Μὴ θάρρει μὴδ' ἔλπιζε ὅτι εὐθύς
δὲν θὰ λάβωσι κύρος οἱ λόγοι αὐτοί.

Ἀντιγόνη.

ᾧ πατρίον ἄστρ' αὖτις τῆς γῆς τῶν Θεῶν,
καὶ πατρῷοι Θεοί,
Ἰδοὺ ἀγομαι, οὔτε μοι μένουσι στιγμαί.
Τῶν Θεῶν ἡγεμόνες, ἰδέτέ μ' ἔδω,
τὴν ἐσχάτην λοιπὴν βασιλῖδα ὑμῶν,
ποῖα πάσχω δεινὰ κ' ὑπὸ ποίων ἀνδρῶν,
τὰ σεβάσμα ὡς σεβασθεῖσα !

Χορὸς (Ἡμίχορος α').

Τὰ φυτὰ ἐστεγνῆθαι τ' οὐρανοῦ Στροφ. α'
εἰς αὐλὰς χαλκοδέτους καὶ ἡ Δανάη πρὶν,
καὶ κατεκλείσθη κρυπτῇ
ἐν τυμβωρύκτῳ θυλάμῳ,
Εὐγενὴς δὲ κ' ἐκείνη ἦν, ὧ παῖ, παῖ !
καὶ σπορὰν ἐταμίευσεν χρυσόοργον Θεοῦ.
Δεινὴ δ' ὅμως ὑπάρχει ἡ ἰσχὺς ἡ μοῖρα.
Οὐτ' ὄμβρος, οὔτε πόλεμος,
ἢ πύργος ἢ ἀλίκτυπα
τὴν διαφεύγουσι μαῦρα πλοῖα.

(Ἡμίχ. β').

Ὁ τοῦ Δρύαντος παῖς, ὁ ἠδονδὼν Ἀντιστρ. α'
βασιλεὺς ὁ δ' ἐξυθνητός, ὑπὸ τῆς
Βάκχου ὀργῆς τῆς φρικτῆς
λίθων δεσμοῖς ἐνεδέσθη.
Οὕτως ἐκ τῆς μανίας φιλοφρονεῖ φλέγουσα
θεῖα ὀργή· ἔγνω δ' αὐτὴν ὁ ἐμμανὺς

τοῦ Βακχου προσδολὴν τῇ ἀναιδεῖ γλώσσῃ,
καὶ τὰς ἐνθεοὺς ἐνοχλῶν
γυναικάς, καὶ τὸ θεῖον πῦρ,
κ' ὀργίζων τὰς φιλαύλους Μούσας.

(Ημίχ. 4.)

Ἐκ τῶν πλωτῶν Κυανέων τὴν διδυμον θάλασσαν
Στροφ. 6.
πρὸς Βοσπόρου ἀκτὰς καὶ τὸν Θρηάκιον Σαλμυδνησσόν,
ὃ Ἄρης ἐκεῖ ὁ Πολιεὺς κ' εἰς τὰς δύο φινείδας
εἶδε τὸ χαῖνον ἔλκος, ἀγρίας συζύγου κακουργίαν,
τοὺς κύκλους τῶν ὀμμάτων ἐξορυξάσας,
ἄνευ λόγχης, δι' αἰμοχαρῶν δὲ
χειρῶν ἀπλῶς καὶ ἀκμαῖς ἀτράκτων.

(Ημίχ. 4. καὶ 6. μονοφ.)

Κατατηκόμενοι δὲ οἱ πανάθλιοι, ἐκλαῖον Ἀντιστρ. 6.
τ' ἄθλια πάθῃ μητρός, ἥς κακόννυμφος ἦσαν γόνος.
Ἄλλ' ἤτο αὐτὴ ἀρχηγόνων Ἐρεχθεῖδων σπέρμα.
Ταύτην δ' αἱ θύελλ' αἱ πατρώαι εἰς ἔρημα
ἔθρεψαν ἄντρα, ἐπ' ὀρθοτάτου ὄρους
τὴν ἀνεμόπουν Βορεάδα
κ' ἀπ' ἐκείνην ὁμῶς μακραιωνες ἦλθον μοῖραι, ὧ παῖ!

Τειρεδίας (ὑπὸ παιδὸς ὀδηγούμενος).

Θηδῶν πρεσβύται ὁδὸν ἦλθομεν κοινὴν
οἱ δύο, ἐνὸς βλέποντος, εἰς τοὺς τυφλοὺς
ἀδύνατος ἢ ἀνοδῆγητος ὁδός.

Κρέων.

ὦ γέρον Τειρεδία, τί νεώτερον;

Τειρεδία.

Θεὲ νὰ σοῦ πῶ. Σὺ δ' εἰς τὸν μάντιν πείσῃ.

Κρέων.

Ποτὲ δὲν ἀπεστάτησα τῆς γνώμης σου.

Τειρεδίας.

Δι' ὃ ἡ πόλις ὑπὸ δὲ ὀρθοπλοεῖ.

Κρέων.

Ὅμολογῶ ὑπὸ σοῦ ὁφελος λαδών.

Τειρεδίας.

Μαθ' ἐπ' ἀκμῆς ξυροῦ πῶς βαίν' ἡ τύχη σου.

Κρέων.

Τί λέγεις; φρίττω, γηραιέ, τὸ στόμα σου.

Τειρεδίας.

Τῆς ἐμῆς τέχνης τὰ σημεῖα ἀκούσον.
Εἰς τὸν ὀρνιθοσκόπον θρόνον καθεδθείς,
λιμέν' ἀρχαῖον πάντων μοι τῶν οἰωνῶν,
φωνὴν ἀκούω τῶν ὀρνέων ἀγνωστον,
κλαγγὴν ἀγρίαν, ἥμα βαρβαρόφθογον,
καὶ μ' ὄνυχας φονίους πῶς σπαράττονται
ὁ τῶν πτερύγων μοι προδίδει θόρυβος.
Περίφοδος, τὰ ἱερεῖ' ἀνερευνῶ
εἰς τῶν θηδῶν τὰς φλόγας. Εἰς τὰ θύματα
ὁ ἠφαιστος δὲν ἔλαμπε, κ' εἰς τὴν σπονδὸν
ἀτμὶς ὑγρὰ ἐκ τῶν μηρῶν ἐτάκετο,
καὶ ἔπτει κ' ἐκάπνιζε· μετέωροι
χολαὶ δὲ διεσπείροντο, κ' ἐστάλαζε
τὸ ρευστὸν λίπος, τοὺς μηροὺς ἀπογυμνοῦγ'
τοιαῦτ' ἀπὸ τὸν παῖδα τοῦτον ἔμαθον,
κακῶν ὀργῶν κάκιστα μαντεύματα.
Ἐγὼ τοὺς ἄλλους, ἐμὲ δ' οὗτος ὀδηγεῖ.

Νοσεῖ δ' ἡ πόλις ταῦτα ἐξ αἰτίας σῆς·
 διότι πλήρεις καὶ βωμοὶ κ' ἐσχαράς μας
 ἀπὸ ὀρνέων καὶ κυνῶν σπαράγματα
 τοῦ νεκροῦ εἶνε τέκνου τοῦ Οἰδίποδος·
 δι' ὃ θυσίας, οὐδ' εὐχάς μας δέχονται
 οἱ Θεοὶ πλέον, οὐδὲ φλόγας τῶν μηρῶν,
 οὐδ' αἰσιόν τι τὰ πτηνὰ κλαγγάζουσι,
 γευθέντα λίπους ἀνδροφθόρου αἵματος.
 Αὐτά, ὦ τέκνον, σκέψθητι· ὅτι κοινὸν
 εἰς τοὺς ἀνθρώπους εἶνε ν' ἀμαρτάνωσι·
 ὃ δ' ἀμαρτήσας, ἀφρων οὐδὲ δούλος
 ἀνὴρ δὲν εἶνε, ὅστις εἰς κακὸν πεσὼν
 τὸ διορθοῖ οὐδ' ἴσταται ἀκίνητος.
 Σκαιότης δὲ καλεῖται ἡ αὐθάδεια·
 Ἄλλ' ἄφες τὸν θανόντ' ἀφ' οὗ ἀπέθανε.
 Τί καύχημα νὰ μετακτείνης τὸν νεκρόν ;
 Πρὸς τὸ καλὸν σου ὁμιλῶ. Εἶναι γλυκὺ
 ν' ἀκούῃ τὰ ὀρθὰ τις θαν ὠφελούν.

Κρέων.

ᾧ γέρον, ὅλοι ὡς τοξόται πρὸς σκοπὸν
 τοξεύετ' ἐμὲ μόνον, οὐδὲ ἄγευστος
 τῆς μαντικῆς σὰς μένω. Ναί, τὸ γένος σὰς
 ἀνέκαθεν μ' ἐπώλησε, μ' ἐπρόδωκε·
 Κερδαίνετε, πωλεῖτε τὸ ἐκ Σάρδεων
 ἡλεκτρον, ἂν ποθῆτε, καὶ τὸν Ἰνδικὸν
 χρυσόν· ἐκείνην ὁμῶς δὲν θὰ θάψετε,
 οὐδ' ἐὰν φέρουν τοῦ Διὸς οἱ ἀετοὶ
 ὀρπακτὰς σάρκας εἰς τὸν θρόνον τοῦ Θεοῦ·
 Ναί, οὐδὲ τοῦτο φρονηθεὶς τὸ μίasma,
 θ' ἀφήσω νὰ τὸν θάψουν, ὅτι ἀνθρώπος
 οὐδεὶς ἰσχύει νὰ μιάνῃ τοὺς Θεοὺς.

Πίπτουσι δέ, ὦ γέρον Τειρεσία, κ' οἱ πολλὰ
 μεγάλοι, πτώματα αἰσχροί, ἐὰν αἰσχροῦς
 τοῦ κέρδους χάριν λόγους καλλωπίζωσι.

Τειρεσίας.

Φεῦ !

Κανεῖς ἡξεύρει ἤρα, ἢ ἐκφράζεται . . .

Κρέων.

Τί πράγμα ; Ποῖον λόγον λέγεις πάγγνωστον ;

Τειρεσίας.

ᾧ ὅτι τῶν πλούτων μέγιστος ἡ φρόνησις.

Κρέων.

Καθὼς ἡ ἀφροσύνη μέγιστον κακόν.

Τειρεσίας.

Ἐπὶ τῆς νόσου ταύτης σὺ κατέχεσαι.

Κρέων.

Τὸν μάντιν ν' ἀνθυδρίσω δὲν ἐπιθυμῶ.

Τειρεσίας.

Μ' ὑβρίζεις, λέγων πῶς ψευδῇ ἐμάντευσα.

Κρέων.

Φιλάργυρος εἶν' ἡ ψυχή τῶν μάντεων.

Τειρεσίας.

Ἡ τῶν βαναύσων δ' αἰσχροκέρδειαν φιλεῖ.

Κρέων.

Ἡξεύρεις ὅτ' εἰς βασιλεῖα ὁμιλεῖς ;

Τειρεσίας.

Ναί. Δι' ἐμοῦ τὴν πόλιν σώσας ἔλαδες.

Κρέων.

Σοφὸς μὲν εἶσαι μάντις, πλὴν καὶ δίκος.
 (Ξενοφώντειος Κύρου παιδεία.)

Τειρεδίας.

Θὰ μ' ἀναγκάσης νὰ σ' εἰπῶ τ' ἀπόρητα.

Κρέων.

Εἰπέ, πλὴν, λέγων, μὴ τὸ κέρδος θήρυσσε.

Τειρεδίας.

Πρὸς κέρδος ὅτι ὁμιλῶ σοὶ φαίνομαι ;

Κρέων.

Δὲν θ' ἀπατήσης, ἤξευρε, τὴν φρένα μου.

Τειρεδίας.

Καὶ σὺ ἐπίσης ἤξευρε, ὅτι πολλοὺς
τροχοὺς ἡλίου ἐπαλλήλους πρὶν ἰδέῃς,
ἓνα τῶν σῶν, καὶ σπλάγχνον ἐκ τῶν σπλάγχνων σου,
πικρὸν θὰ δώσης τῶν νεκρῶν ἀντάλλαγμα,
ὦν τὸν μὲν, κάτω ἐκ τῶν ἄνωθεν βαλὼν,
εἰς τάφον, ζῶντ' ἀτίμως τὸν κατόικισας·
τὸν δ' ἄλλον, κτῆμα τῶν θεῶν τῶν ὑπὸ γῆν,
φυλάττεις τιμῶν ἄμοιρον, ἀκήδευτον,
καὶ οὕτως ὅσα οὐδ' εἰς σὲ ἀνήκουσιν
οὐδ' εἰς θεοὺς τοὺς ἄνω, παρεδίδας.
Αὐτῶν ὑστεροφθόροι ἐκδικήτριαί
αἱ τῶν θεῶν καὶ τοῦ Ταρτάρου Ἑρινυῖς,
μὲ τὰς ἰδίας σ' ἐνεδρεύουν συμφορὰς.
Ἴδὲ καὶ ταῦτ' ἂν λέγω ἀργυρώνπτος.
Μετ' οὐ πολὺ θὰ πληρωθῇ ὁ οἶκος σου
τύρβης ἀνδρῶν, καὶ γυναικείων κοπετῶν·
ἐχθραὶ δὲ ὅλ' αἱ πόλεις θ' ἀναστατωθοῦν,
ὅσας μὲ σάρκας κύνες κατεμόλυνον,
ἢ ὄρνεα, εἴτε θηρία, φέροντα
ἀνόσιον ὁσμὴν ἐκ τῆς ἐστίας των.
Τοιαῦτα βέλῃ, ἐπειδὴ μ' ἐπικρανας,

πικρὰ ἀφῆκα κατὰ τῆς καρδίας σου·
καὶ δὲν θὰ φύγῃς τὴν δριμύτιαν τῶν πληγῶν.
Φέρε με τέκνον, εἰς τὸν οἶκον, τὸν θυμὸν
ὅπως ἀφῇ αὐτὸς εἰς νεωτέρους του,
καὶ μάθῃ γλῶσσαν ἥσυχον νὰ κυδερνῇ,
καὶ νοῦν τῶν νῦν φρενῶν του φρονιμώτερον.

Χορὸς (Ἡγεμῶν).

Ἀπῆλθεν, Ἄναξ, δεῖνὰ λέγων ὁ ἀνὴρ.
Ἡξεύρω δὲ ἀφ' οὗ τριχᾶν πολιὰν
ἀντὶ τῆς κόμης τῆς μελαίνης ἡλλαξα,
ὅτι ψευδῇ ποτὲ δὲν ἐπροφήτευσε.

Κρέων.

Κ' ἐγὼ ἡξεύρω, καὶ ταράσσομαι τὸν νοῦν.
Δειλὸν τὸ νὰ ἐνδῶσω. Ἄν δ' ἀντισταθῶ
δεινὴ φοβοῦμαι βλάβη μὴ πατάξῃ μας.

Χορὸς (Ἡγεμῶν).

Φρόνους πρέπει Κρέων, Μενεκέως παῖ !

Κρέων.

Τί δὲ νὰ πράξω πρέπει ; λέγε, πείθομαι.

Χορὸς (Ἡγεμῶν).

Ἐλθὼν, τὴν κόρην ἄφες τὰ ὀρύγματα,
καὶ κτίσον τάφον εἰς τὸν κείμενον νεκρόν.

Κρέων.

Ἐγκρίνεις ; Νὰ ἐνδῶσω παραινεῖς ;

Χορὸς (Ἡγεμῶν).

Ὡ ἄναξ, ὅσον τόχιστα. Ταχύποδες
ἔρχοντ' αἱ θεαὶ βλάδαι εἰς τοὺς ἄφρονας.

Κρέων.

Φεῦ! Θὰ τὸ πράξω μὲ καρδίαν ἀκουσάν
ἀλλ' ἢ ἀνάγκη εἶν' ἀκαταμάχτης.

Χορὸς (Ἡγεμών).

Ἀπελθε, πρῶτον μὴ μεταμελήθῃτι.

Κρέων.

Ἵπάγω, σπεύδω. Τρέξατε θεράποντες,
παρόντες καὶ ἀπόντες καὶ προφθάσατε
μ' ἀξίνας εἰς τὸν τόπον τὸν νεοφανῇ.
Ἐγὼ δ' ἄψ' οὐ τοιαῦτ' ἀπεφασίσθησαν,
αὐτὸς ὁ δέσας θὰ τὴν λύσω προσελθὼν·
φοβοῦμαι μὴ εἶν' ἀριστον ἐν τῇ ζωῇ
τοὺς καθεστῶτας νόμους νὰ σεδῶμεθα.

Χορὸς (Ἡγεμών α' καὶ β').

Πολυνώνυμε, χάρμα νύμφης τῆς Καδμείας,
καὶ τοῦ βαρυδρόντου Διὸς υἱέ,
Θεέ, τῆς λαμπρᾶς Ἰταλίας

ὁ ἐν κόλποις τῆς Ἐλευσινίας ὁποῦς κοινῶς κυβερνῶν Βα-
[σιλεῦ,

Βακχεῦ, Βακχῶν τὴν πόλιν κατοικῶν
Θήδαν, τὰ Ἰσμινουὶ κάθυγρὰ ρεῖθρα,
σποράν δὲ δράκοντος ἀγρίου·

(Ἡμίχορος α' καὶ β', μονοφωνία).

Σὲ δ' ἐκ πέτρας διλόφου λάμψις οὐρανία βλέπει, Ἀντιστ. β'
ὅπου νύμφαι Κορύκειαί Βακχίδες βαίνουσι·
καὶ ρεῦμα τὸ Καστῆλιον,
κ' αἱ κισσοθόροι Νισαῖται ράχεις πέμπουσι

(πάντες)

ψαλμὸν ἐνθεον τῶν εὐαγόντων,

ὥς κ' ἡ χλωρὰ πολυστάφυλος ὄχθη, ὁπότεν
ἐπισκοπῆς, Θεέ, τὰς Θήδας.

(Ἡμίχ. α').

Εὐοὶ Βάκχε!

(Ἡμίχ. β').

Τὴν πόλιν ἡμῶν ὑπὲρ πᾶσαν πόλιν τιμᾶς
μετὰ τῆς κεραυνοτόκου μητρός.
Νῦν δ' ὅτε νόσος πάνδημος αὐτὴν
καὶ βίαία ἐνοχλεῖ,
ὑπέρβα καθαρθ' ποδὶ τὸν Παρνασσόν
ἢ τὰ στενάζοντα πελάγη.

(Ἡμίχ. α').

Ἀντιστροφὴ β'.

Ἴω χορηγὲ πῦρ πνεόντων ἄστρον,
ψαλμῶν νυκτικῶν ἐπίσκοπε,
παῖ, τοῦ Διὸς γόνε· μετὰ τῶν Ναξίων σου
περιπόλων δρόμῳ (ἐλθέ, ἐλθέ, ἐλθέ),
αἱ πάννυχτοι, ἐμμανεῖς, ἄγουσι χοροῦς
ὑπὲρ τοῦ Θεοῦ Ἰάκχου.

Ἄγγελος (ἐρχόμενος).

Πάροικοι Κάδμου, καὶ Ἀμφιονόος ἄστροι,
δὲν θέλ' ὅποιαν δῆποτε ζῶν ἄνδρος
ἢ μακαρίδ' ἢ ταλανίδει πώποτε·
διότ' ἡ Τύχῃ ἀνατρέπ' ἢ ἀνορθεῖ
τὰ εὐτυχοῦντα ἢ τὰ δυστυχήσαντα
καὶ οὐδείς μάντις τοῦ ἰδίου μέλλοντος·
Ἦτο ὁ Κρέων ζηλωτός· φρονῶ, ποτέ,
ἀπ' ἐχθρῶν σώσας τὴν Καδμείαν ταύτην γῆν,
τῆς χώρας μοναρχίαν παντελῆ λαβὼν,
καὶ τῶν υἱῶν του βλέπων θάλλοντας βλαστούς.

Πλὴν τόρα δὲ ἀπώλοντο· τὰς ἡδονὰς
ὅταν τις εἶδε μοραθειδίας τῆς ζωῆς·
τόν λέγω ὅχι ζῶντα ἐμψυχον νεκρόν.
Πλούτῃ κατ' οἶκον ὅταν θέλῃς δύναμιν
βαναύσου ἔχῃ, ἂν ἐλλείπῃ δ' ἡ χαρά,
τὰ λοιπὰ ὅλα δι' ἀπλὴν σκιάν καπνοῦ,
δὲν ἀγοράζω πρὸς ἀνθρώπου ἡδονήν.

Χορός.

Τῶν βασιλέων νέαν φέρεις συμφορὰν;

Ἄγγελος.

Ἀπέθανον, καὶ εἶν' οἱ ζῶντες αἵτιοι

Χορός.

τίς ὁ φονεύσας, λέγε, τίς ὁ φονευθεὶς;

Ἄγγελος.

Μ' αὐτόχειρα ὁ Αἴμων ἐπεσε πληγὴν.

Χορός.

τῆς τοῦ πατρὸς ἢ τῆς ἰδίας του χειρὸς;

Ἄγγελος.

Αὐτὸς αὐτόχειρ κατὰ τοῦ πατρὸς λυσσῶν.

Χορός.

ᾧ μάντι! λόγον πόσον εἶπας ἀληθῆ!

Ἄγγελος.

Αὐτὰ τοιαῦτα· Νὰ ἰδοῦμεν τὰ λοιπὰ.

Χορός.

Τὴν Εὐρυδικὴν βλέπω, τὴν τάλαιναν
τοῦ Κρέοντος γυναῖκα. Ἐκ τῶν οἰκῶν τῆς,
ἢ τι μαθοῦσα, ἢ τυχαίως.

Εὐρυδική.

ᾧ συμπολιταὶ λόγον ἤκουσά τινα.
ὅτ' ἐξηρχόμεν, ἱκετήριον εὐχὴν
εἰς τῆς Παλλάδος νὰ προσφέρω τὸν ναόν·
Μόλις τὰ κλειθρὰ ἀνέσπασα τῆς πύλης μου,
καὶ κακὴ φῆμιν τῆς κατ' οἶκον συμφορᾶς
τὰ ὧτά μου προσβάλλει· Εἰς τῶν γυναικῶν
τὰς χεῖρας τότ' ἐρρίφθην ὡς ἀπόπληκτος·
Ἀλλὰ τίς ἦν ἡ συμφορὰ, εἰπετέ μοι·
Ἦξεύρετε κακῶν πῶς δὲν εἰμ' ἀπειρος·

Ἄγγελος.

Παρὼν ὑπῆρχον, ὦ φιλότατη δέσποινα,
καὶ θὰ σ' εἰπῶ τὸ ἀληθὲς ἀκέραιον.
Πρὸς τί ἀμβλύνων τὴν πληγὴν, νὰ ἐλεγχθῶ
ψευσθεὶς; Ὅρθ' εἶνε πάντοτ' ἡ ἀλήθεια.
Τὸν ἄνδρα σου παρηνκολούθουν ὁδογῶν
ἐπὶ τὸν λόφον, ὅπου ἦτο τὸ οἰκτρὸν
τοῦ Πολυνεῖκου σώμα, κυνοσπάρακτον·
Αὐτόν, — τὴν Ἐνοδίαν καὶ τὸν Πλούτωνα
προσευχηθέντες ν' ἀφεθῶσι τῆς ὀργῆς, —
ἐλούσαμεν ἄγνον λουτρόν, κ' ἐκαύσαμεν
εἰς χλωροῦς κλάδους ὃ, τι ἔμεν' αὐτοῦ·
καὶ ὀρθοτάτην τύμβον ἐξ οἰκείας γῆς
χώσαντες, πάλιν πρὸς τὸν ὑποχθόνιον,
λιθόστρωτον τῆς κόρης ἤλαθμεν παστόν.
Φωνὴν δ' ὀξέων κοπετῶν ἀκούσας τῆς
μακρόθεν ἡδ' εἰς βόθρον τὸν ἀκηδευτον,
τὴν ἀναγγέλλ' εἰς τὸν δεσπότην Κρέοντα·
Ὡς δ' ἡ κακὴ βοή μου περιέπνευσεν,
ἔσπευσε βαίνων καὶ θρηνώδῃ στεναγμῶν

ἀφῆκε λέγων· «ὦ ἐγὼ ταλαίπωρος!»

Ἄρα μαντεύω, ἄρα δυστυχέστατον
τὸν πρόην δρόμον, δρόμον βαίνω σήμερον;
Φωνὴ ἤχει τοῦ τέκνου μου. ὦ φύλακες,
τρέξατ' εὐθέως, πρὸς τὸν τάφον σπεύσατε,
τὴν θύρα του ἰδέτε τὴν λιθοπαγῇ
προδῶτε καὶ τὸ στόμιον. Τοῦ Αἰμῶνος
φωνὴ ἠκούσθ' ἢ μ' ἀπατῶσιν οἱ θεοί;
Τοιαῦτα τεβλιμμένος ὁ Δεσπότης μας
διέταττεν· Εἰς δὲ τοῦ τύμβου τὸν μυχόν,
τὴν μὲν εἰς βρόχον τῆς στρεπτῆς συνδόνας της
ἐκ τοῦ αὐχένος κρεμαμένην εἶδομεν,
τὸν δ' ἐκ τῆς μέσης ταύτην περιπτύσσοντα,
κνί κλαίοντα τὴν κλίνην της τὴν νεκρικὴν,
τὰ ἔργα τοῦ πατρός του καὶ τοῦ γάμου του,
ὡς δὲ τὸν εἶδεν, ἀνοιμῶξας γοερῶς,
πρὸς αὐτὸν ἦλθε, καὶ μὲ θρήνους τὸν καλεῖ.
Ταλαίπωρε, τί ἐπραξας, τί μελετᾷς;
ἢ συμφορὰ τὸν νοῦν σου πῶς διέθθιξε;
Ἐξέλθε, τέκνον· σ' ἱκετεύω ἐκ ψυχῆς.
Ὁ δὲ υἱὸς του εἶδε μ' ὄμμα ἀγριον,
καὶ πτύσας κατὰ πρόσωπον, ἐν σιωπῇ
τὸ δίστομόν του ξίφος ἀνασπᾷ. Φυγὴ
πλὴν τὸν πατέρα ἔσφινεν. Ὁ δ' ἄθλιος
καθ' ἑαυτοῦ θυμούμενος, τὴν μάχαιραν
εἰς μέσον πλήσσει τὸ πλευρόν, καὶ μ' ἀσθενῆ
ἀγκῶνα, νοῶν ἔτι, σφίγγει τὴν νεκράν,
καὶ πνευστιῶν ὀξύ ἐκβάλλει φύσημα,
καὶ βάψας μ' αἷμα τὴν λευκὴν της παρεῖν,
καὶ νεκρὸς πίπτει εἰς τὰς ἀγκάλας τῆς νεκρᾶς
οἰκτρὸς νυμφίος εἰς τοῦ Ἄδου τὸν παστόν.

Εἰς τοὺς ἀνθρώπους κείμενος παράδειγμα,
ἡ ἀβουλία ὅτι μέγιστον κακόν.

Χορός.

Τί τοῦτο λέγεις; Πῶς ἐξῆλθεν ἡ γυνή;
πρὶν ἢ καλὸν ἢ κακὸν λόγον νὰ εἰπῇ;

Ἄγγελος.

Μ' ἐκπλήττει τοῦτο· Ἀλλ' ἐλπίζω τοῦ υἱοῦ
ὡς ἤκουσε τὸ πάθος, πῶς ἀπέφυγε
τοὺς δημοσίους θρήνους, ἐπιστρέψασα
νὰ συμπενηθῇ μετὰ τὰς θεραπαίνας της·
Δεν εἶνε ἄφρων νὰ πράξῃ τι.

Χορός.

Ἴδως κ' ἡ ἄκρα ὅμως σιωπῇ κακὸν
μοὶ φαίνεται, κ' αἱ μάταιαι πολλαὶ βοαί.

Ἄγγελος.

Ἀλλ' ὡς ἴδωμεν, μέσον τι παράφορον
ἢ τεβλιμμένη μελετᾷ καρδία της.
Ἄς εὐδωμεν ἡσύχως. Εἶνε ἀληθές·
κακὸν ἀγγέλλει καὶ ἡ ἄκρα σιωπῇ.

Χορός (Ἠμίχ. ἀ καὶ β' μονοφ.)

Ἀλλ' ἔρχετ' ἰδοῦ, ὁ ἀναξ αὐτῆς
εἰς τὰς χεῖρας ἐπίσημον μνῆμα κρατῶν.
Ἐξ ἰδίων οὐχὶ ὑπὸ ξένων βλαβεῖς,
νὰ εἰπῶ, ἄνμοι δίδετε τοῦτον.

Κρέων.

ὦ θεῦ! φρενῶν ἀφρόνων ἀμαρτήματα!
θανατηφόρα δεῖνά!
ὦ φόνους βλέποντες
καὶ θανάτους ἐμφυλίων σφαγῶν!

ὦ φεῦ ! τῶν ἐμῶν ἀφρόνων βουλῶν !

ὦ ! νέος, υἱέ, ἀκαίρως ἀπῆλθες θανὼν,
αἶ, αἶ αἶ, αἶ !

ἀδούλων ἐμῶν, οὐχὶ σῶν φρενῶν πεσὼν σφάγιον !

Χορὸς (Μονοφ. ἁ καὶ β'. Πρίχ.)

Ἐξώρας φεῦ ! τὸ δίκαιον ἐγνώρισας.

Κρέων.

Οὐαί,

Ἐννόησα ὁ δειλταῖος ! Ἀλλὰ θεός,
βαρὺς ἐπιπεσὼν, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν
μ' ἐκτύπησεν, ὁ δοῦς ἀγρίας δειξας μοι,
καταπατῶν καὶ φθειρῶν πᾶσαν μου χαράν.
φεῦ ! φεῦ ! πόνοι τῶν θνητῶν δύσπονοι,

Ἐξάγγελος.

ὦ δέσποτ' ἄλλας συμφοράς, μὲν κέκτεσθαι,
Κρατεῖς δὲ ἄλλας εἰς ἀγκάλας σου τὰς μὲν,
τὰς δ' ἐν ὀλίγῳ εἰς τὸν οἶκον θά ἰδῆς.

Κρέων.

Κακὸν ὑπάρχει μείζον τούτων τῶν κακῶν ;

Ἐξάγγελος.

Ἀπέθαν' ἡ γυνή σου, μήτηρ τοῦ νεκροῦ,
ἡ δυστυχῆς, μ' εἰσέτι χαινούσαν πληγὴν.

φεῦ ! φεῦ !

Ἀντιστρ. ἁ

Ἀχόρταστε ὦ τοῦ Ἄδου λιμὴν
πρὸς τί μ' ἀπολεῖς ; ὦ κακάγγελτα
εἰπὼν μοι δεινὰ, τί λόγον λαλεῖς ;

Αἶ, αἶ ! θνήσκοντα καταπέκτεινας

Τί λέγεις ; καὶ τί ἀγγέλλεις καινόν ;

αἶ ! αἶ ! αἶ ! αἶ !

σφαγὴν γυναικὸς
συμβᾶσαν, ἐμοὶ δεινὸν ὄλεθρον.

Χορὸς (Ἡμίχ. ἁ καὶ β'. Μονοφ.)

Ἐκεῖ, ἰδοὺ τὴν. Δὲν ἀπέμεινεν ἐντός.

Κρέων.

Οὐαί.

Δεύτερον τοῦτο βλέπ' ὁ ἄθλιος κακόν !
Τίς ἔσσετ' ἐμοῦ ἡ τύχη λοιπόν ;
Ἐν ᾧ τὸ τέκνον ἐχῶ εἰς τὰς χεῖράς μου,
ὁ τάλας νεκρὸν προβλέπω κ' ἕτερον.
φεῦ ! φεῦ δυστυχοῦς μητρός ! φεῦ νιοῦ !

Ἐξάγγελος.

Εἰς τὸν βωμὸν ἀποσφαγεῖσα, ἐκλείσε
τὰ σκοτεινὰ τῆς βλάβαρα θρηνησάσα
τοῦ πρὶν θανόντος Μεγαρέως τὸν πατῆρ,
καὶ τούτου πάλιν τέλος δὲ τὰς πράξεις σου
ὡς παιδοκτόνου τὰς κακὰς ὑμνήσασα.

Κρέων.

Αἶ, αἶ, αἶ, αἶ !

Στροφ. γ'.

Ἐκ φρίκης ῥιγῶ. Διὰ τί κανεῖς
διστόμῳ αἰχμῇ νά μὴ με τρυπᾷ
Ταλαίπωρος ἐγώ !
φεῦ ! πόσα φρικτὰ ὑπέστην δεινὰ !

Ἐξάγγελος.

ὡς τούτων σὲ καὶ ὡς ἐκείνων τῶν κακῶν
παραίτιον ἡ θνήσκουσα ἐξήλεγχε.

Κρέων.

Μὲ ποῖον φόνου τρόπον δὲ ἀπέθανε ;

Ἐξάγγελος

ἐπρώθ' ὑπὸ τὸ ἥπαρ, καθὼς ἤκουσε
τοῦ τέκνου της τὴν βαρυθρήνητον σφαγὴν.

Κριέων.

ὦ ! φεῦ, φεῦ, οὐδεὶς τῶν ἄλλων θνητῶν, Στροφ. δ'.
αἰτία ἐγὼ εἰμι τοῦ δεινοῦ,
ἐγὼ σὸς φονεὺς ὁ ἀθλίος, ναί !
ἐγὼ, ἀληθές. ὦ σεῖς, ὁπαδοί,
φέρετέ μ' εὐθύς, φέρετέ με σεῖς ἀπ' ἐδῶ.
Ἐκπνέων εἰμὶ, ἢ οὔτε εἰμὶ.

Χορὸς (Ἡμίχρος α' καὶ β', μονοφωνία).

Καλὸν ζῆτεῖς, ἄν τι καλὸν ἐν συμφοραῖς.
Τῶν συμφορῶν αἱ βράχιστα εἶν' ἀρίστα.

Κριέων.

Ἐλθέ ἐλθέ,
καλλίστη ἐλθέ τῶν ἐμῶν μοιρῶν,
ἐσχάτη πασῶν, καὶ φέρε ταχὺ
τὸ τέρμα. Ἐλθέ, ὦ μοῖρα, ἐλθέ,
ἡμέρας αὐγὴν μὴ ἄλλην ἰδῶ.

Χορὸς (Ἡμίχρος α' καὶ β', μονοφωνία).

Μέλλοντα ταῦτα. Τὰ παρόντα σκέψθητι.
Ἐκείνων δ' ἄλλοι οἱ ἐπιμελούμενοι.

Κριέων.

Ἡχθήθην ὅσα ἡ καρδία μου ποθεῖ.

Χορὸς (Ἡμίχ. α' καὶ β', μονοφωνία).

Μὴ μάτην εὐχου. Δὲν ὑπάρχει εἰς τοὺς θνητοὺς
τῆς πεπρωμένης συμφορᾶς ἀποφυγὴ.

Κριέων.

Τὸν ἀχρηστον δὲν μ' ἐκβάλλετ' ἐμέ ; Ἀντιστρ. δ'.
Ἀκούσιος σοῦ εἰμι, παῖ, φονεὺς.
καὶ σοῦ, ὦ γυνή ! ὦ δύστηνος ! ποῦ
λοιπὸν νὰ ἰδῶ καὶ ποῦ νὰ στραφῶ !
Δι' ἐμέ τὸ πᾶν διαρρεῖ, κ' εἰς τὴν κεφαλὴν
μοὶ ἐνέσκηψε δεινὴ συμφορὰ.

(Ὁ Κριέων ἀπάγεται).

Χορὸς (Ἡμίχρος α' καὶ β', μονοφωνία).

Τὸ φρονεῖν προκριτέον πολὺ τοῦ εὖ ζῆν
θεωρῶ, οὐδὲ πρέπει πρὸς τοὺς θεοὺς
ν' ἀσεδῇ τις ποτε.

(Ἀπερχόμενος).

Οἱ μέγαντοι λόγοι μεγάλας πληγὰς
ἐπάγουσιν, ἕως τὸ γῆρας ἐλθόν,
εὖ φρονεῖν καὶ αὐτὸ νὰ διδάξῃ.

Τὸν αὖ φρονεῖν ἐνδύναμιον ἀφ' ὧν
παύσει

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΑ'

Κύρου εὐγνώμονα αἰσθήματα πρὸς τοὺς φίλους.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Κύρος ἐπεθύμει νὰ παραμείνωσι παρ' αὐτῶ ἐβελονταὶ οἱ Μῆδοι καὶ σύμμαχοι, συνέλεξεν αὐτοὺς καὶ εἶπε ταῦτα· Ἄνδρες Μῆδοι, εἶμαι πλέον ἢ βέλαιοι ὅτι συνεξοστρατεύσατε μετ' ἐμοῦ οὔτε διὰ χρήματα, οὔτε διὰ νὰ εὐχαριστήσητε τὸν Κυαξάρην, ἀλλὰ διὰ νὰ εὐχαριστήσητε ἐμέ, τὸν ὁποῖον τιμᾶτε καὶ ἐθέλετε νὰ διακινδυνεύσητε· σᾶς εὐγγαμονῶ, ἐὰν ἡ ἐκστρατεία μου αὕτη δὲν ἀφορᾷ ἀδικίαν τινά· ὁμολογῶ δὲ ὅτι δὲν ἔχω δύναμει νὰ σᾶς ἀνταποδώσω τὴν χάριν. Δὲν καταισχύνομαι διὰ τὴν ὁμολογίαν μου ταύτην· σᾶς βεβαίω δὲ ὅτι, ἐὰν παραμείνῃτε παρ' ἐμοί, θὰ σᾶς ἀποδώσω περισσότερα. Ἐὰν δὲ πειθόμενοι εἰς τὸν Κυαξάρην ἀναχωρήσητε, τότε θὰ φροντίσω νὰ κατορθώσω σπουδαῖόν τι ὥστε καὶ σεῖς οἱ ἴδιοι νὰ με ἐπαινέσητε. Δὲν θὰ συναχωρῶσώ βέλαια, ἀλλὰ θὰ συναγωνισθῶ μετὰ τῶν Ὑρκανίων τῶν συνθηκολογησάντων μοι καὶ θὰ προσπαθῶσώ ν' ἀποδῶ αὐτοῖς ἐπαφελὴς ὥς καὶ τῶ παρασχόντι ἡμῖν πᾶσαν ἔλευθερίαν εἰς διόδον. Θὰ καταβάλω πᾶσαν μέριμναν ν' ἀποδῶ αὐτοῖς τοιοῦτος, διότι φοβοῦμαι τοὺς θεούς, ἐὰν ἀχαριστήσω αὐτοῖς· ὁ ἀχαριστῶν πρὸς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τῶ Θεῷ ἀχάριστος διατελεῖ εἰς πᾶσαν ἡμέραν ὅποτε περίπτωσιν.

Τοὺς λόγους τοῦ Κύρου διεδέχθη συγγενῆς τις, ὅστις εἶπεν αὐτῷ· φαίνεται, Κύρε, ὅτι ἡ φύσις δὲ ἐπρόκισε μὲ ἐξαιρετά βασιλικά προσόντα ἐν μέσῳ ἡμῶν ὥς καὶ πρὸς τὴν βασιλείαν τὴν ἐν τῷ σμήνῃ τῶν μελίσσων πείθονται καὶ οὐδέποτε ἀποχωρίζονται αὐτῆς, οὕτω καὶ πρὸς σὲ διάκεινται οἱ ἄνθρωποι. Διότι ὅτε νύρισκεο ἐν

Μηδία καὶ ἡτοιμάζεσο νὰ ἀναχωρήσῃς, οὐδεὶς γέρον ἢ νέος ἤννοει ν' ἀποχωρισθῇ σοῦ, ἐὰν δὲν παρενέβαινεν ὁ Ἀστυάγης νὰ τοὺς διατῇ. Τώρα δὲ τοιοῦτῳ τρόπῳ διακείμεθα πρὸς σὲ ὥστε εἴμεθα πρόθυμοι νὰ σε ἀκολουθήσωμεν ὅπου καὶ ἂν πορευθῇς καὶ τὴν πατρίδα ἀκόμῃ μετὰ σοῦ ἐπιθυμοῦμεν νὰ ἴδωμεν, ἄνευ δὲ σοῦ οὐχί· αὕτη εἶνε ἡ γνώμη μου καὶ πρὸς ταύτην ἐλπίζω νὰ συμμορφωθῶσι καὶ οἱ ἄλλοι. Μετὰ ταῦτα ὠμίλῃσεν ὁ Τιγράνης εἰπών· μὴ ἀπορῇς, ὦ Κύρε, ἐὰν μὲ βλέπῃς σιωπῶντα, διότι ἡ ψυχὴ μου εἶναι ἥδη προδιατεθειμένη οὐχί νὰ σκεθῇ ἐπὶ τῶν ἀποφάσεών σου, ἀλλὰ νὰ τὰς πραγματοποιήσῃ ἀμέσως· ὁ δὲ Ὑρκανίος τοσαύτην πεποίθησιν εἶχεν ἐπὶ τῶν ἐνεργειῶν τοῦ Κύρου, ὥστε ἀπροκαλύπτως εἶπεν· ἐὰν δὲν μείνωμεν εἰς τὴν παρούσαν περίστασιν νὰ εὐεργετηθῶμεν ὑπὸ τοῦ Κύρου, θεωρῶ ὥς θεῖαν καταδίκην· διότι ὑπὸ τοιοῦτον ἡγεμόνα, οἷος ὁ Κύρος ἡ ἐπιτυχία εἶνε βεβαίωστος καὶ οἱ ἐχθροὶ καὶ τὰ αὐτῶν εὐρίσκονται εἰς τὴν διάκρισιν ἡμῶν· ὁ Κύρος δὲν χαίρει τόσῳ ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις αὐτοῦ, ὅσῳ ἐπὶ ταῖς πρὸς τοὺς φίλους εὐεργεσίαις. Ταῦτα ὡς ἤκουσαν ἅπαντες οἱ Μῆδοι εἶπον· Κύρε, σὺ ἔφηρες ἡμᾶς ἐνταῦθα, σὺ καὶ ἄγαγε εἰς πατρίδα, ὅταν θεωρήσῃς τὸν καιρὸν εὐπρόσδεκτον.

Ὁ Κύρος δὲ οὐ ἤκουσε ταῦτα εἶπε· Ὑψίστη Θεέ, ἀξίωσόν με νίκης νὰ εὐεργετήσω τοὺς ἀνθρώπους τούτους καὶ νὰ ἀποδώσω αὐτοῖς κατὰ τὰς πρὸς ἐμέ καλὰς προαιρέσεις τῶν· ἔδωκε δὲ ἀμέσως διαταγὰς εἰς τοὺς περὶ αὐτὸν νὰ καταστήσῃσι φυλακὰς καὶ νὰ μεταδῶσιν οἱ μὲν ἱππεῖς εἰς τὰς σκηνάς, οἱ πεζοὶ εἰς τὰς πεζικὰς καὶ οἱ Πέρσαι ν' ἀρχοῦσιν ἐν νύκτῳ καὶ μεθ' ἡμέραν εἰς παράσκευὴν τῶν τοῦ πολέμου. Ταύτην τὴν ἡμέραν οὕτω διήγαγε· τῇ ἐπαύριον δὲ περὶ λυχνῶν ἀφᾶς ἡγήρεθαι καὶ ἐξίππος μετέδῃ παρὰ τῷ

Γωδρύα συνοδευόμενος ὑπὸ δισχιλίων ἵππῶν παρηκολούθει δὲ ἅπαν τὸ ἄλλο στράτευμα, ἀφ' οὗ ἔλαβε διαταγὴν τοῦ Κύρου, ὥστε νὰ μὴ παρεκκλίνῃ τις τῶν ταγμάτων, διότι ὁ φωραθισμένος τοιοῦτος θὰ τιμωρηθῇ παραδειγματικῶς. Περιπατοῦντες ἔβησαν περὶ τὸ δειλινὸν τῆς ἡμέρας εἰς τὸ χωρίον τοῦ Γωδρύου· ἐξετάσαντες δ' αὐτὸ ἐπισταμένως εὗρον ὑπερίσχυρον καὶ τὰ τεῖχη τοιοῦτω τρόπῳ ἐξισφαλισμένα, ὥστε νὰ ἀγωνισθῶσι γενναίως· κάτῳθεν δὲ συνηγελάζοντο πάμπολλα πρόβατα καὶ βόες ὥστε νὰ μὴ στερῶνται ζωοτροφῶν· ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ὁ Γωδρύας ἐπεμψε πρὸς τὸν Κύρον ἄνδρας διὰ νὰ ὀδηγήσωσιν αὐτὸν διὰ τῆς εὐθείας ὁδοῦ καὶ νὰ παρακαλέσωσι νὰ πέμψῃ τοὺς πιστοὺς του νὰ ἐξετάσωσι τὰ ἔνδον ὑπὸ ἔσπιν στρατηγικὴν. Ὑπείκων εἰς τὴν πρότασιν ταύτην ἀπέστειλεν ἄνδρας διὰ νὰ ἐξετάσωσι καλῶς μήπως τὸ τεῖχος ἦτο ποναλῶσιμον καὶ ὁ Γωδρύας ἐψεύδετο εἰς τὰ λεγόμενά του· αὐτὸς δὲ ἐξήταξε μετὰ μεγάλου ἐνδιαφέροντος ἔξωθεν τὰ πάντα, διότι εὗρισκεν αὐτὰ ἰσχυρότερα ἢ ὅτι τὰ ἀνέμενον· οἱ μεταδόντες μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθον καὶ ἀνήγγειλον αὐτῷ, ὅτι τὰ ἔνδον εἶνε ἐρυμνά καὶ τὰ πολεμοφόδια τοσαῦτα, ὥστε νὰ ἐπαρκέσωσιν εἰς πολλὰς γενεάς· ἐν ᾧ ἤκουσε ταῦτα καὶ ἦτο περιφρονῶν, αἰφνης ἐξέρχεται ὁ Γωδρύας μετὰ ἀνθρώπων καὶ φέρει αὐτῷ ἄλευρα, σῖτον, βούς, αἶγας, πρόβατα καὶ παντοδαπὰ ἄλλα βρωτὰ διὰ νὰ δειπνήσῃ ὁ Κύρος καὶ ἡ στρατιὰ τεταγμένη ἐπὶ ταῦτα ἡσχολεῖτο εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν διαταγῶν των· ὁ δὲ Γωδρύας προσεκάλεσε τὸν Κύρον νὰ εἰσέλθῃ ἐντὸς τῶν τειχῶν, συμπαλαμβάνων καὶ τοὺς πιστοὺς του· ὡς δὲ ἀφίκετο πρὸ τῶν πυλῶν εὐθύς ἠνεψήγησαν αἱ πύλαι καὶ ἐγένετο δεκτὸς μετὰ πολλῶν φιλοφρονήσεων· τῷ προσέφερον ὁ Γωδρύας χρυσὰ καὶ ἀργυρὰ σκεύη καὶ κοσμήματα καὶ ἱκανοὺς

δρακεῖν· ἐπὶ τέλους τῷ προσήγαγε τὴν μελαινιμονοῦσαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ ἀδελφοῦ τῆς θυγατέρας του διακεκριμένην ἐπὶ κάλλει καὶ ἐξόχῳ μεγέθει ἐπειπών· Τὰ μὲν ἄλλα πάντα, ὦ Κύρε, σοὶ τὰ δωρῶ· τὴν δὲ θυγατέρα ἀφήνω εἰς τὴν διάκρισίν σου ν' ἀποκαταστήσῃς· δὲ παρακαλοῦμεν ὁμῶς θερμῶς ἐγὼ μὲν ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ, αὕτη δὲ ὑπὲρ τοῦ ἀδελφοῦ, νὰ μᾶς λάβῃς τὴν προσήκουσαν ἐκδίκησιν.

Κύρος καὶ θυγάτηρ Γωδρύου.

Πρὸς ταῦτα ὁ Κύρος ἀπάντησεν ὅτι σοὶ προὔπεσθῃν δυνατὴν τιμωρίαν ἔαν ἐπαληθεύσῃς· ἦδη, ἐπειδὴ ὑπερεπλήθευσας, οὐ μόνον σοὶ ὀφείλω τὴν ὑπόσχεσιν, ἀλλὰ δεῖμαι τοῖς θεοῖς νὰ μὴ με διαψεύσωσιν, ἀλλὰ νὰ με δειψῶσιν ἀντάξιον τῶν προσδοκίων σου. Καὶ τὰ μὲν χρημάτων καὶ πάντα τὰ ἄλλα παραδέχομαι καὶ δωρῶ τῇ θυγατρὶ σου ταύτῃ διὰ νὰ χρησιμοποιεῖται αὐτὰ ὡς προῖκα· ἐν δὲ μόνον σοῦ ζητῶ, τὸ ὅποιον θεωρῶ πολὺτιμον καὶ ἀνεκτίμητον πάντων· Ὁ Γωδρύας νομίσας ὅτι ἐπρόκειτο περὶ τῆς θυγατρὸς του εἶπεν· ὀρθόν μοι, τί ζητεῖς καὶ εἶμαι πρόθυμος· ὁ Κύρος εἶπε τότε· οὐδὲν ἕτερον ἢ νὰ μὴ μοῦ δώσῃς ποτὲ ἀφορμὴν διὰ νὰ ἀθετήσω τὴν ὑπόσχεσίν μου, διότι θὰ φανῶ εἰς τὸν κόσμον ἅπαντα ἄδιοκατάκριτος· ὅσον δ' ἀφορμὴ τὴν θυγατέρα σου, θὰ συζεύξω αὐτὴν μετὰ ἀνδρός, ὅστις ἴσως μὲν νὰ μὴ ἔχῃ ὅσα καὶ σύ πλοῦτη, ἀλλὰ καρδίαν εὐγενῇ καὶ ἐμπλεῶν αἰσθημάτων καλῶν· ἔχω, Γωδρύα, τοιοῦτους τοὺς περὶ ἐμὲ ἄνδρας ἐναρέτους, ὥστε χάριν τῆς φιλίας σου καὶ τῆς ἀρετῆς των θὰ περιεφρόνουν τὰ τῶν Σύρων καὶ τῶν Ἀσσυρίων. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Γωδρύας εἶπε· παρακαλῶ σε, Κύρε, δεῖξόν μοι τοιούτους τινας διὰ νὰ υἱοθετήσω τινὰ ὡς γαμβρόν μου· ὁ δὲ Κύρος εἶπεν· οὐδεμίαν ἔχεις ἀνάγκην νὰ σοῦ δεῖξω ἐγώ

τοούτους· ἀκολουθήσων ἡμῖν καὶ σύ ὁ ἴδιος θὰ ἴσῃαι εἰς θέ-
σιν νὰ δείξῃς αὐτοὺς καὶ εἰς ἄλλους.

Ἄφ' οὗ ἀντήλλαξαν σημεῖα φιλίας εἰλικρινοὺς, ἡγέρθη
καὶ ἀνεχώρησε, μολονότι ὁ Γωδρύας παρεκάλει αὐτὸν νὰ
συνδειπνήσωσιν οἴκοι, ὁ Κύρος ἠννόει νὰ δειπνήσῃ ἐν τῷ
στρατοπέδῳ καὶ ἐκεῖ παρέλαβε τὸν Γωδρύαν σύνδειπνον·
ἐν ᾧ συνεδείπνουν, κατακλιθέντες ἐπὶ στιβάδων, ἡρώτη-
σεν ὁ Κύρος τὸν Γωδρύαν οὕτω· πῶς σοὶ φαίνεται, σύ
ἔχεις περισσώτερα στρώματα ἀπὸ ἑνα ἕκαστον ἡμῶν;
Οὐχὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν· ἀλλὰ σεῖς ἔχετε καὶ στρώματα
καὶ κλίνας καὶ οἰκίαν μεγαλειέραν τῆς ἡμῶν· διότι ὡς
οἰκίαν μετοχειρίζεσθε τὴν γῆν, ὡς στέγην τὸν οὐρανόν, ὡς
κλίνην τὰς πεδιάδας καὶ ὅρη καὶ ὡς στρώμα, ὅτι παράγει
ἡ γῆ· παρατηρῶν δὲ τὴν ἀπλότητα αὐτῶν ἐν τῇ τραπέζῃ,
ἄτε πρῶτον συνδειπνῶν, ἐθαύμαζε· διότι παρετήρει τὴν
τάξιν, τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν μετριότητα ἐν πᾶσιν· παρετή-
ρει ὅτι οἱ Πέρσαι καὶ ἐν τῇ τραπέζῃ ἠννόουν νὰ πολι-
τεύωνται ὡς στρατιῶται, νὰ σέβωνται τοὺς μεγαλειτέρους,
νὰ ἀκροῶνται τὰ σπουδαιολογήματα αὐτῶν καὶ νὰ ἀπο-
φεύγῃσι πᾶν τὸ δυνάμενον νὰ δυσαρστήσῃ. Ἐτοιμαζόμε-
νος νὰ ἀναχωρήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ Γωδρύας εἶπε· δὲν
μοι κάμνει ἐντύπωσιν, ὁ Κύρε, διότι δὲν ἔχετε ἐκπώματα
καὶ λοιπὰ πολυτελῆ ὡς ἡμεῖς· διότι, ὡς φαίνεται, ὅτι
ἡμεῖς μὲν φροντίζομεν ν' ἀποκτήσωμεν τοιαῦτα πολλὰ,
σεῖς δὲ νὰ γίνητε ἀξιοὶ τοιούτων· ὁ δὲ Κύρος εἶπε πρὸς
αὐτόν, παρακαλῶ νὰ ἔλθῃς ἀπὸ πρῶτας διὰ νὰ ἴδωμεν καὶ
τὰς στρατιωτικὰς δυνάμεις σου καὶ οὕτω νὰ πορευθῶμεν
διὰ τῆς χώρας σου ὅπου θὰ μᾶς ὀδηγήσῃς. Ἄμ' ὡς ἐξη-
μέρωσεν ἐπαρουσιάσθη ὁ Γωδρύας ὡς διετάχθη· ταῦτα
ἴδων ὁ Κύρος προσεκάλεσεν αὐτόν καὶ τὸν Ἑρκάνιον ἰδαι-
τέρως καὶ εἶπεν· ἐγὼ μεθ' ὑμῶν ὡς φίλων δύναμαι νὰ σκε-

φθῶ περὶ παντὸς πρακτέου· εἰπατέ μοι λοιπὸν τί φρονεῖτε
διὰ νὰ μὴ ἀποτύχωμεν ἐν πολέμῳ καὶ διὰ νὰ μὴ μᾶς
ὑπερνικήσῃ ὁ Ἀσσύριος· ὥς σκεφθῶμεν, διότι ἐγὼ μὲν,
ἐὰν ἀποτύχωμεν, ἔχω καὶ ἄλλο καταφύγιον, εἰς σὰς ὁμῶς
μία τοιαύτη ἥττα φέρει παντελῆ καταστροφὴν, διότι
ἀπαλλοτριοῦνται πάντα τὰ ὑμέτερα· ἐμὲ μὲν μισεῖ
οὐχὶ ἐξ ἐμπαθείας, ἀλλὰ διότι θεωρεῖ ἀσύμφορον δι' ἑαυ-
τὸν τὸ νὰ ἴδῃ ἡμᾶς μεγάλους καὶ ἰσχυροὺς· ὑμᾶς δὲ
μισεῖ διότι θεωρεῖ ἑαυτὸν ἀδικούμενον παρ' ὑμῶν· τότε
ἐκεῖνοι συναπῆντησαν ὅτι ἔχουσι τὸ αὐτὸ ἐνδιαφέρον
ὅπως ἐπικρατήσῃ καὶ ὅτι θὰ δώσωσι πᾶσαν δυνατὴν
καὶ πρόθυμον περὶ τούτου ὁδηγίαν.

Συνομιλία Κύρου μετὰ τῶν συμμάχων.

Μετὰ ταῦτα ἀπύθυνεν αὐτοῖς ταῦτα· εἰπατέ μοι ὁ
Ἀσσύριος μόνους ὑμᾶς νομίζει ἐχθροὺς ἢ ἔχει καὶ ἄλλους
τινάς; Ὁ Ἑρκάνιος πρὸς ταῦτα ἀπάντησεν οὕτως· ἀ-
σπονδοὶ ἐχθροὶ του εἶναι οἱ Καδοῦδοι, ἔθνος μέγα καὶ
ἰσχυρὸν καὶ οἱ Σακαί, οἱ γειτνιάζοντες ἡμῖν, οἵτινες πο-
λυειδῶς ἑκακοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀσσυρίου· διότι προσε-
πάθει νὰ καταστρέψῃ αὐτοὺς, ὡς περ ἡμᾶς· νομίζετε
λοιπὸν ὅτι καὶ ἐκεῖνοι θὰ προθυμοποιηθῶσι νὰ συμμέτα-
σχῶσι τῆς κατὰ τοῦ Ἀσσυρίου ἐξόδου ἡμῶν; πάνυ εὐχα-
ρίστως, ἐὰν τοῖς ἐπιτραπῇ νὰ συναναμιχθῶσιν· ἀφ' οὗ ἡ-
κουσε ταῦτα ὁ Κύρος εἶπε·

Διὰ τί, ὦ Γωδρύα, κατηγορεῖς ὡς ὑπερήφανον τὸν νεανί-
σκον τοῦτον, ὅστις σὲ ἀνηγόρευσε βασιλεῖα; διότι φρονῶ
ὅτι ἑκακοποιήθη ὑπ' αὐτοῦ· μόνον πρὸς σὲ ἐβόηεν ὡς
τοιούτος ἢ καὶ πρὸς ἄλλους τινάς; Μάλιστα, εἶπεν ὁ Γω-
δρύας, καὶ πρὸς πολλοὺς ἄλλους, ὑβρίζων μὲν τοὺς ἀδυνα-
τους, ἐξαπατῶν δὲ τοὺς ἰσχυροὺς· ἐνδὲς μάλιστα τὸν υἱόν

ἐν συμποσίῳ ἀπέτεμε, διότι ἡ σύζυγος αὐτοῦ ἐπῆνεσεν αὐτὸν καὶ ἐμακάρισε τὴν μέλλουσαν γυναικὰ του. Δὲν φρονεῖς λοιπὸν ὅτι καὶ οὗτος πάνυ εὐχαρίστως θὰ ἔδλεπεν ἡμᾶς βοηθοῦς του καὶ συμμάχους; Μάλιστα! ἀλλ' εἶνε πολὺ δύσκολον νὰ ὑπάγωμεν πρὸς αὐτόν· διὰ τί; ἡρώτησεν ὁ Κύρος· διότι ἐάν τις θέλῃ νὰ πορευθῇ πρὸς αὐτὸν πρέπει νὰ περάσῃ παρ' αὐτὴν τὴν Βαβυλῶνα. Καὶ ποῖα δυσκολία ὑπάρχει νὰ παρέλθῃ τις ἐκεῖθεν; Διότι ὑπάρχει δύναμις πολλαπλάσια τῆς ἡμετέρας· ἐάν δὲ βλέπῃς τοὺς Ἀσσυρίους μετὰ μικροτέρας δυνάμεως, τοῦτο ἀποδοτέον εἰς τὴν μικρὰν ἰδέαν τὴν ὁποίαν ἐσχημάτισαν περὶ τῆς στρατιᾶς σου οἱ Ἀσσύριοι· διεσαλπίσθη δὲ πανταχοῦ ἡ ἰδέα αὕτη καὶ διὰ τοῦτο ἀνάγκη νὰ πορευθῶμεν ἐν προφυλάξει.

Ὁ Κύρος, ἀψ' οὗ ἤκουσε ταῦτα εἶπε τῷ Γωδρύᾳ· ἐπιδοκιμάζω τοὺς λόγους σου, ἀλλ' ἀσφαλεστέραν ὁδὸν εὕρισκω τὴν παρὰ τὴν Βαβυλῶνα, διότι ἐάν ἀπομακρυνθῶμεν τῶν πολεμίων εἶνε βέβαιον ὅτι θὰ ἐνθαρρυνθῶσι περισσότερον καὶ θὰ θρασυνθῶσιν ἡμέραν τινά· ἐάν δὲ ἐξαπίνης πορευθῶμεν κατ' αὐτῶν, τότε ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ ἴδῃς αὐτοὺς κλαίοντας, ὀδυρομένους καὶ κομπομένους ἐπὶ ταῖς ἀπωλείαις συγγενῶν καὶ φίλων, διότι φεῖποτε ὅτι δὲν βλέπῃ τις τὸ περιφρονεῖ· μεγαλοποιεῖ δὲ καὶ τὸ ἐλάχιστον ἐν ἀποτυχίᾳ καὶ συγχύσει, ὧ Γωδρύα, τῶν ἐχθρῶν, τοῦτο δύναται νὰ μᾶς προσπορίῃ μέγα κέρδος καὶ νὰ προσελκύσῃ πρὸς ἡμᾶς ἄνθρωπος ἄλλους συμμάχους καὶ φίλους. Πεισθέντες εἰς τὰ λεγόμενα τοῦ Κύρου ἠκολούθησαν τὴν πορείαν καὶ τῇ τετάρτῃ ἡμέρᾳ ἀφίκοντο εἰς τὰ ὄρια τῆς χώρας τοῦ Γωδρύου· διεληθόντες δὲ ταύτην ἐψάσαν ἐν τῇ πολέμῳ καὶ τότε συμπάρεταξε παρ' αὐτῷ ἱππεῖς καὶ πεζοὺς ἀρμοδίους· ἐκέλευσε δὲ τοὺς μὲν ὀπλίτας νὰ κατα-

καύσωσι, τοὺς δὲ ἄλλους νὰ διαρπάξωσι πρόβατα καὶ λοιπὰ καὶ νὰ φέρωσι πρὸς αὐτόν· οὗτοι μὲν οὕτως ἐπραξαν καὶ ἔφερον πρὸς αὐτὸν ἄπειρα λάφυρα. Μετὰ ταῦτα ἐκάλεσε τοὺς ἀρχοντας τῶν Μήδων καὶ Ὑρκανίων καὶ τοὺς ὁμοτίμους καὶ εἶπε ταῦτα· Ἄνδρες φίλοι, ἐφιλοξένησεν ἡμᾶς δι' ἀπειροπληθῶν αγαθῶν ὁ Γωδρύας· διὰ νὰ δειξώμεν λοιπὸν ὅτι εἴμεθα πρόθυμοι νὰ ἀποδώσωμεν τοῖς εὐεργέταις τὰς εὐεργεσίας, ἃς διαμοιράσωμεν τὰ λάφυρα κατὰ τάξιν τοῖς δεομένοις καὶ τὰ λοιπὰ ἃς θύσωμεν τοῖς θεοῖς.

Μάλιστα, εἶπον πάντες, διότι ὁ Γωδρύας νομίζει ἡμᾶς ὡς πτωχοὺς καὶ στερουμένους δαιρειῶν καὶ χρυσῶν ποτηρίων· ἃς μάθῃ ὅτι εἴμεθα πολλῶ ὑπέρτεροι τοιοῦτων ἀναγκῶν. Λοιπὸν προῆξατε ὡς σὰς προῶρις καὶ ἐάν τι περισεύσῃ ἐπανάδοτε τῷ Γωδρύᾳ.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΒ'

Προεγγιδὶς εἰς Ἀσσυρίαν.

Ἐλθόντες πρὸ τῆς Βαβυλῶνος εἶδον τοὺς Ἀσσυρίους τρεπομένους εἰς φυγὴν καὶ μὴ ἀνθισταμένους· τότε ἐκάλεσε παρ' αὐτῷ τὸν Γωδρύαν νὰ μεταβῇ παρὰ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν καὶ νὰ ἀναγγεῖλῃ ὅτι εἶσι πρόθυμοι εἰς συμπλοκὴν ἐάν εὐαρεσθῇται ἐκεῖνος· ἄλλως νὰ ὑποταχθῇ τοῖς νικηταῖς τῆς χώρας· ὁ Γωδρύας μεταδὰς ἀνήγγειλε ταῦτα· ὁ δὲ δι' ἀπεσταλμένου ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Δεδπότης σου κελεύει σε, ὦ Γωδρύα, ν' ἀναγγεῖλῃς τοῖς περὶ σε ὅτι δὲν μετεμείληθαι διὰ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ σου, ἀλλὰ διότι ἐφείσθη καὶ σοὶ καὶ ὅτι μετὰ τριάκοντα ἡμέρας εἶνε ἔτοιμος εἰς πόλεμον, διότι εἰσέτι ἐξακολουθοῦσιν αἱ πολεμικαὶ πα-

γραφικαί· ὁ δὲ Γωδρύας ἀπεκρίθη, εἶπε νὰ μὴ παύσης με-
τανοῶν, διότι ἐν τούτῳ ἔγκειται ἡ ἑλπίς μου.

Ἄφ' οὗ ἤκουσε ταῦτα ὁ Κύρος ἀπήγαγε τὸ στράτευμα
καὶ εἶπε τῷ Γωδρύᾳ· δὲν ἔλεγες ὅτι ὁ φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ
Ἀσσυρίου δύναται νὰ συμμαχήσῃ ἡμῖν ; ὕπαγε πρὸς αὐ-
τὸν κρυφίως καὶ ἰδὲ ποίας διαθέσεις θὰ δεῖξῃ· διαψώτισον
καὶ ἡμᾶς περὶ τούτων διὰ νὰ πολιτευθῶμεν συμφώνως.

Ὁ Γωδρύας ἐπορεύθη καὶ λαβὼν συνέντευξιν μετὰ τοῦ
εὐνούχου εὗρεν αὐτὸν πρόθυμον ἐν πᾶσι καὶ ἐσυνθηκολό-
γησεν· ἃφ' οὗ δὲ ἀνεκοινώθησαν τὰ ὑπὲρ τοῦ Κύρου ὥρμησε
κατὰ τοῦ χωρίου καὶ κατέλαβεν αὐτό· εὗρε δὲ ἀκριβῶς αὐτὸ
ὡς περιέγραψεν ὁ Σαδάτας· τοὺς δὲ προαποσταλέντας ἀγ-
γέλους ἀπέστειλεν αὐθις διὰ νὰ ἀγάγῃσι τὸ στράτευμα
καὶ μεταφέρωσι τὰς κλίμακας· τοὺς ἐαλωκότας δὲ ἐδασά-
νιζεν εἰς ἐπήκοον πάντων πρὸς παραδειγματισμόν· αὐτοὺς
δὲ προπαρασκευασθεὶς ὥρμησε καὶ εἰσέβαλεν εἰς τὸ φρου-
ριον, ἐνθα προέβησε καὶ ὁ Κύρος μεταχειρισθεὶς ὡς ὀδη-
γὸς τοὺς αἰχμαλώτους· τότε παρέστη πρὸς αὐτὸν καὶ ὁ
Κύρος καὶ εἶπε νὰ δευχθῶ ἀντάξιός της φιλίας καὶ συμμα-
χίας σου· εἶπε νὰ δυνηθῶ νὰ λάβω ἐκδίκησιν ἐπὶ τῷ φόνῳ
τοῦ υἱοῦ σου· ταῦτα ἀκούσας ὁ Ὑρκάνιος προσέπεσε τῷ
Κύρῳ καὶ εἶπε· Κύρε, μέγα εὐεργέτημα τῶν φίλων, εὐγνω-
μονῶ τοῖς θεοῖς τοῖς ἀξιώσασάί με νὰ τύχῃ τῆς γνωριμίας
σου· πᾶναινε λοιπόν, εἶπεν ὁ Κύρος καὶ λάβε ὑπὸ τὴν
ἐξουσίαν σου τὸ χωρίον τοῦτο καὶ διάθεσον αὐτὸ κατ' ἀ-
ρεσκείαν σου. Θὰ τὸ ἀποδώσω, εἶπεν ὁ Ὑρκάνιος, εἰς τὸν
Σαδάταν τοῦτον τὸν σχόντα τὴν εὐγένειαν νὰ περιποιηθῇ
ἡμᾶς καὶ νὰ ἀναδείξῃ τὸσφ' ἐνταῦθα.

Ἐπειτα προέτεινεν ὁ Ὑρκάνιος νὰ καλέσωσι καὶ τοὺς
Καδουσίους καὶ Σάκας καὶ τοὺς λοιποὺς συμπολίτας αὐ-

τοῦ, ἵνα συσχεθῶσι πῶς νὰ χρησιμοποιοῦσιν προσφορώ-
τερον τὸ φρούριον· τὴν πρότασιν ταύτην παρεδέχθη ὁ
Κύρος· ἃφ' οὗ δὲ συνῆλθον συνεσκέλθησαν καὶ ἀπεφάσισαν
νὰ φυλάξωσιν αὐτὸ οἱ γειτνιάζοντες, οἵτινες ἐδύναντο νὰ
ἐκώσιν αὐτὸ πολεμικὸν προπύργιον· τοῦτο ἐγένετο αἰτία
ὥστε νὰ συρρεύσῃ ἀπειροπληθὲς στράτευμα Ἀσσυρίων,
Ὑρκανίων καὶ Σακῶν· μετὰ τούτων δὲ ὁ Κύρος συνειργά-
ζετο εἰς ἐξασφάλισιν τοῦ μέρους.

Τότε παρουσιάσθη αὐτῷ ὁ Σαδάτας λέγων ὅτι ὁ Ἀσσύ-
ριος ὡς ἔμαθε τὰ κατὰ τὴν κατάληξιν τοῦ φρουρίου ἡτοι-
μάζετο νὰ ἐπιτεθῇ κατὰ τῆς χώρας αὐτοῦ καὶ ὅσον ἀφορᾷ
μὲν τὸ φρούριον δύναται νὰ τὸ προασπίσθῃ, ἀλλὰ ὅμως
μέρη ἀδυνατεῖ καὶ ἐπομένως ἔχει ἀνάγκην προστασίας· τότε
ὁ Κύρος εἶπε πρὸς αὐτόν· ἐάν κινήσῃς σήμερον, μετὰ πό-
δας ἡμέρας δύνασαι νὰ φθάσῃς εἰς τὸν πρὸς ὃν ὄρον ; τῇ
τρίτῃ ἡμέρῃ δύναμαι νὰ δειπνήσω ἐντὸς τῆς ἡμετέρας
χώρας. Νομίζεις ὅτι δύνασαι νὰ προφθάσῃς ἐκεῖ καὶ τὸν
ἐχθρόν ; εἶπεν ὁ Κύρος· εἶμαι βεβαίωτατος, διότι πάντα
λίθον θὰ κινήσῃ νὰ φθάσῃ πρὸ ἐμοῦ. Εἰ μὴ, λέσποτα, ἔχεις μέγαν
ἡμέρας δύναμαι νὰ φθάσω ; ἐπειδὴ, λέσποτα, ἔχεις μέγαν
στρατὸν εἶνε ἀδύνατον νὰ ἐλθῃς πρὶν συμπληρωθῶσιν ἑξ
ἡπτά ἡμέραι· τότε εἶπεν ὁ Κύρος· σύ μὲν ἀναχώρει ἀμέ-
σως, ἐγὼ δὲ θὰ ἐτοιμασθῶ διὰ νὰ δυνηθῶ νὰ φθάσω ταχύ-
τερον τοῦ δέοντος. Οὕτως ὁ μὲν Σαδάτας ἀνεχώρησεν, ὁ
δὲ Κύρος συνεκάλεσε πάντας τοὺς ἀρχοντας τῶν συμμά-
χων καὶ παρέστησαν οὐχὶ τυχαῖοι τινες, ἀλλὰ καλοὶ κά-
γαθοὶ μᾶλα· εἶπε δὲ πρὸς αὐτοὺς ταῦτα :

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΓ'

Λόγος Κύρου πρὸς τοὺς συμμάχους.

"Ανδρες σύμμαχοι, ὁ Σαδάτας κατῴρθωσε τοιαῦτα τὰ ὅποια καὶ ἡμεῖς ἀνομολογοῦμεν ὡς σπουδαῖα καὶ ταῦτα πρὶν ἢ ἰδῆν εὐεργεσίαν τινὰ παρ' ἡμῶν. Ἦδὼν ἀγγέλεται ὅτι ὁ Ἀσσύριος εἰσέβαλεν εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ διὰ νὰ κακοποιήσῃ αὐτόν, ἐπειδὴ θεωρεῖ αὐτὸν ἡδικοημένον παρ' ἐκείνου· ἀνάγκη λοιπὸν νὰ βοηθῶμεν εὐεργέτην μας καὶ μὴ ἀφῆσθαι αὐτὸν ἐρμαιοῖν διαθέσεων ἀγροίκου καὶ ἡμιδαρδάρου· ἡ βοήθειά μας αὕτη αὐτὸν μὲν θὰ σώσῃ, ἡμᾶς δὲ θὰ ὠφελήσῃ σπουδαίως ἀπέναντι τῶν ἄλλων περσιῶν, διότι θὰ μᾶς χαρακτηρίσῃ εὐγνώμονας· πάντες θὰ ἐπιθυμῶσι τοῦ λοιποῦ τὴν φιλίαν μας καὶ οὐδεὶς θὰ θέλῃ νὰ γίνῃ ἐχθρὸς μας· Ἐὰν δὲ φανῶμεν ἀδιάφοροι πρὸς τὸν Σαδάταν, τότε πρὸς θεοῦ, ἀγνοῶ τίني τρόπῳ θέλει τις χαρισθῇ πρὸς ἡμᾶς καὶ ποίας ὑπολήψεως θέλομεν τύχῃ· πασίγνωστον ὅτι θέλομεν προσδoléxῃ πρὸς αὐτὸν τὸν Σαδάταν ὅταν νικώμεθα δι' εὐεργεσίῳν του· πάντες συνεπῆνεσαν τοὺς λόγους τούτους· ἀφ' οὗ λοιπὸν καὶ ἡμεῖς ἐπιδοκιμάζετε ταῦτα, ἔλθετε νὰ διορίσωμεν ἐπὶ τῶν ὑποζυγίων ἐπιτηδαιοτάτους ἀνδρας· ὅς ἀρχῇ δὲ αὐτῶν ὁ Γωδρέας καὶ ὁ ὀδηγήσῃ, διότι εἶνε ἐμπειροὺς τῶν ὁδῶν καὶ τῶν ἄλλων πάντων· ἡμεῖς δὲ ὡς ἀκολουθήσωμεν μετὰ τοῦ ἱππικοῦ συμπαραλαμβάνοντες τριήμερα ἐπιτήδεια, ὅσῳ δὲ ἀπλοῦστερον θὰ ἐτοιμασθῶμεν, τοσοῦτ' εὐχαριστότερον θὰ γευματίσωμεν, δειπνήσωμεν καὶ κοιμηθῶμεν. Ἡ πορεία δὲ γενέσθω οὕτω· προπορευθῆτω Χρυσάντας μετὰ θωρακοφόρων, διότι ἡ ὁδὸς τυχάνει ὁμαλὴ καὶ ἐπίπεδος· καὶ παρακολουθήτωσαν τὰ ἄλλα τάγματα. Τὰς διαταγὰς τοῦ Κύρου ἐφήρμο-

σαν πάντες καὶ παρατάχθησαν πρῶτον ἐκεῖνοι τῶν ὁποίων μνημονικῶς ὁ Κύρος εἶχεν ἀναφέρειν τὰ ὀνόματα· διότι ἐθεώρει αἰσχρὸς δι' ἓνα στρατηγὸν νὰ μὴ γινώσκῃ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων στρατηγῶν, ὡς δι' ἓνα ἱατρὸν νὰ μὴ γνωρίζῃ τὰ ὀνόματα τῶν κυριωτέρων ἐργαλείων· διότι τὸ τοιοῦτον δύναται νὰ ἐπιφέρῃ σύγχυσιν καὶ ἀταξίαν, ἐν ᾧ ἐν τοῖς στρατοπέδοις τὸ πρῶτιστον πρᾶγμα, ὅπερ δύναται νὰ διασώσῃ εἶνε ἢ εὐταξία καὶ εὐπείθεια πρὸς τοὺς ἀρχοντας.

Οἱ στρατιῶται δειπνήσαντες καὶ καταστήσαντες φυλάκας ἐκοιμήθησαν· περὶ δὲ τὸ μεσονύκτιον ἐσήμανε τὸ κέρας καὶ παρουσιδσθη ὁ Χρυσάντας μετὰ θωρακοφόρων, ὡς τὸν εἶχε διατρέξῃ ὁ Κύρος· εἰς τοῦτον ὁ Κύρος ἔδωκε τὰς προσηκούσας ὁδηγίας καὶ ἀνδρας καὶ διέταξε νὰ περιπατῇ βραδέως· αὐτοὺς δὲ παρέμεινε εἰσεῖτι καὶ τοὺς μὲν προφθάνοντας ἀπέστειλε πρὸς διάφορα σημεῖα, τοὺς δὲ ὑστερίζοντας ἐκάλει καὶ παρώτρυνε νὰ φιλοτιμηθῶσι νὰ μιμηθῶσι τοὺς προπορευθέντας· ὡς εἶδεν ὅτι πάντες ἐκινῶσαν, ἀπέστειλεν ἱππεῖς πρὸς τὸν Χρυσάνταν καὶ ἀνήγγειλεν αὐτῷ ὅτι οἱ πάντες ἤδη νύρδκοντο ἐν τῇ ὁδοπορίᾳ καὶ παρεκκλυέτω νὰ ἐπισπεύσῃ τὸ βῆμά του· αὐτὸς δὲ ὁ Κύρος παρείπετο καὶ ἐθεᾶτο τὰς τάξεις· κατὰ τὴν παράδασίν του, ἐπῆνει τοὺς εὐτάκτους καὶ παρώτρυνε τοὺς παρεκκλίνοντας, συνιστῶν νὰ μιμηθῶσι τοὺς προπορευομένους εὐτάκτους· Ἐὰν δὲ που ἔβλεπε τινα τεταραγμένον ἐκ συγκινήσεως ἢ ἄλλης αἰτίας, καθισύχαζε τὸ πνεῦμα ἐκάστου καὶ ἐπολέμει τὰς ἀφορμὰς καὶ αἰτίας. Ἐν τῇ περιπτώσει ταύτῃ εἶνε ἄξιον μνείας καὶ τὸ τῶν προπορευομένων εὐζώνων, οἵτινες προσεῖχον τὸν Χρυσάνταν καὶ τὰ κατ' αὐτόν, μὲ σκοπὸν νὰ ὠτακουστήσῃ καὶ νὰ νοήσῃαι τί διὰ νὰ τὸ διαδιδάσῃ· Ἐργατὸν δὲ τοῦτο ἦλθον ἐπὶ σπουδαίων καὶ σημαντικῶν, ἄλλως δὲν ἦνδουν

νά τον ἐνοχλήσωσιν· ἀφ' οὗ δ' ἐξημέρωσεν ἀφῆκε τινας τῶν στρατιωτῶν του μετὰ τῶν ἱππέων τῶν Καδουσίων, διότι αὐτοὶ ὑπελείποντο ὀπισθοποροῦντες· ἐπραξε δὲ τοῦτο χάριν τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν· πάντας δὲ τοὺς ἄλλους παρεκελεύετο νὰ προπορεύωνται, ἵνα ἀντιπαραταχῶσιν, ἐάν που ὁ ἐχθρὸς ᾔθελε παρακωλύειν τὴν διόδον· καὶ εὐρεθῶσιν ἔτοιμοι καὶ ἀθρόοι ἐν πάσῃ ἀνάγκῃ. Οὐδέποτε ὁ Κύρος ἐπέτρεπε τῷ στρατεύματι αὐτοῦ νὰ διαχωρίζεται, διότι ἥτο πλέον ἢ βέλαιος ὅτι μόνος ὁ συνασπισμὸς ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ ἀξία λόγου ἀποτελέσματα· εἶχε τοιαῦτα στρατηγικὰ προτερήματα, ὥστε οὐδέποτε ἐβλεπε τις αὐτὸν διαμένοντα ἐν τῷ αὐτῷ μέρει καὶ ἡρεμεῦντα, ἀλλ' ὅπου νῦν ἴσκειτο σήμερον, δὲν ἐφαίνετο τὴν ἐπαύριον εἰς τὰ ὅμινα τῶν ἄλλων, ὥστε οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ διεισδύσῃ εἰς τὰ πολυμήχανα σχέδια τοῦ Κύρου.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΔ'

Εὐδπλαγχνία Κύρου.

Ἐπειδὴ ὁ Σαδάτας ἐν συμπλοκῇ γενομένη μετὰ τοῦ Ἀσσυρίου ἐτραυματίσθη, ὁ Κύρος μετέβη πρὸς ἐπίσκεψίν του, ἀφ' οὗ προηγουμένως ἐπροστάτευσεν αὐτὸν καὶ τὸν στρατὸν του ἀπὸ βεβαίων κινδύνων· ὁ Σαδάτας ὡς ἔμαθε ταῦτα, καίτοι τετραυματισμένος, ἐξῆλθεν εἰς προὔπαντισιν του· ὁ Κύρος ἰδὼν αὐτὸν εἶπεν· ἐγὼ ἔρχομαι νὰ σε ἐπισκεφθῶ ὡς τετραυματισμένον· καὶ σύ ἔρχεσαι εἰς ὑποδοχὴν μου; Μάλιστα, ἀπήντησεν ὁ Σαδάτας, διότι δὲν ἠδύνατο ἡ ψυχὴ μου νὰ ὑπομείνῃ κατακλινόμενη, χωρὶς νὰ ὑποδεχθῇ ὡς πρέπει καὶ ἰδῇ τὸν εὐεργέτην του, τὸν

σωτῆρα, δὲ ὅστις εἶδαι ὑπέρτερος ἀνθρώπων· εἶχον καθῆκον, ἀπήντησεν ὁ Κύρος, διότι καὶ σύ ἐδοθήσας τοὺς συμμάχους μου καὶ φίλους. Οὐχί, δέσποτα, ἔχεις καρδίαν τοιαύτην· εὐτυχεῖς οἱ γονεῖς οἱ γεννησάντες σε· εἶδε καὶ ἄλλοι γεννιότεροι νὰ παιδοποιήσῃ τοιαῦτα τέκνα· καὶ πῶς δὲν κάμνουσιν ὅλα τὰ τέκνα τῶν γονέων τοιαῦτα πρὸς τοὺς φίλους; Οὐχί, τινὲς μάλιστα οὐ μόνον φίλους δὲν περιποιούνται, ἀλλὰ καὶ γονεῖς ἀκόμη παραγκωνίζουσιν· αὐτὸς ὁ Ἀσσύριος εἶνε παράδειγμα τούτου· πόδας λύπας καὶ ὀδύνας δὲν παρέσχε τῷ πατρὶ του; παρὰ σοῦ δὲ πάντες ὠφελήθησαν· παράδειγμα ἀξιοζήλον οἱ στρατιῶταί σου, οἱ εὐγενῶς διαμεμορφωμένοι, πρὸς τοὺς ὁποίους, ὡς εἰς ὑμᾶς, ὁ ὕψιστος εἶδε νὰ ἐπιδοξιάσῃ ἀπειρα ἀγαθὰ· παρακαλῶ δὲ νὰ μοι ἐπιτρέψῃς νὰ φιλοξενήσω αὐτοὺς διὰ δώρων καὶ νὰ προσφέρω ὑμῖν τὰ δῶρα ταῦτα, ἅτινα χρησιμοποίησον εἰς θυσιᾶς.

Παραμερῇ πρὸς τὸν Σαδάταν ἔπαθον καὶ οἱ Καδουσίαι, θελήσαντες νὰ ἐπιπέσωσιν ἐξ ἐφόδου κατὰ τῶν Ἀσσυρίων· καὶ πρὸς τοὺτους αὖθις ὁ Κύρος προσηνέχθη εὐγενέστατα καὶ φιλανθρωπώτατα περιποιούμενος τοὺς μὲν, νοσήλειών τοὺς δὲ καὶ θεραπεύων δι' ἰατρῶν τοὺς ἄλλους· οὐδένα ἀφῆκεν ὁ Κύρος ἀπηλείπτον, ἀλλ' ἅπαντας, ὡς περιγράφει ὁ Ξενοφών, ἠνόει νὰ ἰδῇ ὀφθαλμοφανῶς. Ἐντεῦθεν λαδὼν ἀφορμὴν συνέλεξε πάντες καὶ ὠμίλῃσεν οὕτως:

Ἄνδρες φίλοι, ἀνθρώπινον τὸ γεγεννημένον· δὲν εἶνε ποδῶς παράδοξος ἡ ἀποτυχία, ἀφ' οὗ εἰμεθα ἀνθρώποι· ἄς χρησιμεύσῃ δὲ τὸ πάθημα τοῦτο ὡς διδασκαλία τοῦ νὰ μὴ διασπαθῶμέν ποτε, ὅτε γνωρίζομεν ὅτι προπορεύεται ἡμῶν ὁ πολέμιος· ἡ συγκέντρωσις καὶ ὁ συνασπισμὸς δύνανται νὰ ἐπιφέρῃ σπουδαία ἀποτελέσματα καὶ τοῦτο θὰ τὸ ἐννοήσῃτε ὁσονοῦπω· τῶρα ὁμως ἄς μεταδῶμεν νὰ

θάψωμεν τοὺς πεσόντας, καὶ ἄς δειξώμεν τοῖς πολεμίοις ὅτι τοὺς φίλους ἀγαπῶμεν οὐ μόνον ζῶντας, ἀλλὰ καὶ τεθνεώτας τοὺς περιποιούμεθα καὶ περιθάλλομεν· πλὴν τούτου ἄς δειξώμεν αὐτοῖς ὅτι ἐκεῖ ὅπου ἐκεῖνοι ἐνίκησαν, δύνανται νὰ ἐμφανισθῶσιν ἀνώτεροι αὐτῶν, πρόθυμοι νὰ ἀγωνισθῶσι καὶ νὰ ῥησώσιν τὰ χωρία αὐτῶν ἐν περιπτώσει ἀδιαφορίας ἢ ἀντιστάσεως.

Ἄφ' οὗ ὁ Κύρος ἐδῆωσε καὶ ἠρῆωσε τὴν χώραν τῶν Καδουσίων, ἀπέστειλε κήρυκας πρὸς τὸν Ἀσσύριον, εἰδοποιῶν αὐτὸν ὅτι προαιρεῖται ν' ἀφήσῃ ἐλευθέρους τοὺς ἐργάτας του καὶ τοῦτο ἐξήτη καὶ περὶ τῶν ἰδικῶν του παρ' αὐτοῦ· πρὸς δὲ ὅτι, ἐὰν ἀρνῶνθῃ, θά μεταμεινῇ, διότι εἰς αὐτὸν θά προσγίγῃ ἀνυπολόγιστος ζημία καὶ ἐν καιρῷ τῆς συγκομιδῆς τῶν καρπῶν καὶ ἐν πάσῃ ἄλλῃ ἐποχῇ· ὁ Ἀσσύριος ἀκούσας ταῦτα ἐκάλεσε τοὺς πρῶτους τοῦ τόπου καὶ ἀνήγγειλεν αὐτοῖς ταῦτα· ἐκεῖνοι θερμῶς παρεκάλεσαν τὸν βασιλέα νὰ συναινέσῃ εἰς ταῦτα ὅπερ καὶ ἐγένετο· ὥστε οἱ μὲν ἐργατικοὶ εἶχον εἰρήνην· μετὰ δὲ τῶν ὀπλιτῶν ἐβασίλευε πόλεμος· ἐλαφύραγωγεῖτο ἡ χώρα τοῦ Ἀσσυρίου καὶ τὰ κτήνη καὶ λοιπὰ πράγματα ἐδωροῦντο τοῖς συμμάχοις πρὸς εὐχαρίστησιν· νύχαριστεῖτο δὲ καὶ ὁ στρατός προμυθευόμενος τροφὴν πολεμίαν, διότι αὕτη καθίστα κοῦφωτέραν τὴν μάχην καὶ ἐνέπνεε θάρρος τοῖς μικροτέροις. Μετὰ ταῦτα παρεσκευάζετο ὁ Κύρος εἰς ὁδοπορίαν, ὅποτε ἐξῆσεν ὁ Σαδάτας μετὰ πολυτίμων δώρων· προσενεγκὼν δὲ ταῦτα εἶπε· Ἀδότες, Κύρε, ἐπὶ τοῦ παρόντος ταῦτα τὰ δῶρα καὶ μεταχειρισθῆτε αὐτὰ εἰς ὅ, τι θεωρήσετε κατὰλληλον· βραδύτερον θά σοι φέρω καὶ ἄλλα περισσώτερα, διότι ἔχω καὶ τί τὰ θέλω, ἀφ' οὗ οὔτε ἔχω οὔτε ἐλπίζω ν' ἀποκτήσω κληρονόμον· μετ' ἐμοῦ συναποθνήσκει καὶ τὸ ἐμὸν γένος· ταῦτα ἐν ᾧ εἶπε, τὰ

δάκρυα δὲν τῷ ἐπέτρεψαν νὰ συνεχίσῃ τὸν λόγον.

Ὁ Κύρος ἀφ' οὗ ἤκουσε καὶ εἶδε ταῦτα συνελευσμένη αὐτῷ ἐπὶ τῷ παθήματι· εἶπε δὲ ὅτι οὐδὲν ἄλλο δῶρον δύναται νὰ παραδεχθῇ ἐκτός τῶν ἑλπῶν, διότι ἐπεθύμει νὰ συμπληρώσῃ τὸ περσικὸν ἱππικὸν καὶ καταστήσῃ ἀξιομαχόν· συνέστησε δὲ τῷ Σαδάτῃ νὰ φυλάξῃ τὰ ὑπάρχοντά του, ἕως οὗ ἴδῃ τὸν Κύρον γιγνόμενον ἀξίον πίστεως καὶ ἀπεριορίστου ὑπολήψεως, ἕως οὗ ἴδῃ αὐτὸν δυνάμενον νὰ μὴ ἡττᾶται ὑπὸ τῶν εὐεργετῶν διὰ δωρημάτων καὶ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐν μάχαις· ὁ δὲ Σαδάτας ἀπεκρίθη αὐτῷ· Κύρε, ἔχω πᾶσαν πεποιθήσιν ἐπὶ τῆς ἱκανότητός σου καὶ ἀξίας καὶ ἐπομένως εἰς σὲ μόνον δύναμαι νὰ ἐμπιστευθῶ ταῦτα, διότι γινώσκω ἐκ προοιμίου ὅτι ἡ χρῆσις αὐτῶν θ' ἀποβῇ ἐπωφελῆς· ἐδοκιμάσα πλεόν τὸν τρόπον σου, ἐμελέτησα τὸν χαρακτῆρά σου· δέχθητι ταῦτα, διότι κρατούμενα ἐν τῷ οἴκῳ μου διατρέχουσι τὸν ἔσχατον τῶν κινδύνων ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων.

Ἦς γνωστὸν σοι, γειτνιαζόμενον μετὰ τῶν Ἀσσυρίων· εὐρισκόμεθα πλησίον τῆς Βαβυλῶνος, ἥς οἱ πρόγονοί μου κατέλαβον τὰ ἐπικαιρότερα μέρη καὶ συνεδέθησαν διὰ συμμάχιας καὶ ἐπιμαχίας· ἦδ' ὅμως ὁ δεσμός ἐκείνος διελύθη καὶ ἐγὼ μετὰ τῶν ἐμῶν πάσχω, διότι ἐκεῖνοι εἶνε πολλῶ ὑπέρτεροι· βεβαίως δύνασαι νὰ μὲ κατηγορήσῃς, διὰ τὴν δὲ ἐσκέφθην ταῦτα πρὶν διαρραγῶσιν αἱ σχέσεις, καὶ ὅμως, ὦ Κύρε, διότι αὐτὸ ἦτο πρῶτιστον μέλημά μου, καὶ ὅμως αἱ ὕβρεις αὐτῶν μὲ νινάγκασαν νὰ ἀποφασίσω νὰ καταστραφῶ καὶ ἀπολεσθῶ ἅπαξ διὰ παντός παρὰ νὰ ὑπακούω αὐτοῖς. Ἦδ' οὖν θεῶν ἐμαυτὸν ἀτομικῶς ἀσφαλῆ ἐν τῇ πολυτίμῳ φιλίᾳ σου, θέλω νὰ ἐξασφαλίσω καὶ τὰ ὑπάρχοντά μου, διδοὺς αὐτὰ ὑπὸ τὴν κραταίαν προστασίαν σου· ἀ-

νάλαβε ταῦτα καὶ ἔδο βέβαιος ὅτι οὐδὲν θά ἰσχύσῃ νὰ ἀφαι-
γέσῃ ταῦτα τῆς κυριότητός σου, ἀφ' οὗ καὶ οἱ ἐχθροὶ μου
στηρίζουσι τὸ πᾶν ἐπὶ τῆς δολιότητος καὶ πονηρίας. Ὁ
Κῦρος, ὡς εἰκός, ἤκουσε ταῦτα μετὰ προσοχῆς καὶ εὐθέως
εἶπε· δὲν εἶνε ἀσφαλὴ τὰ τεῖχη σου, ὥστε νὰ ὑπερασπι-
σθῇς αὐτόν; ἐγὼ εἶρον αὐτὰ μόνον ἀσφαλῆ, ὥστε ἂν οἱ
θεοὶ συμμαχήσωσιν ἡμῖν, ὁ Ἀσσύριος θὰ φοβηθῇ σὲ καὶ
ἡμᾶς καὶ οὐχὶ σὺ ἐκείνον· ὕπαγε εἰς τὸν οἶκόν σου καὶ
στηρίχθῃς ἐπὶ τῆς συμμαχίας ἡμῶν· παρασκευάσθητι δὲ
ὥστε νὰ συνεξέλθῃς μεθ' ἡμῶν, ὅταν ἡ εὐπροδόκετος και-
ρὸς. Ἀνέπνευσεν ὁ Σαδάτας ἀκούσας ταῦτα καὶ περιχαρὴς
εἶπε τῷ Κύρῳ· οὐ μόνον τὰ πράγματά μου θὰ ἐτοιμάσω,
ἀλλὰ καὶ τὴν μητέρα μου θὰ φέρω· ὕπαγε, εἶπεν Κῦρος,
καὶ πᾶσον ὅ,τι θεωρήσῃς καλῆτερον. Μεταβάς ὁ Σαδάτας
ἠτοίμασε πάντα καὶ διέταξε καὶ τοὺς πιστοὺς του νὰ συμ-
παράδωδῃ πάντα τὰ φίλτατά των καὶ τὰς οἰκογενείας
καὶ ν' ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ εἰς τὴν μετὰ τοῦ Κύρου πο-
ρείαν. Πάντες ἐπραξαν ὡς διατάχθησαν καὶ τοῦ λοιποῦ
ἐποδηγέται ἀσφαλῶς τὸν στρατόν τοῦ Κύρου εἰς μέρη
ἀσφαλῆ καὶ ἐμπλῆα πολλῶν καὶ ἀναγκαίων. Ἐν ᾧ δὲ κυ-
ριεύοντες προσήγγιζον εἰς τὰ τεῖχη τῆς Βαβυλῶνος, ἠρώ-
τησεν ὁ Κῦρος τὸν Γωδρύαν καὶ Σαδάταν ἂν ὑπῆρχεν ἄλλη
τις ὁδός· ὁ Γωδρύας τότε ἀπεκρίθη. Δέσποτα, δὲν ὑπάρχει
μία μόνη, ἀλλὰ πολλαὶ ἐπιτιπδές σε ὅμως ἡγαγον ἐγγὺς
διὰ νὰ ἴδῃ τὸν πολυπληθεῖ στρατόν σου καὶ κατανοήσῃ
ὅτι δὲν ἔχεις μόνον ὅσας δυνάμεις εἶδε κατὰ τὴν πρώτην
προσέγγισίν σου, ἀλλὰ πολλῷ πλείονας καὶ ὅτι δὲν εἶνε
εὐχερὴς ὁ μετὰ σοῦ ἀγών· νὰ θεωρήσῃ δὲ αὐτόν ἀπαρα-
σκευάστον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΑΕ'

Προδόντα Κύρου ὡς στρατηγοῦ.

Ὁ Κῦρος πρὸς ταῦτα ἀπαντήσας εἶπεν· ὦ Γωδρύα, δὲν
εἶνε τὸ αὐτὸ νὰ προσάγῃ τις καὶ νὰ ἐπάγῃ· διότι προσά-
γει μὲν ὅταν ἀπλῆν ὁλῇ νὰ κόμῃ ἐπιδελξίν, ἐπάγει δὲ
ὅταν ἔχῃ στερεὰν ἀπόφασιν περὶ πολέμου· ἡμεῖς δὲ καὶ
τοῦτο δὲν ἔχομεν λύση εἰσέτι καὶ δὲν ποθῶ νὰ ὀδηγήσω
τὸν στρατόν ἐγγὺς ἐκείνων, οἵτινες θὰ ὦσιν συγκεκεντρω-
μένοι καὶ ἐτοιμοὶ νὰ πρῶξωσιν ὅ,τι τοῖς φανῇ εὐλογον,
ἀφ' οὗ ἴδωσι τὸν στρατόν καὶ παρατηρήσωσι μετὰ προσο-
χῆς καὶ τὰς ἐλλείψεις καὶ τὰ προτερήματα αὐτοῦ· ἡ πο-
ρεία ἢ ἀπώτερον γιγνομένη ἔχει πολλὰ τὰ πλεονεκτήματα,
διότι πρῶτον μὲν βλέπει πᾶσαν τοῦ ἐχθροῦ κίνησιν, δευ-
τερον φαίνεται ὁ παρατεταγμένος στρατός διπλάσιος καὶ
τρίτον προβαίνομεν θαρραλέωτεροι καὶ ἔρωμενέστεροι. Τὰς
λέξεις ταύτας τοῦ Κύρου πάντες ἐπεδοκίμασαν καὶ ἐθαύ-
μασαν τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, ἥτις προώριζεν αὐτόν δι' ἄνδρα
ἱερόν.

Εἰτα ἤρξαντο τὴν πορείαν καὶ ἐξῆσαν εἰς τὰ ὄρια τῶν
Σύρων καὶ Μήδων, ἐνθα ὑπῆρχον τρία φρούρια· ἐκ τούτων
τὸ ἐν κατέλαβεν ὁ Κῦρος διὰ τῆς βίας, τὰ δύο ἕτερα παρα-
δόθησαν πειθοῖ καὶ συμβουλῇ Σαδάτα καὶ Γωδρύα.
Μετὰ τὸ κατάρθωμα τοῦτο ἀπέστειλεν ἀγγέλους πρὸς τὸν
Κυαξάρην νὰ μνησθῶσιν αὐτῷ διὰ νὰ ἔλθῃ νὰ συσκεφθῶσι
περὶ τῆς χρήσεως αὐτῶν καὶ νὰ ἐπιθεωρήσῃ τὸ στράτευμα
καὶ νὰ δώσῃ συμβουλὴν εἰς ὅ,τι ἐθεώρῃ κατάλληλον· τό-
σον ἐνάρετος ἦτο ὁ Κῦρος, ὥστε ἀντὶ νὰ ἐπαρθῇ διὰ τὰς
δάφνας, τὰς ὁποίας τῷ προσεπόριζεν ἡ τύχη, ἐγένετο με-
τριοφρονέστερος καὶ συνεδουλεύετο ἄλλους καὶ ἑτάιμα τοὺς

πρεσβυτέρους του. Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἄγγελοι ἀπῆλθον, αὐτὸς ἐνθουσιάζειτο εἰς προπαρασκευὴν ἀρμοδίας σκηνῆς διὰ τὸν Κυμαζάρην. Οὗτος ὅμως ἀκούσας τὸ παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἔκρινε καλῆτερον νὰ μείνῃ τὸ στράτευμα ἐν ᾧ μέρει νῦν ἵσκειτο, διότι καὶ αἱ τέσσαρες μυριάδες αἱ Περσικαὶ τὰς ὁποίας μετεπέμψατο ὁ Κύρος ἀφίκοντο ἤδη· προέβαινε τοῦτο, διότι ὁ στρατὸς οὗτος τῷ παρέσχεν ἐνοχλήσεις ἐν τῇ χώρᾳ του καὶ ἐπεθύμει ν' ἀπαλλαγῇ αὐτοῦ ὅ,τι τάχιον. Πρὶν ἢ φθάσῃ δὲ ὁ ἄγγελος πρὸς τὸν Κύρον ν' ἀνακοινώσῃ τὴν ἀπόκρισιν τοῦ Κυμαζάρου, ὁ ἡγεμὼν τῶν τεσσάρων μυριάδων ἐξήτησε νὰ κατευθυνθῇ πρὸς τὸν Κύρον ὅ,τι τάχιον.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΛΣΤ'

Ἵπποδοχὴ Κυμαζάρου.

Τῇ ἐπαύριον ὁ Κυμαζάρης ἐκίνησε μετὰ τῶν παραμεϊνάντων ἱππέων κατευθυνόμενος εἰς τὸ Κύρειον στρατόπεδον· ὡς δ' ἀνιγγέλθῃ τοῦτο τῷ Κύρῳ ὁρμαίως ἐξῆλθεν εἰς τιμητικὴν ὑποδοχὴν τοῦ θείου του παρακολουθοῦμενος ὑπὸ Περσῶν, Ὑρκανίων καὶ Ἀρμενίων εὐπιποτάτων καὶ εὐοπιολάτων· ὁ Κυμαζάρης ἰδὼν μακρόθεν τὸν κάλλιπτον τοῦ Κύρου στρατὸν ἐλυπήθη καιρῶς συναίσθανθεὶς τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ ἀνέναντι τοῦ Κύρου· ὁ Κύρος ὅμως μὴ γινώσκων τὴν θλίψιν τοῦ θείου, εὐθὺς κατέβη ἀπὸ τοῦ ἵππου καὶ ἔδραμε πρὸς αὐτὸν νὰ ὑποβάλῃ τὰ σέδη του καὶ νὰ χαιρετήσῃ αὐτὸν ἐγκαρδίως· ὁ Κυμαζάρης ὅμως καταβάς δὲν ἐβίβησεν αὐτὸν ὡς εἴθισται, ἀλλ' ἀπλῶς τῷ ἔδωκε τὴν δεξιὴν καὶ ἀπεστράφη μὴ δυνάμενος νὰ περιορίσῃ τὰ δάκρυα· ὁ Κύρος θαυμάσας καὶ ἀγνοῶν τὸ αἶτιον

παρακάλεσεν αὐτὸν νὰ ἐπαναπαυθῇ ἐπ' ὀλίγον ὑπὸ φοίνικος, εἰς δὲ τοὺς παρισταμένους ἐκέλευσε νὰ ἀποχωρῶσιν μικρὸν καὶ νὰ λάβωσι μικρὰν ἀνάπαυλαν.

Ἐμβλέπων δὲ πρὸς τὸν θεῖον εἶπε ταῦτα· τί κακὸν ἦ ἀπρεπὲς βλέπεις ἐν ἐμοὶ καὶ τοῖς περὶ ἐμέ, θεῖέ μου, καὶ διετέθης οὕτω; ὁ δὲ Κυμαζάρης δακρύων εἶπε· διότι οὐδέποτε ἐφантаζόμην νὰ ἰδῶ ἑμαυτὸν εἰς τοιαύτην ταπεινώσιν· ἐστρηζόμην ἐπὶ τῆς βασιλείας μου, ἐθεώρουν τὴν βασιλικὴν καταγωγὴν μου ὡς τὸ ὑψηλότερον ἀγαθόν μου, τὸ ὁποῖον ἐλάχιστοι θά ἐδύναντο νὰ ἀτεινίσωσι, καὶ ὅμως φρουδαὶ ἀπέβησαν αἱ ἐλπίδες· αἱ πεποθήσεις μου μετετράπησαν εἰς ὄνειρα κενά· σήμερον παρατηρῶ τί δύναται νὰ κατορθώσῃ προσπάθεια, ἐνδελεχὴς μέριμα καὶ φιλοτιμία· ἐν τῇ παρούσῃ στιγμῇ βλέπω ὅτι ἡ ἐξειδικασμένη ἱκανότης σου προήγαγεν οὐ μόνον σὲ καὶ τὰ δά, ἀλλὰ καὶ τὰς φυλὰς ταύτας τὰς μέχρι τοῦδε ὑπεξουσίους μου κατέστησεν ἰσχυρὰς καὶ σεβαστάς, δυνάμενας ἡμέραν ἑνὴν καὶ ὑπαυτιάσασθαι μοι καὶ νὰ παρὰσχῶσιν ἱκανὰ πράγματα, ἐν ᾧ πρὸ τῆς μετὰ σοῦ συναναστροφῆς των ἦσαν ἄμοιροι πάσης σημασίας καὶ ἀξίας· ταῦτα δὲ διηγουμένους ἡδυνάτει νὰ συγκρατήσῃ τὰ δάκρυα ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Κύρος ἐκλαυσε συγκινηθεὶς ἐκ τῆς θείας τοῦ θείου του καὶ μὴ δυνάμενος νὰ περιορίσῃ αὐτόν· ἐπὶ τέλους ἀπεφάσισε καὶ τῷ εἶπε ταῦτα· δὲν πρέπει νὰ λυπηθῇς βλέπων εἰς τοιαύτην κατάστασιν τοὺς ὑπηκόους σου καὶ φίλους, ἀλλὰ νὰ χαρῇς· διότι ἴδιον καλοῦ ἀρχοντος εἶναι νὰ χαίρῃ ἐπὶ τῇ προαγωγῇ τῶν ἀρχομένων αὐτοῦ, ὡς ὁ πατὴρ ἀγαλλεται ἐπὶ τῇ εὐδοκίμῳ προαγωγῇ τῶν τέκνων· καλὸν ἐκ τούτων καὶ οὐδέποτε κακὸν θά σοι προέλθῃ.

Η ΞΕΝΟΦΩΝΤΕΙΟΣ ΚΥΡΟΥ ΠΑΙΔΕΙΑ

ΔΙΗΡΗΜΜΕΝΗ ΕΙΣ ΤΡΙΑΚΟΝΤΑ ΕΞ ΚΕΦΑΛΑΙΑ

ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΕΙ

1	Ἀφιέρωσιν	2
2	Πρόλογον	3
3	Κύρου καταγωγὴν καὶ παιδικὰ ἔτη	4
4	Ἔργα καὶ ἀσκήσεις πάσης ἡλικίας	9
5	Ἐφηβικὴν ἡλικίαν Κύρου καὶ ἀνατροφὴν	10
6	Ἀνδρικὴν ἡλικίαν	12
7	Γεροντικὴν ἡλικίαν	13
8	Προσόντα τῆς παιδικῆς ἡλικίας τοῦ Κύρου	14
9	Σόνεσιν τοῦ Κύρου καὶ κατὰ τὴν παιδικὴν ἡλικίαν	21
10	Ζῆλον τοῦ Κύρου πρὸς θῆραν	24
11	Ἀδελφικὴν ἀγάπην τοῦ Κύρου πρὸς τοὺς συνομηλίκους	26
12	Δέησιν τοῦ Κύρου πρὸς Ἀστούην νὰ ἐξεέλθῃ πρὸς θῆραν	27
13	Ἐπάνοδον Κύρου καὶ Ἀστούου ἐκ θήρας	32
14	Πρόσκλησιν πατρὸς πρὸς Κύρον νὰ ἐπανέλθῃ εἰς πατρίδα	33
15	Ἀσκήσιν τοῦ Κύρου ἐν τῇ πατρίδι	34
16	Ὀμιλίαν Κύρου πρὸς φίλους Πέρσας	37
17	Παραίνεσιν πατρὸς πρὸς Κύρον	37
18	Παραίνεσις μετὰ προσευχῇ	41
19	Δύναμιν καλῆς ἀγωγῆς καὶ ἀσκήσεως	49
20	Ἄξιον Κύρου εἰς τὸ τελευταῖον ὄριον τῆς Περίδου	51
21	Προσέγγισιν Ἀσσυρίου	54
22	Ὀμιλίαν Κύρου πρὸς τοὺς ἀκολοουθούντας αὐτῷ εἰς Μηδίαν	60
23	Πρόσκλησιν Κύρου ὑπὸ Κουαζάρου	61

24	Ἐπιτυχίαν στέφουσιν πράξεις Κύρου	66
25	Λόγον Κύρου πρὸς ὁπαδοὺς Τηγράνου	68
26	Εὐχαριστίαν Κύρου ἐπὶ ἐπιτυχίᾳ	74
27	Διάλογον Κύρου καὶ Τηγράνου	76
28	Περιοδεῖαν Κύρου εἰς χώραν Τηγράνου	77
29	Ἀγγέλους Κύρου πρὸς Ἰνδοὺς	82
30	Ἀμειβὰς Κύρου πρὸς ταξίαρχους	84
31	Τὸν Κύρον εἰς Ἀσσυρίους	87
32	Ἐνθάρρουν Ἀσσυρίου πρὸς τοὺς ἑαυτοῦ	90
33	Τὰ κατὰ τὴν Ἀσσυριακὴν χώραν	93
34	Ὀμιλίαν Κύρου πρὸς Πέρσας μετὰ φογὴν Ἀσσυρίου	95
35	Κατάστασιν Ἀσσυρίων μετὰ ὁπιστάσῃ	97
36	Δεδηλωμένην ἐγγένειαν Κύρου	98
37	Τῆσιν ἐκδήλωσιν ἀδελφικῆς ἀγάπης	101
38	Εὐγνωμόνα αἰσθήματα Κύρου πρὸς φίλους	158
39	Κύρον καὶ θυγατέρα Σωθρόου	161
40	Συνομιλίαν Κύρου μετὰ τῶν συμμάχων	163
41	Προσέγγισιν εἰς Ἀσσυρίαν	165
42	Λόγον Κύρου πρὸς τοὺς συμμάχους	168
43	Ἐδσπλαγχτίαν Κύρου	170
44	Προσόντα Κύρου ὡς στρατηγὸς	175
45	Ἵπποδρόμον Κουαζάρου	176

nie ma już wójci
adman

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ

Γ. Ι. ΣΕΪΤΑΝΙΔΟΥ

Ἐν Γαλατῇ, Ὅδὸς Μαχμουδιέ, ἀριθμ. 7 - 9.

ΙΔΡΥΘΕΝ ΤΩ 1861

ΒΙΒΛΙΑ ΝΕΟΦΑΝΗ

*Πρὸς χρῆσιν τῶν Ἀστικῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων
καὶ Παρθενωγείων.*

Μ. ΡΑΛΛΗ. Διδάκτορος καὶ καθηγητοῦ τῶν Φυσικῶν
ἐπιστημῶν ἐν τῇ κατὰ Χάλκιν Ἑμπορικῇ Σχολῇ.

Στοιχεῖα Πειραματικῆς Φυσικῆς μετὰ 186 εἰκόνων
ἐν τῷ κειμένῳ. Γρ. 40

Στοιχεῖα Χημείας Ὀργανικῆς καὶ Ἀνοργάνου μετὰ
83 εἰκόνων ἐν τῷ κειμένῳ. Γρ. 10

Α. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΟΥ. Δ. Φ. Γραμματικὴ τῆς Ἀγίας
Ἑλληνικῆς γλώσσας, φιλοπονηθεῖσα κατὰ τὰ
ἐξαγόμενα τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας. Γρ. 7

Κ. Σ. ΠΑΡΙΤΣΗ. Ἱερέως, διδασκάλου τῆς Θεολογίας καὶ
κατηχητοῦ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας.

Βίος καὶ Πράξεις τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. Γρ. 3

Ἄπαντα τὰ ἀνω βιβλία ἐξεδόθησαν μετὰ ἐπισταμένης ἐπιμελείας
καὶ φιλοκαλίας Ἀδείᾳ τοῦ Ἀβτοκρατ. Ὑπουργείου τῆς
Παιδείας καὶ ἐγκρίσει τῆς Κεντρικῆς Ἐκπαιδευτικῆς
Ἐπιτροπῆς τῶν Πατριαρχείων, ἥτις εἰσάγονται
ἀκωλύτως εἰς ἅπαντα τὰ ἐν τῇ Ἀττικῇ Σχολεία, συνι-
στώμενα διὰ τὸ ἀκριβὲς καὶ εὐμεθόδον αὐτῶν.

Τιμᾶται ἄδետον Γρ. 5

„ δεδεμένον „ 6